

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI

YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

**İBB ATATÜRK KİTAPLIĞI, MUALLİM CEVDET, NR. O. 34'TE
KAYITLI FRANSA'NIN İSTANBUL ELÇİSİ MARQUIS DE
BONNAC'IN OSMANLI BÜROKRASİSİ İLE YAZIŞMALARINI
İHTİVA EDEN BİR MECMUA**

(1716-1724)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERAY AKÇAY

İSTANBUL 2014

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI

YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

**İBB ATATÜRK KİTAPLIĞI, MUALLİM CEVDET, NR. O. 34'TE
KAYITLI FRANSA'NIN İSTANBUL ELÇİSİ MARQUIS DE
BONNAC'IN OSMANLI BÜROKRASİSİ İLE YAZIŞMALARINI
İHTİVA EDEN BİR MECMUA**

(1716-1724)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

ERAY AKÇAY

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. ERHAN AFYONCU

İSTANBUL 2014

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Eray AKÇAY'ın "İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet, nr.O.34'te Kayıtlı Fransa'nın İstanbul Elçisi Marquis de Bonnac'ın Osmanlı Bürokrasisi İle Yazışmalarını İhtiva Eden Bir Mecmua (1716-1724)" konulu tez çalışması jürimiz Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Erhan AFYONCU
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof.Dr. Muzaffer DOĞAN
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Prof.Dr. Nihat ÖZTOPRAK
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

İmza

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun 05.06.2014 tarih ve 2014/115 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ	VIII
A. OSMANLI-FRANSA MÜNASEBETLERİ (1700-1730).....	VIII
B. JEAN-LOUIS D'USSON, MARQUIS DE BONNAC'IN HAYATI	XVII
C. JEAN-LOUIS D'USSON, MARQUIS DE BONNAC'IN İSTANBUL SEFARETİ ...	XXI
I. BÖLÜM	1
A. MC. YZ. O. 34 NUMARALI MECMUA HAKKINDA	1
B. MECMUANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	3
1. Mecmuanın Fizikî ve Yazı Özellikleri	3
2. Dil Özellikleri	5
C. MECMUANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	6
1. Mecmuanın Muhtevası	6
a. Kamame Kilisesi Hakkındaki Tahrirat.....	6
b. Müslüman Esirler Hakkındaki Tahrirat.....	9
c. Fransa Elçisi Tarafından Dile Getirilen Şikayetler ve İlgili Tahrirat	9
d. Ülgün'de Ortaya Çıkan Eşkîyalık İle Alakalı Tahrirat	10
e. Leh Baş Hatmanı Sinavski'ye Gönderilecek Atlar Hakkındaki Tahrirat.....	11
f. Fransız Tercüman, Tacir ve Ruhbanların Korunması Hakkındaki Tahrirat.....	11
g. Kütahî Ahmed Efendi'nin Mansıbı Hakkındaki Tahrirat.....	11
h. Rakoçi Ferenc'e Gönderilecek Mektuplar Hakkındaki Tahrirat	12
i. Avusturya ve Venedik İle Yapılacak Barış Görüşmeleri Hakkındaki Tahrirat.....	13
j. Kudüs Paşası/Mutasarrıfı/Muhafızı el-Hac İbrahim Paşa'nın Ödemesi Gereken Caize ve İlgili Tahrirat.	14
k. Fransız Kaptanlara Verilen Temessükler	14
1. Diğer Konularla İlgili Tahrirat	14
II. BÖLÜM	16
A. BELGELERİN ÖZETLERİ	16

B. METNİN TRANSKRİPSİYONUNDA İZLENEN YOL.....	49
C. TRANSKRİBE METİN	51
SONUÇ.....	166
KAYNAKÇA.....	167

ÖNSÖZ

Tarih sahnesinde hüküm sürmüş her devlette olduğu gibi Osmanlı Devleti de kurulduğu tarihten başlayıp yıkıldığı tarihe gelinceye kadar birçok devlet ile siyasî, askerî ve ticarî ilişkiler kurmuştur. Kurulan bu ilişkiler sonucunda yabancı devletlerden birçok elçi kabul edilmiş ve bu devletlere değişik hususlarla ilgili birçok elçi gönderilmiştir. Her ne kadar Osmanlı Devleti XVIII. yüzyılın sonlarına kadar yabancı devletlere daimî elçiler göndermemiş olsa da yabancı devletlerin İstanbul'da sürekli elçi bulundurmalarına müsaade etmiştir. Bu elçilerin çeşitli konularla ilgili yazışmaları ve verdikleri bilgiler gerek diplomasi tarihi açısından gerekse tarihin çeşitli dalları için önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Böylesine önemli yazışmaları ihtiva eden bir kaynak da bugün İBB Atatürk Kitaplığı'nda bulunan (Muallim Cevdet. Nr. O.34) mecmuadır. Tez çalışması olarak ele aldığımız bu mecmuadaki yazışmalar, III. Ahmed döneminde İstanbul'da elçilik yapmış olan Marquis de Bonnac'ın 1716-1724 yılları arasında Osmanlı Devleti ricali ile kurduğu ilişkilere ve Osmanlı-Fransa diplomatik münasebetlerine ışık tutmaktadır.

Çalışmamız ana hatlarıyla *Giriş* bölümü ve bunu takip eden iki bölümden meydana gelmektedir. Tezimizin *Giriş* bölümünde Osmanlı-Fransa Münasebetleri (1700-1730), Fransa Elçisi Marquis de Bonnac'ın hayatı ve İstanbul sefaretini üzerinde durulmuş ve takip eden *I. Bölüm*'de çevirisini yapmış olduğumuz mecmua şekil, dil ve muhteva bakımından incelenmiştir. *II. Bölüm*'de mecmua içerisinde yer alan yazışmaların ayrıntılı özetleri yer almaktadır. Özetlerin hemen akabinde *Metnin Transkripsiyonunda İzlenen Yol* izah edildikten sonra *Transkribe Metin* verilmiş ve nihayet *Sonuç* kısmı yazılarak çalışmamız tamamlanmıştır.

Bu tezin meydana gelmesinde değerli hocalarımın ve dostlarımla yardımını gördüm. İsimlerini burada zikretmeyi bir teşekkür mahiyetinde borç bildiğimi belirtmek isterim. Her şeyden evvel engin bilgilerini benimle paylaşan ve sadece çalışmalarımıza değil hayata bakış açımıza da yön veren saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Erhan AFYONCU'ya, bu konunun tez çalışması olarak belirlenmesinde bize yol gösteren, bütün yoğunluğu içerisinde bizlere de yetişmekten geri durmayan ve bütün acemiliklerimize rağmen olgunlukla gösterdiği sabırdan dolayı Dr. Uğur DEMİR'e, değerli yorumları ve tashihleri sayesinde birçok yanıltan dönmemi sağlayan muhterem hocam Prof. Dr. Muzaffer DOĞAN'a, ne vakit yardım niyazında bulduysak kapılarını

ardına kadar açan değerli hocalarım Prof. Dr. Vahdettin ENGİN'e, Prof. Dr. Tufan GÜNDÜZ'e, Doç. Dr. Osman Gazi ÖZGÜDENLİ'ye, Doç. Dr. Cengiz TOMAR'a, Yrd. Doç. Dr. Ekrem TAK'a ve Öğr. Gör. Burak ÖZSÖZ'e, çeşitli konulardaki katkılarından ötürü minnettar olduğum aziz dostlarım Murat ve Gülay UZUNKAYA'ya, Emine TEMEL'e, Ahmet BÜYÜKAKSOY'a, Büşra AKTAŞ'a, Elham SHAHSEVAN'a, Sezgin AKÇAY'a, Anıl AKÇAY'a, Halil KARADAŞ'a ve Murat ORHAN'a, varlığı ve manevî desteğiyle bana güç veren Tuba AKÇAY'a, bir evlat olarak her daim layık olmaya çalıştığım ve dualarına bir ömür boyu muhtaç olduğum babam Beyset AKÇAY ve annem Ayten AKÇAY'a, yüksek öğrenimime başladığım ilk günden bugüne değin manevî desteğinin yanı sıra, sahip olduğu maddî tüm imkânları seferber etmekten geri durmamış olan ağabeyim Gökhan AKÇAY'a, pek kıymetli ablalarım Dilek AKÇAY'a ve Selma VURAL'a ve nihayet ismini burada zikretmekte aciz kaldığım fakat üzerimde bir zerre miktarı dahi olsa emeği bulunan tüm hocalarım ve dostlarıma şükranlarımı sunuyorum, hepsine müteşekkirim. Onların sayesinde müşkil işler âsân oldu.

Temennim bu çalışmanın ilim deryasına bir damla dahi olsa katkıda bulunmasıdır.

Eray AKÇAY
İstanbul, Haziran 2014

İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet, Nr. O. 34'te Kayıtlı Fransa'nın İstanbul Elçisi Marquis de Bonnac'ın Osmanlı Bürokrasisi İle Yazışmalarını İhtiva Eden Bir Mecmua (1716-1724)

Eray AKÇAY

ÖZET

Tez çalışmamız 1716-1724 yılları arasında İstanbul'da Fransa elçiliği yapmış olan Jean-Louis d'Usson Marquis de Bonnac'ın İBB Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları, nr. O. 34'teki Osmanlı bürokrasisi ile yazışmalarını hâvî mecmuanın transkripsiyon, özet ve değerlendirmesinden oluşmaktadır. Ayrıca tezin giriş kısmında 1700-1730 yılları arası Osmanlı-Fransa münasebetleri, Marquis de Bonnac'ın hayatı ve İstanbul sefaretini kaleme alınmıştır.

Mecmuadaki belgelerin büyük bir kısmı Kamame Kilisesi ile ilgili olmakla beraber, 1716-1724 yılları arasındaki Osmanlı-Fransa münasebetlerinin birçok farklı veçhesini de ihtiva etmektedir. Bu minvalde Pasarofça Antlaşması'na giden süreç, Fransa'nın Osmanlı topraklarındaki ticarî faaliyetleri, Osmanlı devlet adamlarının özel yazışmaları, Avrupa güçler dengesinde Bâbiâli'nin yeri öne çıkan hususlardır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Fransa, Osmanlı-Fransa Münasebetleri, Fransa Elçisi Jean-Louis d'Usson Marquis de Bonnac, Kamame Kilisesi, Diplomasi, Avusturya, Venedik, Osmanlı-Venedik Savaşı, Osmanlı-Avusturya Savaşı, Pasarofça Antlaşması, Rakoçi Ferenc, III. Ahmed, Nevşehirli Damad İbrahim Paşa.

A Journal with A Call Number O. 34 In the Municipal Atatürk Library, Muallim Cevdet, Istanbul, Which Includes The Correspondances of Jean-Louis d'Usson Marquis de Bonnac, The French Ambassador in Istanbul, with The Ottoman Bureaucracy
(1716-1724)

Eray AKÇAY

ABSTRACT

The thesis consists of the transcription, the summary and the evaluation of a journal in the Municipal Atatürk Library in Istanbul with a call number O. 34, which includes Jean-Louis d'Usson Marquis de Bonnac's correspondances with the Ottoman bureaucracy, who served as French ambassador in Istanbul in 1716-1724. The introductory part deals with the Ottoman-French relations in 1700-1730, the life of Marquis de Bonnac and his days in Istanbul as French ambassador, also.

While a significant part of the documents is about the Church of the Holy Sepulchre/the Church of Kamame, they contain various aspects of the Ottoman-French relations in 1716-1724. In this way, among other things, the study is mainly concerned with the factors that led to the signing of the Treaty of Passarowitz, the trade activities of France in Ottoman lands, the private correspondances of Ottoman statesmen, the place of the Sublime Porte in the European balance of power.

Key Words: Ottoman State, France, Ottoman-French Relations, French Ambassador Jean-Louis d'Usson Marquis de Bonnac, Church of the Holy Sepulchre/Church of Kamame, Diplomacy, Austria, Venice, Ottoman-Venice War, Ottoman-Austrian War, Treaty of Passarowitz, Ferenc Rákóczi, III. Ahmed, Nevşehirli Damad İbrahim Pasha.

KISALTMALAR

A.g.e.	Adı geçen eser
A.g.m.	Adı geçen makale
A.g.mad.	Adı geçen madde
A.g.t.	Adı geçen tez
Bk.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
çev. kont.	Çeviri kontrol
der.	Derleyen
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
ed.	Editör
h	Hicrî
haz.	Hazırlayan
İA	Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi
KK.	Kur'ân-ı Kerîm
Krş.	Karşılaştırm
m	Miladî
M.S	Milattan Sonra
nr.	Numara
s.	sayfa
S.	Sayı
st.	Saint
terc.	Tercüme
tsz.	Tarihsiz
TTK	Türk Tarih Kurumu
TTK Bonnac Çevirisi	Mémoire historique sur l'ambassade de France à Constantinople (İstanbul'daki Fransız Elçiliği Üzerine Tarihi Hatırat) adlı eserin Türk Tarih Kurumu'ndaki henüz basılmamış bulunan çevirisi.
vb.	ve benzeri
ve diğ.	ve diğerleri
vol.	Volume
vr.	varak
vs.	vesaire

GİRİŞ

A. OSMANLI-FRANSA MÜNASEBETLERİ (1700-1730)

Tarihî seyir içerisinde Türkler ile Fransızların ilk karşılaşmalarını daha eski dönemlere götürmek mümkünse de genel kabul iki millet arasındaki ilk temasların Haçlı Seferleri ile başladığı yönündedir¹.

Fransızların Osmanlılardan önceki Türk Devletleri ile olan kanlı tanışıklığı, Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında da aynı minval üzere devam etti. Osmanlı Devleti ile Fransızlar yine bir Haçlı Seferi olan Niğbolu Savaşı'nda (1396) karşı karşıya geldiler. Fransa tahtını idare eden Valois Hanedanı'ndan VI. Charles, Haçlı Seferi'ne katılmak üzere 10.000 kişiden oluşan Fransız kuvvetlerini Burgundiya dükünün yirmi dört yaşındaki oğlu Jean de Nevers'in emri altında 1396 yılının Nisan ayında Dijon'da topladı. Toplanan bu ordunun 1500'ü okçu, 6500'ü piyade ve geri kalan kısmı şövalye idi. Neticede Osmanlıların Haçlıları Niğbolu'da ağır bir yenilgiye uğratarak içlerinde Jean de Nevers gibi asilzâde Fransızların da bulunduğu birçok Haçlı askerini esir alması ve akabinde bu esirlerin fidyelerinin ödenmesi için yapılan girişimler, Fransa ile Osmanlı arasındaki ilk siyasî ilişkilerin başlangıcı oldu².

1483 senesi sonrasında Cem Sultan'ın Fransa'ya götürülmesi ile hareketlilik kazanan Osmanlı-Fransa ilişkilerinin³ dönüm noktası XVI. yüzyılın başları olmuştur. Fransa Kralı Fransuva, İspanya tahtına çıkan Şarlken (Charles-Quint)'le yaptığı savaşta yenilmiş ve esir düşmüştü (25 Şubat 1525). Fransuva düştüğü bu esareten kurtulmak için Kanunî Sultan Süleyman'dan yazdığı mektuplar aracılığıyla yardım diliyordu⁴. Bu yardım talebi ile başlayan yeni ve sıcak ilişkiler ve Avrupa siyasetindeki denge

¹ Ayşin Şişman, *1702-1708 Tarihleri Arasında Türk Fransız İlişkilerinde Konsolos Arzları ve Bunlara Ait Hükümler*, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 1995, s. 1; Ayrıca bu yüksek lisans tezi yazarı tarafından *Belleten*'de makale olarak da yayınlanmıştır. Bk. Ayşin Şişman, "1702-1708 Tarihleri Arasında Türk Fransız İlişkilerinde Konsolos Arzları ve Bunlara Ait Hükümler", *Belleten*, LXIII/237, Ankara 1999, s. 509-557; Tahsin Fındık, "Osmanlı Belgelerinin Tanıklığı İle XVI. Yüzyıl Osmanlı-Fransız İlişkileri", *Türkler*, IX, Ankara 2002, s. 567, 568; İsmail Soysal, "Fransa (Türk-Fransız İlişkileri)", *DİA*, XIII, İstanbul 1996, s. 181. Türk-Fransız ilişkilerinin Osmanlı Devleti öncesi safhaları için bk. Işın Demirkent, "Haçlılar", *DİA*, XIV, İstanbul 1996, s. 525-546; aynı yazar, "Franklar", *DİA*, XIII, İstanbul 1996, s. 173-176.

² Soysal, *a.g.mad.*, s. 181; M. C. Şahabeddin Tekindağ, "Niğbolu", *İA*, IX, İstanbul 1964, s. 248; Feridun M. Emecen, "Niğbolu Savaşı", *DİA*, XXXIII, İstanbul 2007, s. 89, 92. M. C. Şahabeddin Tekindağ Fransız birliklerinin 1.000 şövalye, 6-7.000 yardımcı kuvvet ve ücretli askerden oluştuğunu yazmaktadır (bk. *a.g.mad.*, s. 248). Niğbolu Savaşı sonrası 25 kadar Fransız asilzâdesi esir edilmişti. Bu esirlerin kurtarılması için Fransa Kralı VI. Charles, Sir de Chateau Morand'ı büyük elçi sıfatı ile Yıldırım Bayezid'e yolladı. Birçok hediye ile gelen bu elçi 1397'de ölen Fransa orduları başkumandanı dışındaki diğer asilzâdeleri geri almayı başardı (bk. Soysal, *Fransız İhtilali ve Türk-Fransız Diplomasi Münasebetleri (1789-1802)*, Ankara 1987, s. 1-2.)

³ Soysal, *a.g.e.*, s. 3.

⁴ Türk-Fransız ilişkilerinin erken dönemlerini (XVI. yüzyılın ilk yarısı) ele alan ayrıntılı bir makale için bk. Soysal, "Türk-Fransız Diplomasi Münasebetlerinin İlk Devresi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, III/5-6, İstanbul 1953, s. 63-94; Ayrıca Kanunî dönemi için bk. Yaşar Yücel, *Muhteşem Türk Kanunî İle 46 Yıl*, Ankara 2014; Emecen, "Süleyman I", *DİA*, XXXVIII, İstanbul 2010, s. 62-74.

oyunları, ilerleyen yıllar içerisinde iki devleti birbirinin tabii müttefiki hâline getirmişti⁵. Takip eden yıllarda Fransa'ya verilen kapitülasyonlar⁶ sayesinde Fransa, Osmanlı topraklarında ticarî imtiyazlar elde etti. Verilen bu kapitülasyonlar sayesinde Fransa sadece ticarî imtiyazlar elde etmekle kalmamış, Osmanlı Devleti içerisindeki Katoliklerle de daha sıcak iletişime geçme fırsatı yakalamıştı. Fransa daha önce Katoliklerin meseleleri ile yakından ilgilenen Venedik ve Cenova memurlarını arka plana atarak Fransa elçilerini Katoliklerin meselelerinde hâkim duruma getirdi. Böylece Fransa, Osmanlı Devleti'nin nüfuzu altında kalan yerlerdeki Katoliklere misyonerlerini daha rahat gönderebildi⁷. Özellikle “Güneş Kral” olarak anılan XIV. Louis (1643-1715) bahsi geçen imtiyazları daha yoğun bir şekilde Katolik propagandası için kullanmaya çalıştı⁸.

XVII. yüzyılın sonu XVIII. yüzyılın başlarına gelindiğinde Fransa'nın İstanbul elçisi Charles, marquis d'ARGENTAL, come de FERRIOL'un 1699-1711 yılları arasındaki sefaretini sırasında Osmanlı-Fransız ilişkilerinde sırf bu elçinin şahsî hırsları yüzünden sancılı dönemler yaşandı⁹. Öyle ki Ferriol Sultan II. Mustafa'nın huzuruna gerçek savaşlarda kullanılan bir kılıç olan *épée de bretteur* ile çıkmaya kalkışmış ve bu konu kavga sebebi olmuştu¹⁰. Ayrıca padişah kayığına benzer erguvan rengi kayıklarla boğazda gezmesi üzerine elçi, sadrazam tarafından “denizin dibini boylamak istemiyorsa” böyle gezilerden vazgeçmesi yönünde uyarılar almıştı¹¹. Ferriol'un bu ve buna benzer sergilediği nahoş davranışları sadece Osmanlı Devleti tarafından rahatsızlıkla karşılanmamış, aynı zamanda Ferriol'un seleflerinden olan Marquis de Bonnac bile kendi hatıratında Ferriol'un bu tutumlarını eleştirmiş ve gereksiz yere

---

⁵ Soysal, *a.g.e.*, s. 6.

⁶ Yavuz Sultan Selim Mısır'ı fethettikten sonra Venedik, Katalan ve Fransızlara daha önce Memlükler tarafından verilmiş olan kapitülasyonları yenilemişti. Bunun Fransa'ya verilen ilk kapitülasyon olduğu yönünde görüşler varsa da Fransa'ya Osmanlı tarafından verilen ilk genel kapitülasyon 7 Cemaziyelevvel 977 (18 Ekim 1569) tarihlidir. Bu ve bunun ardından gelen imtiyazlar sayesinde Levant'da Fransız ticareti hızlı bir gelişme gösterdi. Bk. Halil İnalçık, “Osmanlı'nın Avrupa ile Barışıklığı: Kapitülasyonlar ve Ticaret”, *Halil İnalçık Doğu Batı Makaleler I*, Ankara 2009, s. 273, 274.

⁷ Charles A. Frazee, *Katolikler ve Sultanlar - Kilise ve Osmanlı İmparatorluğu 1453-1923*, terc. Cemile Erdek, İstanbul 2009, s. 80.

⁸ Ahmet Refik Altınay, “Türkiye’de Katolik Propagandası (Hazine-i Evrak Vesaikine Nazaran)”, *Toplu Eserler-II-Rumlar ve Diğer Müslüman Olmayan Topluluklar-*, haz. Yavuz Ercan, Ankara 2007, s. 285. Ahmet Refik'in 1340 tarihli Türk Tarih Encümeni Mecmuası, sayı 5 (82)'te yayınlanan bu makalesi Yavuz Ercan'ın yazdığı bir giriş ile *Toplu Eserler-II-Rumlar ve Diğer Müslüman Olmayan Topluluklar-* adlı eserde tekrar yayınlanmıştır.

⁹ Soysal, *a.g.e.*, s. 20.

¹⁰ Suraiya Faroqhi, *Yeni Bir Hükümdar Aynası - Osmanlı Padişahlarının Kamusal İmgesi ve Bu İmgenin Algılanması*, çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul 2011, s. 29; Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, V, ed. Erhan Afyoncu, çev. Nilüfer Epçeli, çev. kont. Kemal Beydilli, İstanbul 2011, s. 242-244.

¹¹ Baron Joseph Von Hammer Prugstall, *Büyük Osmanlı Tarihi*, VII, haz. Mümin Çevik ve Erol Kılıç, İstanbul 1991, s. 32.

gerginliklere sebebiyet verdiğini yazmıştır¹². Anlaşıldığı üzere Osmanlı Devleti de Ferriol'un zor ve sıkıntılı bir kişiliğe sahip olduğunun farkındaydı. Bu nedenle Bâbıâli, onun elçiliği sırasında sergilediği pervasız tutumları ve aşırıya kaçan davranışlarını Fransa ile olan ilişkilere yansıtılmaya ve elçinin davranışlarına hissî karşılık vermemeye gayret göstermişti¹³. Aynı şekilde XIV. Louis de uğraşmak zorunda olduğu daha büyük sıkıntıları varken İstanbul'daki elçilerin kişisel meselelerini, iki devlet ilişkilerini olumsuz etkileyecek hâle getirmemeyi uzun zamandan beri devlet politikası olarak benimsemişti¹⁴.

Ferriol'un İstanbul'daki sefreti sırasında Katolik propagandası doruk noktasına ulaşmıştı. Ferriol, özellikle Ermenileri kendi taraflarına çekmenin ve kullanmanın tek yolunun onlar arasında Katolikliği yaymak olduğunu düşünüyor¹⁵ ve bu yönde hummalı bir çalışma yürütüyordu. Bu çalışmaların tehlikeli sonuçlar doğuracağını sezen Osmanlı Devleti bir süre sonra Ermeniler arasında Katolik propagandasını tehlikeli bularak yasaklamış ve propaganda yapan Katolik Ermenilerin bazılarını tevkif ettirmişti¹⁶. Osmanlı Devleti bu tutumunda pek de haksız sayılmazdı. Zira topraklarındaki Katolik tebaa ve özellikle Katolik Ermeniler XIV. Louis'yi "kurtarıcı" olarak görüyorlar ve haçı

¹² Faroqhi, *a.g.e.*, s. 28; Marquis de Bonnac'ın bu hatıratı Charles Henri Auguste Schefer tarafından bir giriş ve değerlendirme yazılarak 1894'te Paris'te "*Mémoire historique sur l'ambassade de France à Constantinople*" adıyla basılmıştır. TTK'nın 1943 yılında genel kurula sunulan raporunda "...Marki de Bonnac'ın İstanbul'da Fransız sefirliği yapmış zevat hakkındaki tarihi muhtırasının büyük bir kısmı tercüme edilerek kuruma verilmiş..." denilmektedir, bk. *Belleten*, IX/33, Ankara 1945, s. 152. Yine 1949 yılında *Belleten*'in haberler kısmında "*Son beş yıl içinde Türkçeye çevrilmiş veya tenkitli baskısı hazırlanmış olup ileride basılacak kaynaklar*" başlığı altında bu eserin ismi zikredilmiştir, bk. *Belleten*, XIII/49, Ankara 1949, s. 208. Ali Şevket Bizer tarafından Türkçeye çevrilmiş ve TTK'ya basılması için verilmiş bu eserin ne yazık ki o tarihten bugüne henüz basımı yapılmamıştır. Tezimizde kullanmak üzere elde ettiğimiz bu çeviri nüshanın eski tarihli olması hasebiyle dili günümüz Türkçesine nazaran oldukça ağırdır. Biz tezimizde, "*TTK Bonnac Çevirisi*" kısaltma ismini kullanarak bu esere ve içeriğindeki ilgili bölüm ve sayfa numaralarına atıfta bulunduk. Ayrıca birebir aktarımlarda çeviri metnin diline aynen sadık kaldık. Marquis de Bonnac'ın Ferriol hakkındaki görüşleri için bk. *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 106-116; Ayrıca Charles Henri Auguste Schefer hakkında bk. İsmail Yiğit, "SCHEFER, Charles Henri Auguste", *DİA*, XXXVI, İstanbul 2009, s. 226-227.

¹³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı şahsî kütüphanesindeki bir münşeat mecmuasında bulunan ve sadrazam tarafından Fransa Elçisi Ferriol'e yazılmış olan mektubu şöyle aktarmıştır: "*Kıdvetül ümera El Millet ül Mesihîye... Françe pâdişahının asitâne-i saadette mukim elçisi Markiz dö Ferriol hutimet avakübühu bilhayr kabelle selâm-ı müsâlemet encam iblâğıyle inha olunur ki mektubun gelip meşhumi malûmumuz olmuştur. Bu devlet-i aliyye-i ebed peyvend ile kadimi dostu olan Françe pâdişahı mabeyninde istikrar olan musafat-ı kadime ve müvâlât-ı müstedimeye riayeten... şevketlü efendim pâdişah-ı İslâm hazretlerinin müsaade-i aliyye-i mihmandarileriyle memâlik-i mahrusat-ül-mesaliklerinde şerayit ve mevaidi ahitnâme-i hümayunları bilcümle icra olunup dakika fevt olunmamıştır. Badelyevm dahi müraat olunması mukarrerdir; ancak bundan akdem senin getürdüğün itimadnâme-i müdat-ı kadim üzere getirüp teslim eyleyip ehyevm rütben müteayyen ve malûm olmadığınan her kelâmını istimaa külliyyetli liyâkatin olmadığı malûmun olup hattâ bu mefhuma senin dahi itirafın olmuştur. Ancak ahitnâme-i hümayuna muvafik olup arz ve ilâm eylediğün hususlarda yine iktizasına göre tenbih olunur vesselâm âlâ menit-batîlhüda...*". Mektup aktarılırken İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın uyguladığı çeviri esas alınarak birebir aktarılmıştır (bk. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/II, Ankara 1983, s. 204)

¹⁴ Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 244.

¹⁵ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, IV, yay. haz., Erhan Afyoncu, İstanbul 2009, s. 309.

¹⁶ Ahmet Refik Altınay, "Türkiye'de Katolik Propagandası (Hazine-i Evrak Vesaikine Nazaran)", s. 294. 1697 yılında divanda alınan bir karar ile Ermenilerin mezhep değiştirmelerini engellemek için İstanbul Kaymakamı ve Mollasına hüküm gönderilmiş ve Osmanlı topraklarında yapılan Katolik misyonerliğine dikkat çekilmişti. Bk. Altınay, *a.g.m.*, s. 292, 293.

tekrar Ayasofya'nın mihrabı üzerine dikecek olan kişinin o olduğunu dillendiriyorlardı. Fransa Kralı XIV. Louis de Katolikliğe geçen Ermenilerin Osmanlı padişahından çok kendisine bağlı olacaklarının farkındaydı¹⁷. Nitekim Halep Ermeni Patriği krala yazdığı mektuplarda: “*Ermenistan, Fransızların en güçlü bir kralı tarafından kurtarılacaktır*” diye yazmaktan geri durmuyordu¹⁸. Özellikle Ermenilerin Galata ve İstanbul'daki basım evlerinde propaganda kitapları bastığının öğrenilmesi üzerine Edirne'den İstanbul kaymakamına aşağıdaki şu hüküm ve sonrasında buna benzer birçok hüküm yollandı.

“*Âsitâne Kaymakamı'na Hüküm ki,*

İstanbul'da Galata'da iki mahalde ve Valide hanında bazı müfsitler yeni basma peyda ve Ermeni taifesinin kitapların[ı] tağyir ve yeniden ilhak ile basma edip Ermeni taifesinin arasına yayıp ihtilal ve tefrika bais-i fesat ve habasetleri zahir olmakla sen ki vezir-i müşarün-ileyhsin emr-i şerifim vusulünde bu fesada cesaret eden habisleri alayyi-hal ele getirip ahz ve haps ve vaki hali der-i devlet-medarıma arz ve ilam eyleyesin ki badehu haklarında emr-i şerifim ne veçhile sadır olur ise mazmun-ı münifi ile amel olunmak babında diye yazılmıştır. Fi Evasıt-ı S (Safer) 1113”¹⁹.

Bununla yetinmeyen Osmanlı Devleti, Fransa Kralı XIV. Louis ve onun İstanbul'daki elçisi Ferriol'ün desteğini arkasında hisseden Katoliklere müsamaha gösteren ve Ermenilerin Katolikleşmesine göz yuman İstanbul Ermeni Patriği'ni, Edirne'den İstanbul Kaymakamı'na gönderdiği aşağıdaki şu hükümle görevden aldı ve yerine Katolik düşmanı Avedik'i atadı:

“*İstanbul Kaymakamı'na Hüküm ki,*

İstanbul Ermeni Patriği olan Sahak mülhidin taife-i mezburenin âher ayine intihallerine müsamaha ve taksiri nümâyân olmakla sen ki vezir-i müşarün-ileyhsin emr-i şerifim vusulünde mezbur Tersane-i Âmirem zindanında hapsolunup fermân-ı hümayunum sadır olmadıkça itlak olunmamak babında fi Evasıt-ı Ra (Rebiyyü'l-evvel) 1113”²⁰.

Yeni Patrik Avedik'in Katolik Ermenilere karşı sert tutumu Katolik Ermeniler arasında ondan bir an önce kurtulma fikrini doğurdu. Patriğin, Katolikliğe geçen Ermenileri zincire vurdurması ve kendi iradesi ile hapse attırması üzerine karşı taraf

¹⁷ Altınay, a.g.m., s. 287, 289.

¹⁸ Altınay, a.g.m., s. 288.

¹⁹ Altınay, a.g.m., s. 294.

²⁰ Altınay, a.g.m., s. 296, 297.

harekete geçerek durumu Sadrazam Daltaban Mustafa Paşa'ya şikayet etti. Patriğin kendi iradesi ile bu işe kalkıştığını öğrenen sadrazam: *“Senin gibi bir it, hapishanelere neden ihtiyaç duysun? Bunların sadece padişaha ait olabileceklerini bilmiyor musun?”* diyerek patriği azarlayıp hapse attırdı fakat patrik kısa bir süre sonra hapisten çıkmayı başardı. Bu süreç içerisinde atanan yeni patrik Suphi'nin, Edirne Piskoposu Efraim tarafından Katolikliğe geçtikleri gerekçesiyle görevden alınan üç papazı göreve iadesi olayların tekrar alevlenmesine neden oldu. Suphi'nin Cizvit taraftarı olduğu yönündeki söylentiler Osmanlı Devleti tarafından yeni önlemlerin alınmasına sebep oldu. Durumun vehametinin farkına varan Fransa Elçisi Ferriol, hamisi olduğu Cizvitler'e bir süre sakin zamanları beklemelerini ve davalarını Bâbâli huzuruna getirmemelerini tavsiye etmek zorunda kaldı²¹.

İşler Katoliklerin aleyhine geliyordu ve Suphi'nin azlinden sonra Katolik düşmanı Avedik tekrar patrik seçilmişti. Cizvitler ve Katolikliğe dönen Ermeniler üzerindeki baskıların gittikçe şiddetlenmesi üzerine bu gruplar Avedik'ten sonsuza kadar kurtulmanın tek çare olduğunu anladılar. Bu hususta Ferriol'ü de etki altına alarak planlarına giriştiler²². Verilen rüşvetler sonucunda Avedik 1706 yılında Sakız Adası'na gönderilmek üzere görevden alındı fakat Cizvitler ve Katolik Ermeniler için bu yeterli değildi. Onlar Avedik'in Fransa'ya kaçırılmasını ve orada bir hapse atılmasını istiyorlardı. Bu emellerini gerçekleştirmek için Ferriol'den ve Fransa'nın Sakız Konsolosu yardımcısı senyör Bonnack'tan yardım aldılar. Nihayetinde Avedik Fransa'ya kaçırıldı. Bazı görüşlere göre önce Mon sen Mişel'e daha sonra da Bastil'e hapsedildi²³ fakat Zinkeisen'in aktardığına göre Avedik'in bir süre ağır hapis cezası çektikten sonra Katolikliğe geçtiği ve Paris'te hayata gözlerini yumduğu kanıtlanmıştır. Olayın Osmanlı tarafınca duyulmasının ardından Katolik olmayan Ermenilerin şikayetleri üzerine Sadrazam Çorlulu Ali Paşa, Ferriol'ü sıkıştırarak Avedik'in geri getirilmesini aksi takdirde Fransa'ya savaş ilan edileceği tehdidinde bulundu. Ferriol 1706 yılında Torcy'e yazdığı bir mektubunda durumdan şöyle bahsediyordu: *“Avedik meselesi beni büyük sıkıntıya soktu. Sultan bundan beni sorumlu tutuyor. Bu mesele yüzünden sadrazama 20'nin üzerinde mektup yazdım. Sonunda sadrazam ile ekselansları kraldan İspanya kralına Avedik'i Messina Hapishanesi'nden tahliye ederek, İstanbul'a geri gelmesine izin vermesi için bir yazı yazmasını talep etme hususunda anlaşmaya vardım”*. Öte

²¹ Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 216-217.

²² Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 219, 220.

²³ Altınay, *a.g.m.*, s. 297, 298.

yandan Ferriol aynı mektubun ilerleyen bölümlerinde Avedik'in kesinlikle bırakılmamasını söyleyerek ikiyüzlülük sergiliyordu²⁴.

Ferriol'le birlikte Fransa'nın Sakız Konsolosu da sıkıştırıldı ise de ikisi de yaptığı açıklamalar sayesinde yakasını bu işten kurtarmayı başardı. Fransa ile arasını açmak istemeyen Osmanlı Devleti bir süre sonra olayın üzerini kapattı fakat olayda parmağı olan Cizvit papazlarının Osmanlı topraklarındaki seyahat ve faaliyetlerine karşı ters bir tutum takınmayı da ihmal etmedi. Osmanlı Devleti'nin bu tarz girişimleri propagandayı bir müddet yavaşlattı. Öte yandan Katolik misyonerler sürekli tetikte beklemeye ve Fransa elçilerinin krallarından aldıkları görev emirlerine uyararak onları destekledikleri gizli faaliyetlerine devam ettiler²⁵.

Osmanlı Devleti'nin Katolik propagandasına karşı aldığı sert önlemler ve Katolikliğe geçenlerin şiddetle cezalandırılması hakkında çıkardığı hatt-ı hümayûn²⁶ iki devlet arasındaki ticareti olumsuz yönde etkiledi. Osmanlı Devleti'nin gümrük vergilerinde artışa gitmesi Fransa'dan yapılan ithalatın on milyonluk bir kayıba uğramasına sebep olmuştu²⁷.

Ferriol her ne kadar padişah huzuruna çıkamadı ise de kralından aldığı emirleri yerine getirmek için oldukça gayret sarf etti. Dokuz yıldan uzun süren Rus-İsveç savaşının son safhası olan 8 Temmuz 1709 Poltava Savaşı'nda Rusya'ya yenilen XII. Karl (Demirbaş Şarl)'ın Osmanlı'ya sığınmasıyla Rus Çarı I. Petro Osmanlı Devleti'ni XII. Karl'ı himaye etmesi hasebiyle tehdide başladığı bir dönemde, bu gerginliği fırsat bilen Fransa, dost kabul ettiği İsveç kralının yanında Osmanlı'yı Rusya'ya karşı savaşa sokmaya çalışıyordu ve bu uğurda Ferriol yoğun çaba sarf etmişti fakat Bâbüali ile arası zaten iyi olmayan Ferriol'ün bütün çabaları boşa çıktı. Çünkü III. Ahmed, Ruslar ile savaşa girmek istemiyordu²⁸.

İstanbul'da bulunduğu süre içerisinde tam on yıl padişahın huzuruna kabul edilmeden görev yapan Ferriol elçilik süresinin bitimine yakın aklî dengesini iyice yitirmeye başlamıştı. Takip eden birkaç yıl içerisinde, ünlü filozof Voltair'in akrabası olan ve elçilik tercümanlığı görevinde bulunan Brun'un Sadrazam Çorlulu Ali Paşa'ya

---

²⁴ Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 223.

²⁵ Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 220, 221; Avedik'in hikayelere konu olan Bastil'deki Demir Maskeli Adam olduğuyula ilgili birçok söylenti ortaya atılmıştır. Hatta Hammer onun gerçek Demir Maskeli Adam olabileceğini söylemiştir. Fakat yapılan tetkikler Avedik'in Demir Maskeli Adam olmadığını ortaya koymuştur. Bk. Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 220, dipnot 93; Altınay, *a.g.m.*, s. 298.

²⁶ Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 222.

²⁷ Altınay, *Lale Devri*, İstanbul 1997, s. 24, 25.

²⁸ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/I, Ankara 1982, s. 75.

söylediğine göre akıl sağlığını tamamen kaybetmişti. Bunu duyan sadrazam: “O, buraya geldiği zaman zaten deliydi” demişti²⁹.

Fransa Elçisi Ferriol dönemine rastlayan 1702-1708 yılları arasında Bâbiâli’ye sunulan konsolos arzları ve bunlara ait hükümlere baktığımız zaman ilk üç sırayı; Fransız tüccarların gümrük vergisi ödemeleri, Fransız reaya ve tüccarlardan alınan vergiler ve Fransız tüccarların borç sorunlarının aldığı görülmektedir. Bunları hemen Fransa elçisinin yanındaki görevlilerin korunması; Fransız reaya ve tüccarların hukukî davaları; Fransız reayanın can ve mal güvenliğinin korunması ve sair konular takip etmektedir³⁰.

Ferriol’ün halefi Marquis des Alleurs’un 1711-1716 yılları arasındaki elçiliği sırasında da Ferriol döneminin uzantısı olan Katolik meselesi ve Osmanlı’yı İsveç’e yardım etmesi için teşvik çabaları bir dönem daha canlılığını korudu. Marquis des Alleurs görevi boyunca iki konu üzerinde çalışmalarını yoğunlaştırdı. Bunlardan birincisi aralarına tefrika girmiş olan Ermenilerin birleştirilmesi, ikincisi ise Kamame Kilisesi’nin tamir izninin elde edilmesi idi fakat bu iki konuda da beklediği şekilde başarılı olamadı³¹. Bir süre sonra böbreklerinde oluşan taşlardan dolayı rahatsız olduğunu ve bu sebeple görevden affını istediğini bildiren mektubu Fransa’ya gönderdi. Fransa 1713 senesi sonlarına doğru Marquis de Bonnac’ı, Marquis des Alleurs’un yerine tayin ettiyse de mali sıkıntılar ve XIV. Louis’nin ölümü görev devir tesliminin Ekim 1716’ya sarkmasına sebep oldu³².

Marquis de Bonnac zamanına gelindiğinde Osmanlı-Fransa ilişkilerinin daha yumuşak bir hâl aldığı gözlemlenmektedir. Elçinin özellikle Sadrazam Nevşehirli Damad İbrahim Paşa ile olan yakınlığı ve dostluğunun bu samimi ortamın oluşmasındaki etkisi göz ardı edilemez³³. Bu dönemde Osmanlı belgelerinde Fransa kralından “kadimî dost” olarak söz edilmiş ve iki devlet arasındaki yazışmalarda bu “kadimî dostluğa” vurgu yapılmıştır³⁴.

²⁹ Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 245, 246; Hammer, *a.g.e.*, VII, s. 32, 33.

³⁰ Şişman, *a.g.m.*, s. 518 ve bk. s. 520’deki grafik.

³¹ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 120.

³² *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 121.

³³ Faroqhi, *a.g.e.*, s. 28.

³⁴ Soysal, *a.g.mad.*, s. 182; Mesela mecmua içerisinde, belirtilen varak numaraları arasındaki tahrirata bk. vr. 1a-1b, “...İki devlet beyninde kadimî ve lâ-yenkat’ olup gün-be-gün izdiyâd bulan dostluğun meveddetine binâ’ en...”; vr. 2b-3a, “Françe pâdişâhı Devlet-i aliyyenin kadimî dostu olup...”; vr. 4b-5b, “...iki devletin beyninde kadimî dostluğun izdiyâdına...”; vr. 11a-12b, “...âna gelince kadimî dostlar ile hüsn-i mu’âmele...”; vr. 16a-16b, “...Françe pâdişâhı ve İngiltere ve Nederlande kralları, Devlet-i aliyyenin kadimî dostları olup...”; vr. 19b, “...kadimî dostlukları yine icrâ buyurılıp...”; vr. 53b-54a, “...Françe pâdişâhı Devlet-i aliyye-i ebed-peyvendin

Uzun yıllar -bazı ufak aksaklıklar dışında- dostâne devam eden Türk-Fransız ilişkilerinin kesiştiği en önemli noktalardan birisi de iki devletin Avusturya/Habsburglara karşı olan düşmanlığıydı. Bu ortak düşman Fransa ve Osmanlı'yı Avrupa siyasetindeki bazı konularda ortak hareket etmeye zorluyordu. Çünkü Avusturya doğuda Osmanlı topraklarına göz dikmekle yetinmiyor, batıda Fransız tahtındaki Burbon hanedanı ile uğraşıyordu³⁵. Özellikle Avusturya'nın Karlofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlı toprakları üzerindeki Katolikler üzerinde söz söyleme hakkı kazanması, bu hakkı Avusturya ile paylaşmak zorunda kalan Fransa'yı siyasi rakibi Avusturya'ya karşı sürekli Osmanlı'nın yanında yer almaya itmişti³⁶. Osmanlı Devleti için de durum pek farklı sayılmazdı. Nitekim Sadrazam Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın Pasarofça Antlaşması hakkında, Marquis de Bonnac ile yaptığı konuşma sırasında sarf ettiği sözler iki ülkenin Avrupa siyasetine bakışını yansıtmaktadır. İbrahim Paşa: "... kralınız da hakkımızda ecdadı gibi düşünecektir. O zaman o da anlayacaktır ki, Fransa ile bizim düşmanlarımız aynıdır. Onların kuvvet kazanmaları her iki devlet için de zararlıdır. Bu sebeple, iki devletten birinin veya her ikimizin bu tehlikenin önünü aldirmek, yahut durdurmak için teker teker veya birlikte hareket etmemiz lazımdır."³⁷ diyerek düşman olan Avusturya'yı işaret etmekte idi.

Her ne kadar bu elçi döneminde de Fransa'nın Osmanlı'yı Avusturya'ya karşı bir güç olarak kullanma, Katolikleri himaye ve doğuda Fransız ticaretini geliştirme³⁸ siyasetinde bir değişiklik olmadıysa da Marquis de Bonnac seleflerinin aksine Osmanlı topraklarında Türkleri rahatsız edecek kadar çok misyoner olduğunu söylüyor ve bu misyonerlerin kapitülasyonlara dayanarak sanki her şeyi yapmaya hakları varmış gibi davrandığını belirtiyordu³⁹. Öte yandan bu görüşleri onu üzerine almış olduğu görevi ifa etmekten yani kralının kendisine bildirmiş olduğu emirleri uygulamaktan alıkoymuyordu. Gerçekten de Osmanlı Devleti Fransa'ya vermiş olduğu bu kapitülasyonlar ile hem kendi hakimiyet anlayışını zedeliyor hem de Hristiyan tebaanın ve Fransız tüccarların aşırı isteklerine dayanak sağlıyordu. Mesela Rus-Avusturya

---

kadimî dostu ve muhibb-i sâduki olduğu..."; vr. 63a, "...Françe pâdişâhı Devlet-i aliyyenin kadimî dostu ve hayr-hâhı olup..."; vr. 64b-66b, "...Devlet-i aliyye-i ebed-ittisâlin kadimî hayr-hâh-ı hâlisü'l-bâli olan Françe pâdişâhı..."; "...kadimî dostluğun ve musâdakatın hükmü..."; vr. 66b-67a, "...Françe pâdişâhı bir ulu hânedân olduğundan mâ'adâ Devlet-i aliyyenin kadimî hayr-hâhı olup..."; vr. 73b, "...Hakikatlü, mahabbetlü, meveddetlü, kadimî dostumuz elçi beg...".

³⁵ Frazee, *a.g.e.*, s. 80, 81; Altınay, *a.g.e.*, s. 16.

³⁶ Frazee, *a.g.e.*, s. 192.

³⁷ Altınay, *a.g.e.*, s. 23.

³⁸ Altınay, *a.g.m.*, s. 298.

³⁹ Frazee, *a.g.e.*, s. 193.

ittifakına karşı yapılan savaşın ardından imzalanan 1739 Belgrad Antlaşması'nda Osmanlı Devleti'ne hizmetleri bulunan Fransa Elçisi Villeneuve'nin sayesinde yenilenen 1740 kapitülasyonları bir hayli kapsamlı hâle gelmiş bulunuyordu. I. Mahmud'un sürekli hâle getirdiği bu kapitülasyonlar ile Fransızların daha önceki yıllarda elde ettikleri vergi muafiyeti, hukukî ayrıcalıklar ve bazı batılı devletlerin Osmanlı limanlarına girerken Fransız bayrağı çekme imtiyazları tekrar sağlanmıştır. Ayrıca bu antlaşma sayesinde Katoliklerin daha önce girmesinin yasak olduğu Kudüs'teki bazı kutsal yerler serbest hâle gelmişti. Tarafların her ikisinin de Fransız olduğu davalara Fransa konsolosları, taraflardan birinin Türk olması hâlinde davaya, Fransa konsolosuna kontrol yetkisinin verildiği bir Türk mahkemesi bakıyordu. Fransızlar emlak ve gümrük vergisi dışındaki tüm vergilerden muaf tutuluyor ve Osmanlı sularında avlanma hakkı elde ediyordu. Diledikleri yere vergiden muaf tutulmuş okul, hastane ve kilise açabiliyorlardı. En önemlisi Osmanlı tebaası olan Katoliklerin davalarına Fransız konsoloslarının gözetiminde bakılıyordu ki bu Osmanlı hakimiyetini zedeleyen unsurların başında geliyordu⁴⁰. Fransa elde ettiği bu imtiyazlarla o tarihe kadar Osmanlı Devleti nezdinde çeşitli önceliklere sahip İngiltere'yi arka plana itmeyi başarmıştı⁴¹.

Pasarofça Antlaşması'nın getirdiği barış ortamının bir neticesi olan Lale Devri'nde Fransa ile ilişkileri kuvvetlendirmek isteyen Osmanlı Devleti, Sadrazam Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın da girişimleriyle 1720 yılında Fransa'ya Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'yi elçi olarak göndermişti⁴². Böylece Avrupa'nın ilmî ve fennî gelişmelerinin yakından takibinin sağlanması ve Avusturya'ya karşı ittifakın sıcak tutulması amaçlanmıştı.

Genel olarak 1700-1730 yılları arasındaki Osmanlı-Fransa ilişkilerine yön veren şeyin Avusturya'nın Avrupa'daki saldırgan tutumları olduğu aşikârdır. Önceki ve sonraki dönemlerde sürekli iki devlet arasındaki münasebetlere konu olan kutsal yerler meselesi, Katolik misyonerliği ve ticarî imtiyazların devamı gibi konular bu dönem siyasetinde de etkili olmuştur.

---

⁴⁰ Soysal, *a.g.mad.*, s. 182; İnalçık, *a.g.m.*, s. 277.

⁴¹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/II, Ankara 1983, s. 207.

⁴² Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 206.

B. JEAN-LOUIS D'USSON, MARQUIS DE BONNAC'IN HAYATI

Jean-Louis d'Usson, Marquis⁴³ de Bonnac, 1672 yılında Foix Kontluğu'nda Salomon de Bonnac'ın ikinci oğlu olarak dünyaya geldi. Ailesi Foix Kontluğu'nda Cerdagne'ye bağlı Mebouzan eyaletine yerleşmiş ve bu ailenin şöhreti XII. asrın sonlarına doğru duyulmaya başlamıştı. Babası Salomon de Bonnac Foix Kontluğu'nda Fransız mareşallerinin hizmetinde bulunduktan sonra 1683 yılında Bonnac baronluğunun markiliğe yükselmesini sağlamıştı. Bu terfiden beş sene sonra Salomon de Bonnac, Languedoc sahilleri muhafız kıtası kumandanlığına tayin olundu ve 1698 yılında vefat etti⁴⁴.

Marquis de Bonnac soylu bir aileden gelmesi hasebiyle kısa sürede kralın emri altındaki askeri birliğe kabul edildi. Bir süre ikinci Mousquetaire'ler Bölüğünde hizmet ettikten sonra 1694 yılında bir Dragon (Süvari) Bölüğü Kumandanlığı'na terfi etti fakat bu görevi pek uzun sürmedi zira dışişlerinde müzakereci olmak için orduyu terk etti⁴⁵.

Marquis de Bonnac'ın amcası Marquis de Bonrepaus da Fransa Kraliyet nazarında oldukça önemli bir yere sahipti. Bu şahıs krala ait gemilerde önemli hizmetlerde bulunmuş ve deniz orduları levazım generalliğini başarıyla ifa etmişti. Bu başarıları sayesinde Marquis de Bonrepaus, XIV. Louis tarafından 1687'de yapılacak olan bir anlaşmada müzakereci olması için Londra'ya gönderildi ve bir süre sonra da Danimarka'ya olağanüstü elçi sıfatıyla atandı⁴⁶. Bu esnada Marquis de Bonnac da amcası Marquis de Bonrepaus'un Danimarka ve daha sonra 1697'de Hollanda sefaretinde ona sekreter olarak eşlik etti⁴⁷.

Marquis de Bonnac aldığı görevleri yerine getirmede gösterdiği başarı ve tavırları sayesinde kısa sürede krala kârilik memuriyetine getirildi. Amcasının kraliyet sarayındaki nüfuzu ve XIV. Louis'ye tavsiyesi sayesinde Marquis de Bonnac'a elçilik yapma yolu açılmış oldu. Böylece kralın emri ile Wolfenbüttel'e doğru yola çıkan Marquis de Bonnac 1700 yılının Mart ayı içerisinde buraya ulaştı⁴⁸. Görevi Wolfenbüttel Dükleri ile ittifakı güçlü tutmak ve daha önce söz verildiği şekilde

---

⁴³ Marquis: Fransız asilzâdeler sınıfında dük ile kont arasında bulunan gruba ait bir ünvan. Bk. Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Fransevî (Dictionnaire Français-Turc)*, İstanbul 1905, s. 1420.

⁴⁴ Jean-Louis Bacque-Grammont, Sinan Kuneralp, Frederic Hitzel, *Representants permanents de la France en Turquie (1536-1991) et de la Turquie en France (1797-1991)*, İstanbul-Paris 1991, s. 28; *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 3.

⁴⁵ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 3.

⁴⁶ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 3, 4.

⁴⁷ Jean-Louis Bacque-Grammont, Sinan Kuneralp, Frederic Hitzel, *a.g.e.*, s. 28.

⁴⁸ Jean-Louis Bacque-Grammont, Sinan Kuneralp, Frederic Hitzel, *a.g.e.*, s. 28; *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 5.

toplanan birliklerin eğitimini denetlemektir. Burada bulunduğu süre zarfında Wolfenbüttel Dukası, Marquis de Bonnac'a toplanan birliklerin süvari alayı kumandanlığını teklif etti. Bunun için Kral XIV. Louis'den izin isteyen Marquis de Bonnac kral tarafından bu göreve layık görüldü. Böylece Marquis de Bonnac, Fransa ordusunda da daha yüksek bir rütbeyi elde etmiş oluyordu⁴⁹. Marquis de Bonnac bu görevlerinin ardından Varsovie Hükümeti nezdinde orta elçi sıfatıyla görevlendirildi. Macaristan'daki Ragotski isyanını desteklemesi ve buradan Fransa lehine sağladığı yararlar ona, 1705 yılında yeniden oluşturulan alay kumandanlığı beratını kazandırdı. Nail olduğu lütuflar bu kadarla sınırlı olmayan Marquis de Bonnac'a Foix bölgesinde kral vekilliği verildi ve 27 Şubat 1710 yılında kralın huzurunda sadakat yemini etti⁵⁰.

Marquis de Bonnac Fransa'da fazla kalamadı çünkü Fransa'nın İspanya elçisi hem rahatsızlığı hem de kaybettiği itibarından dolayı görevi bırakmak istiyordu ve bu görev için en uygun kişi olarak Marquis de Bonnac görülüyordu. Neticede kendisine elçilik tevcih edilen Marquis de Bonnac'a Mayıs 1711'de verilen talimatta; *"Haşmetmeab Almanya ve Lehistan'da sizi memur eylediği işlerin hüsnü temşit ve idaresinde gösterdiğiniz iktidar ve liyakati takdir eylemişti. Brunswick sülâlesi prensleri ve bilâhara İsveç ve Lehistan kralları nezdinde fevkalâde murahhas sıfatile ifayi vazife eylediğiniz sırada aklü tedbirinizi, ehliyetü dirayetinizi tecrübe eylemiş olmasına binaen hafidleri bulunan kral nezdinde size tevdi eylemek lütfunda buldukları yeni memuriyeti de hüsnü idare hususunda göstereceğiniz gayret ve ihtimamdan aynı memnuniyeti izhar eyleyeceklerine bihakkın kanidirler."* denilmekte idi.

Marquis de Bonnac İspanya elçiliği sırasında iki ülke arasındaki sorunlar nedeniyle oldukça çaba sarf etti ve yıprandı. Sağlığının iyice bozulması ve aldığı ilaçların artık fayda vermemesi üzerine görevden affını istedi. Neticede 15 Haziran 1713 tarihinde Marquis de Brancas'a elçilik görevini devrederek Eylül ayının sonuna doğru Fransa'ya döndü⁵¹.

Fransa'da bulunduğu süre zarfında İstanbul veya Prusya elçiliğinin kendisine verilmesi için girişimlerde bulunan Marquis de Bonnac, dikkatleri üzerine çekmek için *"On dördüncü Louis'nin vefatından sonra umuru hariciyye hakkında yazılmış bir muhtıra"*, *"Fransa'nın düveli ecnebiyyeye nisbetle menafii hazırası hakkında bazı*

---

⁴⁹ TTK Bonnac Çevirisi, s. 5, 6.

⁵⁰ TTK Bonnac Çevirisi, s. 7, 8.

⁵¹ TTK Bonnac Çevirisi, s. 14.

mülâhazat”, “*Düveli ecnebiyye ile muamelâtu ticariyede bulunmak için plân*” ve “*Elçilerin (sefaretlerin) memaliki ecnebiyyede temini idareleri için tehsis olunacak irad hakkında bir proje*” adlı eserleri kaleme aldı. Neticede Marquis de Bonnac beklediğini elde etti ve 1716 yılı Mayıs’ında İstanbul’a gitmek üzere emir aldı⁵². Bu emir ile birlikte 17 Temmuz 1716’da Toulon’dan hareket etti ve 1716 yılı Ekim’inde İstanbul’a vardı. 26 Ocak 1717’de Edirne’de sadrazamın ve 13 Nisan’da İstanbul’da padişahın huzuruna kabul edildi⁵³.

Marquis de Bonnac İstanbul’a gelmeden kısa bir süre önce, 1715 yılının Kasım ayına gelindiğinde, dük d’Orleans’ın başmabeyincisi ve daha sonraki devirlerde Fransa mareşalı olan M. de Biron’un kızlarından birine talip oldu ve kısa bir süre sonra çiftin düğünü gelinin büyük amcası olan M. de Lauzun evinde, büyük bir kalabalık önünde ve gayet gösterişli bir şekilde gerçekleşti. Düğünün hemen akabinde yeni evli çift geceyi Marquis de Bonnac’ın amcası M. de Bonrepaus’un evinde geçirmiş ve Marquis de Bonnac İstanbul’daki görevini ifa etmek için Ağustos 1716’da Fransa’yı terk edinceye kadar bu evi ikametgâhı olarak kullanmıştı⁵⁴.

Marquis de Bonnac ile hemen hemen aynı dönemde İngiltere, İstanbul’a elçi olarak Edward Wortley Montagu’yu atamıştı. İngiltere elçisinin eşi olan Lady Mary Wortley Montagu’nun Osmanlı topraklarından İngiltere’ye yazdığı mektuplar⁵⁵ sayesinde birçok konuda olduğu gibi Fransa elçisinin eşi hakkında da bilgi edinmek mümkündür. Lady Montagu 1 Nisan 1717’de Edirne’den İngiltere’ye yazdığı bir mektupta Fransa elçisinin eşi ile birlikte III. Ahmed’i camiye giderken görmeye gittiklerinden bahsetmiş ve Madam Bonnac’ın da III. Ahmed’in “güzel bir yüzü” olduğu konusunda kendisiyle hemfikir olduğunu yazmıştı⁵⁶. Lady Montagu, Madam Bonnac ile sık sık görüşüğünü ve birlikte vakit geçirdiklerini yazdığı mektuplarında, onun dedikodusunu yapmaktan geri durmamıştır. Nitekim aynı mektupta ondan şöyle bahsediyordu: “...*Bu hanımla sık sık görüşüyorum. Genç bir hanım ve kendisini, hayatını bu kadar resmi ve can sıkıcı hale getiren davranış ve merasimlerden vazgeçmeye ikna edebilsem sohbeti benim için büyük teselli olacak. Fakat kendisi muhafızlarından, yirmi dört adet uşağından, teşrifatçılarından o kadar memnun ki*

⁵² TTK Bonnac Çevirisi, s. 15, 16.

⁵³ Jean-Louis Bacque-Grammont, Sinan Kunalp ve Frederic Hitzel, *a.g.e.*, s. 28.

⁵⁴ TTK Bonnac Çevirisi, s. 15.

⁵⁵ Lady Mary Wortley Montagu’nun yazmış olduğu 52 mektup ölümünden bir süre sonra 1762’de İngiltere’de neşredildi. Bu mektuplar içerisinde Osmanlı Devleti ile alakalı olan 30 tanesi Türkçeye tercüme edilmiştir. Bk. Lady Montagu, *Şark Mektupları*, çev. Asude Savan, İstanbul 2009.

⁵⁶ Montagu, *a.g.e.*, s. 37.

bunlar olmadan beni ziyarete gelmektense ölmeyi yeğler. Bir araba dolusu soylu genç kız ve nedimelerini de söylemeden geçmemek lazım. Fakat bu benim canımı sıkıyor. Çünkü o beni görmeye bu can sıkıcı maiyetiyle birlikte geldiği müddetçe benim de aynı adetleri yerine getirmem lazım geliyor. Yine de müşterek alakalarımız gereği sık sık bir araya geliyoruz...”⁵⁷

Yine Lady Montagu Türklerin çok çocuk yaptığı ve bununla övündüklerinden bahis açtığı bir mektubunda: “*Fransız sefirinin karısı da bu geleneğe boyun eğmeğe mecbur kaldı. Buraya geleli daha bir yıldan az bir zaman olmasına rağmen bir çocuk doğurdu ve şimdi yine hamile...*” diyerek Madam Bonnac’ın durumuna değinmişti⁵⁸. Bunlardan başka, Pera’da yaşayan Hristiyan kadınların sur içi İstanbul’una gitmek hususunda çekimser davrandıklarını anlattığı diğer bir mektubunda ise Lady Montagu: “*... kanaatimce Fransız sefirinin karısı da oraya hiç gitmeden Fransa’ya geri dönecek.*” diyerek mektuplarında çoğu kez kullandığı karşılaştırmalardan Madam Bonnac’ın da nasibini almasını sağlamıştı⁵⁹.

Lady Montagu’nun yazdığı mektuplarda birbirlerine sürekli rakip konumdaki Fransa ve İngiltere’nin aksine iki ülkenin İstanbul elçileri ve belkide elçilerden daha çok bu elçilerin eşleri arasında sıkı bir ilişkinin olduğu gözden kaçmamaktadır. Lady Montagu’nun Fransa elçisinin eşi için “*Bu hanımla sık sık görüşüyorum...*” demesi bunu kanıtlar niteliktedir. Büyük ihtimalle yine bu görüşmelerden birisinde, çiçek aşısı hakkında konuşulurken Marquis de Bonnac’ın; başka ülkelerde ve yerlerde banyo yapmak nasıl eğlenceli ise Osmanlı topraklarında da çiçeğe yakalanmanın öyle eğlenceli bir hâle getirildiğini söylediği, Lady Montagu tarafından aktarılmıştır⁶⁰.

Lady Montagu İstanbul’dan ayrıldıktan sonra Paris’te bulunduğu sıralarda Lady Rich’e yazdığı 10 Ekim 1718 tarihli bir mektupta; Madam Bonnac’ın Paris’te oldukça önemli ve kalabalık bir ailesinin bulunduğunu ve bu kişilerin gelip kendisini ziyaret ederek yılmadan sorular sorduğunu yazmıştır⁶¹.

Bonnac çiftinin bir diğer yakın dostu ise Rakoçi Ferenc’in mahiyetinde bulunup onunla birlikte Osmanlı topraklarına gelen Kelemen Mikes idi. Kelemen Mikes uzun yıllar Fransa’da kalmış ve gayet güzel Fransızca konuşabiliyordu. O “sevgili ablacığım”

⁵⁷ Montagu, *a.g.e.*, s. 37, 38.

⁵⁸ Montagu, *a.g.e.*, s. 98.

⁵⁹ Montagu, *a.g.e.*, s. 115, 116.

⁶⁰ Montagu, *a.g.e.*, s. 59.

⁶¹ Montagu, *Teh Letters And Works Of Lady Mary Wortley Montagu*, vol. II, edited by Lord Wharncliffe, London 1837, s. 113.

hitabıyla yazdığı mektuplarının bazılarında Bonnac çiftinden de bahsetmişti. Kelemen Mikes 15 Eylül 1718'de İstanbul Büyükdere'de yazdığı bir mektubunda şöyle diyordu: *“Fransız elçisi Bonnac bize yakın bir evde oturduğundan çok defa karısıyla birlikte buraya gelir fakat şimdiye kadar bize uğramadı. İstiyor ki önce biz ona gidelim, bu ise olacak şey değil, çünkü bizim Beğimiz yakışanı yakışmayanı bilir. Hem ünvan bakımından da engel vardır ki bu aradaki mâninin kalkmasına da engel olmaktadır. Böylece birbirini göremiyorlar. Oysa elçi ile benim aramda ne geçmişimiz ne de ünvan bakımından bir mani olmadığından sık sık onlara giderim. Kadın tek başına kamış şekeri gibi bir şey, kadınlar arasında inciler içerisinde has inciye benziyor”*⁶².

Marquis de Bonnac İstanbul'a geldiğinde Osmanlı ve Avusturya-Venedik savaşları henüz sonuçlanmamış ve taraflar arasında anlaşma sağlanamamıştı. Bu süreçte sadrazamın isteği ve Fransa Kralı XV. Louis'nin de izni ile Pasarofça Antlaşması için murahhaslık girişimlerinde bulundu⁶³. İstanbul'da bulunduğu süre içerisinde iyi bir diplomat portresi çizen ve Nevşehirli Damad İbrahim Paşa ile olan iyi ilişkileri sayesinde birçok isteği yerine getirilen Marquis de Bonnac, halefi olacak olan Jean-Baptiste-Louis PICON, vicomte d'ANDREZEL (elçiliği 1724-1727) ile olan tartışmaları yüzünden 1724 yılında görevi ona devrederek Fransa'ya geri döndü. Fransa'da bulunduğu sıralarda, XV. Louis tarafından 1727 yılında askeri danıştay üyesi olarak atandı fakat başarılı diplomat kariyeri onun bir süre sonra İsviçre elçiliğine tayin olunmasını sağladı ve bu görevi 1736 yılındaki istifasına kadar devam ettirdi. Görevinin ardından ülkesine geri dönen Marquis de Bonnac 1 Eylül 1738'de kalp rahatsızlığından Paris'te hayatını kaybetti⁶⁴. Öldüğünde geride en büyüğü yirmi yedi veya yirmi sekiz yaşında olan on bir evlat bırakmıştı⁶⁵.

C. JEAN-LOUIS D'USSON, MARQUIS DE BONNAC'IN İSTANBUL SEFARETİ

Yukarıda da bahsi geçtiği üzere Marquis de Bonnac, 1713 yılının Eylül sonunda İspanya'daki elçilik görevini bitirerek ülkesine geri dönmüştü. Paris'te bulunduğu bu

⁶² Kelemen Mikes, *Türkiye Mektupları*, terc. Sadrettin Karatay, Ankara 2014, s. 20.

⁶³ Mecmua içerisinde bk. vr. 11a-12a, 53b-54a, 57a-58a, 58a-58b, 60b-61a, 64b-66b, 66b-67a.

⁶⁴ Jean-Louis Bacque-Grammont, Sinan Kunalp, Frederic Hitzel, *a.g.e.*, s. 28, 29; Charles Henri Auguste Schefer, *Mémoires sur l'ambassade de France en Turquie 1525-1770*, Paris 1974, s. 255-258; *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 55.

⁶⁵ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 56.

süre zarfında birinci önceliği Purusya'ya olağanüstü elçi sıfatıyla gitmekti. Düşündüğü ikinci seçenek ise Osmanlı Devleti idi. Öncelikli hayali suya düşmüş olsa da neticede 1716 senesi Mayıs ayında İstanbul elçiliği için kendisine emir verildi. Bu emrin verilmesinde yıpranmışlığın ve hastalığın pençesindeki Fransa'nın İstanbul Elçisi Marquis des Alleurs'un yerine birinin gönderilmesi yönündeki feryatları etkili olmuştu⁶⁶.

Bu emri aldıktan kısa bir süre sonra Marquis de Bonnac eşi ile birlikte 17 Temmuz 1716'da Toulon'dan hareket etti ve 1716 yılının Ekim ayında İstanbul'a vardı. Bu sırada III. Ahmed Edirne'de bulunuyordu. Marquis de Bonnac geldikten birkaç ay sonra 26 Ocak 1717'de Edirne'de sadrazam tarafından ve neredeyse yedi ay sonra ise (13 Nisan 1717'de) İstanbul'da padişah tarafından huzura kabul edildi⁶⁷. Kabulun bu kadar gecikmesinde daha önce Ferriol zamanında yaşanan kılıç münakaşası ve sofradaki yer tartışmalarının etkili olduğu söylenebilir⁶⁸. Öte yandan Ferriol'un İstanbul'daki elçiliği döneminde padişah huzuruna bir kez bile kabul edilmediği göz önüne alındığında bu sürenin pek de uzun olmadığı aşıkardır.

Diğer ülke elçileri ve dahi selefleri gibi Marquis de Bonnac da devletinin gücünü göstermek amacıyla gerekenleri yapmaktan geri durmamıştı. Onun Osmanlı devlet ricali ile olan görüşmelere gidişi Nicolae Jorga tarafından şöyle tasvir ediliyordu: “*Fransız elçi, top atışları altında Fransız gemileri ile sadrazamın veya devletin başka bir yöneticisinin huzuruna çıkmak üzere yola çıktığında, İstanbul halkı altın işlemeli kırmızı elbiseli 16 hizmetkârı; memurların, hizmetlilerin ve subayların oluşturduğu uzun sırayı; elçiliğin yeniçeri eşliğindeki altı tercümanını; ticarî temsilcilerin değerli giysileri ve atların güzel örtülerini şaşkınlıkla izliyordu. Elçinin eşinin altın kaplamalı arabasına 24 hizmetkâr ve birkaç refâkatçi kibar kadın eşlik ediyordu. Fransız elçiliğindeki merasimlerin görkemi görülmeye değerdi: Fıskiyelerden şarap fıskırıyordu, salonlar çiçeklerle donatılmıştı, ışıklar şehri ve denizi aydınlatıyordu ve değişik uluslardan yüzlerce misafir katılıyordu. İzmirdeki Fransız konsolosu da altı tercüman kullanmaktaydı ve kiliseye meslektaşlarının önünde olarak giriyordu.*”⁶⁹

⁶⁶ TTK Bonnac Çevirisi, s. 14, 16, 17.

⁶⁷ Jean-Louis Bacque-Grammont, Sinan Kuneralp, Frederic Hitzel, a.g.e., s. 28.

⁶⁸ Zinkeisen, a.g.e., s. 380, 381.

⁶⁹ Jorga, a.g.e., s. 324, 325.

Fransa Kralı XV. Louis tarafından Marquis de Bonnac'a İstanbul'daki elçilik görevi için verilen talimatlar seleflerine verilenlerden pek de farklı değildi. Marquis de Bonnac, Osmanlı topraklarında bulunduğu sürece Katolik mezhebinin yaşamasına ve yayılmasına çalışacak, Fransız ticaretinin doğuda gelişmesi için ne gerekiyorsa yapacak, kutsal yerler konusunda Fransa'nın çıkarlarını gözetecek ve Kamame Kilisesi'nin tamir iznini Latin rahiplerine kazandırmak için uğraşacaktı⁷⁰. Bunların dışında Marquis de Bonnac'ın bir diğer görevi de Osmanlı Devleti'ni Avusturya'ya karşı bir güç olarak kullanmak ve Osmanlı'nın kudreti karşısında Avusturya hanedanını endişeye sevketmeye çalışmaktı⁷¹. Fakat Marquis de Bonnac'ın Osmanlı Devleti'ne elçi olarak atandığı yılların başı Osmanlı Devleti'nin sıkıntılı dönemlerine denk gelmişti. Çünkü Avrupa'da Avusturya ve Venedik'e karşı istenilen başarılar elde edilememiş ve Prens Eugene komutasındaki Avusturya ordusu Osmanlı Ordusu'nu 5 Ağustos 1716 yılında Petrovaradin'de mağlup etmişti. Dahası bu savaşta Sadrazam Damad Silahdar Ali Paşa şehit düşmüştü. Bu yenilginin ardından 15 Ekim 1716'da Tımişvar ve neredeyse bir yıl sonra 20 Ağustos 1717'de de Belgrad kaybedilmişti⁷².

Marquis de Bonnac bu karışık dönemde İstanbul'daki görevini devraldıktan kısa bir süre sonra, kralından aldığı talimatlar doğrultusunda işe koyuldu ve ilk iş olarak Kamame Kilisesi'nin durumuyla ilgili detaylı bir rapor⁷³ yazdı. Elçi 20 Ekim 1716 tarihli ve İstanbul Beyoğlu'daki Fransa elçiliğinde kaleme aldığı bu raporunda Kamame Kilisesi'nin karışık durumundan bahsettikten sonra Fransızlar tarafından tamir için alınan izinlerin Rum cemaatlerinin entrikaları ve rüşvetleri sayesinde nasıl akim bırakıldığını anlatmıştır. Marquis de Bonnac kısa bir süre sonra Kamame Kilisesi'nin tamir iznini alabilmek için Sadrazam Halil Paşa'ya mektuplar yazdıysa da paşa ortamın müsait olmadığını ve sefer hazırlıklarından dolayı bir süre beklenmesi gerektiğini bildiren bir mektupla elçiye cevap verdi⁷⁴.

⁷⁰ Altınay, *a.g.m.*, s. 298.

⁷¹ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 17.

⁷² Mithat Sertoğlu, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, V, Ankara 2011, s. 2422-2426; *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 17.

⁷³ Bu rapor için bk. *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 210 vd.

⁷⁴ Sadrazam Halil Paşa yazdığı mektupta "*Kamâme ta'mîri emrine müsâ'ade olunmamak ihtimâli yokdur. Ancak keşf ve ta'mîr husûslarında gerek ulemâ-yı izâmından ve gerek kibâr-ı avâmdan birer mu'temed kimesneler me'mûr olup ve Kudüs-i şerîf sancağı, Şâm-ı şerîf eyâletinde vâkı' olmağla be-her-hâl Şâm vâlisi dahi bu emre nezâret itmek Devlet-i aliyenin deydin-i kadîmesinden olduğundan gayrı, mezâhib-i İslâmiyye muktezâsınca rütbe-i vücûbda zâhir olup ve el-hâletü hâzihi sefer-i hümayûna hareket vakti dahi karîb olup, şevâgil-i seferiyyeyi terk ve biraz evkât dahi bî-vech buna masrûf kılınmak münâsib görülmeyüp, her ne zamân olur ise ol husûs içün Devlet-i aliyeyden Françe pâdişâhi tarafına izn ü ruhsat virilmemek olmayup...*" demekte idi (Bk. vr. 6a-7a'daki mektup ve bu mektubun 59a-59b'deki kopyası).

Marquis de Bonnac Kamame Kilisesi ve Katolikler hususunda seleflerinin aksine daha temkinli davranıyordu. Zira selefleri döneminde yaşanan olumsuzlukların farkında idi. Paris'e bilirdiği bir raporda: *"Dinsel işlerin elçiye yüklediği iş yoğunluğu oldukça ağırdır. Rahiplerle misyonerlerin çalışması bu işleri projeler ve yeni müesseseler yapmaya kadar ileri vardiıyor. Bunlar elçinin her şey yapabileceğini ve haklarında hiçbir kelime içermeyen kapitülasyonların surf kendileri için yapılmış olduğunu sanıyorlar. Elçi kendince, dışarıdan yararlı görünen şeyleri yapabilir, fakat misyonerler serinkanlılık sınırına çekilmez ve elçi de kendi çalışmalarından çekinmez ve çok ihtiyatlı emirlerle de yönetilmezse, misyonerlerin kurumlarına karşı pek dikkatli davranmaya başlayan Türklerin şiddetli bir karar vermelerinden korkulur. O zaman Türkleri durdurmak mümkün olmaz. İşte en çok dikkat edilecek bu noktadır"*⁷⁵ demektedir. Yine Marquis de Bonnac, Osmanlı topraklarındaki Katolik misyonerlerin durumu ve pervasız davranışları hakkında yazdığı diğer bir raporda: *"Rumların ve Ermenilerin tekrar birleşmesi için yapılan büyük ve kutsal girişimin gerektiği şekilde yapılmadığına inanıyorum; bu görevle meşgul olanlar gereken yeteneğe sahip değiller ve ihtiyaç duyulan dillere hakim değiller. Şark ülkelerinde çalışan misyonerlerin hemen hepsi geldikleri ülkelerin bu ülkelerle ilgili sahip olduğu önyargıları taşıyorlar. Tüm bu hatalar, muhatabımız Avrupalı kafirler olsaydı tolere edilebilirdi fakat şarkın bölünmüş kitleleri karşısında misyonerleri beceriksiz bırakıyor... Bu mesele bir düşman kalesini yıkmak gibi bir mesele değil; Rumlar ve Ermeniler bizim görüşümüzden kopmuş ve ayrı bir grup oluşturmuş çok eski dostlarımız. Birliğin içinde olmak ve kilisenin başına itaatkar olmak farklı şeylerdir. Eğer birincisi yeterliyse, neden herşey ikincisine göre temsil ediliyor ve tüm iyi niyetler hayal kırıklığına uğrattılıp yok ediliyor? Görüşmek ve uzlaşmaya çalışmak sanki bir savaştaymışızcasına hareket etmekten daha iyi değil midir?"*⁷⁶ diyerek eleştiride bulunmuştu.

Marquis de Bonnac'ın aldığı emirler doğrultusunda ilgilenmek zorunda olduğu bir diğer önemli konu ise doğuda Fransız ticaretinin durumu idi. Zira Güneş Kral XIV. Louis'nin, II. Charles'ın vasiyetnamesini kabulünün ardından Fransa'nın dışarıda olduğu felaketler Fransa ticaretini olumsuz etkilemiş ve meydan Hollandalılar ve onların bu egemenliğini bitirmeye çalışan İngilizlere kalmıştı⁷⁷. Buna Osmanlı topraklarında

---

⁷⁵ TTK Bonnac Çevirisi, s. 20, 21. Bonnac'ın bu raporu Ahmet Refik Altınay tarafından da kullanılmıştır. Biz birebir atıfta Altınay'ın çevirisini esas aldık (bk. Altınay, a.g.m., s. 299).

⁷⁶ Frazee, a.g.e., s. 193.

⁷⁷ TTK Bonnac Çevirisi, s. 21.

Katoliklere karşı alınan önlemlerin getirmiş olduğu olumsuz hava ve Osmanlı'nın gümrük vergilerinde artışa gitmesi⁷⁸ de eklenince Fransızlar açısından konunun ehemmiyeti bir kat daha artmış oldu.

Aslında Osmanlı topraklarında Fransa'nın Languedoc bölgesinde üretilen ve geniş Londra, Mahout Londra, birinci Londra ve âdi Londra adlarıyla tanınan çuhalara her zaman ilgi duyulmakta ve bu ürünler piyasada aranmakta idi. Fransa bu bölgeden doğu iskelelerine ve İstanbul'a her yıl 5.000 balyadan fazla çuha ihraç ediyordu. Fransa için çuhadan sonra en önemli ihracat ürünü çivit idi. Bunlardan başka ihraç edilen ürünler arasında Lyon'un ipekli ve sırmalı kumaşları, Marsilya basmaları, ilaçlar ve lüks eşyalar vardı. Buna karşılık olarak Fransa, Osmanlı Devleti'nden hububat, pamuk, ipek, kahve ve sanayine lazım olan hammaddeyi ithal ediyordu. Buğdayı Mora, Selanik ve Golos'tan; pirinci, baklayı, kahveyi, sinamekiyi, safranı ve köseleyi Mısır'dan; pamuk ile yünü İzmir, Selânik ve Akka'dan; pamuk ipliğini Sayda'dan; ipeği Trablusşam, Kıbrıs, İzmir, Mora ve Halep'ten tedarik ediyorlardı⁷⁹.

Marquis de Bonnac, İstanbul'a gelişinin ardından 31 Aralık 1716 tarihinde Sultan III. Ahmed'in ikamet ettiği Edirne'ye doğru yola çıktı. Şehire vardıktan sonra Ocak ayının 21'inde sadrazamın huzuruna kabul olundu. Takip eden günlerde de rikab-ı hümayun kaymakamı ile şeyhülislamı ziyaret etti. Sadrazamla görüşeceği günün sabahında Fransa Elçilik Tercümanı Lenoir vasıtasıyla sadrazama hediyeler sundu. Bu hediyeler nefis bir duvar saati, altından korumalıği olan bir çalar saat, altın ve sırma işlemeli kumaşlar ve top top çuhadan oluşmaktaydı⁸⁰.

Marquis de Bonnac, sadrazamla yaptığı ilk görüşmede Venedik ile barış yapılması gerektiği yönünde fikirlerini beyan etti. Elçinin asıl amacı Osmanlı kuvvetlerinin tamamını Avusturya üzerine yönlendirmek ve böylece Fransa'nın doğu sınırlarındaki yükünü hafifletmekti. Ayrıca bu konuşma içerisinde Kamame Kilisesi'nin tamiri için izin verilmesi talebinde de bulundu⁸¹.

---

⁷⁸ Altınay, *a.g.e.*, s. 24, 25.

⁷⁹ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 21.

⁸⁰ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 25.

⁸¹ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 25. Marquis de Bonnac, Avusturya konusunda selefi Marquis des Alleurs'un stratejisini aynen devam ettirmeye çalışıyor ve Rakoçi Ferenç'in Avusturya'ya karşı şiddetle desteklenmesi gerektiğini savunuyordu (bk. Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 381).

Marquis de Bonnac Edirne’de bulunduğu süre içerisinde kendisinin İngiliz elçisinden önce ve kılıcıyla birlikte huzura kabul edilmeyeceği ve olağan üstü elçi sıfatıyla beklenti halinde olduğu samur kürkten vaz geçmesi yönünde uyarıldı. Daha önce yaşanan olayları bilen elçi bu isteklerini hiç dillendirmemeyi tercih etti. Elçi 13 Nisan sabahı, padişah için getirmiş olduğu hediyeleri saraya gönderdi. Takdim edilen hediyeler iki gayet güzel duvar saati ile çeşitli top altın ipe nakışlı müzeyyen kumaş, ipekli kumaş, kadife ve çuhadan oluşmaktaydı. Nihayetinde Marquis de Bonnac görevlilerin refakati ile padişahın huzuruna çıkmak üzere saraya götürüldü. Marquis de Bonnac padişahın huzuruna çıkarıldığında şöyle bir konuşma yaptı: *“Haşmetmeab, metbuum imparator hazretleri beni nezdi hümayunlarına izam eylerken zatı şahanelerinin dostluğuna eslâfi zışanı kadar atfi ehemmiyet ve kıymet eylediğine ve eslâfi hümayunları zamanında aktolunan muahedata müstenid olup uzun senelerden beri devam edegelen bu revabıtı dostanenin devri saltanatınızda takviyesi ve tarafeyn milletleri için faidesi gayrimünker bulunan ticaretin tedricen kesbi inkişaf ve tezayüdü için elinden geleni yapacağına bilhassa zatı şahanelerini de aynı hissiyat ile meşbu bulacağımdan ve hükümdarlığın en yüksek evsafından birisinin muahedenamelerin infaz ve tatbikinde ve ticaretle meşgul ecanibin din ve ticaretlerini himayedeki hulus ve sadakat teşkil eylediği malûmları olmakla tebeasının muahedata ve dostluğa müstenid mütekebil hayırhahlıktan bekleedikleri hususatın tahakkukuna şahid olacaklarından ümidvardır. Esnayi memuriyetimde yazacağım hususatın metbuum imparator hazretlerinin bu bapta fikirlerini gittikçe teyide ve iki imparatorluk beyninde mevcut dostluğu takviye ve tezyide hâdım olacağı ümidindeyim.”*⁸²

Bu konuşmanın ardından elçi, XV. Louis’nin mektubunu nişancı başına verdi, o da bu mektubu yanında bulunan vezire teslim etti. Daha sonra bu mektup vezirden vezire dolaşarak en son veziriazamın eline geçti. Nihayet veziriazam da mektubu tahtı hümayunun üstüne koydu. Bunun üzerine III. Ahmed sefire dönerek ve başını eğerek kibar bir tavır ile *“Pek âlâ”* dedi. Daha sonra elçi padişahın huzurundan çıktı ve yine görevliler eşliğinde ikametgahına geri döndü⁸³. Marquis de Bonnac bugünden sonra işlerine hız verip bir an evvel Kamame Kilisesi’nin tamir iznini almak için uğraşmaya başladı. Rumların ve Rum patriğinin Fransızlar aleyhine çalışmalarının farkında olan elçi öncelikle Rum patriği ile bir görüşme yapıp onu ikna etmeyi denedi. Patrik, elçinin

⁸² TTK Bonnac Çevirisi, s. 27.

⁸³ TTK Bonnac Çevirisi, s. 28.

sunduğu fikirleri kabul ettiyse de elçi Kudüs'teki Rumların bu anlaşmaya riayet etmeyeceklerinin farkındaydı⁸⁴. Fakat gelişen olaylar Kamame Kilisesi konusunda Marquis de Bonnac'ın işlerini kolaylaştırıyordu. Pasarofça Antlaşması için yapılan görüşmelerde Avusturya tarafı Kamame Kilisesi'nin tamir işlerinin Avusturya imparatoru adına yapılmasını talep etmişler⁸⁵ ve bunu Karlofça Antlaşması'nın onuncu maddesinde geçen "kiliselerin tamirine mücade edilmesi" maddesine dayandırmışlardı⁸⁶. Osmanlı Devleti barış görüşmeleri sırasında Avusturya'nın ileri sürdüğü bu şartların gelecekte kendisine sıkıntı çıkaracağını sezmişti ve bu konuyu antlaşma şartlarına koymadan geçiştirdi. Konunun birdaha açılmaması için de Kamame Kilisesi'nin tamir işlerinin Fransızlara verilmesi kararlaştırıldı⁸⁷. Bu fırsatı iyi değerlendiren Marquis de Bonnac hemen kilise ile alakalı isteklerini bir mektupla yineledi. 1718 senesi Aralık ayının başlarında Marquis de Bonnac Bâbîâli'ye gönderdiği mektubun kenarına III. Ahmed'in Kamame Kilisesi ile alakalı fermanın yeniden düzenlenmesini yazarak emreylemiş olduğunu, öğrendi. Neticede Fransızların yıllardır elde etmeye çalıştıkları ferman 23 Aralık 1718 tarihinde Marquis de Bonnac'a tevdi edildi ve hemen ardından Sadrazam Damad İbrahim Paşa iyi niyet göstergesi olarak bu işe nezaret edecek kişilerin görevlendirilmesi işiyle uğraşmaya başladı⁸⁸. Osmanlı Devleti, Fransa'ya bu izni verirken bir karışıklık çıkmaması için Rumlara da ellerindeki yerlerin tasarruf hakkıyla ilgili bir başka hatt-ı şerif vermişti. Bunu öğrenen Marquis de Bonnac, Rumların Kamame Kilisesi üzerinde bir takım iddiaları ileri sürecek bir hatt-ı şerif almaması için girişimde bulundu ve bu girişimleri Fransa adına olumlu neticelendi. Osmanlı Devleti, Kamame Kilisesi hususunda bahsettiği bu lütfun karşılığı olarak Fransa elçisinden Hristiyan zindanlarında tutulan beş yüz Müslüman esirin özgürlüğüne kavuşturulmasını talep etti⁸⁹. Neticede 1719 yılı Mart ayının sonlarına doğru yüz elli Müslüman esir Osmanlı tarafına teslim olundu⁹⁰.

---

⁸⁴ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 29, 30.

⁸⁵ Mecmua içerisinde bk. vr. 11a-12a.

⁸⁶ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 30. Bu süreçte Osmanlı Devleti, Avusturya ve Venedik ile yapılacak olan barış görüşmeleri için Marquis de Bonnac'dan murahhas olmasını ve Venedik'i Avusturya'dan ayırarak bir barış antlaşması sağlanmasını talep etmişti. Mecmua içerisinde bk. vr. 11a-12a, 53b-54a, 57a-58a, 58a-58b, 60b-61a, 64b-66b, 66b-67a.

⁸⁷ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 30, 31; *Târîh-i Râşid ve Zeyli*, II, s. 1150, 1151; Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/I, s. 151, dipnot 1.

⁸⁸ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 31. Kamame Kilisesi'nin tamir imtiyazı Fransa'ya verildikten hemen sonra işlerin yürütülmesi için Dârü'l-hadis Müderrisi Kütahî Ahmed Efendi müvellâ, Yeniçeri Efendisi Mustafa Efendi ve dergâh-ı âli kapıcı başlarından Gül Ahmed Ağa ve sadrazam ağalarından kapıcı bölükbaşı olan Mustafa Ağa nazır ve mübaşir olarak tayin olundu (Bk. *Târîh-i Râşid ve Zeyli*, II, s. 1151).

⁸⁹ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 31. Raşid Tarihi'nde bu esirlerin seksen tanesinin 1719 senesi sonlarına doğru İstanbul'a getirildiği ve Padişah III. Ahmedin kız kardeşi Fatma Sultan ve Sadrazam İbrahim Paşa tarafından bu

Osmanlı Devleti, Hristiyan âleminde çok ehemmiyeti haiz bu imtiyazı Fransa'ya verdiğini resmen bildirmek için Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi'yi 19 Ağustos 1719'da Fransa'ya elçi olarak atadığını ilan etti. Esasen Osmanlı'nın bu atamadaki amacı düşmanlarına karşı Fransa'nın desteğini sağlamaktı⁹¹.

Marquis de Bonnac, Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi'nin dönüşünü takip eden iki seneyi Katoliklerin çıkarlarını korumaya ve bazı tavizler elde etmeye adadı. Osmanlı topraklarında Katolik misyonerliğine ve Katolikliğe geçişe karşı alınmış olan sert önlemler Marquis de Bonnac'ın krala ve papalığa bazı şikayetlerde bulunmasına neden olmuştu⁹². XV. Louis, Marquis de Bonnac'a hitaben gönderdiği bir emirde: “*Büyük Senyörün çıkardığı fermanın iptali için her çareye başvurmanı ve bu fermanın benim Senyörle aramızda kabul ettiğimiz Kapitülasyonlarla uyuyşmadığını bildirmeni istiyorum. Büyükelçiliğinin yaptığı hiçbir şey beni size verdiğim bu emri başarıyla yerine getirmenizden daha çok memnun etmeyecektir*”⁹³ demekte idi. Kralın bu aceleci tavrına rağmen Marquis de Bonnac işleri zamana yayıp daha ılımlı bir şekilde halletme yolunu seçti. Marquis de Bonnac gerçekten iyi bir diplomat idi. İstanbul'da bulunduğu dönemde ülkesi aleyhine olan her konuda uygun bir siyaset izlemeyi becermişti. Mesela Fransa'dan kovulmuş olan Huegenotların⁹⁴ Osmanlı Devleti'ne sığınıp bazı işlere girişmelerine müsaade etmemiş, onların Bâbiâli ile görüşmelerini devlet adamlarına dağıttığı rüşvetler ve satın aldığı Rum tercümanlar vasıtasıyla engellemişti⁹⁵.

Marquis de Bonnac'ın elçiliğinin son dönemlerinde Osmanlı Devleti doğu sınırlarında Şirvan Hanlığı ve Dağıstan meselesinden dolayı Rusya ile karşı karşıya gelmişti. Özellikle Dağıstan'ın sarp bölgelerinde yerleşik olan Lezgi⁹⁶ aşiretlerinin İran egemenliğinden bıkmaları ve kendileri gibi Sunnî olan Osmanlı Devleti'nin himayesini

---

esirlere para yardımıyla bulunulduğu ve ayrıca hepsinin memleketlerine sağ-salim gitmeleri için gereken emirlerin çıkarıldığı yazmaktadır. İki ayrı müellif tarafından aynı yıl içerisinde farklı ay ve sayıların verilmiş olması bu esirlerin birbirinden bağımsız, ayrı gruplar olduğu izlenimini doğurmaktadır (Bk. *Târîh-i Râşid ve Zeyli*, II, s. 1181).

⁹⁰ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 31. Bu müslüman esirlerle ilgili mecmua içerisindeki yazışmalar için bk. vr. 2b-3a, 3b-4a, 9b-11a, 20a.

⁹¹ Soysal, *a.g.e.*, s. 21. Osmanlı Devleti ilk başta elçilik görevi için başka birisini düşünmüştü fakat Marquis de Bonnac'ın Fransa'ya gönderilecek elçinin seçkin bir şahıs olması yönündeki tavsiyeleri üzerine Yirmi Sekiz Mehmed Çelebi bu göreve layık görüldü.

⁹² *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 37.

⁹³ Frazee, *a.g.e.*, s. 194.

⁹⁴ Protestan Fransızlar.

⁹⁵ Mehmet Karagöz, “Osmanlı Devletinde Islahat Hareketleri ve Batı Medeniyetine Giriş Gayretleri (1700-1839)”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, S. 6, Ankara 1995, s. 181, 182; Kemal Beydilli, “Korsika ve Osmanlı Devleti”, *İlmî Araştırmalar Dergisi*, IV, İstanbul 1996, s. 39.

⁹⁶ Lezgiler hakkında bk. Serdar Oğuzhan Çaycıoğlu, *Osmanlı Devleti'nin Lezgilerle İlişkileri (1700-1732)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.

talep etmeleri bölgenin paylaşılması açısından sıkıntılar doğuruyordu⁹⁷. Bölgede çıkan karışıklıkları ve Lezgi aşiretlerinin bölgedeki Ruslara zarar verdiğini bahane eden I. Petro, Dağıstan bölgesini istila için harekete geçti⁹⁸. Yalnız I. Petro bu sefere çıkmadan evvel, Osmalı Devleti'nin olası bir müdahalesini engellemek için İstanbul'daki elçisi Nepülyev vasıtasıyla amacının İran topraklarını işgal olmadığını bildirmişti⁹⁹.

Rusya ile Osmanlı'nın savaşa girmesini kendi ülkesi çıkarları açısından zararlı gören Marquis de Bonnac tarafların anlaşabilmesi için çalışmalara başladı¹⁰⁰. Zira iki ülkenin savaşa girmesi, Osmanlı ve Rusya'nın zayıflaması Avusturya'nın ise gücüne güç katması demektir. Neticede Marquis de Bonnac'ın, Rus Elçisi Nepülyev ve Sadrazam Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'ya tavsiyeleri ve iki ülke arasındaki tavassutu sayesinde 2 Şevval 1136/24 Haziran 1724 yılında taraflar arasında İran Mukāsemenâmesi imzalandı¹⁰¹. Marquis de Bonnac taraflar arasındaki bu tavassutundan ötürü I. Petro tarafından Saint-Andre nişanı ile ödüllendirildi¹⁰² ve ayrıca Fransa Kralı XV. Louis'den şöyle bir mektup aldı: “*Marquis de Bonnac cenapları, başlıca Avrupa devletleriyle yaptığınız muhtelif müzakeratı hüsnü idare ve intac ve son defa olarak Bâbiâli nezdindeki sefirim sıfatıyla ve emrime tevfikân mevzuu müzakere eylediğiniz mesaili mühimme meyanında Kudüsteki Kamame Kilisesinin tamirini ve zatı padişahi ile çar beyninde bir muahedenin tavassutunuzla aktini temin hususlarında ifa etmiş olduğunuz hizmetten dolayı pek memnun kalarak yapacağım ilk tevcihatta size St-Esprit nişanımdan bir kıtasını ita eylemeği tahtı karara aldığımı beyan zımında işbu mektubu size yazıyorum. Mektubu arzusunun bir delili müeyyidi olarak hıfz edebilirsiniz. Baki cenabı haktan mazharı hıfz ve himayei kutsisi olmanızı niyaz eylerim, M. de Bonnac cenapları. Foneinebleau, 2 Teşrinsani 1726. Louis.*”¹⁰³

Marquis de Bonnac'ın İstanbul'da meşgul olduğu son mesele Malta şövalyeleri büyük üstadının yaptığı teklif idi. Bu teklif yirmi senelik bir anlaşma akdi, Osmanlı ve Hristiyan esirlerin karşılıklı satın alınması hakkında idi. Tarikatın bu taleplerinin desteklenmesi için Fransa pek sıcak davranmadı ve Osmanlı'nın da geri çekilmesi üzerine müzakereler akim kaldı. Marquis de Bonnac 1721 yılında hem halefi olacak

⁹⁷ TTK Bonnac Çevirisi, s. 41, 42.

⁹⁸ TTK Bonnac Çevirisi, s. 42, 43.

⁹⁹ Çaycıoğlu, a.g.t., s. 63.

¹⁰⁰ TTK Bonnac Çevirisi, s. 45.

¹⁰¹ Münir Aktepe, “Damad İbrahim Paşa, Nevşehirli”, *DİA*, VIII, İstanbul 1993, s. 442.

¹⁰² Jean-Louis Bacque-Grammont, Sinan Kunalp, Frederic Hitzel, a.g.e., s. 29.

¹⁰³ TTK Bonnac Çevirisi, s. 48, 49.

olan Jean-Babtiste-Louis PICON, vicomte d'ANDREZEL ile düştüğü anlaşmazlıklar yüzünden hem de M. de Cannilac'ın ölümünün ardından boşalan devlet şurası kılıklı üyeliğine atanmayı istemesinden dolayı Fransa'ya dönmeyi istedi. 1722 yılında bu isteğini yineledi. Nihayet iki sene sonra isteği kraliyet tarafından kabul edildi ve yerine Jean-Babtiste-Louis PICON, vicomte d'ANDREZEL tayin olundu¹⁰⁴.

Marquis de Bonnac görev teslimini yaptıktan sonra 18 Eylül 1724 tarihinde yeni elçiyi sadrazama takdim etti. Bu tarihten on dört gün sonra da veda ziyareti için padişahın huzuruna çıktı. Bu görüşmede III. Ahmed, Marquis de Bonnac'a büyük iltifatlar etti. Ona, yaptığı hizmetlerden dolayı teşekkürlerini sundu ve elçilik görevinin bitmiş olmasından ötürü duyduğu üzüntüleri dile getirdi. Elçiye içi samur kaplamalı sırmalı bir kaftan giydirdikten sonra Marquis de Bonnac'ın çocuklarını çağirttırıp onları da iltifatlarla karşıladı¹⁰⁵.

Marquis de Bonnac, İstanbul'daki görevi sırasında oldukça başarılı bir diplomat olduğunu yaptığı işlerle kanıtlamıştı. O, doğuda güçlü bir Osmanlı'nın her zaman Fransa'nın çıkarına olduğunu düşünüyordu ve Osmanlı ile Rusya'nın müttefik olmasını istiyordu. Fakat ilerleyen yıllar Rusya'nın Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünden yana olmadığını gösterecekti.

---

¹⁰⁴ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 49.

¹⁰⁵ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 50.

I. BÖLÜM

A. MC. YZ. O. 34 NUMARALI MECMUA HAKKINDA

Tezimizde ele almış olduğumuz bu mecmua İBB Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet Yazmaları nr. O. 34 demirbaş numarası ve 351.092 MUH yer numarası ile kayıtlı olup, kataloğa¹⁰⁶ “*Muhabere-i resmiye suretleri. (1160¹⁰⁷ tarihinde Fransız elçisi ile)*” adıyla kaydedilmiştir.

Mecmua içerisinde yer alan yazışma suretlerinin ekseriyeti Fransa elçisine gönderilen veya elçi tarafından Osmanlı Devleti ricaline gönderilmiş olan tahrirati ihtiva etmektedir. Mecmua içerisinde 1a’dan başlayıp 75a’ya kadar müteselsil devam eden ve Fransa elçisi ile yapılan tahrirati hâvî bu yazışma suretlerinden sonra, 87a’ya kadar olan sayfalar boş bırakılmış ve zikredilen sayfadan başlanmak suretiyle devletin üst ricalinden alt ricaline, halk tarafından devletin üst kademelerine, babadan oğula, oğuldan babaya, akrandan akrana, Boğdan ve Eflak Voyvodaları’na ve üst rütbeli Hristiyanlara, nasıl mektup yazılması gerektiğini gösteren örnekler ve yine bu sayfaları takiben Fransız kaptanlarına verilmiş olan dört adet yük taşıma temessükü de mecmua sonuna eklenmiştir. Son olarak Trablus’taki Fransa balyozundan Hanya’daki Fransa balyozuna yazılan kaimenin başlığı atılmış fakat geri kalan kısmı yazılmamıştır.

Mecmuanın transkripsiyonu sırasında bazı mektupların iki kez kopya edildiği ve kopya olan ikinci mektupların bazılarında keyfi kelime değişikliklerinin yapıldığı fark edilmiştir. Bu mektupların hangileri olduğu ve varak numaraları aşağıda “Mecmuanın Muhtevası” başlığı altında belirtilmiştir.

Mecmuadaki yazı ve imlâ dikkate alındığında metnin aynı kişinin kaleminden çıktığı anlaşılmaktadır. Buna rağmen müstensihin kim olduğuna dair hem katalogda hem de bizzat mecmuada herhangi bir bilgi yoktur. Müstensihin mecmuayı bir el kitabı şeklinde hazırladığı tahmin edilmektedir. Her yazışmanın başlığında kullanılan “...*bu minvâl üzere yazılır/yazıldı*” şeklindeki ifadeler de bu görüşümüzü tahkim etmektedir. Buna rağmen müstensihin istinsah ederken birçok dilbilgisi hatası yapması veya kelimeleri yanlış yazması onun bilgi ve birikimi hakkında önemli bir ipucudur.

---

¹⁰⁶ Nail Bayraktar, *Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları Alfabetik Kataloğu*, İstanbul 1998, s. 80.

¹⁰⁷ Bu tarihlendirme yanlıştır. Zira hicrî 1160 tarihi, miladî 1740’lı yıllara denk gelmektedir. Oysa ki Marquis de Bonnac İstanbul’da 1716-1724 yılları arasında görev yapmıştır.

Mecmuada eserin istinsah edilme tarihine dair de herhangi bir bilgi mevcut değildir fakat yazı türü dikkate alındığında mecmuanın XVIII. yüzyıl sonu veya XIX. yüzyılda hazırlanmış olması ihtimali güçlenmektedir.

Yazışmaların neredeyse tamamının Fransa ile ilgili olması bu mecmuanın konu ile ilgili birisi tarafından bilinçli bir şekilde oluşturulduğu kanaatini uyandırmaktadır. Bu ihtimaller dâhilinde akla getirilebilecek ilk kişiler elçilik veya dîvân-ı hümâyûn tercümanları olabilir. Dragoman veya dil oğlanı denilen dîvân-ı hümâyûn tercümanları ve elçinin hususî tercümanları Osmanlı Devleti ile yapılan yazışmaların düzenli bir şekilde tutulması ve kendi dillerine çevirisi işini üstlendiklerinden¹⁰⁸ bu belgeler de tercümanların kendi yazışmalarına örnek olması maksadıyla toplanmış veya elçi tarafından hususî tercümanına toplatılmış olabilir. Nitekim Fransa'ya döndükten sonra İstanbul'daki görevi sırasında yaşadıklarını ve kendisinden önce yaşanmış bazı olayları kaleme almış olan Marquis de Bonnac kendisini böyle bir hatırat yazmaya iten şeyin İstanbul'a gelmeden önceki görevlerinde gittiği İsveç ve İspanya gibi ülkelerde, o ülkelerle ilgili çektiği bilgi sıkıntısı olduğunu belirtmiş ve şöyle devam etmişti:

“Ben İstanbul kaçırlığında bu bilgi noksanımı telâfi edecek mebzûl malûmata destrest olacağıma muhakkak nazarıle bakarak kendi kendime öğünüyordum. Fakat kaçırlıktaki evrakın bir kısmı Sieur Roboly'nin esnayı gaybubetinde muhterik ve bakiyyesi de yalnız eşhası hususiyyeye ait olanları bırakmakla iktifa edip kendilerinin mevzuu müzakere eyledikleri mesalihe taalluk edenlerden hemen hiçbirisini, hatta Babîâlden ticaret için istihsal eylemiş buldukları fermanların kopyalarını bile terkeylememiş bulunan eslâfımın hatası yüzünden fevkalâde karışık bir halde bulunduğundan büyük bir inkisarı hayale uğradım.

İçinde bulunduğum cihaletin ve evvelce söylediğim gibi tatbiki her memlekette ve bilhassa örfü âdatı bizimkilerden farklı bulunan memleketlerde müşkil olan kavaidi umumiyeye tevfiği hareket etmek iztirarının mahzurunu şiddetle hissettim. ...Bu muhtıranın her ne suretle olursa olsun, bana malûmat, dirayet ve hazakatte şüphesiz tefevvük edecek olan haleflerime bir faidesi olmasa bile bana azim istifadeyi mucip olacağı kanaatindeyim¹⁰⁹.”

¹⁰⁸ Mahmut H. Şakiroğlu, “Tercüman (Osmanlı'larda)”, *DİA*, XL, İstanbul 2011, s. 491.

¹⁰⁹ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 66, 67.

Yukarıdaki bilgiler ışığında bu mecmuanın da elçi tarafından, belgelerin bir kopyasının elinde bulunması amacıyla yazdırılmış olma ihtimali hiç de uzak görünmemekle birlikte bu hususta kesin bir kanaat ortaya koymak ne yazık ki şimdilik mümkün değildir.

Çevirisini yapmış olduğumuz bu mecmua Fransa elçisi ile Osmanlı Devleti ricali arasındaki ilişkiler açısından oldukça önemli bilgiler içermektedir. Özellikle Kamame Kilisesi'nin tamiri ve bu tamir sürecindeki yazışmalar, Osmanlı Devleti tarafından Pasarofça Antlaşması için Fransa elçisinden murahhas olmasının istenmesi, elçinin paşalar ve kadılar tarafından sürekli bazı işler ve mansıplar için aracı konulmaya çalışılması, Kudüs paşası ve kadısının kendi ödemeleri gereken caize miktarları için Fransa elçisinden medet ummaları ve vakanüvis tarihlerinde rastlayamadığımız bu yazışmaları hâvî mektuplar oldukça ilginç bilgileri ve ilişkileri ortaya koymaktadır.

Mecmua sonundaki temessükler dışında diğer yazışmaların hiçbirinde tarih bulunmamakta ve tarihî seyir göz önüne alındığında yazışmaların bazılarının sıralama gözetilmeksizin bu mecmuaya kopya edildiği anlaşılmaktadır. Mesela mecmua başında Sadrazam İbrahim Paşa'ya gönderilmiş mektuplar varken ortalara doğru İbrahim Paşa'nın seleflerinden Halil Paşa'ya gönderilmiş mektuplar yer almaktadır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde ve sair yerlerde yaptığımız tüm araştırmalara rağmen mecmuanın başka bir nüshasına ve belgelerin asıllarına ne yazık ki ulaşamadık. Öte yandan Marquis de Bonnac'ın hatıratını neşretmiş olan Charles Henri Auguste Schefer'in M. Omont'un yayınladığı bir rapordan aktardığı bilgiler ışığında Marquis de Bonnac'a yazılan Türkçe mektupların asıllarının, elçi tarafından Fransa Kralı IV. Louis'nin kütüphanesine 20 Mayıs 1735'te teslim edildiğini öğrenmiş bulunmaktayız¹¹⁰.

B. MECMUANIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. Mecmuanın Fizikî ve Yazı Özellikleri

Kapağı 325x216 mm ebadında ve kalınlığı 20 mm olan bu mecmua kahverengi deri ile ciltlenmiştir.

---

¹¹⁰ *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 64.

Kapağın alt köşelerinde, alınlığında ve özellikle alınlığın alt tarafında zamanla oluşan küçük çaplı deformasyon ve bazı haşerâtin vermiş olduğu anlaşılan birkaç küçük delik dışında, deri cilt oldukça sağlam durumdadır.

Mecmuanın ön ve arka kapaklarının dışa bakan yüzleri aynı şekilde olmak üzere zincirek ile çevrelenmiş ve zincireklerin iç kısımlarına, kapakların tam ortasına gelecek şekilde, içi palmet ve yaprak motifleriyle bezeli olan birer şemse yerleştirilmiştir. Şemselerin üst ve alt uçlarına 5 mm uzaklıkta yonca şeklinde salbekler yerleştirilmiş olup, bu salbeklerle aynı akstaki üst ve alt kenarlarda ve yine zincireklerin içe bakan köşelerinde dahi aynı şekle sahip salbekler mevcuttur.

Mecmuanın sayfaları iç tarafta alınlık kısmından hafif ayrılmış olmasına rağmen şîrâzesi sayesinde dağılmamış ve sayfa düzeninde herhangi bir karışıklık veyahut sayfalarda eksiklik söz konusu olmamıştır. Tıpkı dış kapakta olduğu gibi iç kesimde de özellikle sayfaların alt köşelerinde haşerelerin vermiş olduğu hasarlar göze çarpmaktadır. Neyse ki bu gibi hasarlar sayfaların yazılı kısımlarına denk gelmediğinden okumalarda herhangi bir sorun teşkil etmemiştir.

Mecmua toplamda 117+1 yapraktan oluşmaktadır. Ön kapaktan hemen sonraki 2 yaprak, 74b-86b sayfalarının kendileri dâhil olmak üzere bu aralıktaki diğer yapraklar ve 96b sayfası dâhil olmak üzere ardı sıra gelen son 19 yaprak boştur. Ön kapaktan hemen sonraki ikinci boş yaprağın “a” yüzüne, yazı şekli ve kağıt farklılığı hasebiyle sonradan eklendiği çok açık belli olan bir yaprak, enine, bant aracılığı ile yapıştırılmış ve bu yaprak ikinci boş yaprağın “b” yüzüne katlanarak üzerine tamamlanmamış bir fihrist yazılmıştır.

Üzerinde çalıştığımız bu mecmua birkaç kez, rakamlar üst köşelere gelecek şekilde numaralandırılmıştır. İlk yapılan numaralandırma günümüz rakamlarıyla olup her sayfanın numaralandırılması esas alınarak ve siyah mürekkepli bir kalem ile yapılmıştır fakat bu numaralandırmada 117a’dan sonra iki sayfa sehven atlanmış ve numaralandırma 118b ile devam etmiştir. Ayrıca bu numaralandırmaya göre 145a sayfasının arkasına yazılması gereken 146b rakamı bir sonraki “a” sayfasına yazılmıştır. Bunlara ek olarak 154a sayfasından sonra gelen sayfanın “a” bölümünden ١٥٦ varak numarası ile başlanmak suretiyle, devamındaki varakların “a” sayfaları Arap rakamlarıyla ve öncesindeki günümüz rakamlarını müteselsil takip edecek şekilde numaralandırılmıştır. Bu numaralandırmalardaki karışıklıklar sebebiyle mecmua

sonradan kurşun kalem kullanılarak ve numaralar her varağın “a” sayfasına denk düşecek şekilde, günümüz rakamlarıyla yeniden numaralandırılmıştır. Yapılan tetkikler sonucunda en son yapılan bu numaralandırmanın metnin takibi açısından sağlıklı olması hasebiyle, çalışmamızda bu varak numaralarını esas aldık.

Mecmuanın yazı alanı 260x155 mm olacak şekilde sınırlandırılmış olup sayfalar nesih kırması yazı tarzıyla ve siyah mürekkeple kaleme alınmıştır. Mektup başlıklarının tamamında ve bazı mısra, ayet ve duaların yazımında kırmızı mürekkep kullanılmıştır.

Mecmuanın içerisindeki birkaç istisnai sayfa¹¹¹ dışında her sayfada 14 satır mevcuttur ve ayrıca “b” sayfalarının çoğunda reddâde bulunmaktadır. Muhtelif sayfalarda ya yanlış yazımdan ya da yanlış kullanımdan ötürü bazı kelimelerin üzerleri çizilmiş ya da karalanmıştır.

2. Dil Özellikleri

Mecmua içerisindeki mektupların ekseriyeti diplomatik konular üzerine kaleme alındığından ve devletin üst ricali bu mektupların muhatabı olduğundan dolayı, giriş cümleleri bir hayli dua, methiye ve saygı ibareleri içermektedir. Özellikle ilmiye sınıfına mensup kişiler tarafından kaleme alınan mektuplarda¹¹² sanatlı söylemlerin ve anlatımı güçlendirmek için kullanılan ayetlerin, Arapça ve Farsça mısra, deyim ve sözlerin fazlalığı göze çarpmaktadır.

Yukarıda bahsi geçtiği üzere mecmua içerisindeki bütün mektuplar aynı kişi tarafından kopya edilmiş olmasına rağmen bazı kelimelerin yazımında keyfi bir tutum sergilendiği aşikârdır. Kelimelerin yazılışlarındaki farklılıklar şöyledir:

aldı/aldı	eriştir/iriştir	lüzumu/lüzumı
benim/benüm	eylediği/eylediği	molla/monla
bilir/bilür	gelir/gelür	nice/niçe
buldurulur/buldırılır	getir/getür	ona/ana
buyurul/buyurıl	getiril/getürül/getürül	onda/anda
corci/çorci	görünür/görünür	onlar/anlar
cürmü/cürmi	günü/günü	vardık/varduk
çerde/cerde	hangi/kangı	veril/viril
dostluğu/dostlığı	hayırlı/hayırlı/hayırlu	virüp/virip
dostu/dostı	için/içün/çün	yalı/yalu

¹¹¹ Bu sayfalar: 5b, 7b, 22b, 26b, 74a, 92b, 96a.

¹¹² Bk. Kudüs kadısının Fransa elçisine mektubu 34b; Kudüs kadısından şeyhülislama gelen mektup 44a; Kudüs mollasından Fransa elçisine gelen mektup 67a.

elçi/ilçi	kılınır/kılınur	yolcu/yolcı
-----------	-----------------	-------------

Özellikle “olmak” fiilinden türetilen kelimelerin yazımında bu keyfi tutumun doruğa ulaştığı gözlenir:

olabilir/olabilür	olmayıp/olmayup	oluruz/olurız/olırız
oldu/oldı	olundu/olundu/olındı	
olduğu/olduğı/oldığı	olunduğu/olundığı	
olmaduğu/olmaduğı/olmadığı	olunmak/olınmak	

C. MECMUANIN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1. Mecmuanın Muhtevası

Tezimizde ele almış olduğumuz mecmua içerisinde 154 adet yazışma başlığı yer almakta ve bu başlıklar altında 119 adet mektup, 24 adet tezkire, 4 temessük, 3 kaime ve 3 arzuhal bulunmaktadır. Yukarıda bahsi geçtiği üzere bunlardan 6a-7a’daki mektup 59a-59b’de tekrar kopya edilmiş ve müstensih tarafından ikinci mektupta bazı keyfi kelime değişiklikleri yapılmıştır. Mecmua içerisinde bu iki mektup da muhafaza edilerek farklılıklar dipnotlarla belirtilmiştir. Yine 17b-18a’daki tezkire 30b-31a’da, 18a-18b’deki mektup 31a-31b’de, 25b-26a’daki mektup 27a’da ve 26a-26b’deki mektup 27a-27b’de mecmuayı yazan kişi tarafından tekrar kopya edilmiştir. Bu mektuplar birebir kopya olduğundan dolayı ikinci geçtikleri yerlerde tekrar transkribe edilmemiştir. Ayrıca mecmuanın en sonunda, 96a numaralı varaktaki kaimenin sadece başlık kısmı yazılmış gerisi getirilmemiştir.

Mecmua içerisinde çeşitli konulara ait rica, teşekkür, şikayet ve benzeri tahrirat bulunmaktadır. Bazı yazışmalar birden çok konuyu içerdiği için aşağıda değişik başlıklar altındaki dipnotlarda aynı mektuba atıf yapan ve mektubun bulunduğu sayfayı veya yazışmanın başlayıp bittiği aralığı gösteren aynı varak numaraları kullanılmıştır. Mecmua içerisinde değişik sayfalarda bulunan konular başlıklar hâlinde şöyle sıralanabilir:

a. Kamame Kilisesi Hakkındaki Tahrirat

Mecmua içerisindeki yazışmaların çoğu Kamame Kilisesi ile ilgili olduğu için kilise hakkında bazı bilgiler verme gerekliliği hissedilmiştir.

Roma İmparatoru Konstantinos'un 312 yılında Hristiyanlığı kabul etmesinin ardından imparatorluk nüfuzu altında kalan yerlerde Hristiyanlık daha hızlı yayılmaya başlamıştı. Özellikle Filistin bölgesinin Hz. İsa'nın doğduğu ve çarmıha gerildiği yer olarak kabul edilmesi, bölgeyi daha bir ehemmiyeti haiz hâle getirdi ve bu alanda dinî ağırlıklı yapıların inşasına önem verilmesini sağladı¹¹³. 333 yılına gelindiğinde İmparator Konstantinos, Hz. İsa'nın çarmıha gerildiğine inanılan yerde bir kilise inşaatı başlattı ve bu inşaat 335 yılında sona erdi¹¹⁴. İşte bu girişim sonucu kurulan ve batı literatüründe Holy Sepulchre, Anastasis, Church of the Resurrection, Saint Sepulchre¹¹⁵ ve doğu literatüründe ise Kamâme, Kumâma, Kıyâme, Kutsal Kabir/Mezar Kilisesi ve Merkad-i İsa adlarıyla anılacak ve birçok dinî ve siyasî çekişmeye neden olacak kilise böylece kurulmuş oldu.

1099 yılında Kudüs'ü ele geçiren Haçlılar Latin ruhbanlar dışındaki diğer tüm Hristiyan ruhanileri afaroz ettikten sonra Kamame Kilisesi'ni tamir edip kiliseye ait bölümleri değiştirmeden Anastasisi Kilisesi, Şehitler Kilisesi ve diğer dinî yapıları tek bir kilise çatısı altında toplayarak Kamame Kilisesi'ni bir kiliseler grubu hâline getirdiler. Kilise ortaçağda Haçlıların bu müdahaleleri ve sonradan eklenen aziz mezarları ile az çok bugünkü hâlini almıştır diyebiliriz¹¹⁶.

Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında 1516-1517 Mercidabık ve Ridaniye Savaşları ile Memlûk Devleti'ne son vermesinin ardından Memlûk Devleti hâkimiyeti altındaki ve Kudüs bölgesinin de içinde bulunduğu bütün topraklar Osmanlı Devleti'ne intikal etmiş oldu. Böylelikle Kamame Kilisesi'nin hâkimiyeti de Osmanlı Devleti'ne geçmiş bulunuyordu. Bu tarihten itibaren çeşitli dönemlerde Kamame Kilisesi'nin tamir imtiyazları, kilise anahtarının kimin elinde olacağı ve buradaki Hristiyan tebaanın hamiliği sürekli diplomatik bir sorun olarak Osmanlı Devleti'nin karşısına çıkarıldı.

Kuruluş tarihinden başlamak üzere günümüze gelinceye dek birçok yangın, yağma ve talana maruz kalan kilisenin Hristiyan mezhepleri arasındaki bölünmüşlüğü ve Rum, Latin, Ermeni/Süryanî ve Kıptî cemaatlerinin kilise üzerindeki siyasî

---

¹¹³ M. Lütfullah Karaman, "Filistin", *DİA*, XIII, İstanbul 1996, s. 90.

¹¹⁴ Ömer Faruk Harman, "Kudüs", *DİA*, XXVI, Ankara 2002, s. 325.

¹¹⁵ Sami Kılıç ve İhsan Satış, "Osmanlı Arşiv Vesikalarına Göre Hristiyan Cemaatlerin Kamame Kilisesi ile İlgili Tartışmaları", *History Studies*, vol. 3/3, Samsun 2011, s. 229.

¹¹⁶ Oya Şenyurt, "Kudüs Kamame/Kıyamet Kilisesi (St. Sepulchre): Mezheplerin Biraradalığı-Mekanın Parçalanması", *Sosyolojca*, S. 3, İstanbul 2012, s. 75 ve 76.

çekişmeleri¹¹⁷ tarih boyunca kanlı biten kavgalara neden olmuştur. Ayrıca mekânın paylaşılması ve mezheplerin kilise içerisindeki nüfuz alanlarını genişletme siyasetlerinin zamanla batılı devletlerin de desteğiyle etnik çekişmelere dönüşmesi, sorunları daha da içinden çıkılmaz bir hâle getirmiştir¹¹⁸.

XVII. yüzyılın sonları ve XVIII. yüzyılın başlarına geldiğimizde Kamame Kilisesi ile ilgili Rusya, Fransa ve Avusturya'nın bir çekişme içerisinde olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle 1660'lı ve 1670'li yıllar Avrupalı Katolik devletlerin desteğini alan Latinler ile çoğunluğu oluşturan Rum Ortodokslar arasında geçen kanlı çatışmalara sahne olmuştur. Takip eden yıllarda Fransanın Latinlere verdiği desteğin artması ve Rum kilisesinin Habeş, Süryanî ve Kıptî kiliselerinin kendisine bağlanmasını sağlaması üzerine olaylar daha da karışık bir hâl almıştır¹¹⁹.

Kilisenin Hristiyanlar için önemini bilen Osmanlı Devleti 1691 yılına gelindiğinde Hazreti Ömer'in hilafeti zamanından beri Rumlar elinde bulunan Kamame Kilisesi'nin anahtarını, Rusya'nın düşmanca tutumlarına diplomatik bir cevap olması için Fransa'ya verdi¹²⁰ fakat unutulmaması gereken şey değişen siyasî durumun kilise ile ilgili verilen kararları da etkilediğidir. Nitekim 1808 yılında çıkan Kamame Kilisesi yangınından sonra büyük kubbenin tamir işlerini Rusya'nın da desteğini alan Rumlar elde etmişti¹²¹.

Fransa'ya Kamame Kilisesi'nin anahtarının verilmesinden sonra Avusturya bu olaydan rahatsızlık duymuş ve 1715-1718 Osmanlı-Avusturya-Venedik Savaşı sonrasında imzalanacak olan Pasarofça Antlaşması'na Kudüs'teki Hristiyanların hamiliği¹²² ve Kamame Kilisesi ile ilgili koşullar ileri sürmeye çalışmıştır. Durumun farkında olan Osmanlı Devleti diplomatik bir manevra ile 21 Temmuz 1718'de imzalanan Pasarofça Antlaşması'na Kamame Kilisesi ile alakalı madde koydurmayarak sadece ileriki bir tarih için vaadde bulunmuştu. Osmanlı Devleti hemen bunun akabinde

---

¹¹⁷ I. Cihan Harbi yıllarında Kudüs'te bulunmuş olan Falih Rıfıkı Atay, eskiden beri sürüp giden bu çekişmelerin o günkü yansımalarını şöyle anlatmıştı: "*Rahat döşeginde ölmeyen İsanın mezarı etrafında, çepeçevre, müslüman jandarmaları nöbet beklemektedir. Kilise için her parçası bir başka millete ayrılmış olduğunu yazmıştım: Her millet kendi yerini süpürür; yıkar ve taşı üstüne yalnız o milletin ayağı basar birinin süpürgesi ötekinin taşına dokundu mu cinayet olur ve İsanın mezarına gözyaşı yerine kan sıçrar. Şişli bastonlar gibi Kudüste hançerli puflar vardır. İsanın mezarının üstünü temizlemek sevabı pay edilemediği için toz toprak içindedir. İpi koparak düşen çanı hiç kimse kaldırıp yerine takmaz...*"; Bk. Falih Rıfıkı Atay, *Zeytindağı*, İstanbul 1938, s. 70.

¹¹⁸ Şenyurt, *a.g.m.*, s. 73 ve 83.

¹¹⁹ Kâmil Cemil el-Aselî, "Kudüs; Osmanlı Dönemi ve Sonrası", *DİA*, XXVI, Ankara 2002, s. 335.

¹²⁰ Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekayiât*, haz., Abdülkadir Özcan, Ankara 1995, s. 380; Raşid Mehmed Efendi ve Çelebizâde İsmail Âsım Efendi, *Târih-i Râşid ve Zeyli*, I, haz. Abdülkadir Özcan ve diğ., İstanbul 2013, s. 397.

¹²¹ Şenyurt, *a.g.m.*, s. 84.

¹²² Bk. Fransa Elçisi Marquis de Bonnac tarafından sadrazama yazılan mektup, vr. 11a-12a.

İstanbul'a gelmekte olan Avusturya ve Rus elçilerinin tazyikinden kurtulmak için Kamame Kilisesi'nin tamir işlerini uzun müddetten beri arzulayan ve gerekli emr-i şerifleri almasına rağmen Kudüs'teki Rum taifesinin engellemeleri ile bir türlü tamir işlerini gerçekleştiremeyen Fransa'ya vermiş ve bu lütfun karşılığı olarak Fransızlar yardımıyla yüz elli kişilik Müslüman esirlerin salıverilmelerini de ön koşul olarak ileri sürmüştü¹²³.

Fransa'nın uzun uğraşlar sonucu ve Marquis de Bonnac'ın İstanbul sefaretî sırasındaki gayretleri neticesinde elde ettiği bu imtiyazla ilgili mecmua içerisinde birçok yazışma bulunmaktadır¹²⁴.

b. Müslüman Esirler Hakkındaki Tahrirat

Yukarıda da bahsi geçtiği üzere Kamame Kilisesi'nin tamir imtiyazının Fransızlara verilmesi karşılığı olarak Fransa elçisinden yüz elli¹²⁵ kadar Müslüman esirin serbest bırakılması istenmişti. Bu esirlerin seksen tanesi 1719 senesi sonlarına doğru İstanbul'a getirildi ve Padişah III. Ahmedin kız kardeşi Fatma Sultan ve Sadrazam İbrahim Paşa tarafından bu esirlere para yardımında bulunuldu. Ayrıca hepsinin memleketlerine sağ-salim gitmeleri için gereken emirler çıkarıldı¹²⁶.

c. Fransa Elçisi Tarafından Dile Getirilen Şikâyetler ve İlgili Tahrirat

Mecmua içerisinde Fransa Elçisi Marquis de Bonnac tarafından dile getirilen şikâyetler ve bu şikâyetlerle ilgili yapılan yazışmalar şöyle sıralanabilir: Fransız tercüman ve asilzâdelerine bostancı askerleri tarafından atılan dayak¹²⁷, Fransa konsolosunun ve tercümanın dövlmesi¹²⁸, köle yapılan bir Fransızın Fransa'da doğduğuna dair kadı tarafından iki Müslüman şahit istenmesi¹²⁹, gümrük emininin

¹²³ *Târih-i Râşid ve Zeyli*, II, s. 1150, 1151; Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/I, s. 151, dipnot 1.

¹²⁴ Bu yazışmalar için bk. vr. 1a-1b, 2b-3a, 3a-3b, 3b-4a, 4b-5b, 6a-7a, 9a-9b, 9b-11a, 12b, 12b-13a, 13a-13b, 13b-14a, 15-16a, 17a-17b, 18a-18b, 20a, 23a, 23a-24a, 24b-25a, 25a-25b, 25b-26a, 26a-26b, 27a, 27a-27b, 34b-35b, 36a-37b, 37b-39a, 40a-40b, 43b-44a, 44a-45b, 47a-47b, 47b, 56b, 62b-63a, 63a-63b, 64b-66b, 67a-69a, 71a-71b, 73b-74a.

¹²⁵ Schefer, serbest bırakılması için talep edilen Müslüman esir sayısının beş yüz olduğunu ve bunların yüz elli tanesinin 1719 yılı Mart ayının son günlerinde Türk tarafına iade edildiğini zikretmektedir (Bk. *TTK Bonnac Çevirisi*, s. 31).

¹²⁶ *Târih-i Râşid ve Zeyli*, II, s. 1181; Bu yazışmalar için bk. vr. 2b-3a, 3b-4a, 9b-11a, 20a.

¹²⁷ Bk. vr. 7a-7b.

¹²⁸ Bk. vr. 8a-8b.

¹²⁹ Bk. vr. 15a-15b.

Fransa ve Osmanlı arasındaki antlaşmalara aykırı istekleri¹³⁰, Galata voyvodası emrindeki Rum Maryanos'un verdiği rahatsızlık¹³¹, Midilli nazırının, Fransa elçisi emrindeki, Sire Adası halkından bazı kişileri esir etmesi¹³², Trablusşam'da ortaya çıkan eşkıyalık ve yağma olaylarına yeniçeri serdarı Ahmed Çavuş'un önderlik etmesi¹³³, Kıbrıs Adası'ndaki vergi memurunun usulsüz davranışı¹³⁴, Trablus'da bulunan Fransa konsolosunun mallarının yağmalanması¹³⁵, Merhum Veziriazam Hüseyin Paşa'nın kızı Aişe Hanım'ın Galata'daki evinin kiralanması sırasında çıkan sorunlar¹³⁶, Halep'te bulunan Fransa konsolosu ve tüccarlarına yapılan kötü davranışlar¹³⁷.

d. Ülgün'de Ortaya Çıkan Eşkilyalık İle Alakalı Tahrirat

Ülgün'de ortaya çıkan eşkıyalık olayları sırasında Fransız gemileri ve Fransızlara ait mallar yağmalanmıştı. Gelen şikayetler üzerine Osmanlı Devleti olayın araştırılıp-çözülmesi için Osman Ağa'yı mübaşir tayin etti¹³⁸ fakat mübaşirin ve İskenderiye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa'nın girişimlerine rağmen Ülgünlü eşkıyası bir türlü zaptedilemedi. Hatta mübaşir ve paşa eşkıyanın elinden güç bela kurtulabildi¹³⁹. Kendilerine güvenleri gelen eşkıyalar bir süre sonra İstanbul'a doğru yola çıkıp Bayram Paşa'yı şikayet ile azletmeye çalıştılar. Bunu öğrenen Bayram Paşa, Marquis de Bonnac'a mektup yazarak İstanbul'a doğru yola çıkmış olan 7-8 kişinin yakalanıp hapsedilmesini ve bu kişilerin firar etmemesi için dikkatli olunmasını istedi. Böylece geride kalanlara gözdağı verilmiş olacaktı¹⁴⁰. Nihayetinde İstanbul'a varan eşkıyalar Marquis de Bonnac'ın sadrazama şikayeti üzerine yakalanıp Boğazkesen Hisarı'na hapsedildi¹⁴¹.

Mecmua içerisinde Ülgündeki bu eşkıyalık olayları ve yaşanan süreç hakkında birçok yazışma bulunmaktadır¹⁴².

---

¹³⁰ Bk. vr. 1a-1b.

¹³¹ Bk. vr. 8b-9a.

¹³² Bk. vr. 7b, 12a-12b.

¹³³ Bk. vr. 22b.

¹³⁴ Bk. vr. 27b.

¹³⁵ Bk. vr. 29b-30b.

¹³⁶ Bk. vr. 32b, 32b-33b.

¹³⁷ Bk. vr. 52b-53a.

¹³⁸ Bk. vr. 17b-18a'daki Fransa elçisinin sadrazama yazdığı tezkire.

¹³⁹ Bk. vr. 28a'daki Fransa elçisinin sadrazama yazdığı tezkire.

¹⁴⁰ Bk. vr. 45b-47a'daki İskenderiye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa'nın Fransa elçisine yazdığı mektup.

¹⁴¹ Bk. vr. 48b-49b'deki Fransa elçisinin İskenderiye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa'ya yazdığı mektup.

¹⁴² Bk. vr. 17b-18a, 28a, 40b-41a, 45b-47a, 47b-48b, 48b-49b, 72a, 72a-72b.

e. Leh Baş Hatmanı Sinavski'ye Gönderilecek Atlar Hakkındaki Tahrirat

Mecmua içerisinde Leh Baş Hatmanı Sinavski'nin isteği üzerine Fransa Elçisi Marquis de Bonnac tarafından baş hatmana gönderilecek atlar için sadrazamdan istenen izni içeren bir tezkire ve sadrazamın bu konuda diğer devlet görevlilerine yazdığı emirleri hâvî mektuplar bulunmaktadır¹⁴³.

f. Fransız Tercüman, Tacir ve Ruhbanların Korunması Hakkındaki Tahrirat

Fransa elçisi tarafından devletin çeşitli kademelerindeki kişilere Fransız tercüman, tacir ve ruhbanların korunması, bu kişilerden alınan borçlarının ödenmesi ve sair sorunları hakkında yazılan yazılar ve benzer konuların geçtiği birçok mektup bulunmaktadır¹⁴⁴.

g. Kütahâ Ahmed Efendi'nin Mansıbı Hakkındaki Tahrirat

Kamame Kilisesi'nin tamir imtiyazı Fransa'ya verildikten sonra işlerin yürütülmesi için Dârü'l-hadîs Müderrisi Kütahâ Ahmed Efendi müvellâ, Yeniçeri Efendisi Mustafa Efendi ve dergâh-ı âlî kapıcı başlarından Gül¹⁴⁵ Ahmed Ağa ve sadrazam ağalarından kapıcı bölükbaşı olan Mustafa Ağa nazır ve mübaşir olarak tayin edildi¹⁴⁶. Kütahâ Ahmed Efendi bu göreve tayin olunduğu sırada, kendisine tevcih olunmasını beklediği Halep mansıbının başkasına verilmesinden dolayı Fransa elçisine sürekli mektuplar göndermiş, sadrazam ve şeyhülislam huzurunda kendisine sahip çıkılmasını ve Bursa veya Edirne payesinin kendisine tevcih olunması için ricacı olunmasını istemişti.

Neticede Kamame Kilisesi'nin tamirinden sonrası için Kütahâ Ahmed Efendi'ye sekiz aylığına Halep Kazası tevcih edilmişti¹⁴⁷ fakat bu mansıbın başka birine verilmesi

¹⁴³ Bk. vr. 28b-29a, 29a-29b, 29b.

¹⁴⁴ Bk. vr. 2a-2b, 4a-4b, 6a, 8a-8b, 8b-9a, 13b-14a, 14b-15a, 16a-16b, 17a-17b, 18b-19a, 19b, 20a-20b, 24b-25a, 27b, 29b-30b, 32b, 32b-33b, 34a-34b, 41a-42a, 52b-53a, 63b-64a, 70a-70b, 73b.

¹⁴⁵ Bu lakap bizim elimizdeki mecmuada كوكب olarak yazılmıştır. Aynı lakap Raşid Tarihi'nde ise كوكب şeklindedir. Bk. *Tarih-i Raşid*, (Osmanlıca), III/5-6, İstanbul 1282, Matbaa-i Âmire, s. 130; Raşid Tarihi'nin Abdilkadir Özcan ve diğ. tarafından yapılan çevirisinde aynı lakap "Kel" olarak çevrilmiştir. Bk. *Târih-i Râşid ve Zeyli*, II, s. 1151.

¹⁴⁶ *Târih-i Râşid ve Zeyli*, II, s. 1151.

¹⁴⁷ *Târih-i Râşid ve Zeyli*, II, s. 1151.

hasebiyle mezkûr kadıya kilise tamiri bitinceye kadar Kudüs Kazası tevcih edildi. Mecmua içerisindeki yazışmalarından da anlaşılacağı üzere Kütahâ Ahmed Efendi bu mansıbı pek beğenmemiştir. Kamame Kilisesi'nin tamirinin ardından 1132/1719 senesinde Şam Kazası kendisine tevcih edilmiştir¹⁴⁸. Şam Kazası'ndaki görevinin ardından Kütahâ Ahmed Efendi 1139/1726 tarihinde kendisine uygun bir mansıp olan Kahire'ye atandı¹⁴⁹. 1146/1733 senesine gelindiğinde ise Kütahâ Ahmed Efendi'nin Mekke-i Mükerrreme Kadısı iken vefat ettiği bilinmektedir¹⁵⁰.

Mecmua içerisinde Kütahâ Ahmed Efendi ile Fransa Elçisinin Baş Tercümanı Fornetti ve özellikle Fransa Elçisi Marquis de Bonnac arasında yukarıda bahsi geçen mansıp ve mezkûr kadı-nın bu mansıp için vermeyi planladığı caize¹⁵¹ hususunda birçok yazışma geçmiştir¹⁵².

h. Rakoçi Ferenc'e Gönderilecek Mektuplar Hakkındaki Tahrirat

Erdel beyi olan Rakoçi Ferenc, Avusturya'nın Macarlara yaptığı zulüm ve tacizler nedeniyle 1703-1711 yılları arasında Avusturya'ya karşı mücadele ile geçirmişti. Bu süreç içerisinde Osmanlı Devleti'nden de yardım isteyen Rakoçi Ferenc gereken ilgiyi göremeyince Avusturya birlikleri karşısında yenilmiş ve Fransa'ya sığınmak zorunda kalmıştı. Fransa'da bulunduğu dönemde Osmanlı Devleti ile sürekli ilişki içerisinde olan Rakoçi Ferenc, sır kâtibi Yani Papayi'yi durumu daha yakından takip amacıyla Eflak'a göndermişti. Osmanlı Devleti ile Avusturya'nın savaş haddine gelmesi üzerine Osmanlı Devleti Rakoçi Ferenc'in Lehistan'da olan generalini Eflak'a getirmiş ve Yani Papayi ile de iletişimi sıklaştırmıştı¹⁵³. Rakoçi Ferenc Fransa'da iken Osmanlı Devleti'yle Avusturya konusunda ortak hareket edebileceğini bildiren haberleri daha Osmanlı ordusu Mayıs 1716'da Edirne'den Avusturya üzerine hareket etmezden evvel bildirmişti¹⁵⁴.

¹⁴⁸ *Târih-i Râşid ve Zeyli*, II, s. 1172.

¹⁴⁹ *Târih-i Râşid ve Zeyli*, III, s. 1545.

¹⁵⁰ Subhî Mehmed Efendi, *Subhî Tarihi*, haz. Mesut Aydın, İstanbul 2007, s. 204, dipnot 3.

¹⁵¹ Ciazze: Osmanlı Devleti'nde taşra ve merkez idari kadrolarına yapılan atamalarda, görev tevcih olunan veya olunacak kişinin sadrazama, şeyhülislama, sadaret kethüdası veya devletin üst ricaline ödediği para. Caize hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Muzaffer Doğan, "Osmanlı İmparatorluğunda Makam Vergisi: Caize", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 7, İstanbul 2002, s. 35-74; Ahmet Mumcu, *Osmanlı Devletinde Rüşvet (Özellikle Adli Rüşvet)*, İstanbul 1985; Mustafa Uzun ve Selim Öğüt, "Câize", *DİA*, VII, İstanbul 1993, s. 28-30.

¹⁵² Bk. vr. 25a-25b, 34b-35b, 36a-37b, 42a-42b, 44a-45b, 67a-69a, 69a-70a, 71a-71b, 71b-72a.

¹⁵³ Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 2428, 2429; Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/I, s. 114, 115.

¹⁵⁴ Bk. vr. 53b-54a'daki Sadrazam Halil Paşa'nın Marquis de Bonnac'a mektubu.

Savoy Prensi Eugen komutasındaki Avusturya ordusuyla yapılan Petrovaradin Savaşı'nda (5-6 Ağustos 1716) Sadrazam Damad Silahtar Ali Paşa'nın şehit olması üzerine yerine sadrazam olarak atanan Halil Paşa, Rakoçi Ferenc'in daha önce belirttiği "Osmanlı'ya yardım arzusunu" yerine getirmesi için Rakoçi Ferenc'in sır kâtibi Yani Papayi'yi ve Küçük Bahri Ağa'yı Rakoçi'ye name-i hümayun iletmek ve onu alıp gelmek üzere Fransa'ya gönderdi¹⁵⁵. Neticede 1716 Aralık ayında Edirne'ye gelen Rakoçi Ferenc'den Osmanlı-Avusturya arasında sulh ortamının oluşması nedeniyle istenildiği gibi yararlanılamadı. Pasarofça Antlaşması'ndan sonra bir müddet İstanbul Yeniköy'de¹⁵⁶ yaşayan Rakoçi daha sonra Tekirdağ'a yerleştirildi ve burada 8 Nisan 1735'te vefat etti¹⁵⁷. Mecmua içerisinde Fransa'da bulunan Rakoçi Ferenc'e gönderilecek mektuplar ve mektupları götürecek olan Yani Papayi'nin Fransa'ya ulaştırılması hususunda yazışmalar bulunmaktadır¹⁵⁸.

i. Avusturya ve Venedik İle Yapılacak Barış Görüşmeleri Hakkındaki Tahrirat

1715-1718 yılları arasında Osmanlı Devleti ile Avusturya-Venedik ittifakı arasında yapılan savaşın ardından Osmanlı Devleti, Fransa elçisinden taraflar arasında yapılacak barış görüşmeleri için murahhas olmasını ve bu konuda Fransa kralına izin için mektuplar yazmasını istemişti. Mecmua içerisinde bu husustaki yazışmaları hâvî mektuplar bulunmaktadır¹⁵⁹.

---

¹⁵⁵ Mikes, *a.g.e.*, s. 16, 17; Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/I, Ankara 1982, s. 131.

¹⁵⁶ Rakoçi Ferenc'in hizmetinde bulunmuş olan Kelemen Mikes, Yeniköy'deki ikametleri sırasında Marquis de Bonnac ve eşi ile oldukça sıcak ilişkiler kurmuştur. Kelemen Mikes her ne kadar Marquis de Bonnac'ın Rakoçi Ferenc'i ziyaret etmediğini söylese de, kendisinin sık sık Bonnac çiftini ziyaret ettiğini yazmıştır. Bk. Mikes, *a.g.e.*, s. 20.

¹⁵⁷ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/I, Ankara 1982, s. 114-132; *Târih-i Râşid ve Zeyli*, II, s. 994, 995 ve 1076. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Rakoçi Ferenc'in ölüm tarihini 1147/1734 olarak vermektedir (bk. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/I, Ankara 1982, s. 132). Fakat Rakoçi Ferenc'in ölümü sırasında yanında bulunan Kelemen Mikes 8 Nisan 1735'te Tekirdağ'da yazdığı mektubunda "*Korktuğumuza uğramış bulunuyoruz. Tanrı sevgili Efendimiz'i ve Atamız'ı bu sabah saat üçte aramızdan alarak bizi öksüz bıraktı. Bugün büyük Cuma olduğundan hem gökteki hem de yerdeki Atamız için ağlamak gerek...*" diyerek Rakoçi'nin kesin ölüm tarihini zikretmiştir (Mikes, *a.g.e.*, s. 174).

¹⁵⁸ Bk. vr. 51a-51b, 51b-52a, 53b-54a.

¹⁵⁹ Bk. vr. 11a-12a, 53b-54a, 57a-58a, 58a-58b, 60b-61a, 64b-66b, 66b-67a.

j. Kudüs Paşası/Mutasarrıfı/Muhafızı el-Hac İbrahim Paşa'nın Ödemesi Gereken Caize ve İlgili Tahrirat.

İbrahim Paşa'ya Kudüs Sancağı mansıbı tevcih olununca Kudüs'e vardıktan sonra ödenmek üzere Fransa elçisinden borç ricasında bulunmuştu¹⁶⁰. Paşa Kudüs'e vardıktan sonra da bu mansıbın caize tutarının verilmesi için Fransa elçisinden tekrar borç para isteğinde bulunmuş ve paşanın İstanbul'daki kapı kethüdası ile bu konunun görüşülüp halledilmesi için elçiye mektuplar göndermişti. Paşa ayrıca Gazze, Nablus ve Remle Sancaklarının da kendisine ilhaki konusunda elçiden sadrazama ricada bulunmasını istemişti. Paşanın Kamame Kilisesi'nin tamiri sırasında bölgede bulunmasından dolayı istekleri elçi tarafından geri çevrilmemiştir. Yine Kudüs paşasının kapı kethüdası tarafından Fransa elçisine yazılan bir mektupta paşanın eski dostu olan Yahya Yahudî'nin bir Fransız ile düştüğü anlaşmazlığın çözülmesi isteniyordu¹⁶¹. Mecmua içerisinde paşanın yukarıda bahsi geçen istekleri ve elçi tarafından bu isteklere verilen cevapları hâvî yazışmalar bulunmaktadır¹⁶².

k. Fransız Kaptanlara Verilen Temessükler

Mecmua içerisinde hicrî 1165 tarihinde Fransız kaptanlarına verilmiş dört adet yük taşıma temessüğü bulunmaktadır¹⁶³.

l. Diğer Konularla İlgili Tahrirat

Mecmua içerisinde Fransa Elçisi Marquis de Bonnac'ın değişik konularda bazı isteklerini hâvî yazışmalar bulunmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir: Elçi tarafından istenen hamır/şarap¹⁶⁴, revgan-ı zeyt/zeytinyağı¹⁶⁵, hınta/buğday¹⁶⁶, kahve¹⁶⁷; Bakras Kazası'na bağlı Arsur Nahiyesi'nde müderris olan el-Hac Fethullah Efendi için mansıp

---

¹⁶⁰ Bk. vr. 64a-64b.

¹⁶¹ Bk. vr. 73b.

¹⁶² Bk. vr. 18a-18b, 22a-22b, 23a-24a, 32a, 37b-39a, 42b-43a, 64a-64b, 70a-70b, 70b-71a.

¹⁶³ Bk. vr. 93a-93b, 93b-94b, 94b-95b, 95b-96a.

¹⁶⁴ Bk. vr. 6a, 49b-50a.

¹⁶⁵ Bk. vr. 49b-50a, 50a-50b, 61b-62a.

¹⁶⁶ Bk. vr. 49b-50a, 50a-50b.

¹⁶⁷ Bk. vr. 49b-50a, 50a-50b.

ricası¹⁶⁸, Merhum Şehid Ali Paşa'nın Defterdar Burnu'nda olan yalılarının Fransız tüccar Maci'ye kiralanması için rica¹⁶⁹.

Bunlardan başka diğer yazışmalar ise şöyledir: Midilli Adası'nda olan Fransa konsolosu yanına Halil Beşe bin Muhammed adlı yeniçerinin yasakçı olarak atanması¹⁷⁰, Sayda Valisi Osman Paşa'nın ihtiyaç duyduğu poliçe için Fransa elçisine mektubu¹⁷¹, Kudüs Paşası Kethüdası el-Hac Yusuf'un Fransız gemisi ile yaptığı yolculuk sırasında Venedik donanması tarafından mallarına el konulması¹⁷², Artun Corci ve Danyel Akbil adlı Ermenilerin alacak-verecek davası¹⁷³, Göreve atanan yeniçeri ağasını tebrik¹⁷⁴, Fransa elçisi tarafından Fransa'ya gönderilen mektuplar¹⁷⁵, Tunus beylerbeyliğine tayin olunan Kuşçu Mustafa Paşa'nın Tunus'a ulaştırılması için Fransız bayrağı altında bir gemi isteği¹⁷⁶, İstanbul ve Galata masdariyyeleri mukataası mültezimi olan Menteş Yahudî'nin bazı işleri¹⁷⁷, Fransa Elçisi Charles de Ferriol'e yazılmış bir mektup¹⁷⁸, Eflak Voyvodası Estefan'ın kapıcılar kethüdası olan Dimitriaki hakkında¹⁷⁹, İslam dinini kabul eden bir Fransız¹⁸⁰, Kırım Hanı Saadet Giray Han tarafından Fransa elçisine gönderilen Hekimbaşı Yasef hakkında¹⁸¹, Şid oğlu Yasef Yahudî hakkında¹⁸², Kişiler arasında ve devlet ricali ile nasıl yazışma yapılması gerektiğini gösteren örnekler¹⁸³.

---

¹⁶⁸ Bk. vr. 18b-19a.

¹⁶⁹ Bk. vr. 20a-20b.

¹⁷⁰ Bk. vr. 19a-19b.

¹⁷¹ Bk. vr. 14a-14b.

¹⁷² Bk. vr. 20b-21a.

¹⁷³ Bk. vr. 21a-21b.

¹⁷⁴ Bk. vr. 26b.

¹⁷⁵ Bk. vr. 33b, 33b-34a, 34b.

¹⁷⁶ Bk. vr. 53a.

¹⁷⁷ Bk. vr. 55a.

¹⁷⁸ Bk. vr. 56a-56b.

¹⁷⁹ Bk. vr. 56b-57a.

¹⁸⁰ Bk. vr. 62a-62b.

¹⁸¹ Bk. vr. 62b.

¹⁸² Bk. vr. 72b-73a, 73a, 73b.

¹⁸³ Bk. vr. 87a-87b, 87b-88a, 88a-88b, 88b-89a, 89a-89b, 90a, 90b, 90b-91a, 91a-91b, 91b-92a, 92a-92b.

II. BÖLÜM
A. BELGELERİN ÖZETLERİ

Belge Türü 184	Yazan Kişi	Muhatabı	Konu	Özet	Tarih	Sayfa No.
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kamame Kilisesi'nin tamiri ve gümrük emini hakkında şikâyet	Fransa elçisi tarafından, Kamame Kilisesi'nin büyük kubbesi ve sair tamiri için gönderilen mektubun sadrazama ulaştığı haberinin alındığı ve Fransız rahiplerin bahardan önce kilise tamiri için Kudüs'e gönderilmelerine izin verilmesi ve dahi Fransa'ya gönderilecek gemi için gümrük emini ile olan anlaşmazlığın şikayeti hakkında.	—	1a-1b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kaptan paşa	Fransız tacirlerin borçları	Fransız tacirlerin borçlarının ödenmesi hakkında.	—	2a-2b
M	Sadrazam	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Müslüman esirler	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac'm, 150 kişilik Müslüman esirlerin teslimi işini üstlendiğini gösterir temessükün sadrazama ulaştığı ve Kamame Kilisesi tamiri için beklenen iznin verildiği hakkında.	—	2b-3a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Reis efendi	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi'nin tamiri için verilmesi gereken ferman suretinin geciktiği hakkında.	—	3a-3b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Müslüman esirler	Müslüman esirlerin serbest kalması için Fransa elçisi tarafından yapılacak yardımın, esir sayısının 100'den fazla olması ve imkânsızlıklar nedeniyle geciktiği hakkında.	—	3b-4a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Şam Valisi Osman Paşa	Fransız tacirleri ve ruhbanlar	Fransız tacirlerin ve ruhbanların, Osman Paşa himayesindeki yerlerde korunup kollanması hakkında.	—	4a-4b

¹⁸⁴ Mektup: M, Tezkire: T, Temessük: Tms, Arzuhal: A ve Kaime: K kısaltma harfi ile gösterilmiştir.

M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi'nin büyük kubbesinin tamiri için istenen izine Rum taifesinden bazı kişilerin karşı çalıştığı; bunların dikkate alınmaması ve Kamame ile birlikte tamiri vaadedilen Ayn Karim Kilisesi hakkında.	—	4b-5b
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Bostancıbaşı ağa	Hamır/şarap	Fransız tüccarları, beyzadeleri ve sair Fransızlar için İstanbul etrafından satın alınan şarapların Galata'ya taşınması sırasında bostancıbaşı tarafından tayin olunan kişilerin Fransızlardan çok şey istememeleri hakkında.	—	6a
M	Sadrazam (Mehmed Paşa)	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kamame Kilisesi	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektubun Sadrazam Mehmed Paşa'ya ulaştığı, Fransa kralına adam göndermek için hazır olduğu ve gemi tedarik edildiği, Kamame Kilisesi'nin tamiri hususunda Fransızların isteklerine Osmanlı tarafından sıcak bakıldığı fakat şimdiki halde mümkün olmadığı, Fransa elçisinin mektubunda belirttiği hususlarda Nemçe tarafına asla müsaade edilmeyeceği, eğer Fransa kralı, elçiyi Nemçe ve Osmanlı beyninde aracı tayin ederse bunun mükafatının çok olacağı hakkında.	—	6a-7a
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Dayak şikâyeti	İki Fransız beyzadesi ve bir tercümanın Fenerbahçe ve Maltepe arasında avlanmak maksadıyla gezinirken bostancı askerleri tarafından dövülmelerinin şikâyeti hakkında.	—	7a-7b
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Esirler	Midilli nazırının, Sire Adası halkından, Fransa elçisi emrinde olan bazı kişileri esir ettiği ve esir ailelerinin Fransa elçisini suçlamalarından dolayı bu kişilerin bırakılmasının ricası	—	7b

				hakkında.		
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kaptan paşa	Dayak ve gasp şikâyeti	Osmanlı korsanlarından İzmirli Hüseyin Reis'in, Halep İskenderiye'sindeki Fransa konsolosunu ve konsolos tercümanını dövmesi ve açık denizde rastladığı bir Fransız gemisinden zorla para aldığı şikâyeti hakkında.	—	8a-8b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Şikâyet	Galata Voyvodası emrindeki, Rum ahalisinden olan Maryanos'un gerek Müslümanlara ve gerek Fransız tacirlerine verdiği huzursuzluk hakkında.	—	8b-9a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi'nin tamiri için verilen iznin Fransa elçisi tarafında uyandırdığı memnuniyet ve bu izni belgeleyen hatt-ı hümayunun bir suretinin Fransa elçisi tarafına verilmesi hakkında.	—	9a-9b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kamame Kilisesi, Ayn Karim Kilisesi ve esirler	Kamame Kilisesi'nin tamiri için verilen hatt-ı hümayunun tercüman vasıtasıyla Fransa elçisine ulaştırıldığında duyulan memnuniyet, esirler konusunun halledilmesi için çalışıldığı ve Ayn Karim Kilisesi tamiri için hatt-ı hümayun beklendiği, verilmemesi durumunda Fransa elçisinin kendi ülkesi huzurunda mahçup duruma düşeceği hakkında.	—	9b-11a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Nemçelilerin istekleri ve Fransa elçisinin İstanbul'a dönme durumu	Nemçelilerin çasarlarını İmparator Romanorm ismiyle Osmanlı Devleti'ne kabul ettirmek istemesi, yine Nemçelilerin Kudüs'teki Latin rahiblerin ve ziyaretçilerin himayesini istemelerinden duyulan endişe ve Fransa elçisinin İstanbul'a dönmesinin uygun olup-olmadığı hakkında.	—	11a-12a

M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Esirler	Midilli nazırının, Fransa elçisi emrindeki, Sire Adası halkından bazı kişileri esir ettiği ve esirlerin serbest bırakılmalarıyla ilgili sadrazama ricada bulunulmasına rağmen henüz bir gelişme olmadığı ve esir ailelerinin hâlâ Fransa elçisini sıkıştırmalarından dolayı, bu kişilerin bırakılmasının ricası hakkında.	—	12a-12b
M	Şeyhülislam Abdullah Efendi	Kudüs Müftüsü Efendi	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi'nin tamiriyle ilgili Kudüs müftüsüne düşen işlerin yapılması hakkında.	—	12b
M	Şeyhülislam Abdullah Efendi	Kudüs Mollası	Kamame Kilisesi için kereste	Kamame Kilisesi'nin tamiri için gerekli olan kerestenin nakli sırasında zorluk çıkarılmaması hakkında.	—	12b-13a
M	Yeniçeri ağası	Kudüs ağası	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi'nin tamiri sırasında ortaya çıkabilecek olumsuzluklara karşı Efrenc rahiblerinin korunması ve önlemlerin alınması hakkında.	—	13a-13b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kamame Kilisesi ve esirler	Kamame Kilisesi'nin tamiri için çeşitli görevlere tayin olunan müvella ve mübaşirlerin Kudüs'e ulaştırılmaları ve Midilli nazırı elindeki esirlerin hâlâ bırakılmadıkları hakkında.	—	13b-14a
M	Sayda Valisi Osman Paşa	Fransa elçisi	Polîçe	Sayda Eyaleti'nin mirî mallarını devlet hazinesine göndermek için poliçeye ihtiyaç olduğu hakkında.	—	14a-14b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi hususunda görevli müvella ve nazırları Kudüs'e götürecek kalyonun hazır olduğu ve kilise tamiri için yapılacak keşif hakkında.	—	14b-15a
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadaret kethüdası	Fransız esir	Selanik'te bir kişi tarafından esir edilen Fransız'ın davası hakkında.	—	15a-15b

T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadaret kethüdası	Kamame Kilisesi ve kereste	Kudüs sakinlerinden Halilî Şeyh Ahmed'in gerek bölge halkı ve gerek kilise tamirinde çalışanlar üzerinde nüfuzlu bir kişi olması hasebiyle kilise tamiri için gerekli kerestenin iskeleden taşınması ve çalışanları iyi yönde tembihlemesi için mezkûra bir mektup yazılmasının ricası hakkında.	—	15b-16a
M	Sadrazam	Edirne yeniçeri ağası	Fransa, İngiltere ve Netherland elçilerinin şikâyetleri	Fransa, İngiltere ve Netherland tacirleri ve tercümanlarına Edirne yeniçeri ağası tarafından adaletsiz davranıldığı yönünde şikâyetler alındığı hakkında.	—	16a-16b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs Müftüsü Efendi	Memnuniyet ve rica	Fransa'nın Kudüs tarafında olan işlerinde kolaylık sağlanması ve kapıcı başı ile gönderilen arzuhalin bir mektupla yeniden açıklanması hakkında.	—	16b-17a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Şam valisi	Kamame ve Kudüs'teki ruhbanlar	Kudüs'teki Fransız ruhbanların korunması hakkında.	—	17a-17b
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Ülgün eşkıyasının yağmaladığı mallar ve İskenderiye paşasının tayini	Bir süre önce, Fransız gemilerinden para ve eşya çalan Ülgünlü eşkıyaların, mübaşir tayin edilen Osman Ağa ve İskenderiye paşası tarafından yakalandığı fakat bu olayın hemen ertesinde İskenderiye paşasının Niş Kalesi'ne tayin edildiği; bu tayinin ertelenmesinin ricası hakkında.	—	17b-18a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa ve Kamame Kilisesi	Kudüs'te meydana gelen bazı olayların Fransa elçisi tarafından hayretle karşılandığı, bunları önlemek için Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa'nın cerde hizmetinden muaf tutulması ve paşaya özellikle Kudüs'te muhafaza hizmeti verilmesinin gerekliliği ve ricası hakkında.	—	18a-18b

T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Mansıp ricası	Bakras Kazası'na bağlı Arsur Nahiyesi'nde müderris olan el-Hac Fethullah Efendi'nin hayırseverliği hasebiyle bir mansıpla ödüllendirilmesinin ricası hakkında.	—	18b-19a
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Yeniçeri ağası	Yasakçı tayini	Midilli Adası'nda olan Fransa konsolosu yanına Halil Beşe bin Muhammed adlı yeniçerinin yasakçı olarak tayin olunması hakkında.	—	19a-19b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Edirne'de yeniçeri ağası vekili	Fransa elçisinin tercümanı ve Fransız tüccarlar	Fransız tercüman ve tüccarların korunup kollanması hakkında.	—	19b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Trablusşam'daki Fransa konsolosu ve Fransız ahali	Trablusşam'daki Fransa konsolosunun ve Fransızların sorunlarıyla ilgili henüz bir ilerlemenin katedilmediği ve bu konuda Trablusşam paşasının ihmali olduğu hakkında.	—	19b-20a
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Müslüman esirler ve Kudüs'le ilgili emirler (Kamame Kilisesi)	Sadrazamın isteği üzere Müslüman esirler hususunda bir temessükün yazılıp sadrazam tarafına gönderildiği ve Kudüs'le ilgili evamir-i şerifin Fransa elçisi tarafına gönderilmesinin ricası hakkında.	—	20a
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadaret kethüdası	Kira	Merhum Şehid Ali Paşa'nın Defterdar Burnu'nda olan yahıllarının Fransız tüccar Maci'ye kiralanmasının ricası hakkında.	—	20a-20b
M	Kudüs Paşası Kethüdası el-Hac Yusuf	Fransa elçisi	Şikâyet	Kudüs Paşası Kethüdası el-Hac Yusuf Fransız gemisi ile Trablus-ı Mağrib'den İzmir'e gelirken, Matiye Burnu'na yakın bir yerde Venedik donanması Fransız gemisini on beş gün alıkoyup, mezkur kişinin mallarına da el koyduğundan; uğranılan bu zararın hâlâ Fransa Devleti tarafından karşılanmadığının şikayeti hakkında.	—	20b-21a

M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrizam	Alacak-verecek davası	Artun Corci ve Danyel Akbil adlı Ermenilerin Paris'te alacak-verecek davası yüzünden anlaşmazlığa düştüğü, Paris'te yapılan yargılama sonucu Artun Corci'nin Danyel Akbil'e borçlu olduğunun ortaya çıktığı ve Artun Corci'nin Fransa'da kral karşısına çıkmaktan sakınıp bir süre sonra Osmanlı Devleti topraklarına geldiği, bunu öğrenen Danyel Akbil'in, Hacı Yalı adlı kişiyi davasının görüşülmesi için vekil tayin ettiği hakkında.	—	21a-21b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa ve Kamame Kilisesi	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa'nın cerde görevlerinden muaf tutulmasıyla ilgili ricanın ve diğer isteklerin sadrazama bildirildiği ve İbrahim Paşa'nın Kamame Kilisesi tamirinde ihtimam gösterip; rahiplerin emniyetlerini gözetmesi ricası hakkında.	—	22a-22b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrizam	Trablusşam'daki eşkıyalık	Trablusşam'da ortaya çıkan eşkıyalık ve yağma olaylarına yeniçeri serdarı olan Ahmed Çavuş'un önderlik ettiği, gasp ettiği eşyanın kendisinden alınması ve bu kişinin azli için yeniçeri ağasına emir verilmesi hakkında.	—	22b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Dergâh-ı Ali Kapıcı başlarından Gül Ahmed Ağa	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi tamirine memur Gül Ahmed Ağa'dan güvenliği sağlaması ve hizmetlerinin devam etmesi ricası hakkında.	—	23a
M	Kudüs Paşası (Muhafızı) el-Hac İbrahim Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi'nin tamirine karşı çıkanların haklarından gelindiği ve emniyetin sağlandığı ve dahi Hacı Süleyman Ağa vasıtasıyla Fransa elçisine bir mektup gönderildiği hakkında.	—	23a-24a

M	Kudüs müftüsü	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Kudüs'te çıkan ayaklanma	Kudüs'te çıkan ayaklanma sırasında tercümanın evinin yağmalandığı ve olayların büyümesi üzerine Şam Muhafızı Osman Paşa'nın, Mustafa Efendi'nin çağrısı üzerine Kudüs'e gelerek olayları yatıştırdığı fakat vezirin yanında Kudüs Kadısı Mustafa Efendi'nin, Kudüs müftüsünü Fransızların tarafında olmakla suçlayarak, ağır küfürler edip zor durumda bıraktığı, bundan dolayı Fransa elçisinden sadrazam ve şeyhülislam nezdinde kendisine sahip çıkılmasının ricası hakkında.	—	24a-24b
M	Kudüs paşası	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Kamame Kilisesi'ndeki vekiller, ziyaretçiler ve tüccarlar	Kudüs'teki Kamame Kilisesi'nde bulunan Fransız vekiller, tüccar ve ziyaretçilerin güvenliğinin sağlandığı hakkında.	—	24b-25a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs kadılığı ihsan olunan Kütahî Ahmed Efendi	Tebrik ve Kamame Kilisesi	Kudüs'teki Kamame Kilisesi'nin tamirinde görevli olan Kütahî Ahmed Efendi'ye Kudüs kadılığının verildiğinin öğrenildiği, bundan duyulan memnuniyet ve Kamame Kilisesi'nin tamirinde beklenen özenin gösterilmesinin ricası hakkında.	—	25a-25b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Eski Asitane defterdarı Kudüs'te Kamame tamirine memur Mustafa Efendi	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi'nin tamiri hususunda sıkıntıların ortadan kaldırıldığı ve tamire başlandığının haberinin alındığı, bu hususta Mustafa Efendi'nin gösterdiği gayretten duyulan memnuniyetin dile getirilmesi hakkında.	—	25b-26a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam ağalarından Kudüs'te Kamame tamirine memur Mustafa Ağa	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi'nin tamiri hususunda gösterilen gayretten duyulan memnuniyet ve tamirin bitimine kadar bu gayretin devam etmesi arzusunun dile	—	26a-26b

				getirilmesi hakkında.			
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Yeniçeri ağası	Tebrik	[...]’nin yeniçeri ağası olarak göreve getirilmesinden duyulan memnuniyet ve ihtiyaç duyulan bazı hususlarda Fransız tercümanına kolaylık sağlanmasının ricası hakkında.	—	26b	
M	Bu mektup 25b-26a’daki mektubun kopyasıdır.						27a
M	Bu mektup 26a-26b’deki mektubun kopyasıdır.						27a-27b
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Reis efendi	Vergi memuru hakkında şikâyet	Kıbrıs Adası’nda oturan Bresen isimli Fransız tüccarın satın aldığı kök boyayı gemisine yüklerken mezkûr adanın vergi memurunun tüccardan usulsüz bir şekilde fazla para aldığı, bu usulsüzlüğün arzuhal ile bildirilmiş olmasının üzerinden iki aydan fazla süre geçmiş olmasına rağmen henüz bir ilerleme kat edilmediği hakkında.	—	27b	
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Ülgün eşkıyaları hakkında şikâyet	Ülgün’de Fransızlara saldıran eşkıyaların ortadan kaldırılmaları için gönderilen mübaşirin henüz bir iş yapmadığı, mübaşir ile birlikte bu iş için görevlendirilen İskenderiye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa’nın ve mezkûr mübaşirin eşkıyaların bir haftalık kuşatmasından zor kurtuldukları hakkında.	—	28a	
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Şam Valisi Mir-i Hacı Osman Paşa	Teşekkür ve Kamame Kilisesi	Şam tarafındaki Fransızlar ile ilgili işlerde ve Kamame Kilisesi’nin tamiri hususunda gösterilen alakadan duyulan memnuniyet ve kilise tamirinin bitimine değin bu alakanın devamının ricası hakkında.	—	28a-28b	
M	Sadrazam İbrahim Paşa	Leh hududundaki	Fransa elçisi tarafından Leh	Fransa elçisinin Leh Baş Hatmanı Sinavski’ye gönderdiği dört atın, emniyetli bir şekilde	—	28b-29a	

		vüzera	baş hatmanı olan Sinavski'ye gönderilen atlar	yerine ulaştırılmasına herhangi bir zorluk çıkarılmaması hakkında.			
M	Sadrazam İbrahim Paşa	Leh hududundaki paşalar, kadılar ve sair	Fransa Elçisi tarafından Leh baş hatmanı olan Sinavski'ye gönderilen atlar	Fransa elçisinin Leh Baş Hatmanı Sinavski'ye gönderdiği dört atın, emniyetli bir şekilde yerine ulaştırılmasına herhangi bir zorluk çıkarılmaması hakkında.	—	29a-29b	
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam (İbrahim Paşa)	Leh Baş Hatmanı Sinavski'ye gönderilecek atlar	Leh Baş Hatmanı Sinavski'nin Fransa elçisinden istediği dört atın gönderilmesi için izin verilmesi ve bu atların yerine ulaştırılması hususunda herhangi bir zorluk çıkarılmamasının ricası hakkında.	—	29b	
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Trablusşam valisi	Fransa Konsolosu'nun yağma edilen malları	Trablus'da bulunan Fransa konsolosunun mallarını yağma edenlerin yakalanması, Silahşor Ali Ağa'nın bu iş için görevlendirilmesi ve mezkûr konsolosun mallarının iadesinin ricası hakkında.	—	29b-30b	
T	Bu tezkire 17b-18a'daki tezkirenin kopyasıdır.						30b-31a
M	Bu mektup 18a-18b'deki mektubun kopyasıdır.						31a-31b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs müftüsü efendi	Kamame Kilisesi	Kamame Kilisesi'nin tamirinden dolayı hâlâ huzursuzluk çıkarmaya çalışan kişilerin padişah emrine karşı geldikleri, tamir işlerinin bitimine kadar çıkabilecek herhangi bir çatışmada Kudüs müftüsü efendiden Fransızların tarafında olmalarının umulduğu hakkında.	—	31b	
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa'nın mektubu ve Kamame Kilisesi	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa'nın Fransa elçisine gönderdiği mektubun mezkûr elçiye ulaştırıldığı, mutasarrıf tarafından istenilen şeylerin yerine getirileceği, Kamame Kilisesi'nin tamiri hususunda beklenen özenin gösterilmesi ve	—	32a	

				Fransızların korunmasının ricası hakkında.		
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Aişe Hanım'a ait Frenk-hane ile ilgili anlaşmazlık	Aişe (Merhum Veziriazam Hüseyin Paşa'nın kızı) isimli bir kadının evini kiralayan Fransız tüccarın, mezkûre ile düştüğü anlaşmazlığın henüz kesin hükümle çözülmediği, bu anlaşmazlığın çözülmesinin ricası hakkında.	—	32b
A	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Devlet-i Aliyye	Aişe Hanım'a ait Frenk-hane ile ilgili anlaşmazlık	Merhum Veziriazam Hüseyin Paşa'nın kızı Aişe hanımın Galata'daki evinde kiracı olan İngiliz tacir Palmantir'in kaçması üzerine, mezburenin evini Fransız David Maci'ye mühürlü temessükle kiraladığı fakat kaçan İngiliz tacirden sonra eve kimseye haber vermeden başka bir İngiliz'in yerleştiği ve mezbure Aişe Hanım'ın rızası olmamasına rağmen bu şahsın evi zorla işgal ettiğinin şikâyeti hakkında.	—	32b-33b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Niş Muhafızı Paşa (Abdullah Paşa)	Fransa'ya gönderilen mektuplar	Fransa elçisinin yasakçısı vasıtasıyla Nemçe üzerinden Fransa'ya gönderdiği mektupların Belgrad'a ulaştırılması ve yasakçının geri gönderilmesinin ricası hakkında.	—	33b
M	Sadaret Kethüdası Mehmed	Niş Muhafızı Abdullah Paşa	Fransa'ya gönderilen mektuplar	Fransa elçisinin yasakçısı vasıtasıyla Nemçe üzerinden Fransa'ya gönderdiği mektupların yerine ulaştırılmasına müsaade edilmesinin ricası hakkında.	—	33b-34a
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadaret kethüdası	Poliçelerin ödenmesi	Fransız tüccarlarının poliçelerinin ödenmesi hakkında.	—	34a-34b
M	Niş Valisi	Fransa Elçisi	Fransa'ya	Fransa elçisinin yasakçısı vasıtasıyla Fransa'ya gönderdiği mektupların Niş'e	—	34b

	Abdullah Paşa	(Marquis de Bonnac)	gönderilen mektuplar	ulaştıktan sonra Beç ve Belgrad tarafına iletmek üzere yola çıkarıldığı ve yasakçının Fransa elçisine geri gönderildiği hakkında.		
M	Kudüs kadısı (Ahmed el-Kütahî)	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Mansıp ricası	Kudüs Kadısı Ahmed el-Kütahî'nin beklediği Halep mansıbının başka birisine verildiği, bu nedenle mezkur kadı kendisinin Bursa veya Şam payesi ile mekafatlandırılması hususunda, Fransa elçisinin veziriazam ve şeyhülislam huzurunda ricacı olmasını istemesi hakkında.	—	34b-35b
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadaret kethüdası	Kudüs hakkında mektup	Kudüs ile alakalı gönderilen bir mektubun cevabının verilmesinin ricası hakkında.	—	35b
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kudüs hakkında mektup	Kudüs ile alakalı gönderilen bir mektubun cevabının verilmesi ve isteklerin yerine getirilmesinin ricası hakkında.	—	36a
M	Kudüs Kadısı (Ahmed el-Kütahî)	Fransa Elçisi	Kudüs Kadısı Ahmed el-Kütahî'nin şeyhülislam, Fetva Emni Sacidî Ali Efendi ve Kethüda Ahmed Efendi'ye verilmesini istediği zolota ve Kudüs Kadısı Ahmed el-Kütahî'nin mansıbı	Kudüs Kadısı Ahmed el-Kütahî'nin Kudüs'teki Sahratullah ile Mescid-i Aksa'nın tamiri için keşif ve tahrir işlerine tayin olduğu, bu tayin hasebiyle şeyhülislama gönderdiği poliçenin karşılığı olan zolotanın Fransa elçisi tarafından ödenmesi ve Fetva Emni Sacidî Ali Efendi ve Kethüda Ahmed Efendi'ye ayrı ayrı 30 zolota verilmesi, tayinle ilgili emr-i şerifin mezkur kadıya gönderilmesinin ricası hakkında.	—	36a-37b
				Fransa elçisi tarafından Kudüs Paşası el-Hac İbrahim Paşa'ya gönderilen mektubun paşanın eline geçtiği, Kamame Kilisesi ile alakalı konularda beklenen özenin gösterildiği, Şam Valisi Osman Paşa'nın Kamame Kilisesi'nin		

M	Kudüs Paşası (Muhafızı) el-Hac İbrahim Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Kamame Kilisesi ve Fransa elçisinin daha önce kararlaştırılan caize miktarını göndermesi.	savunması için muhtac olduğu askerlerin geldiği ve bu askerlerin harcamalarının daha önce de Fransa elçisinin mektubunda yazdığı üzere Kamame Kilisesi harcamaları içerisinde ve Fransız ruhbanlar tarafınca karşılanacağı, Kamame Kilisesi'nin sıra işleri ve Fransa elçisinin daha önce kararlaştırılan caize miktarını göndermesinin ricası hakkında.	—	37b-39a
M	Kudüs müftüsü	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs müftüsünün istekleri ve Fransa elçisinden kendisini görevde devamı için desteklemesi ricası	Kudüs müftüsünün sırf Fransızlar lehine gösterdiği özenden dolayı ve bazı kötü niyetli kişiler yüzünden sıkıntılara düştüğü, mezkur müftünün adamı vasıtasıyla İstanbul'a gönderdiği mektup ışığında Fransa elçisinin, sadrazam ve şeyhülislam huzurunda kendisini desteklemesinin ve görevde kaldığını gösterir belgenin şeyhülislamdan alınarak kendisine gönderilmesinin ricası hakkında.	—	39a-40a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs müftüsü	Kudüs müftüsünün istekleri ve görevde devamı	Kudüs müftüsünün Kamame Kilisesi hususunda gösterdiği özenin Fransa elçisi tarafınca bilindiği, bazı kötü niyetli kişilerin sözlerinin dikkate alınmaması gerektiği, mezkur müftünün gönderdiği mektupta belirttiği hususların yerine getirilmesine çalışılacağı ve şimdilik müftünün görevde devamını gösterir kağıdın alınıp müftü tarafına gönderildiği hakkında.	—	40a-40b
M	Fransa Elçisi	İskenderiye	(Ülgünlü)	İskenderiye paşasının göndermiş olduğu mektubun geldiği, (Ülgünlü) eşkıyaların yağmaladıkları malların geri alınması ve cezalandırılmaları	—	40b-

	Marquis de Bonnac	paşası	eşkıyaların yağmaladıkları malların tahsili	hususunda yeni bir emri şerifin verildiği ve eşkıyaların verdiği zararın tahsili için eski Başbakıkulu İbrahim Ağa'nın görevlendirildiği hakkında.		41a
M	Trablusşam paşası (muhafızı) (Mehmed)	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Fransa'nın Trablusşam konsolosunun kayıplarından ötürü kendisine verilecek para hakkında (yağmalanan malları için.)	Fransa'nın Trablusşam konsolosunun işleri ile ilgili silahşor Küçük Ali Ağa vasıtası ile gönderilen mektubun mezkur konsolos eliyle ulaştırıldığı ve konsolosun yağmalanan mallarına bedel olacak belirli bir ödemenin yapılacağı fakat emrin beklendiği hakkında.	—	41a-42a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs Kadısı (Ahmed el-Kütahî)	Kudüs Kadısı Ahmed el-Kütahî'nin şeyhüislam, Fetva Emini Sacidi Ali Efendi ve Kethüda Ahmed Efendi'ye verilmesini istediği zolota ve Kudüs Kadısı Ahmed el-Kütahî'nin mansıbı	Kudüs kadısı tarafından Fransa elçisine gönderilen mektubun alındığı ve daha önce şeyhüislama verilmek üzere Fransa elçisine gönderilen üç mektuptan birisinin şeyhüislama iletilmediği diğer ikisinin ise mezkur kadının son mektubunda belirttiği üzere şeyhüislama verilmediği ve yine önceki mektupta belirttiği üzere beş yüz altmış zolotanın şeyhüislama gönderildiği fakat kabul görmediği hakkında.	—	42a-42b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs Paşası (El-Hac İbrahim Paşa)	Kamame Kilisesi ve Fransa elçisinin daha önce kararlaştırılan caize miktarını göndermesi.	Kudüs paşası tarafından Fransa elçisine gönderilen mektubun alındığı, gösterilen özenin Kamame Kilisesi'nin tamir işlerinin bitimine değin sürmesinin beklendiği, mezkur paşanın önceki mektubunda belirttiği dokuz kese akçenin Fransız rahipler tarafından beş kese olarak bildirilmesinden dolayı ve rahipler öyle bildirmemiş olsalar dahi beş kese akçenin bile zor toplanıp Kapı Kethüdası Mehmed Bey'e teslim	—	42b-43a

				edildiği hakkında.		
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs Mollası	Kamame Kilisesi'nin sıva işleri	Kudüs mollası tarafından gönderilen mektubun alındığı, Kamame Kilisesi'nin sıva işleri için gereken hatt-ı hümayunun gönderildiği ve bu husus için beklenen özenin gösterilmesinin ricası hakkında.	—	43b-44a
M	Kudüs kadısı (Ahmed el-Kütahî)	Şeyhülislam Efendi	Kudüs kadısının mansıbı, Kamame Kilisesi'nin keşif ve tahriri ve Şeyhülislam, Sacidî Ali Efendi ve Kethüda Ahmed Efendi'ye verilecek zolota	Kudüs kadısına 1131 senesi Şevval ayının başında Kudüs kazası Şam payesi tevcih edilmesine rağmen henüz bir kağıdın eline ulaşmadığından ve aksine bu mansıbın Mansurî-zade'ye tevcih olduğunun öğrenildiğinden fakat bunun öncesinde kendisinin Mescid-i Aksa ve Sahratullah'ın keşif ve tahririne görevlendirildiğini bilmediğinden şeyhülislama mektuplar yazarak rahatsızlık verildiğinin özrü, Kamame Kilisesi'nin mimarlar, marangozlar ve konuya vakıf kişiler tarafından iki çeşit keşif ve tahrir olduğu ve kilisenin büyüklüğünden dolayı bazı bölümlerinin kaldığı, Fransa Elçisi Marquis de Bonnac'a, şeyhülislama ödenmek üzere 500 zolotalık bir polişe gönderildiği ve yine 30 zolota Sacidî Ali Efendi'ye ve 30 zolota Kethüda Ahmed Efendi'ye verilmesinin talep edildiği hakkında.	—	44a-45b
M	İskenderiye	Fransa Elçisi	Ülgünlü	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektubun İskenderiye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa'ya ulaştığı, Ülgünlü eşkiyalar tarafından soyulan Fransızın zararının eşkiyadan tahsiline uğraşılırken eşkiyadan yedi sekiz kişinin İstanbul'a doğru	—	45b-

	Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa	(Marquis de Bonnac)	eşkıyalar ve Fransızın gasp edilen gemi ve malları	yola çıktığı ve mezkur Bayram Paşa'yı azl ettirmeyi istedikleri, diğerlerine gözdağı vermek için bu kişilerin yakalanıp kale-bend edilmesi gerektiği ve malların tahsiline memur olan İbrahim Ağa'nın henüz gelmediği hakkında.		47a
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kamame Kilisesi'nin tamirinden sonra keşif işlerine memur olacak kişi	Kamame Kilisesi'nin tamirine memur olan molların Kudüs'ten azl edilerek Şam Kazası'na gönderildiği, kilisenin tamirinden sonra yapılacak olan keşif işlerine yine bu molların mı yoksa başka bir kişinin mi memur edileceğinin hakkında.	—	47a-47b
A	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kamame Kilisesi'nin tamirinden sonra keşif işlerine memur olacak kişi	Kamame Kilisesi'nin tamirine memur olan molların Kudüs'ten azl edilerek Şam Kazası'na gönderildiği, kilisenin tamirinden sonra yapılacak olan keşif işlerine yine bu molların mı yoksa başka bir kişinin mi memur edileceğinin hakkında.	—	47b
M	İskenderiye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa	Dırac'daki Fransa Konsolosu	Ülgünlü eşkıyalar	Fransa konsolosu tarafından İskenderiye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa'ya gönderilen mektubun paşaya ulaştığı, İstanbul'a gitmek için yola çıkan Ülgünlü eşkıyaların yakalanıp kale-bend edilmeleri için Fransa konsolosundan Fransa Elçisi Marquis de Bonnac'a mektup yazmasının istendiği ve malların tahsiline memur olan kişiden (İbrahim Ağa) henüz bir haber alınmadığı hakkında.	—	47b-48b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	İskenderiye Sancağı Mutasarrıfı (Bayram) Paşa	Ülgünlü eşkıyalar	İskenderiye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa tarafından gönderilen mektubun Fransa elçisine ulaştığı, İstanbul'a gelen eşkıyaların yakalanıp Boğaz-kesen Hisarı'na kale-bend edildikleri	—	48b-49b

				hakkında.		
M	Edib Mustafa Efendi	Fransa Elçisi	Fransa elçisi tarafından istenilen kahve, buğday (hınta), zeytinyağı (revgan-ı zeyt), şarap (hamr)	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektupların Edib Mustafa Efendi tarafına ulaştığı ve Marquis de Bonnac'ın İstanbul'da elçilik ile görevlendirilmesinden memnuniyet duyulduğu, elçi tarafından istenilen kahve, buğday (hınta), zeytinyağı (revgan-ı zeyt), şarap (hamr) temini için gereken izinlerin istendiği, arzuhallerin yerlerine yetiştirildiği ve beklenen özenin gösterildiği hakkında.	—	49b-50a
M	Reisülküttab Süleyman Efendi	Fransa Elçisi	Fransa elçisi tarafından istenilen kahve, buğday (hınta), zeytinyağı (revgan-ı zeyt)	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektupların sadrazam, reisülküttab ve sadaret kethüdasına ulaştığı, elçinin Midilli ve Safacık tarafından istediği üç bin kantar zeytinyağına izin verildiği, kahve ve buğday isteklerinin ise şimdilik ertelendiği hakkında.	—	50a-50b
M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektup ve arzuhaller ve Fransa kralının mektubunun takdimi	Fransa elçisi tarafından Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa'ya gönderilen mektupların alındığı ve mektuplarla birlikte yollanan iki kıta arzuhalin ordu-yı hümayun tarafına yollandığı, bundan önce gönderilen arzuhallerin uygun bulunanlarının emrinin çıkarılıp tercüman Fornetti ile elçi tarafına gönderildiği, Fransa kralı tarafından gönderilen mektubun, padişaha elçi eliyle takdimi için izin çıkarıldığı fakat acele edilmeyip ordu-yı hümayunun İstanbul tarafına gelmesinin beklenmesi gerektiği hakkında.	—	50b-51a
				Osmanlı Devleti tarafından, Fransa'da bulunan Kral Rakoçi		

M	Sadrazam Halil Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Fransa'da bulunan Kral Rakoçi Ferenc'e gönderilecek mektup	Ferenc'e Yani Papayi vasıtasıyla gönderilecek name-i hümayunun henüz gönderilmediği ve geciktiği, mezkur Yani Papayi'nin hangi şekilde Fransa'ya gitmesinin uygun olduğu ve bu iş için Fransa elçisi tarafından gerekli yerlere yazılması lazım gelen mektupların ulaştırılması ve Fransa elçisinin Edirne'ye beklendiği hakkında.	—	51a-51b
K	Sadrazam Halil Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Fransa'da bulunan Kral Rakoçi Ferenc'e gönderilecek mektup ve Yani Papayi	Fransa'da bulunan Kral Rakoçi Ferenc'e mektup götürecektir olan Yani Papayi'nin hangi yoldan gitmesinin uygun olacağı, hangi şehirlere ve konsoloslara uğrayacağını yazılması, yolda zorluk çıkmaması için eline senet niteliğinde bir kağıdın verilmesi ve diğer lazım gelen şeylerin bildirilmesi hakkında.	—	51b-52a
M	Sadret Kethüdası	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Sadrazam tarafından gönderilen mektup ve kaimeler	Sadrazam tarafından Fransa elçisine yazılan mektup ve kaimelerin Çuka-dar Mehmed ile gönderildiği ve mezkur kişinin bir an evvel geri gönderilmesi hakkında.	—	52a
M	Sadrazam Halil Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisine gönderilen Avram Yahudî	Fransa elçisinin aracı olmasının beklendiği bazı hususlar için Avram Yahudî'nin Fransa elçisine gönderildiği ve bildirilen hususların halledilip mesfur kişinin en kısa sürede geri gönderilmesi hakkında.	—	52a-52b
M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisine gönderilen Avram Yahudî	Bir mektup ile Fransa elçisine gönderilen Avram Yahudî'nin belirttiği hususların halledilip mesfurun en kısa sürede geri gönderilmesi hakkında.	—	52b
M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Halep Mollası Osman-zade Ahmed Efendi	Fransa konsolosu ve tüccarlarına yapılan kötü davranışlar	Halep tarafında bulunan Fransa konsolosu ve tüccarlarına bazı kişilerin kötü davranışlarda bulunduğu, bu gibi davranışlara kalkışanlara	—	52b-53a

				izin verilmemesi hakkında.		
M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kuşçu Mustafa Paşa'nın Tunus'a ulaştırılması	Tunus beylerbeyliğine tayin olunan Kuşçu Mustafa Paşa'nın Tunus'a ulaştırılması için Fransız bayrağı altında bir geminin Fransa elçisi tarafından tedariki ve bu hususta gerekli olan şeyler hakkında.	—	53a
M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisinin uzun zamandır mektup yazmadığı	Uzun zamandan beri Fransa elçisinden mektup alınmadığı, Fransa tarafından hayırlı ve yeni gelen haberler var ise bunların yazılarak bildirilmesinin ricası hakkında.	—	53a-53b
M	Sadrazam Mehmed Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Osmanlı-Nemçe Savaşı ve Kral Rakoçi Ferenc	Belgrad'ı işgal eden Nemçe ile yapılan savaşın puslu havanın da etkisiyle kaybedilmesi sonucu Osmanlı Ordusu'nun geri çekildiği, savaştan önce Osmanlı Ordusu'nun Edirne'den hareketi esnasında Kral Rakoçi Ferenc tarafından Osmanlı Devleti'nde kapı kethüdası olan Macaristanlı Hırvat Ference'ye gönderilen mektuplarda Kral Rakoçi Ferenc'in Osmanlı Devleti ile bir ittifak istediği içerisinde olduğunun bildirildiği fakat o tarihten beri yeni bir haber alınmadığı, eğer bir haber var ise bunun bildirilmesi hakkında.	—	53b-54a
M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisinin vezir-i mükerrer kaymakam paşa ile görüşmesi	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektubun Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa tarafına ulaştığı ve elçinin vezir-i mükerrer kaymakam paşa ile görüştüğü haberinin alındığı hakkında.	—	54a-54b
				Fransa elçisi tarafından gönderilen mektubun, elçinin tercümanı vasıtasıyla Rikab-ı Hümayun Kaymakamı		

M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisinin işleri	İbrahim Paşa tarafına ulaştırıldığı, elçinin bazı işler hususunda istediği emirlerin uygun bulunanlarının çıkarıldığı, diğerleri için de çalışıldığı hakkında.	—	54b-55a
M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Menteş Yahudi'nin işleri	İstanbul ve Galata masdariyyeleri mukataası mültezimi olan Mentеш Yahudi'nin bazı işlerinin tamamlanması için Fransa elçisi tarafına gönderildiği ve elçinin yardımlarının umulduğu hakkında.	—	55a
M	Çavuşbaşı ağa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Avram Yahudi'nin işleri	Fransa elçisi tarafına gönderilen Avram Yahudi'nin tercüman olarak himaye edilmesinin ricası hakkında.	—	55a-55b
M	Eğriboz Muhafızı Ali Paşa	Fransa Elçisi	Eğriboz Muhafızı Ali Paşa hizmetinde olan kişi	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektubun Eğriboz Muhafızı Ali Paşa'ya ulaştığı, Ali Paşa'nın [...] adlı kişinin hizmetinden memnun olduğu fakat mezkur paşanın bu kişinin parasını ödeyecek kadar kudreti olmadığından bu kişiyi Fransa elçisi tarafına göndermek istendiği ve bu konuda ve de şahsa ait diğer hususlarda gereken özenin umulduğu hakkında.	—	55b-56a
M	Eğriboz Muhafızı Ali Paşa	Fransa Elçisi Charles de Ferriol	Fransa Elçisinin Tercümanı Avram	Fransa Elçisi de Ferriol tarafından gönderilen mektubun, elçinin tercümanı Avram'ın adamı vasıtasıyla Eğriboz Muhafızı Ali Paşa'ya ulaştırıldığı, mezkur paşanın Avram'a borcu olduğu bu nedenle 500 kuruş toplayıp Avram'ın adamına teslim ettiği ve mesfur Avram'ın iyi ve sadık bir kişi olmasından dolayı her işine özen gösterilmesinin Fransa elçisinden umulduğu hakkında.	—	56a-56b

M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kamame Kilisesi	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektubun, elçinin tercümanı vasıtasıyla Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa tarafına ulaştırıldığı, Kamame Kilisesi hususunda elçi tarafından yazılanların anlaşıldığı ve kilise tamirinin tercümana da anlatıldığı üzere zamanında biteceğinden şüphe olunmaması hakkında.	—	56b
M	Sadrazam Mehmed Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Eflak Voyvodası Estefan'ın kapıcılar kethüdası olan Dimitriaki	Bir süre önce katil edilen Eflak Voyvodası Estefan'ın kapıcılar kethüdası olan Dimitriaki'nin bazı hususlardan dolayı yakalanıp hapsedilmesi hakkında emir verildiği fakat mesfur Dimitriaki'nin bir yıldan beri Fransa elçisine tercümanlık yaptığı, İstanbul Kaymakamı Mustafa Paşa bu kişiyi yakalamak istediğinde Fransa elçisinin firar etmeyeceği hususunda kefil olduğu ve gerekirse mesfuru yargılama için göndereceğini elçi tercümanı vasıtasıyla mezkur paşaya bildirildiği, verilen bu söze binaen Dimitriaki'nin Edirne'ye gönderilmesi hakkında.	—	56b-57a
M	Rikab-ı Hümayun	Fransa Elçisi Marquis de	Nemçe ile Osmanlı	Fransa Elçisi tarafından gönderilen mektup ve kaimenin Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa tarafına ulaştığı, Osmanlı Devleti ve Nemçe arasında yapılacak barış anlaşmasına Fransa kralının da katılmayı istediği, Fransa elçisinin anlaşma şartlarını bildiği ve Osmanlı tarafına bu şartların bildirilmesi için Fransa elçisinin Edirne'ye daveti, eğer Fransa elçisinin Osmanlı-Nemçe arasında yapılacak barış	—	57a-58a

	Kaymakamı İbrahim Paşa	Bonnac	Devleti'nin yapacağı barış ve Fransa elçisinin murahhas olması	görüşmelerine katılma isteği var ise hemen Fransa'ya bir adam gönderip bu görevle ilgili bir belge alması gerektiği ve Fransa elçisinin daha önce söylediği sözlere dayanarak Venedik ile ayrı bir barış anlaşması yapılmasında Fransa elçisinin murahhas olması hakkında.			
M	Sadrazam Mehmed Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Nemçe ile Osmanlı Devleti'nin yapacağı barış ve Fransa elçisinin murahhas olması	Fransa elçisi tarafından rikab-ı hümayun kaymakamına gönderilen mektup ve diğer mektubun sadrazama ulaştığı, Osmanlı Devleti ve Nemçe arasında yapılacak barış anlaşmasına Fransa kralının da katılmayı istediği fakat Fransa elçisinin murahhas olmasına kral tarafından rıza gösterilmediği, elçiden bu konuda Fransa kralından izin istemesinin beklendiği, Fransa elçisinin Osmanlı-Nemçe arasında yapılacak barış görüşmelerine katılma isteği var ise Edirne'ye gelmesine gerek olmayıp, hemen Fransa'ya bir adam gönderip bu görevle ilgili bir belge alması gerektiği ve Fransa elçisinin daha önce söylediği sözlere dayanarak Venedik ile ayrı bir barış anlaşması yapılmasında Fransa elçisinin murahhas olması hakkında.	—	58a-58b	
M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisinin istekleri	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektubun Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa tarafına ulaştığı ve mektupta yazan şeyler hususunda özen gösterileceği hakkında.	—	58b-59a	
M	Bu mektup 6a-7a'deki mektubun kopyasıdır.						59a-59b

M	Rikab-1 Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisinin yazdığı maktup	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektubun Rikab-1 Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa tarafına ulaştığı ve elçi tarafından verilen cevabın anlaşıldığı hakkında.	—	59b-60a
M	Rikab-1 Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	İşgal ve Frengistan'dan gelen haberler	Fransa elçisi tarafından gönderilen mektup ve hediyelerin Rikab-1 Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa tarafına ulaştığı, mektupta belirtilen hususlardan imkân dâhilinde olanların yerine getirilmesine özen gösterileceği, işgal hakkındaki ve Avrupa'dan gelen haberlerin Osmanlı tarafına ulaştırılmasının umulduğu hakkında.	—	60a-60b
M	Rikab-1 Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisinin İstanbul'a çağırılması	Daha önce Sadrazam tarafından Fransa elçisine, İstanbul'a gelmesi yönünde yazılan mektuba uyulması hakkında.	—	60b
M	Sadrazam Mehmed Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisinin Edirne'ye çağırılması	Fransa elçisinin Nemçe ve Osmanlı arasında murahhas olmasına Fransa kralı tarafından izin verildiği, bu izin için Fransa'ya gönderilen adamın geldiği ve bu adama doğruca Gelibolu'ya çıkıp Edirne'ye gelmesinin tenbih edilmesi ve ayrıca Fransa elçisinin dahi Edirne'ye gelmesinin münasip olduğu hakkında.	—	60b-61a
M	Sadrazam Mehmed Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisinin Edirne'ye çağırılması	Fransa elçisinin Edirne'ye giderken bazı ihtiyaçlarının görülmesi için Asitane Kaymakamı Vezir Mustafa Paşa'ya tekrar mektup yazıldığı ve elçinin Edirne'ye acele beklendiği hakkında.	—	61a
				Edirne'de bulunan Fransa elçisinin yazdığı tezkirenin Sadrazam İbrahim Paşa'ya ulaştığı,		

M	Sadrazam İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisinin İstanbul'a dönmesi	Fransa elçisinin Edirne'de mi beklemesinin yoksa İstanbul'a mı dönmesinin uygun olduğunun elçi tarafından sorulduğu, bu konuda Rikab-ı Hümayun Kaymakamı Vezir Ali Paşa'ya mektup yazıldığı ve elçinin Edirne'den İstanbul'a gelmesinin haberi hakkında.	—	61b
M	Kandiye Muhafızı Mehmed Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Kalyon kaptanının akçesi ve zeytinyağı (revgan-ı zeyt)	Fransa elçisi tarafından Kandiye Muhafızı Mehmed Paşa'ya gönderilen mektubun paşaya ulaştığı, mektupta bildirilen hususla ilgili Kalyon kaptanının Girit hazinesi defterdarı zimmetinde olan akçesinin tahsil edildiği, Fransa elçisi tarafından istenilen zeytinyağının (revgan-ı zeyt) bir Fransız şeytiyesi ile gönderildiği ve bu şeytiyenin hemen geri gönderilmesinin umulduğu hakkında.	—	61b-62a
M	Sadrazam İbrahim Paşa'nın ibtida olan kethüdası el-Hac Mehmed Ağa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	İslam Dini'ni kabul eden Fransız	Bir Fransız generalinin 17-18 yaşlarındaki oğlunun gemi ile Malta Adası'ndaki dayısının yanına giderken Mora Adası'ndaki Moton Kalesi yakınlarına vardığında karaya çıkıp İslam Dini'ni kabul ettiği, Mora'da bir süre bekledikten sonra münasip bir görev için istekte bulunduğu, bu haberin Fransa tercümanından sorulduğu fakat sıhhatli bir haber alınmadığı, olayın açık bir şekilde bildirilmesi hakkında.	—	62a-62b
M	Kırım Hanı Saadet Giray Han	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Hekimbaşı Yasef	Fransa elçisinin gönderdiği mektubun Kırım Hanı Saadet Giray Han'a ulaştığı, mezkur hanın Hekimbaşı Yasef'i bazı hizmetler için Fransa elçisi tarafına gönderdiği, bu kişiye her zaman ihtiyaç	—	62b

				duyulmasından dolayı mesfurun bekletilmeyip geri gönderilmesinin istendiği hakkında.		
M	Sadrazam İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kamame Kilisesi'nin tamirine ruhsat verilmesi	Fransa elçisinin yazdığı tezkirenin Sadrazam İbrahim Paşa'ya ulaştığı, Kamame Kilisesi'nin tamiri için ruhsat verilmesinin Fransa kralının muradı olduğunun anlaşıldığı, bu hususun imkân dâhilinde olduğu ve bu işe Marquis de Bonnac'ın iyi niyetli aracılığıyla müsaade olunmasının istendiği hakkında.	—	62b-63a
M	Sadrazam İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kamame Kilisesi'nin tamirine ruhsat verilmesi	Fransa elçisinin yazdığı tezkirenin Sadrazam İbrahim Paşa'ya ulaştığı, Kamame Kilisesi'nin tamiri için verilen ruhsatı gösteren hatt-ı hümayunun suretinin Fransa elçisi tarafından talep edildiği, bugüne kadar bu iznin verilmemesinin imkânsızlıklardan kaynaklandığı ve bir süre sonra suretin verileceği hakkında.	—	63a-63b
M	Sayda Muhafızı Osman Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Fransa elçisinin Sayda Muhafızı Osman Paşa'dan Fransa konsolosu ve tüccarları hakkında ricası	Fransa elçisi tarafından Sayda Muhafızı Osman Paşa'ya gönderilen mektubun mezkur paşaya ulaştığı, paşadan Fransa konsolosu ve tüccarlarının korunmasının istendiği, mezkur paşanın zaten bu görevi layıkıyla yerine getirdiğinin beyanı hakkında.	—	63b-64a
T	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa'nın Fransa elçisinden borç para isteği	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı İbrahim Paşa'ya Kudüs mansıbı tevcih edildiği ve mezkur paşanın Kudüs'e vardıktan sonra ödemek üzere Fransa elçisinden bir miktar ödünç para istemesi hakkında.	—	64a-64b
M	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Fransa elçisine gönderilen kaime	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa tarafından Fransa elçisine bir kıta kaime	—	64b

				gönderildiği ve bu kaimenin cevabının beklendiği hakkında.		
K	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Nemçe ve Venedik ile yapılacak barış	<p>Fransa elçisinin neden ordu-yı hümayun tarafına mektup göndermediğinin Fransa elçisinin tercümanından sorulduğu ve alınan cevapta; Osmanlı Devleti'nin Nemçe ile barış istediği sırrının İngiltere elçisi tarafından Nemçe tarafına bildirildiği, İngiltere ve Netherland elçilerinin Edirne'ye davet edildiği, sonra Fransa elçisi Edirne'ye gelip İstanbul'a döndüğünde Kamame Kilisesi'nin tamiri ve bazı diğer hususlar için beklenen cevapların verilmemesinden dolayı elçinin sessiz kaldığı ve bu nedenle mektup göndermediğinin öğrenildiği, bugüne değin Osmanlı Devleti ile Fransa arasında bir düşmanlığın olmadığı, tamir işlerinin tehirinin Osmanlı Devleti'nin diğer işlerle uğraşmasından kaynaklandığı fakat bu konuya olumlu bakıldığı, İngiltere ve Netherland elçilerinin Nemçe ile olan dostluklarından dolayı Edirne'ye davet edildikleri, Nemçe'nin Osmanlı Devleti'nin tekliflerine uzak durduğunun öğrenildiği ve yine Fransa elçisinin tercümanı tarafından elçiye, nasıl bir barış anlaşmasının istendiğinin sorulduğu, Belgrad ve Timişvar'ın Osmanlı tarafına teslim edilmemesi hâlinde barışın güç olacağı, Venedik tarafından henüz bir barış teşebbüsünde bulunulmadığı ve Nemçe ile yapılacak</p>	—	64b-66b

				barış veya savaşta Fransa kralının desteğinin umulduğu hakkında.		
K	Rikab-ı Hümayun Kaymakamı İbrahim Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Venedik ve Nemçe ile yapılacak barış ve Fransa elçisinin murahhas olması	Nemçe ile yapılacak barış görüşmeleri için Nemçe tarafından Mihail Dalaman'ın murahhas olarak tayin edildiği ve barış görüşmeleri için diğer murahhasların hareket ettiği, bundan önce Fransa elçisiyle Venedik ve Osmanlı arasında bir barış yapılması ve böylelikle Nemçe'nin yalnız bırakılması hakkında görüşüldüğü ve bu minval üzere elçinin Venedik tarafıyla görüşmeye gittiği fakat bu görüşme ile ilgili elçi tarafından henüz bir bilginin Osmanlı tarafına iletilmediği, eğer Fransa kralının onayı var ise Nemçe ile yapılacak görüşmelerde Fransa elçisinin murahhas olmasının beklendiği hakkında.	—	66b-67a
M	Kudüs Mollası	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Kudüs mollasının mansıp ricası ve Kamame Kilisesi'nin devam eden tamiri	Kudüs mollasının beklediği Halep mansıbının başka birisine verildiği, bu nedenle mezkur mollanın kendisine Edirne veya Bursa payesi verilmesi için Fransa elçisine daha önce iki defa mektup yazdığı, elçinin verdiği söze dayanarak hâlâ Bursa payesi ricasında bulunduğu, mezkur mollanın adına Fransa elçisi tarafından şeyhülislama verilmesini istediği 500 zolotanın henüz verilmedi ise tedarik edilip verilmesinin istendiği, Kamame Kilisesi'nin devam eden tamirinde yapılan işler ve mezkur mollanın Kamame Kilisesi'nin keşif ve tahrir işlerinin başlatılmasında ve	—	67a-69a

				gerçekleşmesinde gösterdiği özveri hakkında.		
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs kadısı	Kudüs kadısının mansıbı	Kudüs kadısı tarafından gönderilen mektubun Fransa elçisine ulaştığı, elçinin gerek sadrazam ve gerek şeyhülislam huzurunda Kudüs kadısının mansıp isteğini dile getirdiği, bu iş için bir miktar paraya ihtiyaç duyulduğu, poliçe ile havale edilebileceği hakkında.	—	69a-70a
M	Kudüs Sancağı Mutasarrıfı (Muhafızı) el-Hac İbrahim Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	El-Hac İbrahim Paşa'nın ödemesi gereken caize ve rikabiye	El-Hac İbrahim Paşa'nın ödemesi gereken caize ve rikabiyeyi, daha sonra geri ödenmek üzere, Fransa elçisinin paşa adına ödemesini ve Gazze, Remle ve Nablus Sancakları'nın ilhaki konusunu hâvî mektuplar gönderildiği fakat henüz bu mektuplara cevap olacak bir haber alınmadığı, bu hususta özen gösterilmesinin umulduğu hakkında.	—	70a-70b
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Kudüs Paşası İbrahim Paşa	El-Hac İbrahim Paşa'nın ödemesi gereken caize ve rikabiye	İbrahim Paşa tarafından gönderilen mektubun Fransa elçisine ulaştığı, paşa tarafından belirtilen caize ve rikabiye tutarının paşanın kapı kethüdasına eda edildiği fakat Gazze, Remle ve Nablus Sancakları'nın ilhaki hususunda şimdilik müsaade verilmediği hakkında.	—	70b-71a
M	Kudüs kadısı	Fransa Elçisinin Baş Tercümanı Fornetti	Kamame Kilisesi'nin tamir işleri ve Kudüs kadısının mansıbı	Kamame Kilisesi'nin kubbesi ve diğer bazı bölümlerinin tamirinin tamamlandığı ve şimdi kubbeyi kurşunla kaplama işlerinin devam ettiği, bazı alanlarla ilgili tamir işlerinin kaldığı, safer ayının ortasında keşif ve tahrir işlerine memur olan kişilerin ilgili hüccetler ile İstanbul'a doğru yola çıktığı, Kamame Kilisesi için gösterilen özen sırasında Kudüs kadısının bir mansıbını	—	71a-71b

				<p>ytirdiği, bir Edirne payesi ricasında bulunulduğu, kadının bu mansıbı yitirmesinde Fransızlar lehine çalışmış olmasının etkili olduğu ve eğer bu işler için para gerekirse el-Hac Osman ile gönderilen kağıda yazılıp poliçe ile Kudüs kadısına ulaştırılması hakkında.</p>		
M	Fransa Elçisinin Baş Tercümanı Fornetti	Kudüs kadısı	Kudüs kadısının mansıbı	<p>Kudüs kadısı tarafından gönderilen mektubun Fransa Elçisinin Baş Tercümanı Fornetti'ye ulaştığı, bildirilen paye hususu ile ilgili tercümanın elinden gelen bir iş olmadığı, bu işler için bir miktar paraya ihtiyaç duyulduğunun bilindiği fakat tercümanın bu iş için kudreti ve parası bulunmadığı ve Kudüs kadısı tarafından bir poliçe gönderilmesi durumunda bu işin olması için tercüman tarafından zen gösterileceği hakkında.</p>	—	71b-72a
M	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	İskenderiye Paşası	lgnl eşkıyası	<p>Bundan önce Ülgünlü eşkıyası için çıkarılan emr-i şerifin uygulanmasının Osmanlı Devleti'nin muradı olduğu, bu konuyla ilgili henüz bir haberin alınmadığı, sadaret kethüdası tarafından İskenderiye paşasına bu konuyla ilgili mektup gönderildiği ve emr-i şerifin uygulanmasının ricası hakkında.</p>	—	72a
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadaret Kethüdası	lgnl eşkıyası	<p>lgnl eşkıyası için çıkarılan emr-i şerifin üzerinden uzun zaman geçmesine rağmen henüz uygulanmadığı, Fransa elçisinin Dırac tarafına bir adam göndereceği ve bu adamlarla birlikte gderilmek üzere İskenderiye mutasarrıfına, emr-i şerifin icrası için bir</p>	—	72a-72b

				mektup yazılmasının ricası hakkında.		
M	Avlonya ve Yanya Sancakları Mutasarrıfı Vezir Osman Paşa	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Şid oğlu Yasef Yahudi'nin durumu	Avlonya ve Yanya Sancakları Mutasarrıfı Vezir Osman Paşa'nın tercümanı ve tüccar olan Şid oğlu Yasef Yahudi'nin mezkur paşanın Mora Adası'ndaki ser-askerliği sırasında birçok Fransız'a yardım ettiği, mesfurun Fransa elçisi ile uzun zamandan beri buluşup görüşmemesine elçinin sitem ettiği, bu kişiye elçinin iyi davranıp mesfuru himaye etmesinin ricası hakkında.	—	72b-73a
M	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Avlonya ve Yanya Sancakları Mutasarrıfı Vezir Osman Paşa	Şid oğlu Yasef Yahudi'nin durumu	Fransa elçisinin tercümanlığı hizmetinde olan Şid oğlu Yasef Yahudi'nin bir süre önce elçinin hizmetinden ayrıldığı ve mesfurun gezdiği yerler elçinin bilgisi dışında olduğundan dolayı görevine son verilmesi gerektiği fakat Avlonya ve Yanya Sancakları Mutasarrıfı Vezir Osman Paşa'nın yazdığı mektupta Şid oğlu Yasef Yahudi'nin görevine devam etmesinin elçiden rica edilmesinden ötürü, mesfurun göreve devamı ve Yenişehir'de kalması hakkında.	—	73a
T	Kudüs paşası kapı kethüdası	Fransa Elçisi (Marquis de Bonnac)	Yahya Yahudi'nin bir Fransız tüccar ile anlaşmazlığı	Kudüs Mutasarrıfı İbrahim Paşa'nın eskiden beri dostu olan Yahya Yahudi'nin bir Fransız tüccar ile anlaşmazlığa düştüğü, bu anlaşmazlığın adil bir şekilde çözülmesinin ricası hakkında.	—	73b
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Kamame Kilisesi'nin bahçe duvarının yükseltilmesi	Bir süre önce Fransa elçisi tarafından Kamame Kilisesi'nin bahçe duvarının yükseltilmesi için sadrazama arzuhal verildiği ve sadrazamın bu hususta keşif için emr-i şerif vaadinde bulunduğu, bu emr-i	—	73b-74a

				şerifin verilmesinin ricası hakkında.		
T	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac	Sadrazam	Fransa Elçisi Marquis de Bonnac'ın ricaları	Fransa elçisi tarafından rica edilen konulara verilen müsaadelerin teşekkürü ve gönderilen iki kıta arzualde belirtilen hususlar için izin verilmesinin ricası hakkında.	—	74a
A	Halk tarafından vüzeraya arzualin nasıl yazılacağını gösteren bir örnek			Kişinin herhangi bir maaşı ve gelir getiren bir mülkü olmadığı, ailesinde bakacak olduğu kişi sayısının çok olduğu bu nedenle kendisine yardım edilmesinin ricası hakkında.	—	87a-87b
M	Alt rütbelere üst rütbelere ve Osmanlı Devleti ricaline mektubun nasıl yazılacağını gösteren bir örnek			Hal ve hatır sorma, mektup muhatabına dua, lütuf ve ihsanlardan uzak tutulmama ricası hakkında.	—	87b-88a
M	Katiplere hitaben mektubun nasıl yazılacağını gösteren bir örnek			Katip tarafından sipariş olunan hususların mektubu yazan kişi tarafından halledilemediği fakat onlara bedel olacak bir mukataa iltizamının parası ödenerek elde edildiği, iltizam temessükünün Çuka-dar Kara Ali ile yollandığı, iltizam için ödenen paranın poliçe edilerek mezkur çuka-dar ile gönderilmesi hakkında.	—	88a-88b
M	Oğuldan babaya hitaben mektubun nasıl yazılacağını gösteren bir örnek			Hal ve hatır sorma, dua ve selam üzerine.	—	88b-89a
M	Babadan oğula hitaben mektubun nasıl yazılacağını gösteren bir örnek			Hal ve hatır sorma, mahsulatin bolluğu, bir şeye ihtiyaç olmadığı ve sair dilekler hakkında.	—	89a-89b
M	Kardeşten kardeşe ve akrandan akrana hitaben mektubun nasıl yazılacağını gösteren bir örnek			Hal ve hatır sorma, mahsulatin bolluğu, bir şeye ihtiyaç olmadığı ve sair dilekler hakkında.	—	90a
M	Akrandan akrana ve kardeşe hitaben mektubun nasıl yazılacağını gösteren bir örnek			Hal ve hatır sorma, dua ve selam üzerine.	—	90b
M	Vüzeraya hitaben arzualin nasıl yazılacağını gösteren bir örnek			Mektubu yazan kişinin otuz seneden fazla bir zamandır hizmet için vatanından ayrı olduğu fakat maaşının kafi olmadığı, yaşlandığı hakkında.	—	90b-91a

M	Osmanlı Devleti ricalinden akrân ağaların birbirlerine hitaben nasıl nevaziş-name yazacaklarını gösteren bir örnek	Çuka-dar vasıtasıyla gönderilen mektubun alındığı, belirtilen hususlar hakkında özen gösterileceği hakkında.	—	91a-91b
M	Mütesellimlerden sadaret kethüdasına hitaben mektubun nasıl yazılacağını gösteren bir örnek	Hal ve hatır sorma, dua ve selamdan sonra, gönderilen mektup ve hediyelerin Tatar Ağası Mehmed tarafından ulaştırıldığı hakkında.	—	91b-92a
M	Boğdan ve Eflak Voyvodaları'na ve Osmanlı Devleti tarafından mansıp verilmiş Hristiyan asilzadelere hitaben mektubun nasıl yazılacağını gösteren bir örnek	Hotin'deki bir dava hakkında.	—	92a-92b
Tms	Fransız kaptan Can Cozef Kasdo'ya ait geminin kiralama temessükü	Fransız Can Cozef Kasdo'nun Hanya Limanı'nda demirlemiş olan gemisine Sakız ve İstanbul'a götürülmek üzere eşya, erzak ve yolcu yüklenmesi, geminin 500 kuruşa kiralandığı ve yapılan anlaşmanın esasları hakkında.	19 Safer 1165	93a-93b
Tms	Fransız kaptan Cozef Kantoma'ya ait geminin kiralama temessükü	Fransız Cozef Kantoma'nın Hanya Limanı'nda demirlemiş olan gemisine Kıbrıs Adası'na ve oradan Sayida veya Lazkiye Limanı'na götürülmek üzere eşya ve erzak yüklenmesi, geminin kiralanması ve yapılan anlaşmanın esasları hakkında.	25 Recep 1165	93b-94b
Tms	Fransız kaptan Can Fransuva Martin'e ait geminin kiralama temessükü	Fransız Can Fransuva Martin'in Hanya Limanı'nda demirlemiş olan gemisine Kandiye, Moton, Avarin ve Tunus İskelelerine götürülmek üzere eşya, erzak ve yolcu yüklenmesi, geminin kiralanması ve yapılan anlaşmanın esasları hakkında.	6 Şevval 1165	94b-95b
Tms	Fransız kaptan Can Martin'e ait geminin kiralama temessükü	Fransız Can Martin'in Hanya Limanı'nda demirlemiş olan gemisine, Sakız ve İstanbul'a götürülmek üzere eşya, erzak ve yolcu yüklenmesi, geminin kiralanması ve yapılan anlaşmanın esasları hakkında.	6 Şevval 1165	95b-96a

K	Garb-1 Trablus'daki Fransa Balyozu'ndan Hanya'daki Fransa Balyozu'na gönderilen kaimenin sureti ¹⁸⁵	—	—	96a
---	--	---	---	-----

---

¹⁸⁵ Mecmua içerisinde bu başlık atılmış fakat devamı yazılmamıştır.

B. METNİN TRANSKRİPSİYONUNDA İZLENEN YOL

Metnin çevirisi yapılırken özellikle Türkçe kelimelerin Osmanlıca yazım şekilleri ve sesli harf kullanımları korunmaya çalışılmış ve metne fazla müdahale edilmemeye özen gösterilmiştir. Mesela: Yazılır, degin, bilür, idüp, gönderdügi, buyurılan ve sair Türkçe kelimelerin yazılışları muhafaza edilmiş ve aynı kelimelerin farklı yazımları yukarıda mecmuanın “Dil Özellikleri” bölümünde tablo hâlinde verilmiştir. Öte yandan metinde sürekli geçen “elçi” kelimesinin yazımında birlik sağlamak maksadı ile ilç/elçi farklılığında “elçi” yazımı esas alınmıştır.

Mecmuanın çevirisi yapılırken basit transkripsiyon usulü izlenmiş ve şu hususlar göz önünde tutularak çeviri yapılmıştır:

- a. Arapça ve Farsça kelimelerin başındaki ayın (ع) harfi başta belirtilmeyerek sadece ortada veya sonda sağa açık tırnak işareti (‘) ile gösterilmiştir. Mesela: Sa‘âdet, müsâ‘ade, vâka‘ vs.
- b. Arapça veya Farsça kelimelerde kaf (ق) harfinden sonraki uzun vokaller قā , قى , قو , قū şeklinde gösterilmiştir. Mesela: İrtikā, evkāt, şakī, bâkī, makūle vs.
- c. Arapça veya Farsça kelimelerde gayın (غ) harfinden sonraki uzun elif (ل) vokali (غ) çizgili ā harfi ile gösterilmiştir. Mesela: Mugāyir, gāret vs.
- d. Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun vokaller â, î, û harfleri ile gösterilmiştir. Mesela: Tahrîr, iş‘âr, şâfi, husûs vs.
- e. Hemze (ء) harfini hâvî kelimeler sola açık tırnak işareti (’) ile gösterilmiştir. Mesela: me’zûn, me’mûl, me’mûr vs.
- f. Türkçe kelimelerin sonundaki b’ler p yapılmıştır. Mesela: İdüb/idüp, bilüb/bilüp, virüb/virüp vs.
- g. Muhtelif sayfalarda ya yanlış yazımdan ya da yanlış kullanımdan ötürü bazı kelimelerin üstleri çizilmiş ya da karalanmıştır. Bu kelimelerin tamamı dipnotlar aracılığıyla belirtilmiştir.
- h. Metin içerisindeki varak numaraları köşeli parantez [] içerisinde **bold**’lu olarak belirtilmiştir ve yine bazı eksik kısımlar metin tamiri sırasında bold’suz köşeli parantez [] içerisine alınarak tamamlanmıştır. Eğer metinde cümle arasında bir boşluk veya zikredilmeyen bir isim var ise bu, köşeli parantez içerisinde üç nokta [...] şeklinde belirtilmiştir.
- i. Ayetler, Arapça ve Farsça mısra, şiir ve deyimler metin içerisinde Arap harfli asıl şekilleriyle verilmiş ve ilk geçtikleri yerlerde Türkçe anlamları

dipnotlarda gösterilmiştir. Ayetlerin Türkçe anlamları verilirken Diyânet İşleri Başkanlığı Kur'ân-ı Kerîm Meâli esas alınmıştır.

j. Metin içerisinde geçen bütün elkab, dua ve övgü cümleleri *italik* olarak gösterilmiş ve ayrıca başkalarından aktarılan cümleler de metin içerisinde çift tırnak (“ ”) işareti arasında *italik* olarak belirtilmiştir.

k. Yazışma başlıkları çevrilirken her kelime büyük harfle başlatılmış ve başlıklar *italik* yazılmıştır. Ayrıca metin içerisinde geçen özel isimlerin tamamı da büyük harfle başlatılmıştır. Ünvanlar eğer önünde isim zikredildiyse büyük, aksi takdirde küçük harfle başlatılmıştır. Mesela: Françe elçisi, Kudüs-i şerîf paşası; Françe Elçisi Marki de Bonnak, Kudüs-i Şerîf Sancağı Mutasarrıfı İbrâhîm Paşa vs.

l. Arapça tamlama ile yapılan isimlerin yazımında; Abdu'l-lâh, Fethu'l-lâh, Sahratu'l-lâh yerine Abdullâh, Fethullâh, Sahratullâh yazımları tercih edilmiştir.

m. Metin içerisinde sehven ard arda yazılmış olan kelimeler dipnotlarda “Bu kelime metinde mükerrerdir” şeklinde belirtilmiştir.

n. Metin içerisindeki bazı terim veya kelimeleri açıklamak için dipnot belirteci olarak * işareti kullanılmıştır.

o. Metnin daha anlaşılır ve düzenli hâle gelebilmesi için uygun görülen yerlerde gerekli noktalama işaretleri konulmuştur.

p. Metnin Osmanlıca aslında müstensih tarafından yanlış yazıldığı tespit edilen kelimeler çeviri sırasında düzeltilmiş ve müstensih tarafından yazılmış asıl hali dipnotta gösterilmiştir.

q. Metin içerisinde okunamayan kelimeler parantez içerisinde üç nokta ve soru işareti ile (...?) belirtilmiştir. Okuyup emin olamadığımız bazı kelimelerin sonuna ise parantez içerisinde soru işareti (?) konulmuştur.

C. TRANSKRİBE METİN

[Fihrist] Sahîfe

1. Françe elçisinden sadr-ı a'zama tahrîrât. (Kamâme Kilîsesi'nin büyük kubbesine dâ'ir.)
3. "" "" Kapudan paşaya. (Tüccârlara dâ'ir.)
4. Sadr-ı a'zam'dan Françe elçisine. (Kamâme Kilîsesi'ne dâ'ir.)
5. Fransa el. re'is efendiye. ("")
6. "" Sadr-ı a'zama ("")
7. "" Şâm Vâlîsi Osmân Paşa'ya (Tüccârlar hakkında.)
8. "" Sadr-ı a'zam hazretlerine (Kamâme Kilîsesi'ne)
11. "" Âsitâne bostancı ağaya tezkire. (Hamr ihrâcî)
11. Sadr-ı a'zam'dan F. el. (Kamâme Kilîsesi)
13. F. el. S. a (İki Fransız'a vâkı' olan ta'aruza dâ'ir.)
14. "" "" —

[1a] *Françe Elçisinden Sa'âdetli Sadr-ı A'zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.*

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı âlîlerine kemâl-i ta'zîm ü ikrâm birle arz-ı niyâz-mendî hılâlinde ma'rûz-ı dâ'î-i kadîmleri oldur ki bundan akdem Kamâme Kilîsâsı'nın büyük kubbe ve sâ'ir ta'mîr ü termîme muhtâc olan mahaller-içûn arz-ı hâl idüp, tezkire-i dâ'îleriyle huzûr-ı âlîlerine irsâl eyledüğümüzde, lutfunuzdan nâşî kaleme getirilüp firistâde buyurılan tezkire-i şerîflerinden lutf u keremleri ma'lûm-ı dâ'îleri olmağla dünyâlar kadar mesrûr olduk. Allah *sübhânehu ve te'âlâ* ömr ü devletlerin dâ'im eyleye. Ba'dehu bu husûs içûn Kudüs-i şerîf Rûm batriki huzûr-ı sa'âdetlerine da'vet ü istintâk ve Kudüs-i şerîfe müceddeden paşa nasb olunduğı istimâ'-ı dâ'îleri oldı. Ancak husûs-ı mezbûra müte'allık efendim Françe pâdişâhına tahrîr ü iş'âr içûn şâfi cevâbları ihsânıyla mesrûr buyurmaları niyâz olunur. İki devlet beyninde kadîmî ve lâ-yenkat' olup gün-be-gün izdiyâd bulan dostluğun meveddetine binâ'en ve ale'l-husûs cenâb-ı sa'âdetleri gibi âsaf-ı bî-hem-tânın zamân-ı adâletlerinde faysal bulunması me'mûl olunduğı kerrât ile

efendim Françe pâdişâhına işâret olunmuşdur. Eğer arz-ı hâlimize müsâ'ade-i aliyyeleri buyurılıp Efrenc râhiblerinin evvel-i bahârda kubbe-i merkûmenin ta'mîr ü termîme ruhsat buyurılır ise dostluğun tezâyüdine illet-i müstakille olmağla kemâl-i inâyetlerinden meserret cevâblar ile dâ'îlerin mesrûr buyuralar ki [1b] karîben Françe'ye gidecek sefinemiz ile efendim Françe pâdişâhına hüsn-i himmetlerin i'lâm u haberdâr ideriz ve gümrük emîninin hilâf-ı ahd-nâme-i hümâyûn ta'addisine müte'allık ma'an gönderilen kâ'imeye dahi kemâl-i inâyetlerinden nazar buyurılıp, mezbûrun iddi'â ve hareketi yedimizde olan ahd-nâme-i hümâyûna külliyyet ile mugâyir olmağla tasdî'e cesâret olundu. İnâyetlü sultânım hazretleriyle bundan akdem müşerref olduğumuzda; "*Ahd-nâme-i hümâyûnda münderic olan mevâddan gayrı niçe lutflar ile dahi terakkî vü tezâyüdine sa'y olunur*" deyü, lisân-ı şerîfleriyle olan va'ad-i keremleri henüz ferâmûş olunmamışdır. Gümrük emîni mezkûrun hilâf-ı ahd-nâme-i hümâyûn olan iddi'âsına ruhsat buyurulmayup, hakk u adl üzere ahd-nâme-i hümâyûnun icrâsıyla dâ'îlerin mesrûr buyuralar. Cümle müste'menlerin ahd-nâmelerinde bir def'a gümrüğü virilen eşyâdan tekrâr gümrük mütâlebesi iktizâ itmedüğü musarrah olup; gümrük emînleri dahi vâkîf olmalarıyla, hîn-i iltizâmlarında ol vech üzere kabûl ü iltizâm idegelüp, bu âna degin bu iddi'ânın misli mesbûk olmayup ve müceddeden olmak lâzım gelse, ahd-nâme-i hümâyûn mazmûnı mürâ'ât olunmamak iktizâ eyledüğü ma'lûm-ı devletleri oldukda, ahd-nâme-i hümâyûna mugâyir mezbûrun vaz' ü ta'addisi men' ü def' buyurılmak bâbında, emr ü fermân devletlü, inâyetlü sultânım hazretlerindir.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[2a] Françe Elçisinden Kapudan Paşaya Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı mu'allâ-esâslarına kemâl-i ta'zîm ü ikrâm birle da'vât-ı hâlisa ihdâ ve ömr ü devletleri irtikâ kılınmak da'vâtı edâsından sonra, ma'rûz-ı dâ'î-i ihlâs-pîşeleri oldur ki sa'âdetlü, inâyetlü, sultânıma olan hulûs u ta'allukum muhtâc-ı beyân olmayup, beynimizde teklîfât sâkıt olmağla, bundan akdem dâ'îlerine gönderdikleri habere binâ'en hıdmetlerinde bulunmaları-çûn tâcirlerimize tenbîh olunup ve bundan böyle dahi bu mikdâr degil dahi niçe niçe hıdmet-i şerîflerinde bulunmak aksâ-yı âmâlîm olduğü, *inşâ'-Allahu te'âlâ*

zamîr-i dakîka-dânlarına puşîde vü hafî degildir. Ancak inâyetlü sultânımın ma'lûmlarıdır ki tâcir makûlelerinin şey-i va'deleri vaktinde virilüp va'desi geçirilmedüğü hâlde, âhar vaktde taleb olundukta bezl-i mâ-melek idecekleri bedîhî olup, dâ'îlerine dahi âhar vaktde dahi ziyâdeler ile teklîfe ve hıdmet-i şerîflerinde bulunmaklığa medâr olmak içün, tâcirlerimizin va'desi mürûrundan mukaddem teslîmi ile dâ'îlerin minnetdâr ve tekâzâlarından halâsa mür'üvvetleri mebzûl buyurılmak recâ olunur. Tüccâr ahvâli bir şeyye kıyâs olunmaz. Zindegânîleri yedlerinde olan sermâyeye mevkûf olmağla, va'delerinden bir gün geçse bîm ü tâba ve elem ü ıztırâba düşüp; “*Senin emrinle virdik*” deyü, gayrı dâ'înizi bî-cevâb ü merâm idecekleri bilâ-şübhe olmağla, kemâl-i inâyetlerinden bu rütbelere irişdirilmemek niyâzındayım. Bâkî [2b] hemîşe izz ü ikbâl ve sa'âdet ü iclâl dâ'im bâd.

Mine'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Sadr-ı A'zam Hazretlerinden Françe Elçisine Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye hurmetlü Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan elçisi Markiz de Bonnak ¹⁸⁶ عواقبه بالخير kîbeline selâm-ı selâmet-encâm iblâğıyla inhâ olunur ki irsâl olunan tezkireniz ve teslîmine müte'ahhid olduğunuz yüz elli nefer Müslimân esîrler-içün gönderilen temessük gelüp, manzûrumuz ve mefhûmları bi'l-cümle ma'lûmumuz olup, izhâr-ı hulûsunuzdan hazz olunmuşdur. Hemvâre dostlukdan hâlî olmayasız. Devlet-i aliyye-i ebed-peyvend ile Françe pâdişâhı beyninde istikrâr ü istihkâm bulan muvâlât-ı kadîme ve musâfât-ı müstedîmeden nâşî hatt-ı memâlik-i mahrûsatü'l-mesâlik-i şehensâhîde olan Kudüs-i şerîfde vâkı' Kamâme'nin ta'mîri emrinde hurmetlü pâdişâhınızın iltimâsları hüsn-i vesâtatınız ile pezîrâ-yı husûl olup; Kamâme-i merkûmenin ta'mîr ü termîmine izn ü ruhsatı müş'ir hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı cihân-dârî mûcibince şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı celîlü'ş-şân, tekrâr merci'-i selâtîn-i izâm ve melce'-i havâkîn-i kirâm şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, inâyetlü efendim, pâdişâh-ı İslâm ve

¹⁸⁶ Hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr: Allah akıbetini hayr etsin.

şehen-şâh-1 sipihr-ihtişâm ¹⁸⁷ ابدالله سلطنته الي يوم القيام hazretlerinin rikâb-1 müstetâb-1 [3a] cihân-tâb-1 mülûkânelerine arz u telhîs ve unvân-1 sa'âdet-nişânı dahi mübârek hatt-1 hümâyûn-1 inâyet-makrûnlarıyla tezyîn ü tevşîh ve sizin harekât-1 mergûbe ve etvâr-1 makbûleniz hasebiyle, bu emre dil-hâhınız üzere, müsâ'ade-i hümâyûn-1 cihân-dârî vü müsâ'afe-i tâcidârî erzânî buyurılıp; zikr olunan fermân-1 celîlü'ş-şân tarafınıza firistâde kılınmağla, tezkire-i meveddet tahrîr olunmuşdur. Françe pâdişâhı Devlet-i aliyyenin kadîmî dostı olup, bu makûle iltimâsâta müsâ'ade bâ'is-i tezâyüd-i hubb u vidâd oldığı muhtâc-1 beyân olmamağın, Kamâme ta'mîri husûsunda der-kâr olan sa'yımız, el-yevm taraf-1 Devlet-i aliyyeye teslîmine müte'ahhid olduğunuz Müslimân esîrlerinin bir gün ve bir sâ'at evvel gelmelerine dahi masrûf olması ve bu takrîb ile rızâ-yı hümâyûn-1 meymenet-makrûn-1 tâcidârî isticlâbında dahi hüsn-i sa'yımız zuhûra gelmesi melhûzdur. ¹⁸⁸ والسلام علي من اتبع الهدى.

Medîne-i Kostantiniyyetü'l-mahrûsa

Françe Elçisinden Re'îs Efendiye Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Sa'âdetlü, mekremetlü, meveddetlü sultânım efendi hazretlerinin huzûr-1 sa'âdetlerine envâ'-i ta'zîmâtı müştemil ed'iyye-i hâlise iblâğıyla inhâ-yı dostânemiz oldur ki Kamâme ta'mîri husûsı-çûn tercemânım Fornetti taraf-1 şerîflerine gönderilüp, cevâb-1 şâfi taleb olundukta; “Üç dört günden berü müsevvede olunup, hâzırdır. Lâkin kesret-i eşğâlden, defterdâr efendi hazretleriyle bir yere gelinüp müzâkere [3b] olunamaduğundan te'hîre bâ'is oldı. Yohsa gayrı illet yokdur. Hâtırada olmasunlar” deyü, cevâb buyurduklarını beyân eyledi. Müstedâm-1 ömr olalar, ancak; “Oldı” cevâbı sudûr ideli bu kadar zamân oldı ve her-bâr böyle cevâb ile gelüp henüz netîce-pezîr olmaduğı tercemâna sû-i zann îrâs itmekle tasdî'e bâ'is oldı. Kerem ü lutf idüp, her ne-kadar eşğâliniz dahi var ise taraf-1 hâtırımız içûn bu gün sûret virilüp, netîce-i haber ile muhlisleri mesrûr buyurılmak recâ olunur. Bâkî hemvâre müstedâm-1 ömr bâd.

Mine'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

¹⁸⁷ Ebbeda'llâhu saltanatehu ilâ yevmi'l-kıyâm[e]: Allah saltanatını kıyamete kadar daim eylesin.

¹⁸⁸ KK., Tâ Hâ/47: Selam doğru yola uyanlara olsun.

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, sultânım hazretlerinin sütte-i mekârim-simâtlerine envâ'-i ta'zîm ü tekrîm birle arz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îleri oldur ki taraf-ı devletlerinden cemî' umûr u husûsumuzda müşâhede olunan lutf u keremin teşekkürü üzerime mertebeleri vücûbda olmağla, kendimi du'â vü senâlarına vefk eyledigime mübârek kalb-i âlîleri şâhid olmak gerekdir. Ez-cümle, Kamâme ta'mîri husûsunda bedîdâr olan lutf u keremleri sâ'ire kıyâs olunmamağla murâd-ı şerîfleri olan Müslimân esîrlerinin halâsı bâbında cânib-i dâ'î-i ihlâs-kârlarından takayyüd olunmamak muhâlât kabîlinden olup, ancak mertebeleri vüs'dan hâric tahmîlinden dâ'îleri sıyânet ve lutf u keremlerine ilticâ tarîkiyle yüzden ziyâde olmamasına ârzû-mend [4a] olunup, lâkin hulûsumuzı izhâr içûn her ne kadar hâric-i vüs' ise dahi yüz elliye degin bezl-i nakdine kudret olunur. Kemâl-i keremleri emniyesiyle dünki gün sa'âdetlü re'îs efendi bendelerine irsâl olunan kâ'imenin mazmûn-ı ihlâs-nümûnı mülâhaza-i âlîleri oldukda, şerâ'iti icrâ birle, mültemisâtımızın hüsn-i kabûli tekrâr niyâz ve bir sâ'at mukaddem itmâmı intizârında olduğum muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı âsafânelerine oldukda, kerem ü ihsân devletlü, sa'âdetlü, sultânım hazretlerindedir.

Mine'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Şâm Vâlisi Osmân Paşa'ya Bu Minvâl Üzere.

Devletlü, sa'âdetlü, mür'üvvetlü, sultânım vezîr-i celîlü'ş-şân hazretlerinin hâşiye-i besâ'it-ikbâllerine hezâr ta'zîm ü tekrîm birle; cevâhir-i da'vât-ı sâfiyât-ı muhâlesat-âyât ve zevâhir-i teslîmât-ı vâfiyât-ı musâdakât-gâyât ithâfiyla, mübârek hâtır-ı âtır-ı devlet-me'âsirleri nihâyet-i ta'zîm ü ibticâl ile istiksâ kılındıktan sonra, ma'rûz-ı dâ'î-i ihlâs-pîşeleri oldur ki Eyâlet-i Şâm ve mîr-i hâclık yine cenâb-ı aliyye-i âsafânelerine tefvîz ü taklîd olunduğı haberinden iktisâb eyledüğüm sürûr-ı nâ-mahsûr güncâyış-pezîr-i havsala-i ta'bîrden bîrûn olup, izdiyâd-ı izz ü şânları da'vâtı tekrâr olunmuşdur. Öteden berü eger dâ'îleri ve eger sâ'ir Françelülerimizin haklarında zuhûra gelen lutf u keremleri hâric-i hadd ü ihsâ olmağla, fî-mâ-ba'd dahi hâlâ havza-i hükûmetleri olan mahallerde mürûr u ubûr iden Françe [4b] tâcirlerimizin ve ruhbân tâ'ifesinin üzerlerinden nazar-ı şerîfleri bî-dirîğ ve zîr-i cenâh-ı himâyelerinde müstedîm

olmaları bâbında himmet-i bî-hem-tâ-yı âsafâneleri der-kâr ve dâ'î-i kadîmleri dahi mübârek hâtır-ı enverlerinden ib'âd buyurulmamak niyâz olunur. Bâkî hemvâre ömr ü devlet ve ikbâl ü kâm-rânî dâ'im bâd.

Muhlis-i kadîm

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sa'âdetlü Sadr-ı A'zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı âlîlerine kemâl-i ta'zîm ü ikrâm birle, arz-ı niyâz-mendî hilâlinde ma'rûz-ı dâ'î-i kadîmleri oldur ki efendim Françe pâdişâhının murâdı olan Kamâme Kilîsâsı'nın büyük kubbesinin ta'mîri husûsunda, sa'âdetlü sultânım hazretlerine ba'zı ashâb-ı garaz hilâf-ı inhâ sevk eylemeleri ihtimâli olmağla, arz-ı hâli işbu du'â-nâmemiz huzûr-ı sa'âdetlerine irsâl ve derûnunda kemal-i ihtimâm ile Françe tâ'ifesine mahsûs olan mahalleri beyân ve Rûm tâ'ifesinin def'-i nizâ'ları-çûn zîr-i tasarruflarında olan mahalleri tefrîk ve Efrenc tâ'ifesi işbu ta'mîr bahânesiyle mesfûrların üzerlerine bir nesne izdiyâdı fikri olmayup ve andan kat'-ı nazar ba'de't-ta'mîr her nesne kadîmîsi üzere alâ-hâlihî kalması murâd olunduğı mübeyyendir ve Kabr-i Îsâ ta'bîr olunan makbûr-hânenin şimdilik bir vech-ile ta'mîre ihtiyâcı olmayup, büyük kubbenin ta'mîri niyâz [5a] olunduğı, ancak kubbe-i merkûme harâbe-müşrif olup düşmek lâzım gelür ise kabr-i merkûm kubbe-i merkûmenin zeylinde¹⁸⁹ vâkı' olduğuna binâ'en, üzerine yıkılmağla ol dahi bi'l-küllîye hedm olunmak iktizâ ider. İşte hakikat-i hâl böyle olmağla; "Ba'zı naksiyyet içün iderler" deyü hufyeten söyledikleri hilâf-ı sırfdır. Bâ-husûs, ta'mîrine istihdâm olunan amele Françelü olmayup, Devlet-i aliyye re'âyâsı o[l]mağla bu tasavvurât nice mümkündür? Bir tarîk-ile amele ve mübâşirîn ve hükkâmı itmâ' ile taraflarına celb iderler ihtimâli olur ise, nukz koyuna koltuğa sığar makûlesi olmayup; taş ve ahşâb ve kurşun olmağla, naklî on bin deveye muhtâc olduğundan kat'-ı nazar ve Kudüs-i şerîfe karîb olan iskele Yafa İskelesi olup ol dahi iki günlük mesâfe ve Urbân'ın kemâl-i tuğyânı olmağla, nice fî'ille getirülmek mümkündür? Bu ahvâl bir vechle mümkinâtdan olmadığı vâzıh olduğu tab'-ı dakîka-şinâslarına münevver olmağla, ashâb-ı ağrâzın bu makûle akla mugâyir

¹⁸⁹ Metinde زيننده şeklinde yazılmış.

efsânelerine i'timâd buyurmayalar. Sadr-ı şehîd merhûm Köprülü-zâde Mustafâ Paşa hazretleri Rûm tâ'ifesinin kadîme mugâyir nizâ'ları bâtil ve kadîmden hakk-ı Efrenc tarafında olduğu ba'de'l-istiksâ şer'le sâbit ve zâhir olmağla, Rûmların bâtil nizâ'larını def' ve merhûm Sultân Murâd Han tarafından Efrenc râhiblerinin kadîmî tasarruflarını müş'ir yedlerinde olan nişân-ı âlî-şân ve sâ'ir senedât-ı kaviyye mûcibince mu'ârazaların men' ve¹⁹⁰ [5b] atık nişân mûcibince müceddeden nişân-ı şerîf buyurdılar. Bu bâbda; “*Rûmlar'ın kadîmen tasarruf iddi'âsı ve sadr-ı şehîd zamânında virilen nişân himâye tarîkiyle idi*” deyü ashâb-ı ağrâzın efsâneleri beyhûde ve hilâf-ı mahzdır. Bu bâbda niyâzımız hakîkat-i hâl ve muvâfık-ı şer'-i şerîf olmağla, arz ve vukû'ı üzere i'lâm ve husûli niyâz olunur. Kubbe-i merkûmenin ta'mîr ü termîmine eşedd-i ihtiyâcı derece-i nihâyetde iken, bu âna degin ba'zı cihetlerden olan ta'vîkâtının bâ'isi mukadderât-ı ilâhiyyeden gâlib sa'âdetlü, sultânım hazretlerinin eyyâm-ı adâletlerinde vücûda gelmesi içün imiş. İnâyet-i kâmile ve adâlet-i şâmilelerinden ba'de't-tefahhus, ta'mîrinin eşedd-i lüzûmı ve niyâzımız mevkı'ında olduğu ma'lûm-ı zihn-i tâb-nâkları oldukda, efendim Françe pâdişâhının derûnî niyâz-mendi olup, iki devletin beyninde kadîmî dostluğun izdiyâdına bâ'is olacak bu emr-i hayr-encâmın husûlüne sa'y-ı cemîlleri erzânî buyurulmak niyâz olunur ve va'ad-i şerîfleri olan Ayn Kârim Kilîsâsı'nın dahi arz-ı hâli ma'an firistâde-i savb-ı şerîfleri buyurulmasına ve ba'de emr-i şerîfin üzerine hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn keşîde itdirilmesi husûsunda dahi inâyet-i kâmileleri niyâz olunur. Bâkî lutf u kerem-i inâyet sultânım hazretlerininindir.

Mine'd-dâ'î-i Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[6a] Françe Elçisinden Âsitâne Bostancıbaşı Ağaya Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Înâyetlü, sa'âdetlü, meveddetlü sultânım ağa-yı âlî-şân hazretlerinin huzûr-ı âlîlerine i'zâz ü ikrâm birle da'vât-ı hâlisâ iblâğıyla mübârek hâtır-ı âtırları alâ-vechi't-ta'zîm istiksâ kılındıktan sonra inhâ-yı dostânemiz oldur ki benim sa'âdetlü ağa-yı âlî-şânım sultânım be-her sene evâmir-i şerîfe ile gerek muhlisinizin ve gerek tercemân ve beg-zâde ve tüccâr ve ruhbân ve sâ'ir Françelülerimizin kifâf-ı nefsleri-çün İstanbul

¹⁹⁰ Bu kelime metinde mükerrerdur.

etrâfindan akçemiz ile iştirâ ve Galata ve sâ'ir hânelerimizde olan yerlere nakl olunagelen hamrlarımızın seffinelerden ihrâcî esnâsında bostancıbaşı ağalar tarafından ta'yîn olunan kimesneye bir cüz'i şey, rızâ ile virilegeldüğüne binâ'en cenâb-ı sa'âdetlerinin hakkımızda olan hulûs u meveddetleri muktezâsınca selefleriniz zamânlarında virilegelenden ziyâde talep itmemeleri-çün tarafınızdan ta'yîn buyurılacak âdeminize tenbîh buyurmaları me'mûldür ve husûs-ı mezbûrda olan takayyüd-i şerîflerinden derûnî memnûn ve minnetdâr oluruz. Bâkî hemvâre izz ü sa'âdet dâ'im bâd.

Mine'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Sadr-ı A'zam [Mehmed Paşa] Hazretlerinden Françe Elçisine Bu Minvâl Üzere Yazılır¹⁹¹.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye hurmetlü Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan elçisi Markiz de Bonnak عواقبه بالخير ختمت kibeline selâm-ı selâmet-encâm [6b] iblâğıyla inhâ olunur ki irsâl eyledüğünüz mektûbunuz vâsıl olup mefhûmı bi'l-cümle ma'lûm oldu. Hurmetlü, haşmetlü Françe pâdişâhı tarafına âdem irsâl eylemek üzere müteheyyi ve sefine tedârük ve lâkin ol cânibe ba'zı muktezî keyfiyyetler olup bâ-husûs Kamâme ahvâlî tahrîr olunmağa muhtâc idüğü işâret kılınmış, Kamâme ta'mîri emrine müsâ'ade olunmamak ihtimâli yokdur. Ancak keşf ve ta'mîr husûslarında gerek ulemâ-yı izâmdan ve gerek kibâr-ı avâmdan¹⁹² birer mu'temed kimesneler me'mûr olup ve Kudüs-i şerîf sancağı, Şâm-ı şerîf eyâletinde vâkı' olmağla be-her-hâl Şâm vâlisi dahi bu emre nezâret itmek Devlet-i aliyyenin deydin-i kadîmesinden olduğundan gayrı, mezâhib-i İslâmiyye muktezâsınca rütbe-i vücûbda zâhir olup ve el-hâletü hâzihi sefer-i hümâyûna hareket vakti dahi karîb olup, şevâgil-i seferiyyeyi terk ve biraz evkât dahi bî-vech buna masrûf kılınmak münâsib görülmeyüp, her ne zamân olur ise ol husûs içün Devlet-i

¹⁹¹ Bu mektup 59a-59b'de tekrar yazılmıştır fakat zikredilen sayfadaki mektubun başlığı: "*Sadr-ı A'zam Mehmed Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere*" şeklinde olup, buradaki başlığın aksine Sadrazam Mehmed Paşa'nın adı 59a-59b'de açık bir şekilde zikredilmiştir fakat buradaki mektubun sonuna, bu mektubun nereden yazıldığı; "Be-makâm-ı Edirne el-mahrûsa" şeklinde eklenmiş olmasına rağmen 59a-59b'de mektubun sonunda bu ibare yoktur. Bundan başka 59a-59b'deki mektupta diğer bazı keyfî kelime değişiklikleri yapıldığı fark edilmiştir. Bu değişiklikler için bk. 59a-59b'deki mektuba ait dipnotlar.

¹⁹² Metinde اعوامدن şeklinde yazılmış.

aliyyeden Françe pâdişâhı tarafına izn ü ruhsat virilmemek olmayup ve mektûbunuzda tahrîr olduğına göre Nemçelü ol husûs içûn bir dâ'iyeye-i âhara düşmesi emr-i ba'îd ve istid'âları olsa bile, ana müsâ'ade kılınmak vechen mine'l-vücûh mümkinâtından olmamağın ol mahzûr mülâhazasıyla dikkat iktizâ itmeyüp, mukaddemâ mükâtebe olduğu üzere Devlet-i aliyyeye hayırlı olmaklığa sa'y¹⁹³ ü ihtimâmlar ile [7a] Françe pâdişâhı sizi iki devlet beynine tavsît ider ise siz dahi vech-i lâyıkı üzere der-kâr ve inşâ'Allahü'r-Rahman ez'âf-ı muzâ'af mükâfât ve mücâzât olunmak hafî vü pûşîde degildir. Umûr-ı külliyyâtı cüz'iyâyâta mübeddel kılmak bir vechle münâsib görülmemekle bu vechle tecdîd-i hulûsa vesîle olmuşdur. Hemân Hakk *sübhânehu ve te'âlâ* tevfiik ihsân eyleye. Bundan sonra dahi azm-i vechiniz ne sûret bulur ise yine i'lâm eylemeniz me'mûldür. والسلام علي من اتبع الهدى.

Be-makâm-ı Edrene el-mahrûsa

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı ma'âlîlerine kemâl-i ta'zîm ü ikrâm birle arz-ı hulûs-ı müstemendî hılâlinde ma'rûz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'ileri oldur ki Salı gün[ü] meclis-i şerîfleriyle müşerref olduğumuz esnâda ba'zı def'ada gezinmek ahvâli-çûn niyâz-mend olduğumuzda; “*Bostancıbaşı ağaya tenbih iderim size kimesne mâni' olmaz*” cevâbı mübârek lisânlarından cereyân ve dâ'ileri hâkdan ref' buyurulmuş-idi. Lâkin dünki Çehâr-şenbih günü bir tercemân ile iki Françe beg-zâdeleri kayık ile seyr iderken karşı kenâra çıkup, avlanmak üzere Fenarbâğçe'siyle Mâldepe'si beyninde gezinürler iken, nâ-gehân üzerlerine altı nefer bostancı gelüp, mesfûrlar her-çend; “*Yedimizde bostancıbaşı tezkiresi vardır*” didikçe isgâ itmeyüp, sopalar ile darb ide [7b] ide ikisinin başlarını ikişer yerden mecrûh ve birinin kolunu kırup, ölüm haddine bırağup ve yedlerinden tüfenklerini alup, küllî ta'addî itmeleryile, şân-ı şerîflerine lâyıık, haklarında ne-vechile izhâr-ı adâlet buyurılır ise emr ü fermân devletlü ve sa'âdetlü sultânım hazretlerindir.

Mine'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

¹⁹³ Metinde ساعي şeklinde yazılmış.

Yine Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Diger Tezkire Bu Minvâl Üzere.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, sultânım hazretlerinin sütte-i mekârim-simâtlerine envâ'-i ta'zîm ü tekrîm birle arz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îleri oldur ki bundan akdem Ayn Kârim emr-i şerîfinin unvânına hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn keşide buyurılmak üzere ve Sire* Cezîresi re'âyâsından Midillü nâzırının hilâf-ı inhâ ile esîr olmak üzere ahz ve hâlâ yedinde olan fakîrlere gadr ve “*Hıdmetinizde bu belâyaya uğradılar*” deyü ehl ü iyâlleri dâ'îlerini bî-zâr eylediklerine binâ'en, anların dahi halâsları niyâz olunmuş-idi. Henüz bir haber zuhûr itmeyüp ve nâzır-ı merkûm dahi re'âyâları bir vechle salıvirmemekle tekrâr tasdî'-i ser-i muhteremlerine cesâret olundu. Ma'lûm-ı devletleri oldukça inâyet ü merhametleri niyâz olunur. Emr ü fermân devletlü ve sa'âdetlü sultânım hazretlerindedir.

Mine'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[8a] Françe Elçisinden Kapudan Paşaya Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa'âdetlü, sultânım hazretlerinin huzûr-ı âlîlerine inhâ-yı dâ'îleri oldur ki korsanlığa me'mûr olan dört kıt'a karavelanın* başbuğ olan İzmirli Hüseyin Re'îs nâm kimesne bu sene-i mübâreke Haleb İskenderiyyesi'ne vardıkda on nefer levend ile Françe konsolosumuzun hânesine varup, konsolos-ı mezbûr hasta ve ehli dahi hasta ve sâhib-i firâş iken, mücerred; “*Bana ikrâm eylemediniz.*” deyü envâ' gûne ta'addî ve şütûm-ı galîza ile şetm ve levendlerine darb emr, eger küçük karavela kapudanı olan Maltız* Mehmed Re'îs men' ü def' ve bir tarikle konsolosumuzun hânesinden ihrâc itmeseydi, azîm fesâda bâ'is olmasına sebep olurdu. Bundan kat'-ı nazar Françe konsolosumuzun hânesinden çıkdıktan sonra gümrük-hâneye varup, yanında olan levendleri yaluya gönderüp, konsolos-ı mesfûrun tercemânı sefinelere eşyâ tahmîl iderken ahz ve gümrük-hâneye getürdüp, mücerred ta'ciz içün; “*Sen duhân içerdin*”

* Sire/Syros/Siros: Ege Denizi'nde bir ada.

* Karavela: Fransızca'da Caravelle olarak adlandırılan dört direkli büyük harp gemisi. Bk. İsmail Hami Danişmend ve diğ., *Fransızca Türkçe Resimli Büyük Dil Klavuzu*, C. I-II-III, İstanbul tsz., s. 182; *Kamûs-i Bahri (Deniz Sözlüğü)*, der. Süleyman Nutkî, haz. Mustafa Pultar, İstanbul 2011, s. 150.

* Malta Adası halkından olan kimseler için kullanılan bir kelime. Bk. İsmail Parlatır, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara 2006, s. 1008.

deyü tabanına yüz elli degnek urup, mecrûh ve kötürüm idüp, ba‘de zikr olunan dört kıt‘a karavela ile Trablusşâm’a vardukda ihmâl ve müsâmahasından nâşî zikri mesbûk olan dört sefînenin levendleri mahal-i merkûmede iki nefer Françe tâcirlerimizin emvâl ü erzâklarını gasb u gâret idüp, kendüleri [8b] pinyâl ve pala ile darb ve helâk mertebesine bırağup, bir vechile merkûmların tecâvüzlüğünü def‘ murâd eylemeyüp ve kendü emriyle olmak muhtemel olup, bunlardan mâ‘adâ merkûm Hüseyin Re’îs esnâ-yı deryâda bir Françelü tartane* ta‘bîr olunur sefîneye müsâdif olduğunda yedinde olan patentesine* bakup; “Defterlü olan gemicilerinden dört nefer izdiyâd vardır” deyü bahâne ile gemicilerin dört neferini ahz ve esîr eylemek murâd idüp, sefîne kapudanından kırk guruş almadıkça gemicileri ıtlâk eylemeyüp, küllî ta‘addîye cesâret ve hâşâ ki bu ta‘addîlere sa‘âdetlü sultânım hazretlerinin rızâ-yı sa‘âdetleri ola. Mercûdur ki merkûm Hüseyin Kapudan’ın hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i ahd-nâme-i hümâyûn Françe kapudanımızdan ahz eylediği kırk guruş girü redd ve cesâret idüp eylediği fesâd u şekâvet içün sâ‘ire mûcib-i ibret olmak üzere hakkından gelinmek bâbında fermân sultânım hazretlerindir.

Mine’l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A‘zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa‘âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı ma‘âlfilerine kemâl-i ta‘zîm ü ikrâm birle arz-ı hulûs-ı müstemendî hilâlinde ma‘rûz-ı dâ‘î-i murâ‘îleri oldur ki benim sa‘âdetlü sultânım Rûm tâ‘ifesinden Maryanos nâm şakî yakın zamândan berü zuhûr ve¹⁹⁴ [9a] Galata voyvodasına istinâd ile cümle ibâdu’llâha ve ale’l-husûs müste‘men tâ‘ifesine envâ‘ gûne ta‘addî vü şekâvete cesâret ve her-bâr fukarâyı voyvodaya gamz ve hakladup ile’l-ân voyvodanın yed-i rüşveti ve kethudâ ve subaşılığı hıdmetine olmağla, başına yeşil kalpak geyüp, yanınca otuz kırk nefer sopalu meyhâneci ile gice vü gündüz kol gezüp, niçe kimesnelerin hânelerini basup, envâ‘ gûne fisk u fesâd idüp, mesfûrun ta‘addîsinden ne ibâdu’llâh ve ne tâcirlerimiz râhat

* Tartane: Tek yelkenli, genellikle kıyı ticareti ve balık avcılığında kullanılan küçük gemi. Bk. Henry Kahane, Renée Kahane, Andreas Tietze, *The Lingua Franca In The Levant*, Urbana 1958, s. 426.

* Patente: İtalyanca Patente’den, gemilere ayrıldıkları limanda mahallî karantine idaresince verilen tezkire. Bk. *Kamûs-i Bahrî (Deniz Sözlüğü)*, s. 228; Lütfî Gürçay, *Gemici Dili*, İstanbul 1943, s. 318.

¹⁹⁴ Bu kelime metinde mükerrerdir.

bulamayup, ta'addîsinin hadd ü hasrı olmamağla, âmme-i ibâdu'llâh ve kâffe-i zîr-destân haklarında olan kemâl-i adâlet ve merhametlerinden, şakî-i mesfûr diyâr-ı âhara nefy ü iclâ buyurılmak ile ibâdu'llah yed-i istîlâ ve ta'addîsinden halâs u ârâm buyurulmasına inâyet ü şefkatleri niyâz olunur. Emr ü fermân devletlü, sa'âdetlü, sultânım hazretlerindir.

Mine'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı âlîlerine kemâl-i ta'zîm ü ikrâm birle arz-ı niyâz-mendî hılâlinde ma'rûz-ı dâ'î-i kadîmleri oldur ki efendim Françe pâdişâhının ilticâsı üzere Kamâme Kilîsâsı'nın büyük kubbesi ve sâ'ir ta'mîri ü termîme muhtâc olan mahallerinin ta'mîri ve termîmi bâbında ruhsat-ı hümâyûn-ı cihân-dârî buyurulduğunu hâvî kemâl-i lutflarından dünki gün tercemânım kullarıyla [9b] lisânen irsâl buyurılan cevâbı bi-'aynihi, dâ'îlerine teblîğ ü ifhâm eyledikte, hâsıl olan sürûr-ı nâ-mahsûr güncâyîş-pezîr-i havsala-i ta'bîrden bîrûn olup, du'â-yı ömr ü devletleri tekrâr-be-tekrâr olunmuşdur. Allah *azîmü's-şân* gerek şevketlü inâyetlü pâdişâh-ı İslâm-penâh hazretlerinin ve gerek sa'âdetlü sultânımın ömr ü devletlerin efzûn ve a'dâ-yı devletlerin hor u hakîr eyleye. Bu kerem ve ihsânın edâ-yı şükri bir vechle kâbil degildir. Efendim Françe pâdişâhının dahi ne mertebe memnûn olacakları hod kâbil-i beyân olmayup, bu husûs efendim Françe pâdişâhının kemâl-mertebe matlûb-ı mergûbları olan ahvâlden olup, mâ-beynde müşeyyed ü müstahkem olan dostluğun izdiyâdına bürhân-ı kavî olmağla şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnun sûreti mahsûsan bir tercemân ile Françe'ye irsâl eylemek murâdımız olmağla bu bâbda dahi kerem ü ihsânları dirîğ buyurılmayup, şeref-sudûr olan emr-i âlî ve keşîde buyurılan hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnun bir sûreti dâ'î-i bî-iştibâhlarına ihsân olunmak bâbında, bâkî emr ü fermân devletlü ve sa'âdetlü sultânım hazretlerindir.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Yine Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Bu Minvâl¹⁹⁵ Üzere Yazılır.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, mür'üvvetlü sultânım hazretlerinin südde-i ulyâ-yı sidre-fersâlarına kemâl-i [10a] ta'zîm ü tekrîm birle da'vât-ı ömr ü devletleri edâsı siyâkında ma'rûz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îleri oldur ki hırz-ı bâzû-yı hulûsum ve bâ'is-i izdiyâd-ı sürûrum olan kitâb-ı müstetâb-ı müşgîn-nikâblarıyla mashûben Kamâme ta'mîri bâbında hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûn-ı cihân-dârî ile mu'anven şeref-sudûr olan fermân-ı celîlü'ş-şân tercemânım vesâtatıyla dâ'î-i bî-riyâlarına vâsıl oldukda hâsıl olan sürûr-ı nâ-mahsûr güncâyış-pezîr-i havsala-i ta'bîrden bîrûn olup, bî-ihdiyâr du'a-yı ömr ü devletleri tekrâr olundu. Öteden berü efendim Françe pâdişâhının maksûd-ı merâmı olan husûs olup recâlarına müsâ'ade-i hümâyûn erzânî buyurulduğı şevketlü, kudretlü, azametlü pâdişâh-ı İslâm-penâh *ebbeda'llâhu ve kuvvâhu* hazretlerinin efendim müşârûn-ileyhe olan meveddet-i kadîmlerine delîl olmağla, izdiyâd-ı sürûrına ve müddetü'd-dühûr Devlet-i aliyye-i ebed-peyvende olan hulûs u sadâkatine ez'âf-ı muzâ'af terakkî ve ittifâk u yek-cihetî derecesine vusûle bâ'is olacağı âşikâr olup ve bu emr-i müfettahü'l-merâmın husûli dâ'îlerinin hüsn-i vesâtatıyla pezîrâ-yı husûl olduğu îmâ vü işâret olunmağla ser-i iftihârım muvâzî-i çarh-ı mînâ-reng-i âsmân buyurulmuş, inâyetlü, devletlü sultânım hazretlerinden şimdiye degin müşâhede eyledigim lutf u keremin hadd ü hasrı olmayup ve bi'l-hâssa bu bâbda sünûh iden kerem ü inâyetleri hod bir şey-i kıyâs olunmayup, her mûy-ı bedenim bir lisân olsa edâ-yı şükri bir vechle kâbil degildir. Allah *azîmü'ş-şân* dünyâları gibi ikbâllerin dahi ma'mûr ve iki [10b] cihân devletiyle mesrûr eyleye, âmîn! Üsârâ husûsunda *inşâ'-Allahu te'âlâ* kat'â müsâmahaya cevâz gösterilmeyüp tenbîh-i şerîfleri üzere te'ahhüdümüzün icrâsına ez-dil ü cân sa'y ü ihtimâm olunur. Benim devletlü, inâyetlü, mür'üvvetlü sultânım hazretleri Ayn Kârim husûsı-çûn müddet-i medîdeden berü i'tâ olunan evâmîr-i şerîf ve bu kadar senedât-ı şer'îyye mûcibince rencîdeden men' olunmuşlar iken mütenebbih olmamalarıyla müceddeden emr-i âlî ihsân ve unvânına hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn keşîde itdirilmesi niyâz olundukda, va'ad-i kerîmleri olup ve hattâ mukaddemâ Françe'ye dahi tahrîr eylemiş-idim. Hâlâ Ayn Kârim emr-i şerîfi dahi geldi. Ancak gâlibâ hatr-ı şerîflerinden ihrâc olunmak sebebiyle niyâzımız üzere unvânına hatt-ı hümâyûn-ı

¹⁹⁵ Bu kelime metinde mükerrerdur.

şevket-makrûn keşîde olunmamağla tekrâr tasdî'e cesâret olundu. Hatt-ı hümâyûn keşîde olunmadıkça bir vechle eşîrrâdan halâs mutasavver olmayup; “*İcrâ olunmak üzere şimdi mübâşirlere tenbîh olunur*” buyurılır ise farazâ şimdi icrâ olunmuş mübâşirler avdetinden sonra dahi ziyâde ta‘addîye cesâret idecekleri bedfihyâtından olup, ber-her takdîr hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnun keşîde buyurulmasının eşedd-i ihtiyâc ile muktezâsı olduğundan kat‘-ı nazar va‘ad-i kerîmlerine mağrûren; “*Husûle geldi*” deyü mukaddem Françe tarafına yazmış bulunduğundan *ma‘âz-Allah* olmamak lâzım gelse, dâ‘îleri garka-i deryâ-yı haclet ü şerm-sârî olup, bir dahi Françe diyârına varmağa yüzüm kalmamak mertebeleri bir emr-i müşkil [11a] olduğu muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı âlîleri oldukda kerem ü ihsân buyurılıp, bu niyâzımın husûliyle dahi dâ‘îleri mesrûr ve bu hacâletden halâs buyurmalarını, mübârek dâmen-i şerîflerine teşebbüsen niyâz-ı ekîd ile niyâz olunur ve Trablusşâm ahvâline dâ‘ir bir kâimecik dahi ma‘an merfû‘-ı pîş-gâh-ı devletleri kılınmağın manzûr-ı sa‘âdetleri buyuruldukda, ol bâbda dahi inâyet ü keremleri niyâz olunur. Bâkî emr ü fermân ve kerem ü ihsân devletlü ve sa‘âdetlü inâyetlü sultânım hazretlerindir.

Mine’d-dâ‘î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A‘zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa‘âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin südde-i sidre-âsâlarına arz-ı dâ‘î-i ihlâs-ı murâ‘îleri oldur ki dünki gün huzûr-ı sa‘âdetlerine varıldıkda sa‘âdet ile azîmet buyurılacağı lisân-ı şerîfleriyle ifâde buyurulmağla Allah *azîmü’ş-şân* teveccühlerin mübârek ve her-vechle mu‘în ü dest-gîrleri olup, dâ‘imâ Devlet-i aliyyeye hayr-endîş olduklarına binâ‘en nâ‘il-i murâdât-ı bî-hesâb olmaları da‘vâtı edâ olunup ve işbu du‘â-nâmemiz ile tekrâr olunur. Benim devletlü, sa‘âdetlü sultânım hazretleri çün ki bu âna gelince¹⁹⁶ kadîmî dostlar ile hüsn-i mu‘âmele bâ-husûs dâ‘îlerine olan envâ‘-i lutf u iltifâtlarına binâ‘en teblîğ¹⁹⁷ olunur ki şimdiye degin Nemçe çasarı ismiyle tesmîm ve bu minvâl [11b] üzere müsemmâ eyledüğünizi hâlâ Nemçelülerin kasdı İmparator Romanorm ismiyle tesmiyeti kabûl itmenizi murâd eylediklerinden şübhe irâs ıderiz ki Kudüs-i şerîfde vâkı‘ olan ziyâret-gâhların ve anda mütemekkin olan Latin

¹⁹⁶ Öncesinde “degin” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

¹⁹⁷ Öncesinde “tebliğ” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

râhiblerinin ve ziyâretçilerin hâmîsi olmaklığı teklîf eyleye bu makûle tekâlîf-i bâride sâbıklarda dahi vâkı‘ oldu. Lâkin Devlet-i aliyyeye külliyyet ile mugâyir olduğu erbâb-ı ukûla vâzıh u âşikârdır. Zîrâ işbu Devlet-i aliyyenin taht-ı tasarrufunda olan memâlikin mikdârı kable’l-feth inparatorluğun mülhakâtından idi. Öyle olduğu hâlde yedinde olmayan memâlikin nâmını sâ’ir krala nice virilebilür. Bu husûsda seleflerinizin hareketleri sa‘âdetlü sultânıma hafî olmayup ve bâ-husûs sa‘âdetlü sultânım hazretleri anlardan reşîd ve âkıl ve hareketleri dahi Devlet-i aliyyenin ırzı ve üstüvârlığı içün takayyüd ve bu makûle nihâyetinde azîm zahmet isâbet idecek teklîfleri hamiyet ve istikâmetleri muktezâsınca kabûlüne ruhsat buyurulmayup, selefleri eserine iktifâ buyurular ve bu Devlet-i aliyyeye görünmeyüp gâyet mühim olan işbu ahvâl sa‘âdetlü sultânım hazretlerinin mülâhaza-i sa‘âdetlerine müfevvaz olup Françe elçiligimiz hasebiyle arz olunur ki bu makûle teklîf-i nâ-müvecceh Nemçelülere müsâ’ade buyurulmaya. Mâ-dâm ki iki yüz seneden berü iki devlet beyninde olan dostluğun sened-i kavîsi ahd-nâme-i hümâyûna mugâyir hareket sudûr eylemeye, ahd-nâme mevâddından birinde efendim; *“Françe pâdişâhının [12a] elçileri memâlik-i pâdişâhîde sâ’ir mülûk-i Nasârânın üzerlerine takaddüm eyleyeler”* deyü mastûr olup, böyle olsa ahd-nâmeler mefhûmı muktezâsınca Kudüs-i şerîfde olan ziyâret-gâhları ve mütemekkin olan Latin ruhbânlarını ve gelen ziyâretçileri efendim Françe pâdişâhının zîr-i himâyetinde olmak lâzım gelür. Benim sa‘âdetlü sultânım hazretleri cenâb-ı sa‘âdetinizin teveccühünden sonra ne yüzden olmamız, ya’nî bu tarafda kalmamız, veyâhûd Âsitâne’ye avdet itmimiz içün dünki gün kat’î cevâb buyurulmaduğundan hayretde kalduğumuzdan, lutflarından niyâz ideriz ki sa‘âdetlü rikâb-ı hümâyûn kâ’im-makâmı paşa hazretlerine fermân-ı şerîfleriyle tenbîh buyurıla, gerek kalmak mı iktizâ ider ve gerek gitmek lâzım gelir ise zîrâ devletlü, sa‘âdetlü sultânım hazretlerinden ba’îd olmazdan mukaddem husûs-ı mezbûrda murâdımız olan cenâb-ı sa‘âdetinizin¹⁹⁸ münâsib gördükleridir. Bâkî emr ü fermân sa‘âdetlü sultânım hazretlerininindir.

Hâlisü’l-fu’âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

¹⁹⁸ Öncesinde “sa‘âdet” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

Yine Françe Elçisinden Sadr-ı A‘zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, inâyetlü, mür’üvvetlü sultânım hazretlerinin sâha-i sidre-mümâsslarına envâ‘-i ta‘zîm ü tekrîm birle du‘â-yı ömr¹⁹⁹ ü devletleri edâsı siyâkında ma‘rûz-ı dâ‘î-i ihlâs-pîşeleri oldur ki Midillü nâzırının bî-günâh ahz ve esîr eylediği Sire Cezîresi re‘âyâlarının halâsları bâbında [12b] bundan akdem gerek du‘â-nâme ile ve gerek bi‘l-müşâfehe niyâz oldukda, kemâl-i inâyetlerinden salıvirdirilmesine va‘ad-i kerîmleri sünûh ve nâzır-ı mezbûra tenbîh dahi olunmuşiken, henüz salıvirmeyüp ve nâzır-ı mezbûr Midillü tarafına gitmek üzere olduğu şüyû‘ bulmağla mesfûrların iyâl ü akrabâsı dâ‘îlerini bîzâr itmeleriyle bi‘z-zarûre tasdî‘-i ser-i muhteremlerine ictirâ kılındı. Azîz ve mükerrerem başınız içün derd-mendler nâzır-ı mezbûrun yedinden halâs ve dâ‘îlerine teslim olunmak bâbında kerem ü inâyetleri niyâz olunur. Ol bâbda emr ü fermân devletlü, sa‘âdetlü sultânım hazretlerindir.

E’d-dâ‘î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Fazîletlü Şeyhü’l-İslâm Efendi Hazretlerinden Kudüs-i Şerîf Müftîsi Efendiye.

İzzet-me‘âb Kudüs-i şerîfde me‘zûn bi‘l-iftâ olan e’s-Seyyid Mehmed Efendi *ba‘de‘t-tahiyyeti‘l-behiyye* inhâ olunur ki ta‘mîrine izn-i hümâyûn vârid olan Kamâme Kilîsâsı husûsuna müte‘allık ısdâr olunan emr-i cihân-mutâ‘-i hâkânîde sizlere dahi hîtâb-ı sultânî vârid olmağla mektûb tahrîr olunmuşdur. Vusûlünde zikr olunduğı minvâl üzere amele mübâderet eylesiz ve’s-selâm.

Mine‘l-fakîr Abdullâh *

Afâ anhu

Fazîletlü Şeyhü’l-İslâm Efendi Hazretlerinden Kudüs-i Şerîf Monlasına.

Meclis-i şerîf-i izzet-elîf ve mahfil-i münîf-i rif‘at-redîfleri savbına dürer-i ed‘iyye-i behiyye ve gurer-i esniyye-i seniyye ithâfi²⁰⁰ siyâkında muhlisâne inhâ olunur

¹⁹⁹ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

* Yenişehirli Abdullah Efendi, Damad İbrahim Paşa’nın sadaret kaymakamlığı sırasında paşanın gayreti ve tavsiyesiyle 7 Mayıs 1718’de şeyhülislamlığa getirilmiş ve III. Ahmed tarafından 30 Eylül 1730 tarihinde azledilip Bozcaada’ya sürgüne gönderilinceye kadar bu görevde kalmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. Mehmet İpşirli, “Abdullah Efendi, Yenişehirli”, *DİA*, I, İstanbul 1988, s. 100-101.

²⁰⁰ Metinde اتخافي şeklinde yazılmış.

ki Kudüs-i şerîfde vâkı‘ Efrenc râhiblerine [13a] mahsûs olan Kamâme Kilîsâsı’nın ta‘mîrine izn-i hümâyûn vârid olup, mübâşeret esnâsında ba‘zı iktizâ iden kerâste nakline mûmâna‘at ve hilâf-ı şer‘ ü kânûn nesne talebiyle rencîde olunmamaları bâbında dahi emr-i âlî ısdâr olunduğına binâ‘en mektûb tahrîr olunmuşdur. Mazmûn-ı cihân-mutâ‘-i icrâda ihtimâm eylemeleri me‘mûldür. Bâkî der-mesned-i rif‘at bâd.

Mine’l-fakîr Abdullâh

Afâ anhu

İzzetlü Yeniçeri Ağası Hazretlerinden Kudüs-i Şerîf Ağasına Bu Minvâl Üzere.

Kıdvetü’l-emâsil ve’l-akrân Kudüs-i şerîf muhâfazasında ağa olan [...] ağa *zîde kadruhû* inhâ olunur ki hâlâ şeref-bahş-ı sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûn mûcibince sâdır olan fermân-ı celîlü’ş-şân vâcibü’l-iz‘ânla Kudüs-i şerîfde vâkı‘ ta‘mîr ü termîmine izn-i hümâyûn erzânî buyurulan Kamâme Kilîsâsı’nın Efrenc râhiblerine mahsûs olan büyük kubbe ve sâ‘ir ta‘mîr ü termîmine muhtâc olan mahallerin esnâ-yı ta‘mîrinde kerâste nakl ve i‘mâl içün ba‘zılarının dîvâr ve menzillerine hatâ‘en zarar isâbet itmek ihtimâli oldukda, Efrenc râhibleri taraflarından hâl-i kadîmîsi üzere ta‘mîr ve zararları def‘ olunup ve esnâ-yı mübâşeretde Kudüs-i şerîf ahâlîsi ve meşâyihî taraflarından hediye nâmıyla cebren akçe mütâlebesiyle ta‘addî olunmayup, gerek meşâyih ve şürefâ ve gerek yeniçeri ve gayrıdan min-ba‘d dahl ü ta‘arruz olunmayup, hilâfında bulunanlar zâbitleri ma‘rifetleriyle men‘ ü def‘ olunup, ta‘addîye cevâz gösterenlerin haklarından gelinmek üzere der-i devlet-medâra arz u i‘lâm olunup ve esnâ-yı [13b] ta‘mîrde hatâ‘en amelenin biri düşüp mecrûh veyâhüd helâk olur ise; “*Mücerred hıdmetinizde helâk olmuşdur*” deyü virilen fetvâ-yı şerîfeye mugâyir, Efrenc râhiblerin dem ü diyet nâmıyla nesne mütâlebesiyle tagrîm ü tecrîm itdirilmemek bâbında emr-i âlî ısdâr itmeleriyle, mûcibince işbu mektûb tahrîr ve irsâl kılındı. Vusûlünde gerek ki vech-i meşrûh üzere bu bâbda şeref-yâfte-i sudûr olan emr-i âlî-şânın mantûk-ı âlîsini tenfiz ü ihtimâm idüp, hilâf-ı şer‘-i şerîf ve mugâyir-i mazmûn-ı fetvâ-yı münîf Efrenc râhiblerini rencide vü remîde itdirmeyüp, hilâf-ı emr-i âlî hareketden ziyâde tehâşî vü ictinâb idüp, mûcib-i mektûbla âmil olasin.

Françe Elçisinden Sadr-ı A‘zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa‘âdetlü, inâyetlü, sultânım hazretlerinin südde-i sidre-fersâ-yı mu‘allâlarına arz-ı dâ‘î-i ihlâs-ı murâ‘îleri oldur ki Kamâme ta‘mîri husûsı-çün ta‘yîn

buyurulan müvellâ ve mübâşirlerin bir gün mukaddem azîmetlerine murâd-ı şerîfleri olup, ba'zılarına menzil bâr-gîrleri tenbîh buyurdıkları ma'lûm-ı dâ'îleri olup ve bu vechle gitdikleri sûrette cümlesi bir yerden gitmeleri meslûbü'l-ihimâl ve kimi menzil ve kimi icâr idecegi seffine ile gitdikleri sûrette, tüccâr sefâ'ininin muhâtarâtı eksik olmayup, işin te'hîre kalmak vehmi hâtırda halecân itmegin, hâlâ bunda mevcûd olan bir kıt'a Françe kalyonumuza cümlesi süvâr ve ma'yyeten meccânen Yafa İskelesi'ne götürüp sâlîmen isâle karîn-i istihsânları buyurılır ise, bu dâ'îlerine işâret ve mezbûrlara [14a] tenbîh-i şerîfleri buyurıla ki taraf-ı dâ'îlerinden dahi kalyon kapudanına müheyyâ olmasına tenbîh ideriz. Bir sâ'at evvel cümlesi ma'yyeten savb-ı me'mûra irişmelerine bu vech vech-i enseb mülâhaza olduğundan mâ'adâ harc-ı masârif-ı seferiyyeden halâs olmalarıyla kendülere dahi nef' ve râhat-ı küllî hâsıl olacağı âşikâredir ve iki nefer Sire Cezîresi re'âyâlarının Midillü nâzır-ı yedinde halâsları bâbında gerek niyâz-nâme ve gerek bi'l-müşâfehe niyâz ve itlâklarına va'ad-i kerîmleri sünûh ve nâzır-ı mezbûra tenbîh dahi olunmuşiken henüz salıvirilmeyüp ve nâzır-ı mezbûr Midillü tarafına gitmek üzere olduğu şüyû' bulmağla mesfûrların iyâl ü akrabâsı dâ'îlerini bîzâr itmeleriyle bi'z-zarûre tasdî'e cesâret olundu. Azîz ve mükerrerem başınız içün derdmen[d]ler nâzır-ı mezbûrun yedinden halâs ve bugün dâ'îlerine teslim olunmasına kerem ü inâyetleri niyâz olunur. Ol bâbda emr ü fermân devletlü ve sa'âdetlü sultânım hazretlerininindir.

E'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Sayda Vâlîsi Sa'âdetlü Osmân Paşa'dan Âsitâne-i Sa'âdetde Françe Elçisine.

Kıdvetü'l-ümerâ'i'l-ümmeti'l-Mesîhiyye, zübdetü'l-küberâ'i'l-milleti'l-İseviyye, sâhib-i ezyâli'l-haşmet ve'l-vakâr hâliyâ Âsitâne-i devlet-âşiyânda Françe Devleti tarafından sefâret tarîki ile mukîm olan elçi beg ختمت عواقبه بالخير kibeline dostâne kelîmât-ı sadâkat-encâm ve muhibbâne peyâm-ı musâdakat-fercâm ithâf ü ihdâ kılındığı hâlde münhâ-yı muhibbâne budur ki hâlâ mutasarrıf olduğumuz Sayda Eyâleti'nin mâl-ı mîrîsini [14b] hazîne-i âmire-i sultâniyyeye göndermekde ekseriyyâ poliçeye muhtâc olduğu ma'lûm-ı tab'-ı dakâyık-şinâsınızdır. Ol câniblere vusûllerinde ahz u kabz içün âdemlerimiz taraf-ı vâlânıza tereddüd eylediklerinde mes'ûlleri husûsunda

hasebemâ yümkin müsâ'adeden mübâ'adet buyurmamanız me'mûldür. Hâlâ Sayda'da mukîm olan konsolos bendelerin hazret-i perverdigâr ber-hûrdâr eylesün. Kendü veliyyü'n-ni'metleri ve devletleri hıdmetinde her-bâr der-kâr ve sadâkat-kâr olduğundan kat'-ı nazar umûr-ı mîriyyemiz içün dahi zimmet-i himmetine her ne kadar şey ta'lik eylemesi mertebe-i imkânda kusûr eylemez. Ol cânibde cenâb-ı hakikat-nisâbınıza dahi âdemlerimiz hîn-i mürâca'atlarında me'mûr oldukları hıdmetlerine medâr olmağla minnet-dâr buyurmanızı tavsiye hâsılı tahsîldir. Hemân teveccüh-i derûn-ı sâdikânen derferâmûş buyurmamanız der-hâstedir. *و السلام علي من اتبع الهدى* Bâkî

Hâlisü'l-fu'âd

Osmân

Muhâfız-ı

Sayda

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, inâyetlü, mür'üvvetlü, sultânım hazretlerinin südde-i mu'allâlarına arz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îleri oldur ki hâlâ tedârük olunan kalyon hâzır u müheyyâ olup bir sa'ât evvel azîmet itmeleri muktezî olmağla, Kudüs-i şerîfe gidecek müvellâ ve nâzırlar *inşâ'-Allahu te'âlâ* yarınki gün esbâbların gemiye vaz' ve bir iki güne degin kalkmaları-çün tenbîh-i şerîfleri niyâz olunur ve mollâ efendi emr-i şerîfde; "*Ba'de'l-keşf ta'mîrine mübâşeret oluna*. deyü buyurulmuş. "*Biz yalnız kendi re'yimiz ile keşf ve mübâşeret ve ahâlî-i vilâyet [15a] keşfde mevcûd bulunmadıkları sûretde şâyed hilâfına arz ideler. Sonra iş müşkil olur*" deyü cevâb ve nefsi'l-emr ta'til-i maslahat olunmamak içün Kudüs-i şerîfin müftîsi ve nakîbü'l-eşrâf kâ'im-makâmı ve meşâyih ve sâ'ir meşâhîri hîn-i keşfde mevcûd ve cümle muvâcehesinde keşf ve mu'âyene olunması lâ-büd ü lâzım olduğu âşikâr olmağla, kemâl-i inâyetlerinden hîn-i keşfde müftî ve nakîb ve meşâyih ve sâ'ir Kudüs-i şerîfin meşâhîri mevcûd ve muvâcehelerinde keşf olunup, lâkin; "*Bizler keşfde ma'an bulunduk*" deyü akçe pul mütâlebesiyle ruhbân-ı Efrenc fukarâsı rencîde vü remîde olunmamak üzere re'sen mü'ekked fermân-ı âlî ihsân buyurulmak recâ olunur. Fermân devletlü ve sa'âdetlü sultânım hazretlerininindir.

E'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Kethudâsına Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Sa'âdetlü, meveddetlü, mekremetlü sultânım ağa-yı celîlü'ş-şân hazretlerinin nâdî-i ma'âlîlerine kemâl-i ta'zîm ü tekrîm birle da'vât-ı hâlisâ iblâğıyla inhâ-yı sadâkat-kârları budur ki Selânik'de bir harîfin yedinde esîri olmak içün bir Françelü olduğu haber alınıp, Selânik'de da'vâ ve sâhibi ile mesfûr Françelü bu tarafa gönderilüp, hâlâ Françelü muhızır ağa habsinde olup, tercemânım ile İstanbul efendisi huzûrunda murâfa'aya varıldıkta İstanbul efendisi; *"Bu Françe'de doğmuş, Françelü olduğuna iki Müslimân şâhid getirün"* deyü cevâb eylemiş. Françe'de doğup Françelü olduğuna Müslimân şâhidler nice mümkündür. Böyle olmak lâzım [15b] geleydi, memâlik-i İslâmiyye'de bir Françelü komayup tutan tutanın olurdu. Şimdiye degin bu misillü vâka' oldukda elçiler; *"Bu Françelüdür"* deyü ta'yîn idüp ba'zı delîl ile zâhir ve beyân olundukda salıvirilegelüp, inâyetlü sâhib-i devlet hazretlerinin huzûrlarında ahd-nâme-i hümayûn mücibince görilegeldüğü ma'lûm-ı devletleri oldukda bu husûsı devletlü inâyetlü sâhib-i devlet hazretlerine ifâde ve huzûrlarında görilüp, sahîh Françelü olduğuna ilm-i şerîfleri hâsıl oldukda, itlâk buyurulması bâbında ve Kudüs-i şerîfe dâ'ir bir emr-i şerîf istid'âsıyla dahi devletlü inâyetlü sâhib-i devlet hazretlerine bir du'â-nâme gönderilmiştir. Anın dahi husûlüne kerem ü lutfları niyâz olunur. Bâkî hemvâre izz ü sa'âdet ü ikbâl müstedâm bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Kethudâsına Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Sa'âdetlü, mekremetlü, mür'üvvetlü sultânım ağa-yı celîlü'l-kadr hazretlerinin huzûr-ı sa'âdetlerine kemâl-i ta'zîm ü tekrîm birle du'âlar takdîmiyle inhâ-yı senâ-kârları budur ki Kudüs-i şerîf sâkinlerinden Halîfî Şeyh Ahmed nâm kimesne ahâlî-i Kudüs-i şerîf ve taşrada Urbân ile müttehid ve her-vechle nâfizü'l-hükm kimesne olmağla, hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn ile ta'mîrine izn-i hümayûn erzânî buyurılan

Kamâme Kilisâsı'nın Efrenc râhiblerine mahsûs olan büyük kubbe ve sâ'ir termîme muhtâc olan mahallerinin ta'mîr ü termîmine mübâşeret olundukda, mezbûr Şeyh Ahmed gerek Kudüs-i şerîf ahâlîsine ve gerek Urbân tâ'ifesine ta'mîrde ve iskeleden kerâstayı taşımakda bir lafz ile nîk ü bede [16a] kâdir kimesne olmağla, sa'âdetlü sultânım hazretlerinden niyâz olunur ki devletlü sa'âdetlü sâhib-i devlet ve kesîrû'l-mür'üvvet hazretlerinin taraf-ı sa'âdetlerinden mezkûr Şeyh Ahmed'e; *"Bu ahvâlin husûlini senden me'mûl iderim ve aksî dahi zuhûr ider ise senden bilürüm"* deyü tenbîh ü te'kîdi ve tahvîf ü terhîbi müştemil mektûb-ı emr-üslûbları ihsân buyurılmak recâ ve niyâz-ı muhlisleri olduğunu i'lâm ve husûl-pezîr olması sa'âdetlü sultânım hazretlerinin va'ad buyurdıkları müddet ve lutflarından me'mûl olunur. Bir sa'ât mukaddem husûliyle senâ-kâr-ı hâlisaları mesrûr ve minnetdâr buyurular. Bu bâbda sâdır olan lutf u keremlerinden memnûn olunması bilâ-reybdir. Bâkî lutf u kerem sa'âdetlü, inâyetlü, devletlü, mekremetlü, mür'üvvetlü hazretlerindir.

Mine'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Sa'âdetlü Sadr-ı A'zam Hazretlerinden Edrene Yeniçeri Ağasına Mektûb Bu Minvâl Üzere.

İzzetlü ağa hazretlerinin huzûrlarına da'vât-ı lâyık ithâfıyla inhâ olunur ki hâlâ Âsitâne-i sa'âdetde mukîm Françe ve İngiltere ve Netherlande elçileri arz-ı hâl idüp, Edrene'de olan tâcirleri ve tercemânlarına tarafınızdan ba'zı gûne ta'addî olunduğun bildirüp, men' ü def' olmasın iltimâs itmeleriyle, Françe pâdişâhı ve İngiltere ve Netherlande kralları, Devlet-i aliyyenin kadîmî dostları olup, memâlik-i mahrûsatü'l-mesâlik-i cihân-dârîye gelüp ve giden tüccârı ve tercemânları ahd-nâme-i hümâyûn muktezâsınca himâyet ü sıyânet olunmaları lâzım ü lâ-büd olmağın mektûb tahrîr ve irsâl olunmuşdur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde ol makûle müste'men tâ'ifesinden [16b] resm ve haddi mütecâviz olmayup, kendü hâli ve âdâbıyla olanlara mugâyir-i ahd-nâme-i hümâyûn gerek tarafınızdan ve gerek taraf-ı âhardan kat'ân ta'addî vü tecâvüz olunmamak üzere ihtimâm u dikkat eylesiniz. Bâkî izzet dâ'im bâd.

Françe Elçisinden Kudüs-i Şerîf Müftüsü Efendiye Bu Minvâl Üzere.

Sa'âdetlü, fazîletlü, samâhatlu sultânım efendi hazretlerinin meclis-i pür-feyzlerine kemâl ü i'zâz ü ikrâm birle cevâhir-i da'vât-ı sâfiyât-ı muhâlesat-âyât ithâfiyla mübârek hâtır-ı âtır-ı fazîlet-me'âsirleri kemâl-i ta'zîm birle istiksâ kılındıktan sonra, nümûde-i muhlis-i sadâkat-kârları oldur ki mahzâ keremlerinden firistâde buyurılan mektûb-ı muhâlesat-nümûnları eşref-i ezminede şeref-bahş-ı vürûd ve mefhûm-ı sa'âdet-meşhunı bi'l-cümle karîn-i iz'ân-ı sadâkat-kârî oldukda bir mertebe memnûn u mahzûz olunmuşdur ki ta'bîri hayta-i ihsâdan bîrûndur. Hakk *sübhânehu ve te'âlâ* müstedâm-ı izz ü âlîde idüp, dâ'imâ dostlukdan hâlî olmayalar. Fî-mâ-ba'd dahi muhlis-i sıdk-endîşleri mübârek hâtır-ı âtırdan ihrâc buyurılmayup, ol tarafda vâkı' olan husûslarımızın itmâmında sa'y-ı şerîfleri der-kâr buyurılmak me'mûldür. Bu sâdiku'l-vâlâları dahi devletlü sâhib-i devlet hazretleriyle görüşüldükde esnâ-yı kelâmda zikr-i cemîlleri îrâd ve hüsn-i âlîleri yâd olunup, bundan sonra dahi [muhlis-i sıdk-endîşleri mübârek hâtır-ı âtırdan ihrâc buyurılmayup]²⁰¹ vâkı' oldukça dostluklarından hâlî olunmayacağı muhtâc-ı beyân degildir. Ve kapucıbaşı ağaya teslîm buyurdıkları iki kıt'a arz-ı hâlleri [17a] mefhûmları gereği gibi teyakkun olunmamağla mektûb-ı şerîfleriyle bir hoşça îzâh olunur ise husûllerine ber-zede-i dâmân-ı ihtimâm olunacağı bilâ-şübhedir ve taraf-ı muhlislerine müte'allık gönderilen iki arz-ı hâl dahi geldi. Ancak vakti olmamağla te'hîr ü tevakkuf olunmuşdur. Vaktinde amele getirilür, mu'ammer olasız. Bâkî hemvâre izz ü fazîlet dâ'im bâd.

Mine'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Şâm Vâlisine Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa'âdetlü, mekremetlü sultânım vezîr-i âsaf-nişân hazretlerinin pîş-gâh-ı mu'allâ-esâslarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîm birle du'âlar olunup, du'â-yı ömr ü devletleri edâsı siyâkında ma'rûz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îleri oldur ki öteden berü havza-i hükûmetlerinde bulunan Françe tâ'ifesi zîr-i cenâh-ı âtîfetlerinde mahmî olup, himâyet ü sıyânet buyurageldiklerinden nâşî, ez-derûn-ı dâ'î-i müstakîmleri olduğumuz bî-iştibâhdır. Bâ-hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn hâlâ şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı

²⁰¹ Metinde bu cümleinin etrafı çarpı (x) şekline benzer işaretlerle çevrilmiştir.

celîlü'ş-şân mûcibince Kamâme ta'mîrine mübâşir olunmak üzere olup, lâkin ba'zıların hilâf-ı hatt-ı hümâyûn hareket ve Kudüs-i şerîfde olan Françe ruhbân tâ'ifesini rencîde eylemeleri ihtimâlinden nâşî taraf-ı bâhir²⁰²ü'ş-şeref-i âsafânelerine hıtâben fermân-ı âlî ısdâr itdirilmekle vesîle-i arz-ı hulûsum olmuşdur. Kadîm dostluğa ve öteden berü sünûh u zuhûr iden eltâf u keremlerine binâ'en bu bâbda dahi hüsn-i ihtimâm-ı âsafâneleri der-kâr buyurılmak recâ olunur. **[17b]** Bâkî hemvâre ömr ü devlet ve ikbâl ü kâm-rânî dâ'im bād.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazılır²⁰³.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin südde-i sidre-mümâsslarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîm birle ma'rûz-ı dâ'î-i bî-iştibâhları oldur ki Ülgünlü* eşkıyâsının mukaddemâ Françe sefinelerimizden hilâf-ı sulh u salâh, gasb u gâret eyledikleri nukûd ve eşyânın istirdâdı ve ahz idenler elegetirilüp ihkāk-ı hakk olunması-çûn mü'ekked ü müşedded bundan akdem sâdır olan fermân-ı celîlü'ş-şân ile mübâşir ta'yîn olunan Osmân Ağa kulları İskenderiyye paşasına ve andan ma'an Ülgün'e varup, eşkıyâdan bir kaçını ahz eyledikleri gibi hevâ-dârları pür-silâh paşa ve mübâşir üzerlerine hüçûm ve elbette; "*Me'hûzları salıvir*" deyü ibrâm, paşa dahi elbette; "*Ben fermân-ı pâdişâhîyi icrâ iderim*" deyü ayak basup icrâ-yı hakk üzere iken, irtesi gün paşa-yı merkûmun Niş Kal'ası'na me'mûriyyeti içün emr-i şerîf vârid olmağla, paşa-yı mezkûr mütehayyir ve icâleten menzil ile dâ'îlerine âdem gelmekle, kemâl-i inâyetlerinden tarafımıza ihsânları olan emr-i şerîf tenfîz ü icrâ olunca, paşa-yı merkûm Niş'e gitmekden te'hîr olunup, tenfîz ü icrâsından sonra me'mûr olduğu Niş tarafına gitmek üzere tenbîhi müştamil paşa-yı merkûma hıtâben mü'ekked mektûb-ı şerîfleri ile bir nefere in'âm-ı menzil hükmi recâ olunur. Emr ü fermân devletlü, **[18a]** sa'âdetlü sultânım hazretlerindedir.

E'd-dâ'î

²⁰² Öncesinde "bâhir" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁰³ Bu tezkire mecmua içerisinde vr. 30b-31a'da tekrar kopya edilmiştir ve vr. 30b-31a'daki kopya mektubun üzeri çarpı (X) işareti ile karalanmıştır.

* Ülgün: İškodra Vilayeti'ne bağlı bir kaza.

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine²⁰⁴ Bu Minvâl Üzere Yazılır²⁰⁵.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı mu'allâ-dest-gâhlarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîm birle ma'rûz-ı dâ'î-i devletleri oldur ki Kudüs-i şerîfde vâkı' olan ahvâli taraf-ı devletlerinden tercemânım Fornetti kulları dâ'îlerine teblîğ eyledikde şevketlü, azametlü pâdişâh-ı İslâm-penâh hazretlerinin hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûnlarına ve sa'âdetlü sultânımın murâd-ı âlîlerine mugâyir bu makûle harekete cesâretleri gâyet ile ta'accüb olunur. Zamân-ı sa'âdetlerinde ol makûle erâzil ve eşhâsın sû-i hareketleri fermân buyurılan husûslara sedd olamayacağı zâhir ü âşikâr olmağla hemân şevketlü, inâyetlü pâdişâh-ı âlem-penâh ile inâyetlü sultânım hazretleri vikâyetü'l-emân-ı²⁰⁶ hıfz-ı ilâhîde olalar. Her iş dil-hâh üzere vücûda gelür, bu bâbda olan lutf u keremleri ile efendim Françe pâdişâhına izhâr buyurdıkları dostluk ve hüsn-i ülfet bir vechle ferâmûş olunmaz. Bu def'adan sonra hitâm-pezîr olunca, tenbîhi lâzım gelenlere iktizâsı üzere tenbîh-i şerîfleri olacağı şübheden ârîdir. Bu husûs içün Şâm vâlîsi sa'âdetlü Osmân Paşa hazretleri taraflarından hıfz u hırâsete ta'yîn buyurılan bayrakların mühimmâtı görülmek içün taraf-ı dâ'îlerinden tenbîh ü te'kîd olunur. Hâlâ Kudüs-i Şerîf Sancağı Mutasarrıfı İbrâhîm Paşa kullarının [18b] bu bâbda küllî takayyüd ü ihtimâm eyledüğü mesmû'-ı dâ'îleri oldı. Eger kendüde mansıb cihetinden yârâ-yı miknet olaydı, elinden çok iş gelür bendeleridir. Kemâl-i²⁰⁷ inâyetlerinden Nablus ve Remle Sancakları inzimâmıyla ikdâr buyurılır ise *inşâ'-Allahu te'âlâ* Kamâme husûsı tekmîl oluncaya degin hıfz u hırâsete gereği gibi ihtimâm idüp mutma'inü'l-hâtır olunacağı mübârek kalb-i dakîka-dânlarına hüveydâ olmağla muhtâc-ı beyân degildir. Zamâne halkı ekseriyâ fesâda mecbûl olmalarıyla Kamâme ahvâli bertaraf oluncaya degin paşa-yı mûmâ-ileyh cerde hıdmetinden mu'âf ve Kudüs-i şerîfde muhâfaza hıdmetinde olması müstahsen görülmekle, inâyetlü, devletlü sultânımın lutf u keremlerine mağrûren bu tahrîrât ve mültemisâta cesâret olundı. Küstâhâne niyâzımız karîn-i kabûl buyurulduğu hâlde beyne'l-akrân ser-i iftihârım muvâzî-i çarh-ı mînâ-fâm

²⁰⁴ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁰⁵ Bu mektup mecmua içerisinde vr. 31a-31b'de tekrar kopya edilmiştir ve vr. 31a-31b'deki kopya mektubun üzeri çarpı (X) işareti ile karalanmıştır.

²⁰⁶ Bu kelime 31a'daki aynı başlıklı kopya mektupta yazılmamıştır. Ayrıca kelimenin öncesinde "el-emân" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁰⁷ Öncesinde "kemâl" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

olacağı ma'lûm-ı devletleri oldukda emr ü fermân devletlü, inâyetlü sultânım hazretlerininindir.

E'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı devlet karârlarına envâ'-i ta'zîm ü ibticâl ile ma'rûz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îleri oldur ki Bakras Kazâsı'na tâbi' Arsur Nâhiyyesi'nde vâkı' medresenin sahn i'tibârıyla müderrisi olan el-Hâc Fethullâh Efendi dâ'îleri bir ocak-zâde olup sâkin olduğu [19a] kasaba yol üzerinde olmağla, mürûr u ubûr idenler bi'l-cümle hânesine nüzûl ve mâ-melekini misâfürine bezl idüp ve hattâ ol tarafda vâkı' konsolos ve tüccârımız dahi hânesine konup ve niçe dostluklarında bulunmağla, cümlesi kendüden izhâr u teşekkür ve inâyetlü sultânımın her vechile lutf u keremlerine şâyeste dâ'îleri olup, kendüye bir mansıb recâsıyla Bakras Kādîsi yedinde arz ve ahâlîsi mahzar virüp, devletlü, inâyetlü sultânım hazretlerine recâsı geçer melhûzıyla konsolos ve tüccârımız dahi bu dâ'îlerine başka tahrîr niyâz-mend olduklarına binâ'en tasdî'-i ser-i muhteremlerine cesâret olundu. Kemâl-i inâyet ü merhametlerinden muktezâ-yı tarîki üzere vilâyeti olan Bakras ma' İskenderun Kazâsı müncezen²⁰⁸ ber-vech-i tekâ'üd mevlânâ-yı mûmâ-ileyh dâ'îlerine inâyet ü ihsân ile mes'ûl ve merâmına müsâ'ade buyurılmak bâbında hâssaten²⁰⁹ dâ'î-i bî-mirâları dahi niyâz-mend olduğum ma'lûm-ı devletleri oldukda emr ü fermân ve kerem ü lutf u ihsân inâyetlü sultânım hazretlerininindir.

E'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

²⁰⁸ Metinde منجزاً şeklinde yazılmış.

²⁰⁹ Metinde خصتة şeklinde yazılmış.

Françe Elçisinden Yeniçeri Ağasına Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Sa'âdetlü, mekremetlü, meveddetlü, sultânım ağa-yı celflü's-şân hazretlerinin nâdî-i ma'âlîlerine kemâl-i i'zâz ü ikrâmı hâvî du'âlar iblâğıyla inhâ-yı senâ-kâr-ı bî-mirâları oldur ki Cezîre-i Midillü'de olan Françe konsolosı yanına yasakçı ta'yîn olunmak mühim ve muktezî olmağın, dergâh-ı âlî yeniçerilerinden elli altı bölük neferâtından Halîl Beşe bin Muhammed nâm yeniçeri yasakçı ta'yîn ve mektûb-ı şerîfleri recâ olunur. Bâkî izz ü [19b] sa'âdet ü ikbâl dâ'im bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sâbıkâ Sekbânbaşı Hâlâ Edrene'de Yeniçeri Ağası Vekîline Bu Minvâl Üzere.

İzzetlü, sa'âdetlü, meveddetlü sultânım ağa-yı celflü'l-kadr hazretlerinin nâdî-i sa'âdet-karînlerine kemâl-i i'zâz ü ikrâm birle cevâhir-i da'vât-ı sâfiyât-ı muhâlesat-füzûn ve zevâhir-i teslîmât-ı vâfiyât-ı musâdakât-nümûn ithâfiyla mübârek hâtır-ı âtırları alâ-vechi't-tekrîm istiksâ kılındıktan sonra nümûde-i muhlis-i kadîmleri oldur ki sa'âdetlü sultânım hazretleri mukaddemâ bu tarafda mesned-i hükûmetde iken hüsn-i etvârları müşâhede olunup her-vechle memnûn-ı lutfları olduğumuza binâ'en zikr-i cemîllerinden bir ân hâlî degiliz. El-hâletü hâzihi kadîmî dostlukları yine icrâ buyurılıp ol tarafda vâkî' tercemân ve sâ'ir tüccârımızın üzerlerinden nazar-ı şerîfleri bî-dirîğ ve mahmiyyü'l-himâyeleri buyurılmak bâbında kerem ü lutfları recâ olunur. Bâkî hemvâre izz ü sa'âdet ü ikbâl dâ'im bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin südde-i sidre-fersâlarına kemâl-i ta'zîm ü ibticâl ile arz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îleri oldur ki bundan akdem Trablusşâm'da Françe konsolosuna ve Françe tâ'ifesine vâkî' olan ahvâl içûn geçen gün

huzûr-ı sa‘âdetlerine varıldıkda icrâ-yı [20a] hakk olunmak üzere mü’ekked emr-i şerîf ihsâniyle dâ‘îleri ve tenfîz-i emr-i âlî olunmasında şübhemiz kalmayup ve zamân-ı sa‘âdetlerinde sâdır olan evâmir-i şerîfenin mazâmîni bilâ-tevakkuf icrâ olunagelmiş-iken emr-i şerîf sâdır olalı üç ay mürûr eyledi. Trablusşâm paşasının ihmâl ü tekâsülüne binâ’en henüz icrâ-yı hakk olunmamağla tasdî’e cesâret ve derûn-ı du‘â-nâmeye vaz‘ olunan kâ’imeden husûs-ı mezbûr tafsîl olunmağla, manzûr-ı sa‘âdetleri buyurıldıkda kemâl-i inâyetlerinden icrâsı ile ibâdu’llâhınistirâhata himmet buyurulmak bâbında, emr ü fermân sa‘âdetlü sultânım hazretlerininindir.

Mine’d-dâ‘î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A‘zam Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa‘âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı devlet-karârlarına envâ‘-i ta‘zîm ü ikrâm ile ma‘rûz-ı dâ‘î-i ihlâs-ı murâ‘îleri oldur ki murâd-ı âlîleri üzere üsârâ-yı Müslimîn husûsı-cûn, müceddeden izdiyâd-ı teşekkür içûn olan temessük tahrîr ve firistâde-i huzûr-ı devlet-masîrleri kılınmışdır. Kudüs’e mütê‘allık hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûn ile mu‘anven evâmir-i şerîfe bir sâ‘at mukaddem taraf-ı dâ‘îlerine gönderilmesi bâbında lutf u kerem ve inâyetleri niyâz olunur. Bâkî lutf u kerem devletlü, sa‘âdetlü sultânım hazretlerininindir.

Mine’d-dâ‘î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sa‘âdetlü Sâhib-i Devlet Kethudâsına Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Sa‘âdetlü, mekremetlü, mür’üvvetlü, sultânım hazretlerinin nâdî-i ma‘âlîlerine kemâl-i ta‘zîm birle inhâ-yı [20b] muhlis-i bî-mirâları oldur ki merhûm Şehîd Alî Paşa’nın Defterdârburnu’nda olan yalılarına muttasıl dalyan önünde küçük yalıları öteden berü âhara îcâr oluna geldüğüne binâ’en hadd-i imkânda ise hâlâ tüccâr

vekîlimiz olan Maci nâm Françelüye icâre ile virilmek üzere devletlü, sa‘âdetlü, inâyetlü, sâhib-i devlet hazretlerine arz ve kemâl-i lutflarından husûle getürmeleri niyâz olunur. Bâkî izzet, sa‘âdet dâ’im bâd.

Mine’l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Kudüs-i Şerîf Paşası Kethudâsı el-Hâc Yûsuf’un Trablus-ı Mağrîbden Geldüğü Ahvâl İçün Françe Elçisine Gönderdüğü Mektûb.

Sadâkatlü, mahabbetlü dostumuz elçi beg câniblerine selâm-ı selâmet-encâm ve peyâm-ı musâdakât-irtisâm ithâfiyla inhâ-yı dostânemiz oldur ki bundan akdem mağrîb Trablusu’ndan Âsitâne’ye gelürken Françe şehtiyesine* süvâr olup esnâ-yı tarîkde vâkı‘ Matiye Burunu’na karîb mahalde Venedik donanmasına musâdif olundukda, süvâr olduğımız şehtiyeyi ahz ve on beş gün zabt eylediklerinden sonra, bin beş yüz guruşluk eşyâmi alup salıvirmeleriyle, ba‘dehu İzmir’e gelinüp bindigimiz şehtiyeye kapudanının navlunını virmemek murâd eyledigimde, İzmir’de olan Françe konsolosı; “*Aynı eşyânız getirtilür*” deyü te‘ahhüd ve tarafınıza kâğıd yazup, navlunu dahi virdirdikden sonra bu tarafa geldigimizde siz dahi kavlı ü mağ[r]üz üzere altmış güne degin ya aynı eşyâ veyâhüd bahâsı gelmek üzere cevâb virmiş-idiniz. Bu âna [21a] degin haylî zamândur bir eseri zuhûr itmemele mahabbet²¹⁰-nâme tahrîr olunmuşdur. Bu husûsda dostluk idüp devletlü efendilerimizi tasdî‘ itmege hâcet komayup husûlüne ihtimâm eylemenizden ziyâdesiyle memnûn oluruz.

Mine’l-muhibbû’l-muhlis

El-Hâc Yûsuf

Françe Elçisinden Sadr-ı A‘zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Devletlü, sa‘âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı ma‘âlî-dest-gâhlarına kemâl-i ta‘zîm ü tekrîm birle arz-ı dâ‘î-i ihlâs-ı murâ‘îleri oldur ki şevketlü, kudretlü pâdişâh-ı İslâm-penâh hazretlerinin Ermeni re‘âyâlarından iki²¹¹ nefer

228.

* Şehtiyeye: Başlı talımarlı ve narın yapılı iki direkli yelkenli gemi. Bk. *Kamûs-i Bahrî (Deniz Sözlüğü)*, s.

²¹⁰ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²¹¹ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

Ermenilerin beyninde Françe diyârlarından Paris nâm şehirde vâkı‘ olan nizâ‘ları ne yüzden faysal bulduğı dâ‘îlerinden ve künh ü gavrine ittılâ‘ murâd-ı âliyyeleri olduğunu izzetlü çavuşbaşı ağa kulları dâ‘îlerine haber göndermekle fermânları üzere alâ-vukū‘ihi i‘lâm olunmuşdur. Zikr olunan Ermenilerden Artun Corci²¹² nâm Ermeni ba‘zı husûsî-çûn Paris’de ve Danyel Akbil nâm Ermeni dahi Alikorna’da* bulunmalarıyla, mâ-beynlerinde cereyân iden hesâbların görmek içün mektûblaşup, merkûm Danyel Akbil’i Paris’e da‘vet ve ol dahi varup kendü beynlerinde hesâblarına faysal viremeyüp mahall-i mezkûrun hükkâmına mürâca‘at eylediklerinde, hâkim olanlar dahi tarafeynin cevâblarına vukûf ve senedlerine nazar ve tettebbu‘dan sonra Artun Corci, Danyel Akbil nâm Ermeniye yigirmi bir bin altı yüz elli beş guruş virmek üzere **[21b]** hükm ve tenbîh olunup, ancak merkûm Artun Corci bu hükme râzı olmayup tekrâr da‘vâsı Françe pâdişâhının dîvânında baş hâkim olanlar ma‘rifetleriyle görülmek bâbında arz-ı hâl idüp, ancak diyârımızın kâ‘idesi üzere mesfûrun üzerine hükm olunan meblağ-ı mezkûrun edâsından bir vechile halâs olamayup habs olunacağını teyakkun itmekle pâdişâhımızın dîvânına çıkmaktan nükûl ve tekrâr def‘a-i sâniyede kendüsi mürâca‘at idüp, ba‘dehu yine büyük dîvâna çıkup, murâfa‘adan ictinâb eyledüğüne binâ‘en hükm-i evvel üzere meblağ-ı merkûmun edâsına birle hükm-i evveli ibkâ eylemişlerdir. Bu ahvâller Françe’de kemâl-i tedkîkle ma‘rifet-i hükkâm ile olmuşdur ve mesfûr Artun Corci’nin ihtifâsından sonra şevketlü, kudretlü pâdişâh-ı İslâm-penâh hazretlerinin memâlik-i mahrûsasına dâhil olduğunu mesfûr Danyel Akbil haber almağla senedlerini, vekâlet kâğıdlarını Hâce Yalı nâm zımmîye irsâl ve huzûr-ı sa‘âdetlerinde murâfa‘a ve icrâ-yı hakk içün da‘vâsına mesfûr Yalı’yı vekîl ve merkûm yedinde olan senedâtları bu dâ‘îlerinin manzûrı olup, vilâyetimizin kânûnı ve âyînimizin iktizâsı üzere hükm ve faysal virildüğü muhakkak olmağla, vâkı‘-ı hâl huzûr-ı âlîlerine arz u i‘lâm olundu. Bâkî emr ü fermân devletlü, sa‘âdetlü sultânım hazretlerindedir.

E’d-dâ‘î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

²¹² Metinde چورجی şeklinde yazılmış.

* Alikorna, İtalya’da Floransa’nın güney-batısında Toskana eyaletine bağlı olan Livorno şehrine Osmanlılar tarafından verilen bir isimdir. Burası Alikorna kağıdı denilen bir kağıt türü ile meşhurdur. Bk. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/II, Ankara 1983, s. 173 ve dipnot 2.

[22a] *Françe Elçisinden Kudüs-i Şerîf Sancağı Mutasarrıfı İbrâhîm Paşa'ya Mektûbdur.*

İzzetlü, sa'âdetlü, mekremetlü, sultânım paşa-yı celîlü's-şân hazretlerinin nâdî-i ma'âlîlerine kemâl-i ta'zîm birle da'vât-ı sâfiyât-ı icâbet-âyât ithâfiyla mübârek hâtır-ı âtır-ı sa'âdet-mezâhirleri alâ-vechi't-tevkîr istiksâ kılındıktan sonra nümûde-i muhlis-i sâdikü'l-velâları oldur ki ber-muktezâ-yı muhlis-nevâzî ısdâr ve irsâl buyurılan mektûb-ı şerîfleri şeref-bahş-ı vürûd iktisâb-ı sürûr-ı evfâ olmuşdur. Ahd-nâme-i hümâyûn ve evâmîr-i aliyyenin tenfîz ü icrâsı bâbında zuhûra gelen sa'y ü ihtimâmları bir vechle ferâmûş olunur degil. Bâ-husûs devletlü, sa'âdetlü, sadr-ı a'zam hazretlerinin celb-i hâtırlarına bâ'is olup, hareketiniz rızâ-yı şerîflerine muvâfik olup, her-vechle tarafınıza rızâ ve şükrânelerin izhâr itmeleriyle bu muhlisleri dahi fûrce bulup, cenâb-ı şerîflerinin cerdeden mu'âf buyurmalarını niyâz ve bilâ-tevakkuf afv buyurmuşlardır ve dahi vekîl-i bendelerinin takayyüd ile tahrîr eylediği husûslarınızı dahi niyâz idüp, lâkin bu def'a husûli mümkün olmadı ise cevâblarından münfehim olan *inşâ'-Allahu te'âlâ* karîben şevketlü ve kudretlü pâdişâh-ı İslâm-penâh hazretlerinin iltifât-ı keremlerine mazhar olup, gerek murâd buyurılan husûsda ve gerek sâ'ir vechle nâ'il-i merâm olacaklarında kat'â iştibâh yokdur. Bundan böyle dahi mübâşeret olunan ta'mîre hüsn-i nazar ve himâyetiniz bî-dirîğ buyurılıp, râhiblerimizin dahi emn ü refâhiyyetleri gâyetü'l-gâye [22b] niyâz olunur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* cenâb-ı şerîflerinin dahi bu tarafa dâ'ir vâkı' olan hîdmetleri her ne ise bu muhlislerine tahmîl buyurıla ki dostluğumuzun nişâneleri zâhir ola. Bâkî izz ü sa'âdet dâ'im bâd.

El-muhibbü'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Bu Minvâl Üzere.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin südde-i seniyye-i müşeyyedü'l-esâslarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîm birle ma'rûz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'ileri oldur ki mukaddemâ Trablusşâm'da sünûh iden vak'anın illet-i müstakillesi ve müctemî' olan eşkıyânın başbuğı ve gâret olan emvâl ü eşyânın ekserini ahz u kabz iden hâlâ Trablusşâm'da yeniçeri serdârı olan Ahmed Çavuş'dur. Hattâ müceddeden emr-i şerîf recâsına merfû'-ı pîş-gâh-ı devletleri kılınan kâ'imemizde tafsîlen mezbûrun

keyfiyyet-i ahvâli tahrîr ve azl ile te'dîbi ve ahz eyledüğü emvâl ü eşyânın kendüden tahsîli niyâz olunmuş idi. Alduğı emvâl ü eşyânun tahsîli niyâz-mend olduğıum emr-i şerîfde tahrîr olunur, ancak azli husûsı yeniçeri ocağına merbût olmağıla tekrâren ser-i muhteremlerine [tasdî'e] tecâsür olunmuşdur. Ma'lûm-ı devletleri oldukda mezbûr azl ile te'dîb olunmak içün yeniçeri ağası kullarına mü'ekked fermân-ı âlîleri inâyet ü ihsân buyurılmak bâbında emr ü fermân devletlü, sa'âdetlü sultânım hazretlerininindir.

E'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[23a] Françe Elçisinden Dergâh-ı Âlî Kapuçbaşılarından Kamâme Ta'mîrine Me'mûr Gül Ahmed Ağa'ya Mektûb.

İzzetlü, sa'âdetlü, meveddetlü ağa-yı celîlü'l-kadr hazretlerinin huzûr-ı sa'âdet-mevfûrlarına mezîd-i ta'zîm ü tekrîm birle dürer-i da'vât-ı sâfiyât-ı musâdakat-gâyât ithâfiyla pürsiş-i hâtır-ı âtır-ı²¹³ sa'âdet-me'âsirleri alâ-vechi't-tevkîr mürâ'ât hılâlinde nümûde-i hâlisü'l-hıtânları oldur ki me'mûr oldukları üzere Kamâme'nin ta'mîr ü termîmi husûsı keşf ve hüccet-i şer'iiyeleri irsâl ve şürû' olunduğı ve cenâb-ı ma'âlî-nisâblarının her-vechle sa'y ü ihtimâmları sâmi'-resân-ı muhlis olmağıla iktisâb-ı sürûr-ı nâ-mahsûr olunup, zikr-i cemîlileriyle azbü'l-beyân olunmuşdur. Fî-mâ-ba'd dahi lâzime-i uhdeleri üzere itmâm-ı musâlaha teşmîr-i müsâ'ade kılınmak mercûdur. Bâkî hemvâre izz ü sa'âdet bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Kudüs-i Şerîf Paşası el-Hâc İbrâhîm Paşa'dan Françe Elçisine Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Kıdvat-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye sadâkatlü, semâhatlü, mahabbetlü dostumuz elçi beg عواقبه بالخير ختمت kıbeline hulâsa-i kelâm ve nukâve-i peyâm-ı selâm-ı meserret-encâm iblâğından sonra pürsiş-i hâl ü hâtırları su'âl olunur. Hemvâre sıhhat ü

²¹³ Öncesinde "âtır" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

âfiyyet ile müstedâm-ı ömr-i devlet olup, dostlukdan hâlî ve dil-nevâz-ı ahbâb u asdikâdan berî olmayasız. Siyemmâ benim hakîkatlü, sadâkatlü, mezîd mahabbetlü dostum, taraf-ı muhibblerinden su'âl olunur ise *el-hamdü'l-illâhi*²¹⁴ *te'âlâ* vücûdumuz sıhhat üzere [23b] olup, me'mûr olduğumuz hıdemât-ı aliyyede bezl-i makdûr idüp, cenâbınıza gâ'ibâne dostluğa gönül virüp, bir tarikle izhâr itmege vesîle arar iken Hazret-i Îsâ *aleyhi's-selâmın* mi'lâdı ve millet-i Mesîhiyyenin i'tibârı olan Kamâme Kilîsâsı'nın ta'mîr ü termîmi eslâfınızda kimesneye müyesser olmamış-iken, mücerred siz dostumuzun hulûs u i'tikâdı sebebiyle vücûda gelmesi nümâyân olmağla hilâf-ı şer'î şerîf ve mugâyir-i hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn hareket idenlerin haklarından gelinüp, fermân-ı hümâyûn üzere ta'mîr ü termîmine şürû' olunduğu haberiyle husûs-ı²¹⁵ mezbûr içün hatt-ı hümâyûn getüren bendeleri avdetde ve bundan akdem mektûb-ı mahabbet tahrîr ve emekdârımız Hâcî Süleymân Ağa ma'an deryâdan irsâl olunup, hâlâ âdemimiz menzil ile der-i devlete irsâl olunmağla, tahrîk-i silsile-i vidâd içün mektûb-ı meveddet-üslûb terkîm ve firistâde-i savb-ı izzetleri kılınmıştır. *Înşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde âdeminiz bendelerinin takrîrinden her ahvâlimiz ma'lûm oldukda şânınıza lâayık olan dostluğı vücûda getürmeleri me'mûlimizdir ve *inşâ'-Allahu te'âlâ*, fî-mâ-ba'd Kamâme-i merkûmenin ta'mîr ü termîmi husûsunda ve gerek hıdmetinde olanların himâyet ü sıyânetlerinde ihtimâm olunup; mâlı mâlüm, cânları cânım gibi muhâfaza olunmalarında taksîrât olunmadığı ma'lûmunuz oldukda, başvekîlin ve sâ'ir râhib du'âcılarınızın te'ahhüdleri ve cenâbınızdan recâ vü niyâzları üzere vesîle-i [24a] merâmımıza sa'y ü himmet itmeleri me'mûlünde olduğımızı beyân itmişlerdir. Ol bâbda gayret ü hamiyet cenâbınıza vâ-bestedir. *وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مِنْ اتَّبَعَ الْهَدْيَ*.

Hâlisü'l-fu'âd

El-Hâc İbrâhîm

Muhâfız-ı Kudüs-i şerîf

Hâlâ

Kudüs-i Şerîf Müfûsinden Françe Elçisine Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye sadâkatlü ve gâyetle i'tibârlu olan hâlisü'l-fu'âd dostum hâlâ Françe begi olan *ختمت عواقبه بالخير* ahvâl-i sâ'irelerinde begâyet isti'lâm olunur. Dâ'imâ sıhhat ü âfiyyet üzere olalar. Taraf-ı muhlisden isti'lâm-ı hâlleri olunur ise *el-hamdü'l-illâhi te'âlâ* şimdilik vücûdumuz sıhhat ü âfiyyetde olup

²¹⁴ Öncesinde "el-hamdü'l-illâhi" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²¹⁵ Öncesinde "hulûs" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

fî-mâ-ba'd inhâ olunur ki gelen mektûb-ı meveddetleri vürûdıyla memnûn u mahzûz olmuşuzdur. Bi'l-cümle mefhûmı ma'lûmumuz olup dahi veliyyü'n-ni'am âliyyü'l-kerem efendimiz şeyhü'l-İslâm *sellemehü's-selâm* mektûb-ı şerîfleri ve gelen evâmir-i münîfe²¹⁶ ve hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mazâmîn-i münîfelerine amel ü hareket olunup ve ahâlî-i vilâyet hâssaten²¹⁷ ve âmmeten kemâl-i itâ'at ü inkıyâd üzere olup kimesneden muhâlefet yokdur ve murâd üzere keşf olundu ve amele mübâderet olunup, lâkin ol esnâda *bi-emri'llâhi te'âlâ* mugâribe²¹⁸ tâ'ifesinden şehr-i mezbûrda sâkin olmayan Müslimân tâ'ifesinden²¹⁹ ba'zı fesâdât idüp, tercemân-ı mansûr evine kasd ve yağma eylemişler ve bu esnâda vâlî-i mezbûr esbâbları redd ve iden[i] ahz ü kabz ve katl idüp ve ba'zısı karâr eylemişlerdir. [24b] Ol ecilden gelen müvellâ ve Mustafâ Efendi ve kapucibaşılar havfa düşüp ol havâlîde Şâm-ı Şerîf Muhâfızı Osmân Paşa bulunup, kendüye i'lâm olundu. Bi-nefsihi Kudüs-i şerîfe gelüp temhîd ve nizâm virilüp ve hüccetler ve mahzarlar vâkı' merkûm husûsunda i'lâm olundu. Ol esnâda hâlâ Kudüs-i Şerîf Kâdîsi Mustafâ Efendi fırsat bulup bizi sâbıkâ paşa ve kâdî husûsunda müvellâ olduğumuz ve niçe kendüye sizin tâ'ifenizden nasîhat eyledüğümüzden ve ba'zı ta'arruzları def' eyledüğümüzden ötürü tarafdâr olduğumuzdan buğz idüp, vezîr-i âlî-şân yanında azîm girdâba düşürüp, ol ecilden şütûm-ı galîza mesmû'muz olup, hattâ katl mertebesinden teva'ade eylemişlerdir. Böyle sizin tarafdâr olduğumuz böyle bize zahmet oldu. Yine ahvâlimizden gaflet üzere gerek veliyyü'n-ni'am efendimiz yanında ve gerek sadr-ı âlî yanında bize sâhib çıkup ve murâdımız üzere kapularda sipâriş eyleyesiz. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* bu tarafda olan binâ husûsunda ve gayrısı kemâl-i sa'y ü ihtimâm olur ve mektûb-ı cevâbları acele üzere gönderesiz, elem üzere olmayalım. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* sadâkat ve dostluk zâyî' degildir. Bâkî hemvâre sıhhat üzere olasız.

Kudüs-i Şerîf Paşasından Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdetü'l-küberâ'i't-tâ'ifeti'l-İseviyye hâlâ Âsitâne-i sa'âdet- [25a] âşiyânede Françe pâdişâhı²²⁰ tarafından ber-vech-i sefâret bâsıt-ı bisât-ı ikâmet olan hurmetlü, kuvvetlü, haşmetlü dostumuz elçi beg ختمت عواقبه السعادة و بالخير و السعادة²²¹ peyâm-ı muhâlesat-encâm-ı dostâne le'âlî-i süreyyâ-

²¹⁶ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²¹⁷ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²¹⁸ Öncesinde "mugâribe" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²¹⁹ Öncesinde "ta'ife" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²²⁰ Öncesinde "pâdişâhı" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²²¹ Hutimet avâkıbuhü bi'l-hayr ve's-sa'âdet: Allah akıbetini ve bahtını hayr etsin.

nizâm-ı beyyînü'l-garâm-ı²²² muhlisâne ihdâsından sonra inhâ-kerde-i muhlis-i müstakîm ü müstedîm budur ki hâliyâ Kudüs-i şerîfde vâkı' Kamâme'de vekîlleri ve mukîm olan tavâ'if-i Mesîhiyye ve memalik-i mahrûsatü'l-mesâlik-i Osmâniyye'den gelen tâ'ife-i züvvâr ve tüccâr ve sâ'irenin umûr u husûsları, ahd-nâme-i hümâyûn-ı azamet-makrûn-ı cihân-mutâ'-i hâkânî mûcibince himâyet ü sıyânetleri ve sâ'ir temşiyet-i umûrları lâzîme-i uhde ü iltizâmımız olduğı rûşen ü müberhendir. Hâliyâ zikr olunan vekîlleri ve tavâ'if-i İseviyye bu diyârın ba'zı husûsunu müş'ir mektûbları ile i'lâm-ı hâl eylemeleriyle mektûb-ı müsâlemet-mashûb tahrîr ve kıbâl-i zevi'l-i'tibârlarına irsâl olunmuşdur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde tavsiye ve sipârişleri üzere tahrîrâtlarına telattuf u nevâziş bâbında husûsları husûl-pezîr olmağa sa'y ü ihtimâm ve fî-mâ-ba'd peyâm-ı sıhhat ü âfiyyetlerin müş'ir mektûb-ı bedî'ü'l-üslûb ve mahabbet-mashûbları irsâlinde tehâşî olunmaya. Bâkî hemîşe der-mesned-i kâm-rânî bâd.

Kudüs-i Şerîfde Kamâme Ta'mîrine Müvellâ Olup Kudüs-i Şerîf Kādîliği İhsân Olunan Kûtâhî Ahmed Efendi'ye Mektûb.

Sa'âdetlü, fazîletlü, semâhatlü sultânım efendi hazretlerinin meclis-i şerîf-i fazâ'il-elîfleri savbına [25b] kemâl-i i'zâz ü ikrâm birle tahiyât-ı behiyât-ı musâdat-irtisâm ithâfiyla mübârek hâtır-ı âtır-ı kudsî-sirişleri nihâyet-i ta'zîm ile istiksâ kılındıktan sonra, nümûde-i muhlis-i hâlisü't-taviyyeleri oldur ki Kamâme'nin me'mûr oldukları ta'mîr ü termîm husûsunda envâ'-i mesâ'î-i cemîleleri minassa-i zuhûrda bürûz ve ba'de'l-keşf ve'l-hüccet şürû' olunduğı haberi mesâmı'a-zed-i hâlisü'l-velâları olmağla memnûn-ı lutf u keremleri olup, aksiyyü'l-gâye²²³ minnetdâr ve mahâmid-i seniyyeleriyle ratbü'l-lisân olup, bu bâbda cenâb-ı fazâ'il-penâhları Devlet-i aliyyenin her-vechle rızâsı üzere hareket ve Kudüs-i şerîf kâziyyesinin sû-i sanî'ası zuhûrundan nâşî azl ve Kudüs-i şerîf kazâsı zât-ı ma'âlîlerine taklîd olunmağla dünyâlar bizim olmuşdur. Allah *azîmü's-şân* mes'ûd ve müteyemmin eyleye. Bundan sonra işimizin her-vechle sühûlet ile karîn-i husûl olacağı bilâ-irtiyâbdır. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* ilel ü avâriz tahallülünden me'mûn eyleye. Dil-beste-i hâlisalarından olduğuma binâ'en senâ-kâr-ı bî-mirâları mübârek hâtır-ı âtır-ı feyz-asârlarından ib'âd buyurılmayup, bir sâ'at mukaddem ber-vefk-i me'mûl itmâmına ber-zede-i dâmân-ı sa'y ü ictihâdları me'mûl ü mes'ûldür. Bâkî hemvâre mesned-i hükûmet dâ'im bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

²²² Metinde بين القرام şeklinde yazılmış.

²²³ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sâbikâ Âsitâne Defterdârı Kudüs-i Şerîfde Kamâme Ta'mîrine Me'mûr Mustafâ Efendi'ye Mektûb²²⁴.

İzzetlü, sa'âdetlü, mekremetlü efendi hazretlerinin nâdî-i ma'âlîlerine merâsim-i ta'zîm ü tekrîmi hâvî da'vât-ı [26a] sâfiyât-ı muhâlesat-âyât iblâğıyla mübârek hâtır-ı âtır-ı sa'âdet-mezâhirleri su'âlî alâ-vechî'l-hulûs mer'î vü mü'eddâ kılındıktan sonra, nümûde-i muhlis-i hâlisü'l-vâlâları oldur ki def'-i gavâ'il ile ta'mîr ü termîm husûsı keşf ve hüccet-i şer'îyye olunup şürû' olunduğı ve cenâb-ı âlîlerinin ânen fe-ânen sa'y ü ihtimâm üzere olduklarını, teşekkür tarîkiyle râhiblerimiz ve vekîllerimiz tahrîr ü i'lâm itmeleriyle cihân cihân memûn ve minnetdâr olmuşuzdur. Cenâb-ı şerîflerinden me'mûl olunan dahi böyle idi. Allah *azîmü's-şân* mukârenet-i hüsn-i himmetleriyle karîben itmâmını müyesser eyleye. Lâzıme-i uhdeleri üzere ba'd-ezîn dahi mesâ'î-i cemîleleri der-kâr buyurılmak me'mûldür. Bâkî hemvâre izz ü sa'âdet bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Ağalarından Kudüs-i Şerîfde Kamâme Ta'mîrine Me'mûr Mustafâ Ağa'ya Mektûb²²⁵.

İzzetlü, rif'atlı, meveddetlü ağa-yı muhterem hazretlerinin huzûr-ı izzet-mevfûrlarına mezîd-i mahabbet birle da'vât-ı hâlisâ ve teslîmât-ı musâdıkâ ithâfiyla pürsiş-i hâtır-ı âtırları mer'î vü mü'eddâ kılındıktan sonra, inhâ-kerde-i dostânemiz oldur ki me'mûr oldukları Kamâme'nin ta'mîr ü termîmi husûsunda envâ'-i sa'y ü ihtimâmları istimâ' olunmağla bâ'is-i tezâyüd-i vedd ü hulûs olup, memnûn ve minnetdâr olmuşuzdur. Dâ'imâ dostlukdan hâlî olmayalar. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* sa'y ü ihtimâmları ve dostlukları bir vechle ferâmûş olunmaz. Fî-mâ-ba'd dahi sûret-i hitâm

²²⁴ Bu mektup mecmua içerisinde vr. 27a'da tekrar kopya edilmiştir.

²²⁵ Bu mektup mecmua içerisinde vr. 27a-27b'de tekrar kopya edilmiştir.

buluncaya degin takayyüd ü ihtimâm ve dostlukdan hâlî olmamaları me'mûldür. Bâkî
[26b] hemvâre izz ü sa'âdet dâ'im bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Yeniçeri Ağasına Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazılır.

Sa'âdetlü, mekremetlü, mür'üvvetlü sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı ma'âlîlerine kemâl-i ta'zîm ü ikrâm birle arz-ı hulûs-ı müstemendî hılâlinde nümâyende-i dâ'î-i ihlâs-pîşeleri oldur ki zât-ı sa'âdet-âyâtlarında müdi' olan sa'âdet ü ikbâl muktezâsınca Devlet-i aliyye cânibine teşrîf-i kudûm-ı meymenet-lüzûm ve yeniçeri ağalığı mansıbı zât-ı sa'âdet-âyâtlarına intimâ ile kesb-i şeref eyledüğü haberi gûş-zed-i dâ'î-i bî-riyâları oldukda, hâsıl olan mesrûr-ı nâ-mahsûr güncâyîş-pezîr-i havsala-i ta'bîrden bîrûn olup, du'â-yı ömr ü devletleri tekrâr olunmuşdur. Allah *sübhânehu ve te'âlâ* hazretleri her hâlde tevfiğ-i şerîfin²²⁶ refik idüp, envâ'-i âsâr-ı cemîleye muvaffak itmekle mahsûd-ı akrân eyleye, âmîn! Dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îlerinden olduğum muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı âsafâneleri olmağla, mübârek kalb-i enverlerinden ib'âd buyurılmayup, ocağa dâ'ir ol tarafda tercemânımız bendelerinin mürâca'at eyledüğü umûr u husûsumuzda müsâ'ade-i kerîmâneleri bî-dirîğ buyurılmak niyâz olunur. Bâkî hemvâre devlet ü ikbâl ve sa'âdet ü iclâl dâ'im bâd.

Mine'l-muhibbü'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[27a-27b]²²⁷

Françe Elçisinden Re'îs Efendiye Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

İzzetlü, sa'âdetlü, mekremetlü sultânım efendi hazretlerinin huzûr-ı âlîlerine inhâ-yı muhlisleri oldur ki Kıbrıs Cezîresi'nde mütemekkin Bresen nâm tâcirimiz iştirâ

²²⁶ Öncesinde "şerîfin" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²²⁷ Bu aralıkta olan tahrirat mecmua içerisindeki 27a ve 27a-27b'deki tahriratın birebir kopyası olduğundan dolayı yeniden transkribe edilmemiş, burada sadece mektupların varak numaraları verilmiştir.

idüp sefîneye tahmîl eylediği kökboyasının ahd-nâme-i hümayûn mûcibince gümrüğün edâya râzı iken cezîre-i merkûme muhassılı yüzde üç gümrüğün alduğundan mâ'adâ kanâ'at itmeyüp, be-her kıntârından ikişer buçuk guruş dahi taleb ve hilâf-ı ahd-nâme-i hümayûn, bu bahâne ile kırk altın ziyâde akçesin alup, bu makûle hilâf-ı ahd-nâme-i hümayûn olan ahvâle ihmâl olunması bir vechle münâsib olmaduğuna binâ'en istirdâdı içün emr-i şerîf recâsıyla arz-ı hâl olunup, gönderileli iki ayı tecâvüz eyledi. Tercemânlarımdan su'âl olundukça; “*Arz-ı hâl sa'âdetlü re'îs efendi hazretlerindedir*” deyü cevâb iderler. Vâkı'â arz-ı hâl cenâb-ı şerîflerinde olduğu takdîrce dahi, bu âna degin te'hîrine bâ'is, tercemânlarımdan cenâb-ı sa'âdetlerine varup hâtır-ı şerîflerine götürmedikleri olmak gerekdir. Bu husûs içün Baş Tercemânım Fornetti'ye azîm tehdîd eyledim. Bu makûle ahd-nâme-i hümayûna mugâyir ta'addîyâtın men'î ve aldıklarının istirdâdı içün emr-i şerîf ihrâcında nev'an tekâsül olunduğu hâlde, bize dahi efendim Françe pâdişâhı tarafından itâb gelür. Bir vechle te'hîrine ruhsat gösterilecek mâdde olmamağla bu gün buyurilup, virilmesinde hüsn-i himmetleri recâ olunur. Bâkî lutf sa'âdetlü efendi hazretlerindedir.

Mine'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[28a] Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin mültecâ-yı hâss ü âmm olan pîş-gâh-ı ma'âlî-dest-gâhlarına ma'rûz-ı dâ'î-i kadîmleri oldur ki Ülgün eşkıyâsının Françelülerimize hilâf-ı musâlaha itdikleri gadr ü ta'addînin nihâyeti olmayup, ilâcı görölmege muhtâc olduğu bundan akdem bi'l-müşâfehe i'lâm olundukda, anların mertebe-i âmî ü şakî oldukları cümleden ziyâde devletlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin ma'lûm-ı şerîfleri olduğuna binâ'en; “*Elbette ihkāk-ı hakk itdirilüp, tagallub u tasallutları kesr-i izâle olunur*” deyü lisânen va'ad-i şerîfleri sünûh idüp ve idenler ahz ve elegetürilüp tahsîl ve haklarında lâzım gelen icrâ olunmak üzere mü'ekked ü müşedded emr-i şerîf ihsân ve mübâşir ta'yîn ve irsâl olunmuş-idi. Hâlâ mübâşir gelüp aslâ bir iş idemeyüp, ahz ü istîsâllerine me'mûr İskenderiyye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa'yı ve mübâşir-i merkûmı eşkıyâ-yı merkûm bir hafta mikdârı muhâsara ve

ellerinden güç ile halâs olundukların haber virüp ve paşa-yı mezkûr dahi bir kıt'a arz göndermiş. Ma'an merfû'-ı hâk-pây-ı devletleri kılınmağın manzûr-ı şerîfleri oldukda, ne-vechle re'y-i isâbet-pîrâları olur ise ol bâbda emr ü fermân devletlü, inâyetlü sultânım hazretlerindedir.

Mine'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Şâm-ı Şerîf Vâlîsi ve Mîr-i Hâcî Sa'âdetlü Osmân Paşa'ya Mektûb.

Devletlü, sa'âdetlü, mekremetlü, mür'üvvetlü sultânım hazretlerinin mevrîd-i izz ü ikbâl olan mahfil-i kerâmîlerine envâ'-ı [28b] ta'zîm ü tekrîm birle, le'âlî-yi girân-bahâ-yı da'vât-ı icâbet-simât ithâfıyla du'â-yı ömr ü devlet ve ikbâllerine an-samîmü'l-cenân müdâvemet ü iştigâl üzere olduğum arz olunmak hılâlinde, ma'rûz-ı ikbâl-hâh-ı bî-iştibâhları oldur ki sa'âdetlü sultânım hazretlerinin her-bâr Françelülerimiz hakkında sudûra gelen lutf u keremleri cümlesini dil-beste ve bi'l-hâssaten dâ'îlerin şermende idüp, dâ'imü'l-evkât mahâmîd-i aliyye vird-i zebânımız idügi Hudâ-yı allâmü'l-guyûba ayândır. Bâ-husûs bu def'a Kudüs-i şerîfde zuhûr iden vak'a esnâsında nümâyân olan sa'y ü ihtimâmlarının hod edâ-yı şükrine bir vechle kâdir degiliz. Fermân-ı hümâyûn-ı cihân-dârînin tenfiz ü icrâsı bâbında bu güne sa'y ü ihtimâmları, şevketlü ve kudretlü pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin makbûl-ı hümâyûnları olup, devletlü ve sa'âdetlü sâhib-i devlet hazretleri dahi mahzûz ve minnetdâr oldukları müstağnin-i ani'l-beyândır. İncizâb-ı derûnlarına bâ'is olmağla *inşâ'-Allahu te'âlâ* semeresi müşâhede olunacağında iştibâh buyurılmaya. Ba'd-ezîn dahi izn ü ruhsât buyurılan ta'mîr husûsunun hitâmına dek vâkı' olan umûr u husûslarımızda bezl-i himmet-i âsafâneleri bî-dirîğ ve râhiblerimizin dahi üzerlerinden nazar-ı enverleri bî-dirîğ buyurılmak niyâz olunur. Bâkî hemvâre ömr ü devlet ve sa'âdet ü ikbâl mütezâyid bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Âsitâne-i Sa'âdetden Leh Hudûdına Varınca Vâkı' Vüzerâya Sâhib-i Devletden Mektûb.

İzzetlü, sa'âdetlü karındaşım vüzerâ-yı izâm hazretlerinin huzûr-ı izzet-mevfûrları savbına mezîd-i i'zâz ü [29a] ikrâm ile dürer-i da'vât-ı sâfiyât-ı mahabbet-füzûn ve gurer-i teslîmât-ı vâfiyât-ı meveddet-nümûn ithâfindan sonra zamîr-i münîr-i hurşîd-tenvîrlerine inhâ-yı muhlisâne budur ki benim izzetlü karındaşlarım hazerâtı Françe pâdişâhının hâlâ Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan elçisi *kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye* Markiz de Bonnack ختمت عواقبه بالخير Leh'de baş hatmân olan Sinavski'ye irsâl eylediği dört re's atların emîn ü sâlim mürûrına mümâna'at olunmamak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî-şân mücibince mektûb-ı muhlis tahrîr ve irsâl olunmuşdur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* lede'l-vusûl mücib-i emr-i âlî üzere amel ü hareket buyurasız. Bâkî hemîşe eyyâm-ı izz ü sa'âdet ve kâm-rânî dâ'im bâd.

Mine'l-muhlis

İbrâhîm

Âsitâne-i Sa'âdetden Leh Hudûdına Varınca Paşalara ve Kâdîlere ve Sâ'ire Sâhib-i Devletden Mektûb.

İzzetlü ve rif'atlı paşalar hazerâtının huzûrlarına da'vât-ı sâfiyât ve teslîmât-ı vâfiyât ithâfiyla ve şerâyi'-şi'âr Âsitâne-i sa'âdetden Leh hudûdına varınca yol üzerinde vâkı' olan kuzât efendiler *zîde fazluhûm ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân* mütesellimler ve voyvodalar ve kethudâ yerleri ve yeniçeri serdârları ve a'yân-ı vilâyet ve iş erleri ve iskele emînleri *zîde kadruhûm* ba'de's-selâm inhâ olunur ki Françe pâdişâhının hâlâ Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan elçisi *kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye* Markiz de Bonnack ختمت عواقبه بالخير in Leh'de baş hatmân olan Sinavski'ye irsâl eylediği dört re's atların emîn ü sâlim mürûrına mümâna'at olunmamak bâbında sâdır olan fermân-ı âlî-şânım [29b] mücibince mektûb tahrîr ve irsâl olunmuşdur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde mücib-i emr-i âlî üzere amel ü hareket idüp, hilâfindan hazer eyleyesiz. Bâkî ömr ü rif'at dâ'im bâd.

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü âlî-himmetlü sultânım hazretlerinin südde-i sidre-mümâsslarına kemâl-i ta'zîm ü tefhîm birle rûy-i niyâz sûde kılındıktan sonra, ma'rûz-ı

dâ'î-i ihlâs-ı murâ'ileri oldur ki Leh'de baş hatmân olan Sinavski dâ'ilerine mektûb gönderüp bu taraftan kendüye dört re's at göndermemizi niyâz-mend olduğuna binâ'en, kemâl-i inâyetlerine mağrûren dört re's at iştirâ ve hâzır u âmâde olunmağın, şimdiye degin dâ'ileri hakkında sünûh iden, gelen lutf u keremlerine binâ'en ruhsat-ı aliyyeleri erzânî buyurılıp, mürûr u ubûrlarına mûmâna'at olunmamak içün emr-i şerîf niyâzıyla arz-ı hâli ma'an merfû'-ı hâk-pây-ı devletleri kılınmışdır. Ma'lûm-ı devletleri oldukda müsâ'ade-i aliyyeleriyle dâ'ileri beyne'l-emâsil mesrûr buyurılmak bâbında emr ü fermân devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü kerîmü's-şân ve amîmü'l-ihsân sultânım hazretlerininindir.

Mine'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Trablusşâm Vâlisine Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Sa'âdetlü, mür'üvvetlü, mekremetlü sultânım paşa-yı celîlü'l-kadr hazretlerinin mevrîd-i izz ü ikbâl olan pîş-gâh-ı ma'âlî-esâslarına kemâl-i i'zâz ü ikrâmı hâvî cevâhir-i da'vât-ı sâfiyât-ı icâbet-âyât ve²²⁸ [30a] zevâhir-i teslîmât-ı vâfiyât-ı isâbet-gâyât ithâfiyla du'â-yı ömr ü devletleri edâsından sonra nümûde-i senâ-kâr-ı bî-mirâları budur ki kemâl-i keremlerinden firistâde buyurılan kitâb-ı müstetâb-ı âsafâneleri bir vakt-i firûzda şeref-bahş-ı vürûd idüp, mazmûnunda Trablus'da mütemekkin Françe konsolosumuzun gâret olunan envâl ü eşyâsının bi't-temâm zuhûra getirülmesi bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîleleri olunduğı iş'âr olunmağla, iktisâb-ı sürûr-ı evfâ olup, du'â-yı ömr ü devletleri tekrâr olunmuşdur. Ancak bu âna degin zuhûra getirülmedüğü devletlü, inâyetlü sadr-ı a'zam hazretlerinin iğbirâr-ı hâtır-ı enverleri olmağın evvelkiden müşedded ü mü'ekked fermân-ı âlîşân ısdâr ve hâssaten sil[â]h-şorlerden izzetlü Küçük Alî Ağa'yı mahsûsan mübâşir nasb ve konsolos-ı mesfûr ile ma'an irsâl itmeleriyle, *inşâ'-Allahu te'âlâ* vusûl ve muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı âsafâneleri oldukda ashâb-ı fesâdâd olanlar ahz olunup, eger konsolosumuzun ve eger sâ'irlerin gasb u gâret olunan nukûd ve eşyâları her ne ise bir sâ'at mukaddem bi't-temâm zuhûra getirilüp, emr-i şerîfin tenfîz ü icrâsı bâbında derûnî himmet-i şerîfleri niyâz olunur. Kemâl-i sa'y ü ihtimâmları olup karîben bi't-temâm zuhûra getirüldükde meclis-i âsafide mahâmid-i

²²⁸ Bu kelime metinde mükerrerdur.

seniyyeleri ile ratbü'l-lisân ve taraflarından teşekkür-i azîm olunmağla semeresi müşâhede olunacağı bilâ-reybdır ve konsolosumuz bu gûne felâket ile ol taraftan nez' olunup, bu tarafa gelmekle beyne'n-nâs tekmîl-i ırzına vesîle olacak envâ' iltifât u nevâzişleriyle²²⁹ karînü'l-'ayn ve [30b] fi-mâ-ba'd²³⁰ dahi eger konsolos-ı mesfûrun ve eger ol tarafta olan tüccârımızın üzerlerinden nazar-ı şerîflerin bî-dirîğ buyurılıp, mahmiyyü'l-himâye ve ba'd-ezîn bu gûne şenâ'at zuhûrundan vikâye olunmaları bâbında kerem ü himmetleri der-kâr buyurılmak mes'ûldür. Bâkî hemvâre izz ü sa'âdet ü ikbâl ü kâm-rânî mütezâyid bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[31a-31b]²³¹

Françe Elçisinden Kudüs-i Şerîf Müftüsü Efendiye Mektûb Bu Minvâl Üzere.

İzzetlü, fazîletlü, samâhatlu efendi hazretlerinin meclis-i şerîf ve mahfil-i münîfleri savbına mezîd-i ta'zîm birle da'vât-ı sâfiyât ve teslîmât-ı vâfiyât ithâfiyla mübârek hâtır-ı âtır-ı fazîlet-me'âsirleri alâ-vechi'l-hulûs istiksâ kılındıktan sonra, nümûde-i muhlis-i hâlisü'l-cenânları oldur ki lutflarından nâşî firistâde-i savb-ı muhlisî olan mektûb-ı şerîfleri vâsıl ve mefhûmı bi-temâmihâ ma'lûm-ı muhlisî oldı. Mukaddemâ ve'ad buyurdıkları dostluğun muktezâsınca ba'zı gûne beyyin olan eşhâsın tecemmu'ları husûsunda sun' u alâkaları olmamak me'mûlümüz iken mektûb-ı şerîflerinde dahi berât-ı zimmetleri tahrîr olunmağla ilm-i yakîn hâsıl olup, dostlukları derûnumuzda pâ-ber-cây-ı istihkâm olmuşdur. Şevketlü ve kudretlü pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin murâd-ı hümâyûnları olan husûsa muhâlefete kimin yârâ-yı kudreti vardır? Ba'd-ezîn dahi dostlukları ve ta'mîr husûsunun hıtâmına dek yine bir nizâ'a müte'allık ahvâl vâkı' olmak ihtimâli olur ise hüsn-i vechle müdâfa'asından sa'y ü himmetleri ve tarafdârlığımızda bulunmaları me'mûldür ve ol tarafta olan Efrenc râhiblerimizin üzerlerinden hüsn-i nazarları niyâz olunur ve bu tarafta gerek fazîletlü şeyhü'l-İslâm hazretlerine müte'allık ve gerek sâ'ir vâkı' olan umûr-ı husûslarınızda

²²⁹ Öncesinde "nevâzişlerle" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²³⁰ Öncesinde "fi-mâ-ba'd" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²³¹ Bu aralıkta olan tahrirat mecmua içerisindeki 17b-18a'daki tezkirenin ve 18a-18b'deki mektubun birebir kopyası olduğundan dolayı yeniden transkribe edilmemiş, burada sadece mektupların varak numaraları verilmiştir.

muhlisleri dahi cân u baş üzere sa'y idecegimiz bî-iştibâhdır. Bâkî hemvâre izz ü fazîlet dâ'im bâd.

Mine'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[32a] Françe Elçisinden Kudüs-i Şerîf Sancağı Mutasarrıfı İbrâhîm Paşa'ya Yazıldı.

Sa'âdetlü, mür'üvvetlü sultânım paşa-yı kâm-kâr hazretlerinin pîş-gâh-ı izz ü ikbâllerine nihâyet-i ta'zîm ü tekrîm birle cevâhir-i da'vât-ı sâfiyât ve zevâhir-i teslîmât-ı vâfiyât ithâfiyla hâtır-ı âtır-ı izzet-me'âsirleri alâ-vechi't-tevkîr istiksâ olunduktan sonra, inhâ-kerde-i sâdikü'l-vâlâları oldur ki menzil ile taraf-ı Devlet-i aliyyeye gönderilen bendeleriyle firistâde buyurılan mektûb-ı mahabbet-üslûbları vârid ve mefhûm-ı devlet-nümûnı bi'l-küllîye karîn-i iz'ân-ı sadâkat-kârî olup, ta'mîr ü termîm husûsunda olan dostlukları ve tâ'ifemizin himâyet ü sıyâneti sünûh iden lutfları bir vechle ferâmûş olunmaduğundan mâ'adâ mahallinde lâzım olan dostlukda dakîka fevt olunmayacağı zamîr-i münîr-i hurşîd-nazîrlere rûşendir. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* karîben nâ'il-i merâm olmalarına müberhendir. Taraf-ı sa'âdetlerinden avdet itdirilen bendeleri ve ma'an ba's olunan Süleymân Ağa kulları deryâdan irsâl olunmağla, henüz gelüp vusûl bulmuşlardır. *Bi-mennihi te'âlâ* resîde-i savb-ı muhlisleri oldukda (...?) şerîfleri olan her ahvâl-i mâ-fi'l-bâlleri vücûda getirilmesi bâbında kemâl-i sa'y ü ihtimâm üzere olmamız bî-iştibâh-ı cenâb-ı dostî-nişânelerinden me'mûldür ki gerek ta'mîr husûsunda ve gerek tâ'ifemizin himâyet ü sıyânetleri bâbında ba'de'l-yevm dahi himmet-i aliyyeleri mebzûl ve bî-dirîğ ve bu hayır-ı âlâ işleri dahi dostluğa lâyük vech üzere sipârişlerine sarf-ı himmet ve bezl-i iktidâr idecegimiz lâ-şekkdir. Bâkî hemvâre izz ü ikbâl ü kâm-rânî mezîd bâd.

Mine'l-muhibbû'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[32b] Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü sultânım hazretlerinin südde-i seniyye-i müşeyyedü'l-esâslarına ma'rûz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îleri oldur ki Françe tâcirlerimizden birinin Âişe nâm hanım ile bir Frenk-hâne îcârı husûsunda nizâ'ları olmağla tenbîh-i şerîfleri üzere faysal virilmek kıyâs olunurdu. Lâkin henüz faysal virilmedüğine binâ'en ve tekrâren tasdî'-i ser-i muhteremlerine cesâret olundu. Ma'an merfû'-ı hâk-pây-i devletleri kılınan arz-ı hâle manzûr-ı sa'âdetleri buyurılmak niyâz olunur. Merkûme hanım temessük ile hânesini îcâr eylemiş-iken mazmûnunu icrâ kaydında olmaduğundan, tâcirimizin da'vâsı mezbûre hanım ile der-kemâl-i inâyetlerinden faysal virilmesi-çûn fermân-ı şerîfleri ihsânıyla dâ'î-i bî-mürâ'îleri mesrûr buyurıla. Bâkî emr ü fermân devletlü, sa'âdetlü sultânım hazretlerindir.

Mine'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Devlet-i Aliyye Tarafına Arz-ı Hâl Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Devletlü, sa'âdetlü sultânım hazretlerinin huzûr-ı âlîlerine arz-ı hâl oldur ki vezîr-i a'zam sâbık Hüseyin Paşa merhûmun kızı Âişe Hanım'ın Galata'da bir Frenk-hânesi olup, bundan akdem müste'ciri olan İngiltere tâcirlerinden Palmantir nâm²³² tâcir firârından sonra, hâne-i mezkûreyi mezbûre hanım Françe tâcirlerinden David Maci nâm tâcirimize Receb'in guresinden bir seneye degin döt yüz guruşa îcâr ve²³³ [33a] yedine memhûr temessük virmiş-iken, hanım-ı merkûmeden habersiz Henker nâm diger İngiltere bâzergânı sâkin olduğuna binâ'en, bundan akdem huzûr-ı sa'âdete²³⁴ arz-ı hâl ve hanım-ı mesfûrdan teşekkî ve şer'le görülmesi niyâz ve bir senelik îcâr temessüki ibrâz olundukda, hanım-ı mezkûre tarafından vekîli olan kimesne arz-ı hâl birle hâne-i merkûmeyi bi't-temessük bir seneye degin merkûm David Maci nâm Françe tâcirine îcâr eyledüğünü ikrâr ve merkûm Henker nâm İngiltere tâciri mezbûre hanımın izni ve rızâsı yoğ-iken cebren sâkin olduğun teşekkî itmekle; "Fuzûlî sâkin olan İngilterelü

²³² Öncesinde "nâm" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²³³ Bu kelime metinde mükerrerdır.

²³⁴ Öncesinde "sa'âdetlerine" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

ihrac oluna” deyü fermân-ı âlîleri ihsân olunup, ba’dehu; “*Mezbûre hanımın vekîli ile Françe ve İngiltere tercemânlarını bir yere getürdilüp her kimin senedi şer’î²³⁵ ise ol zabt eyleye*” deyü çavuşbaşı ağaya lisânen fermân-ı şerîfleri olmağla, imtisâlen tercemânım kulları ve hanımın vekîli yigirmi dört gün ale’t-tevâli kapudan eksik olmamış-iken, İngiltere tercemânı gelmedüğinden gayrı mezbûre hanımı iğfâl içün; “*Lisânen sâdir olan fermân-ı şerîfleri mûcibince Françe Elçisinin Baş Tercemânı olan Fornetti ile izzetlü çavuşbaşı ağanın huzûrunda murâfa’â olduk, cevâblarını meşrû’ görmedi*” deyü cevâb eylemesi ihtimâli olup, bu ta’vîk u te’hîr ile tâcirimize küllî gadr olmağla mercûdur ki hanım-ı mezbûrenin vekîli ile tâcir-i mesfûr huzûr-ı sa’âdete ihzâr ve hâne sâhibi olan mezkûre hanımın essah murâdı ne yüzden ise ma’lûm-ı devletleri oldukda, adâlet-i kâmileleri mûcibince [33b] icrâ-yı hakk buyurılmak bâbında fermân-ı şerîfleri niyâz olunur. Bâkî emr ü fermân devletlü, sa’âdetlü sultânım hazretlerindir.

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Niş Muhâfızı Paşaya Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Devletlü, sa’âdetlü, mür’üvvetlü, re’fetlü sultânım hazretlerinin pîş-gâh-ı sa’âdet-dest-gâhlarına kemâl-i ta’zîm ü tekrîm birle ma’rûz-ı dâ’î-i ihlâs-ı murâ’îleri oldur ki Allah *sübhânehu ve te’âlâ* hazretleri vücûd-ı şerîflerin cemî’ âfâtdan masûn eyleye, âmîn! Benim devletlü, sa’âdetlü, mür’üvvetlü sultânım hazretleri ba’zı husûsumuz içün Devlet-i aliyyenin izniyle Nemçe üzerinden, yasakçımız yediyle mektûblar irsâl olunmağla, *inşâ’-Allahu te’âlâ* zîr-i nigîn-i hükûmetleri olan Niş’e vardıkda eglendirilmeyüp mektûbları bir sâ’at mukaddem Belgrad tarafına îsâle ve yasakçımızı girü taraf-ı dâ’îlerine avdet ü ric’at itdirilmek husûsunda mesâ’î-yi cemîle-i âsafâneleri der-kâr buyurılmak niyâz olunur. Hulûs-ı derûn ile dil-beste olan dâ’î-i sâdiku'l-vâlâlarından olduğum, muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı destûrâneleri olmağla, fî-mâ-ba’d dâ’î-i muhlisleri²³⁶ mübârek hâtır-ı enverlerinden ib’âd buyurılmayup, ahyânen muhâtaba-i aliyyeleriyle karîrû’l-ayn-ı şâd-mânî buyurulmak bâbında, kerem ü ihsân devletlü, sa’âdetlü, mür’üvvetlü re’fetlü sultânım hazretlerindir.

Hâlisü’l-fu’âd

Markiz de Bonnak

²³⁵ Öncesinde “sened-i şer’î” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²³⁶ Öncesinde “hâlisaları” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

Elçi-i Françe

Hâlâ

Sadr-ı A'zam Kethudâsından Niş Muhâfızı Abdullâh Paşa'ya Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Devletlü, sa'âdetlü, mür'üvvetlü, re'fetlü efendim, sultânım hazretlerinin türâb-ı âsitân-ı devlet-âşiyânları levâzım-ı ta'zîm ü [34a] tebcîl ile zîver-i dîde-i zarâ'at ü ibtihâl kılınup, lâzıme-i numâyende-i²³⁷ uhde-i hulûsânemiz olan imtidâd-ı ömr ü devletleri du'âsı hulâsa-i âmâl idügi, pîş-gâh-ı ma'âlî-dest-gâhlarına arz olunmak siyâkında ma'rûz-ı bendeleri budur ki Hakk *sübhânehu ve te'âlâ* hazretleri vücûd-ı şerîflerin hatâsız idüp, sâye-i sa'âdetlerin fark-ı bendegîde dâ'im ü kâ'im eyleye, âmîn! Benim devletlü, sa'âdetlü, mür'üvvetlü, re'fetlü efendim, sultânım hazretleri Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan dostumuz Françe elçisinin ba'zı husûs içün Nemçe tarafından Françe'ye yasakçı yediyle gönderdügi mektûblar vardukda, mahalline irsâle müsâ'ade-i destûrâneleri erzânî buyurılmak recâsıyla ubûdiyyet-nâme tahrîrine mübâderet olunmuşdur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda, husûs-ı mezbûra müsâ'ade-i aliyyeniz der-kâr buyurılmak bâbında, emr ü fermân devletlü, sa'âdetlü, re'fetlü²³⁸ efendim, sultânım hazretlerininindir.

Bende-i

Mehmed Kethudâ-yı

Sadr-ı âlî

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Kethudâsına Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Sa'âdetlü, mekremetlü, mür'üvvetlü sultânım ağa-yı celîlü'ş-şân hazretlerinin huzûr-ı devlet-mevfûrlarına kemâl-i ta'zîm ü ikrâm birle inhâ-yı dâ'î-i devletleri²³⁹ oldur ki bu âna degin Françe tüccârımız tarafına vârid olan poliçelerin bir gün evvel edâ ve teslîmine sa'y ü ihtimâm idüp, kusûrları yoğ-iken hâlâ gelen poliçelerin edâsının

²³⁷ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²³⁸ Öncesinde "re'fetlü" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²³⁹ Öncesinde "devletler" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

te'hîri zolota²⁴⁰ ve sâ'ir akçenin tezâyüd bulmasına müte'allık, sarrâf tâ'ifesi beynlerinde ba'zı akāvîl şüyû' bulduğuna [akāvîl (...?) cem'î]²⁴¹ [34b] binâ'en, bir vechle akçe bulmaları hadd-i imkânda olmamağla, husûs-ı merkûm eger vâkî' ve eger gayr-ı vâkî' poliçelerimizin tekmîl ve edâsı-çûn bir sûret-i müstahseneye ifrâğî bâbında himmet-i aliyyeleri niyâz olunur. Bâkî lutf u kerem sa'âdetlü, mür'üvvetlü sultânım hazretlerindedir.

Mine'l-muhibbû'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Niş Vâlisi Abdullâh Paşa'dan Françe Elçisine Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Ri'âyetlü, rağbetlü, hakîkatlü dostumuz elçi beg ختمت عواقبه بالخير kibeline selâm-ı selâmet-encâm ve peyâm-ı meveddet-irtisâm iblâğıyla, hâl-i hâtırları su'âl olunduktan sonra, i'lâm olunan oldur ki yasakçı yediyle irsâl olunan mektûblar vürûd idüp, Beç cânibine gidecek mektûblar Perâkin kapudanına eriştirilüp ve andan Belgrad'a ve Beç tarafına gönderilmek üzere yasakçı vürûdunda Perâkin kapudanına irsâl olunup, yasakçı tarafınıza avdet itdirilmekle mektûb-ı meveddet tahrîr ve irsâl olunmuşdur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde bundan böyle dahi düşen husûsları i'lâm u iş'âr ve dostluklarında üstüvâr ü pâ-y-dâr olmaları me'mûldür.

Kudüs-i Şerîf Kādîsinden Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

İzzetlü, mür'üvvetlü, sadâkatlü elçi beg sultânım hazretlerinin meclis-i münîf-i irem-nihâdları savb-ı mahâsin-evbine mikyâs-ı tasavvurdan efzûn dürer-i ed'iyye-i kıymetdâr-ı dest-i sadâkat ile îsâr ve gurer-i esniyye-i anber-i'tibâr-ı dâmen-i mahabbet ile nisârî siyâkında münhâ-yı muhlis-i sadâkat-kârları budur ki ber-muktezâ-yı tab'-ı kerîm taraf-ı [35a] meclis-i bî-riyâ-mücânibleri pîrâmen-gerd-i hâtır-ı âtır-ı mekârim-mu'attarları²⁴² olursa, *bi-hamdi'llâhi'l-Melikü'l-Gaffâr* şimdilik vücûd-ı hâk-sâr rûzgâr-ı sitîze-kârdan sâlim olup, dostân-ı zevi'l-ihtirâm siyemmâ cenâblarının zikr-i cemîl ü

²⁴⁰ Zolota: Aslı Lehçe bir kelime olup gene bu memlekete ait doksan akçalık gümüş sikkeye verilen isim. I. Abdülhamid devrine kadar tedavül etmiştir. Bk. Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügâtı*, 2. Baskı, İstanbul 1986, s. 378.

²⁴¹ Bu ifadeler derkenarda yeralmaktadır.

²⁴² Öncesinde "mu'attarları" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

senâ-yı cezîl ile mertûbü'l-lisân iken, bir vakt-i ferhunde-²⁴³bahtda tercemân Mansûr yediyle mektûb-ı meveddet-üslûbları vâsıl oldukda, mine'l-mebede' ile'l-makta' feth ü kırâ'et ve derûnunda münderic olan kelimât-ı dürer-bârları ma'lûm-ı meclis-i hayr-endîşleri olup, bir mertebede sürûr u hubûr hâsıl olmuşdur ki vafında kalem-i beride zebân âciz ü hayrândır. Benim sadâkat-mendim *bi-hikmeti'llâhi te'âlâ* me'mûr olduğumuz Kamâme husûsı me'mûldür ki bizlerin yüzünden itmâmı müyesser olup, dostluğa bâ'is ola. Ancak bi-hasebi't-tarîk mahsûl-ı ömrümüz olan Haleb Kazâsı kazâyâ uğrayup üzerimizden ref' ve hâsılı harcına ancak vefâ ider Kudüs-i şerîf kazâsıyla mübâdele buyurmuşlar. Bu esnâda gadr-ı küllî hâsıl olup, gumûm u hümûm ile evkât-güzâr idüğümüz ma'lûmunuz olup, eger imkân var ise gerek vezîr-i a'zam hazretleri hâk-pâylarında ve gerek veliyyü'n-ni'am şeyhü'l-İslâm hâk-pâylarında; "*Mollâ efendimiz hâliyâ Kamâme tekmîli içün mansıbı âhara tevcîh olunup, min-ciheti'l-menâfi' dîn-ile mükâfât olunmuş*" deyü hüsn-i terbiyeniz bî-dirîğ buyurilup, bir Burusa pâyecigi²⁴⁴ veyâhûd olmaduğı takdîrce Kamâme-i merkûmenin itmâmına degin tahammûli olan Şâm-ı şerîf ile bu dâ'ileri mütelakkî buyurulsa memnûn ve lutf u keremlerine mazhar olmuş olurum. Bu iki şikkın birisi ile dil-şâd buyurılmak bâbında kelime-i tayyibeleri bâ'is-i izdiyâd-ı hubb u vidâd ve minnetdâr-ı cemîleleri ile **[35b]** dil-şâd buyururlar. Sıva husûsı-çûn mahzâ cenâbları tarafına mürâ'ât olunup, tekâsül olunmadı. Ümîddir ki hayyiz-i kabûlde vâkî' ola vücûd-pezîr olmak lâzım gelürse fermân-ı âfide bu muhlisleri gayr-ı mezkûr olmak me'mûldür. Tarafeyne münâsib görünür, العارف يكفيه الإشارة²⁴⁵. Benim sadâkat-mendim tahmîl-i minnetdir. İki kıt'a ubûdiyyet-nâmemiz ki vardır; birisi sadr-ı âlî hazretlerinedir ve birisi veliyyü'n-ni'am kerîmü's-şeyh şeyhü'l-İslâm hazretlerinedir. Bir ân mukaddem bir emîn âdem ile veyâ bi'z-zât irsâle himmet-i aliyyeleri bî-dirîğ buyurulsa, icrâ-yı sadâkat itmiş olurlar. Münâsebetle derûnî varak-pâreçemizde der-kâr olan recâmız vâsıl-ı hedef-i icâbet olmak olursa, muktezâ-yı sadâkat icrâ ve bizim dahi hizmet-i merkûmede dâmen-der-miyân idüğimiz hebâ olmuş²⁴⁶ olmaz. Bâkî hemvâre izz ü rif'at bâd.

Min-ahlasü'l-fu'âd Ahmed el-Kütâhî

El-kâdî-i be-medîneti'l-Kudüsü's-Şerîf

²⁴³ Öncesinde "ferhunde" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁴⁴ Öncesinde "pâyecigi" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁴⁵ El-ârifü yekfîhi'l-işâretü: Arif olana bir işaret yeter.

²⁴⁶ Öncesinde "olması" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

France Elçisinden Sadr-ı A'zam Kethudâsına Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Sa'âdetlü, mür'üvvetlü, âlî-himmetlü sultânım ağa-yı celîlü's-şân hazretlerinin huzûr-ı sa'âdetlerine kemâl-i ta'zîm ü tekrîm birle du'âlar iblâğıyla inhâ-yı muhlis-i bî-ıştibâhları oldur ki devletlü, inâyetlü, sâhib-i devlet hazretlerine Kudüs-i şerîfe müte'allık bir husûsî niyâza dâ'ir tezkire ile bir kâ'imecik gönderilmiştir. Huzûr-ı sa'âdetlerine teblîğ-i niyâzımızın²⁴⁷ husûli bâbında kelime-i tayyibeleri niyâz olunur. Kemâl-i kerem ü lutflarıyla dâ'îleri[ni] mesrûr u minnetdâr buyurular. Bâkî hemvâre izz ü sa'âdet ü ikbâl dâ'im bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i France

Hâlâ

[36a]²⁴⁸ France Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, mür'üvvetlü, sultânım hazretlerinin kible-gâh-ı erbâb-ı hâcât olan südde-i refî'-i sidre-mümâsslarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîm birle arz-ı dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îleri oldur ki Kudüs-i şerîfe müte'allık bir husûsun husûli temennâsıyla bir kâ'imecik terkîm ve küstâhâne firistâde-i pîş-gâh-ı devlet-masîrleri kılınmağın kemâl-i inâyetlerinden manzûr-ı nazar-ı enverleri buyurılıp ma'lûm-ı devletleri oldukda niyâzımızın husûlüyle dâ'îleri mesrûr u ihyâ buyurılmak bâbında emr ü fermân ve kerem ü ihsân devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, sultânım hazretlerindedir.

E'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i France

Hâlâ

²⁴⁷ Öncesinde "niyâzımın" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁴⁸ Bu sayfanın başı: "*Kudüs-i şerîf Kâdîsi'nden France Elçisine gelen mektûb bu minvâl üzere. İzzetlü*" şeklinde başlamış fakat sonradan bu ibarenin üzeri çizilmiştir.

Kudüs-i Şerîf Kādîsinden Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

İzzetlü, mür'üvvetlü, sadâkatlü tâ'ife-i Mesîhiyyenin mu'temedi²⁴⁹ olan sultânım elçi beg hazretlerinin revnak-ı ferah-fezâ olan nâdî-i irem-âsâları savb-ı bülend-evbine mezîd-i i'zâz ü ikrâm ve fart-ı tevkîr ü ihtirâm birle dürer-i ed'iyeye-i süreyyâ-nizâm ve gurer-i esniyye-i miskiyyetü'l-hitâm ithâfî siyâkında müntehâ-yı muhlis-i sadâkat-isti'lâm budur ki berdâşte-i âdet-i kadîme taraf-ı muhlis-i bî-riyâ-mücânibleri istihbâr-ı lâyhâ-ı kalb-i serîre-dânları olursa *bi-hamdi'llâhi te'âlâ vü takaddes* şimdilik vücûd-ı bî-cûd dâ'ire-i sıhhatde mevcûd olup mertebe-i hulûsumuz [36b] olan zikr-i cemîl ve senâ-yı cezîleleriyle mertûbü'l-lisân idüğimize yine zamîr-i münîrleri şâhiddir. Tarafî Devlet-i aliyyeden me'mûr olduğumuz maslahatın encâm-pezîr olması bâbında ser-i mû taksîrâtımız yokdur. Bir şey ki husulî mümkün²⁵⁰ ola ser-i mû tekâsül olunmaz husûs-ı merkûmede katı çok müsâ'ade-i şer'iyeye olup yine bir gün evvel itmâmına sa'y ü gûşîşde ihtimâm üzereyüzdür. Me'mûldür ki Muharrem'de *bi-meşîyyeti'llâhi te'âlâ* temâm olup keşf hüccetleri taraf-ı Devlet-i aliyyeye irsâl olunur ancak bu esnâda çekilen metâ'ib-i şâkkanın ivazını Rabbü'l-âlemîn hazretleri ihsân eyleye. Bunun keşf ü tahrîri esnâsında ahâlî-i vilâyet ma'rifetiyle olunmak lâzım gelmekle iki kıt'a hatt-ı şerîf unvânıyla mu'anven fermân-ı âlî kırâ'et olundukda her berî cevâblarında; "*Bizleri pâdişâh-ı âlem-penâh hazretleri men' buyurmuşlar*" deyü imtinâ'da olduklarında bu fakîr cümle ahâlî-i vilâyet ve vâlî-i vilâyet bulunmak üzere ahz eyledigimiz fermân-ı âlî kırâ'et olundukda fermân-ber olup cem'-i kesîr ile keşf ü tahrîr müyesser oldu, ve-illâ hâl gayrı olurdu. *Li'llâhi'l-hamd* bu âna degin selâmetdedir. Ba'de'l-yevm dahi Rabbü'l-âlemîn encâmını dahi hayr eyleye *bi-mennihi ve keremihi*. Ancak bu esnâda Haleb gibi mansıbımız âhara tevcîh ve hâsılı ancak harcına vefâ ider Kudüs-i şerîf ile bize gadr-ı küllî olmuşdur. Sem'an ve tâ'aten çâre nedir ve lâkin ol âteş ü ıztırâb ile mekremetlü veliyyü'n-ni'am efendimiz hazretlerinin ve sa'âdetlü sâhib-i devlet hazretlerine ve kethudâ beg hazretlerine birer ubûdiyyet-nâme tahrîr ü irsâl olunup lutflarına terakkub olunmuş-idi. Meger Kudüs-i şerîfde Sahratullâh ile [37a] Mescid-i Aksâ'nun meremmât ve ta'mîri içün keşf ü tahrîrine ta'yîn buyurmuşlar. Paşanın tekâsülünden nâşî iki gün sonra feth ü kırâ'et olundukta sem'an ve tâ'aten bu fakîre hicâb gelüp icâletü'l-vakt cenâblarına tahrîr-i varaka irsâl olundu. Me'mûldür ki cenâblarına evvel vusûl bulan üç kıt'a ubûdiyyet-nâme virilmedi ise min-ba'd virilmeyüp, bu def'a vürûd iden ubûdiyyet-

²⁴⁹ Öncesinde "mu'temed" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁵⁰ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

nâmemiz sa‘âdetlü veliyyü’n-ni‘am efendimiz hazretlerine virilüp, poliçe-nâmeyle kendülere sipâriş olunan meblağ beş yüz zolota hâk-pây-ı şerîflerine vaz‘ buyurasız. Egerçi zahmetdir taraf-ı hâtırımız içün ma‘zûr buyurasız. Bizler bu tarafda Mansûr tercemân ile hesâbımız görilür ve veliyyü’n-ni‘am efendimiz hakkımızda ne cevâb iderlerse taraf-ı muhlislerine ifâde idesiz. Bizi bu husûsda memnûn idersez inda’llâh ve’n-nâs zâyi‘ olmaz. Eger mukaddemâ sadr-ı âlî hazretlerinin ve kethudâ beg hazretlerine husûsâ mekremetlü veliyyü’n-ni‘am hazretlerine irsâl olunan ubûdiyyet-nâmelerimiz virilmiş ise zehî küstâhîye ictirâ olunmuşdur. Zîrâ bu tarafda Sahratullâh²⁵¹ ta‘mîrine me‘mûr olduğumuz takdîrce Kudüs-i şerîfde meks iktizâ ider. Sem‘an ve tâ‘atendir. İktizâ iderse ubûdiyyet-nâmeler virildiği takdîrce yine hüsn-i terbiyye ile sa‘âdetlü sâhib-i devlet hazretlerine, veliyyü’n-ni‘am hazretlerine ve kethudâ beg hazretlerinin hâk-pâylarına haberimiz olmadığını ifâde ve iki gün sonra âgâh olduğumuz ta‘miye ve bu tarafda ahvâl ne yüzden olup her birlerinden ne güne mu‘âmele sudûr iderse ifâde itmenizden be-gâyet memûn ve her umûrunuzda **[37b]** hasbe’l-kudret sarf-ı nâ-mahsûr olmasına iştibâh olunmaya. Benim sadâkat-mendim sadâkatlü veliyyü’n-ni‘am şeyhü’l-İslâm efendimize aynî beş yüz zolota pâk akçe virile ve otuz zolota fetvâ emîni Sâcidî Alî Efendi’imize ve otuz zolota²⁵² kethudâ-yı veliyyü’n-ni‘am birâderimiz Ahmed Efendi’imize virilüp mektûblarını dahi virilüp, yine her birinden birer mektûb ve Kudüs-i şerîf mansıbının emîrini her kime virdiler ise tahsîl olunup taraf-ı muhlislerine irsâle himmet buyurasız. Mansıbımızın emr-i şerîfi gelmeyüp, ancak mûmzâ vü mahtûm sûreti gelmiştir ve sâ’ir efendilerden ve ahbâbdan be-her-hâl mektûblar vardır. Birisi zuhûr itmemiştir. el-Hâc Osmân dirler bir vâcib-i hıbsat herîf imiş. Karîben Kudüs-i şerîf vekîliniz geldi anda dahi haber yokdur. Gelmek lâzım gelse vekîl ile gelür idi. Aslâ haber yokdur. Bu kadar teşvîşe bâ’is oldu. Benim sadâkat-mendim, sultânım mîr-i muhterem mecmû‘i zolota beş yüz altmış aded zolotayı sa‘âdetlü veliyyü’n-ni‘am efendimiz hazretlerinin hâk-pây-ı şerîflerine vaz‘ oluna taksîmini anlar a‘lemdir ale’l-isti‘câl ketb ü tahrîr olunmuşdur, kusûrı ma‘zûr ola. Bâkî izz ü rif‘at dâ’im bâd.

Min-ahlasü’l-fu‘âd Ahmed el-Kâdî

Be-medînetü’l-Kudüsü’ş-şerîf

²⁵¹ Öncesinde “sahra” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁵² Öncesinde “zolota” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

Kudüs-i Şerîf Paşası el-Hâc İbrâhîm Paşa'dan Françe Elçisine Mektûbdur.

İzzetlü ve rif'atlı, meveddetlü ve sadâkatlü muhibb ü muhlisimiz elçi beg hazretlerinin huzûr-ı izzet-mevfûrları savb-ı izzet-evbine vüfûr-ı mahabbet ü kesîr-i meveddet ile dürer-i da'vât-ı sâfiyât-ı muhâlesat-meşhûn ithâfiyla hâl ü hâtır-ı âtırları tefakkud siyâkında hemîşe Hakk *sübhânehu ve te'âlâ* hazretlerinin hıfz u emânetde masûn olasız. [38a] Benim izzetlü ve meveddetlü dostum hazretleri²⁵³ bundan akdem irsâl olunan mektûbunuz gelüp vusûl bulup mefhûmundan memnûn u mahzûz olup hakkımızda bundan akdem vücûda gelen sa'y ü mu'âmelenizden cihân cihân mesrûr olduk. Allahu te'âlâ mu'ammer eyleye. Bundan esbak fetvâ-yı şerîfe ve hüccet-i şer'iyeye ile hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sâdır olup ta'mîr ü termîmine izn ü ruhsât virilüp, Kamâme husûsı-çûn muhlislerine olan gerek emr-i hümâyûn ve gerek devletlü, inâyetlü, veliyyü'n-ni'am sâhib-i devlet efendimizin mektûb-ı emr-üslûblarında emr ü fermân buyurulduğı vech üzere, efendilerimizin emr ü fermânlarına imtisâlen Kamâme-i mezkûrenin iktizâ iden husûslarında, gerek taşradan gelecek eşyâlarına ve gerek derûnunda olan umûrunda ihtimâm u dikkat idüp hıfz u hurâsetde gice vü gündüz bezl-i makdûr ile isticlâb-ı rızâ-yı hümâyûnda olduğumuz ma'lûm-ı şerîfleridir. Bundan akdem; "*Şâm-ı şerîf vâlisi mîrû'l-hâc vezîr-i mükerrerem devletlü Osmân Paşa hazretleri tarafından muhâfaza içûn bir mikdâr bayrağa muhtâcdır deyü yigirmi bayrak süvârî*"²⁵⁴ ta'yîn idüp masârıfları Kamâme'den verilmek üzere mükâleme olunmuşdur" deyü bu muhlislerine mektûb-ı emr-üslûblarında işâret buyurmuşlar ve siz dahi bu tarafa tenbîh²⁵⁵ eylemek üzere te'ahhüd itmişsiz. Bu tarafda olan ruhbânlarınız dahi husûs-ı mezbûrî virmek üzere müzâkere ve te'ahhüd itmişlerdir. El-hâletü hâzihi kapumuzda olan levendât bayrağı kırkdan [mü]tecâvizdir. Anlar dahi bu husûsda muhâfaza içündürler. Devletlü, evliyâ-yı ni'am efendimizin fermân-ı âlîleri üzere emr ü fermân olunan husûslarda *alima'llâhu te'âlâ* cân u baş ile ihtimâm idüp [38b] *inşâ'-Allahu te'âlâ* her husûslarınızda sa'y ideriz. Mukaddemâ hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcibince vaz'-ı kadîmî üzere ta'mîr ü termîm olunmak üzere keşf²⁵⁶ ve hüccet olunup, sıva ve nakşî mürûr-ı eyyamî ile siyâh olup fakat sıva ile iktifâ olunmak üzere keşf ve hüccetleri taraf-ı Devlet-i aliyyeye irsâl olunmuş-iken tekrâr sıva olunmamak içûn²⁵⁷ fermân-ı âlî-şân sâdır olmağın tevâ'if ve ruhbânlarınız gelüp, vaz'-ı kadîmî üzere sıva

²⁵³ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁵⁴ Öncesinde "süvârî" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁵⁵ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁵⁶ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁵⁷ Öncesinde "üzere" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

olunmak şartıyla keşf ve hüccet olunmuş-idi ve mukaddemâlarda dahi; “*Bu husûsda yedimizde iki kıt’a hatt-ı hümâyûn ve birkaç hüccet-i şer’iyyemiz vardır*” deyü ibrâz idüp tekrâr taraf-ı aliyyeye arz u i’lâm olunmasın iltimâs itmeleriyle yedlerine arz-ı hâlimiz virilüp, gönderilmiştir. Vusûlünde ma’lûm-ı şerîfiniz olur. Devletlü evliyâ-yı ni‘am efendilerimizin fermân-ı²⁵⁸ âlîleri üzere her husûslarınızda kemâl-i sa’y ü ihtimâm idüp, efendilerimizin fermân-ı âlîlerin yerine getürmege bin cânla takayyüd ideriz. Efendilerimizin tenbîh ve fermân-ı âlîleri üzere bunlardan dahi bir şey talebiyle²⁵⁹ rencîde olunmamıştır. Alâ külli hâlin, ahsen vechle geçinüp gideyoruz ve fi-mâ-ba’d dahi efendilerimizin havfi derûnumuzda iken zerre kadar tecâvüz olunmaz. Ancak cenâbınızdan dahi mercûdur ki ol tarafda düşen husûslarımızda ihtimâm²⁶⁰ buyurup mansûbumuzun²⁶¹ ve tevliyetlerin mukarrer vakti karîb olmağla hâlâ elimizde dahi akçe olmadığı ma’lûmdur. Tevliyetler içün tokuz kîse akçe rikâbına ve mansûbumuz mukarreri içün dahi ne kadar lâzım olur ise ol tarafda cenâbınız virüp, edâ idüp, gerek tokuz kîse akçeyi ve gerek [39a] mansûb-ı mukarreri içün iktizâ iden câ’izeyi virüp, bu tarafda olan ruhbânlarınıza ve âdemlerinize tahrîr ü sipâriş idesiz. Tedrîc ile bunda sipâriş eylediginiz üzere virüp edâ ideriz. Bunda olan âdemleriniz dahi bu husûsı size tahrîr eylemek üzere te’ahhüd itmişlerdir. Bu husûsda ziyâde recâ olunur. Azîm dostluk idersiz ve bu tarafda olan âdemleriniz ve ruhbânlarınızın dahi bu esnâda harc ve masârifleri ziyâde olmağın anlar dahi şimdiki hâlde muzâyaka üzeredirler. Sizin lutfunuza muhtâcdırlar. Yine üzerlerinden nazarınızı dirîğ itmeyesiz. Zâhir sizden gayrı anların dahi bir bakacakları yoktur. Elbette size muhtâcdırlar. Üzerinize lâzım gelen mertebe def’-i zarûretleri husûslarında lutfunuzu dirîğ itmeyesiz ve hâlâ kapu-kethudâmız olan beg muhibbinizi dahi yanınıza getürüp, gerek tevliyetler içün ve gerek mansûbumuz mukarreri içün²⁶² müzâkere vü müşâvere idüp, vücûda gelmesine sa’y ü himmet buyurasız. *İnşâ’-Allahu te’âlâ* dostluk zâyi’ olmaz. Bizim dahi elimizden gelen mertebe dostluk dirîğ olunmaz ve inâyetlü, merhametlü, veliyyü’n-ni‘am sâhib-i devlet efendimiz hazretlerinin dahi nezd-i aliyyelerinde hüsn-i terbiyeniz ve hıdmetde rûz u şeb ihtimâm idüp isticlâb-ı rızâ-yı hümâyûnda olduğımızı tezkîre tefhîm buyurmanız ile memnûn oluruz. Bâkî hemîşe izzet bekâm bâd.

Mine’l-muhibbü’l-muhlis

²⁵⁸ Öncesinde “fermân” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁵⁹ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁶⁰ Öncesinde “ihtimâm” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁶¹ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁶² Öncesinde “içün” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

El-Hâc İbrâhîm
Muhâfız-ı Kudüs-i şerîf
Hâlâ

Kudüs-i Şerîf Müftüsinden Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye sadâkatlü Markiz de Bonnack Beg ختمت عواقبه بالخير câniblerine mezîd-i [39b] iştiyâk kılınup hâl ü hâtırınızı evvelâ su'âl ü tefahhus olunur. Dâ'imâ sahrâ-yı selâmetde sıhhat üzere olalar. Eger taraf-ı ahvâlimizden su'âl ve takdîm olunur ise *el-hamdü'l-illâhi te'âlâ* vücûdumuz dâ'ire-i sıhhatde olup sizlerin sıhhat ü selâmetinizi su'âl takdîm kılınur. Hemîşe sıhhatde olasız. Benüm sadâkatlü dostum ahvâlimiz içün bi'z-zarûrî Âsitâne-i aliyye tarafına âdem göndermek iktizâ itmekle hâlâ hâmil-i mektûb bizim âdemimiz ol tarafda firistâde ve irsâl olunmuşdur. Benüm sadâkatlü dostum bu tarafda olan ahvâl ve umûrunuzun itmâmına tarafdâr ve sa'yımız olmağla ba'zı yaramaz ve hasûd hakkımızda hilâfû'l-vâkı' ilkâ itmekle böyle ta'ab-ı kalbe bâ'is olunmuşdur ve lâkin benim dostum hep bize gelen sizin umûrunuzun itmâm²⁶³ ü ihtimâmımız olduğu içündür. Hemân dostlar sağ olalar. Benim sadâkatlü dostum âdemimiz ol tarafda vusûl buldukda ve sâ'ir umûrımızı ma'lûmunuz oldukda, gerek sadr-ı a'zam efendimiz ve gerek şeyhü'l-İslâm efendimizin taraf-ı devletlerinde umûr u mesâlihimizi itmâm ü sa'yınız me'mûlümüzdür. Zâhir bu tarafda olan ahvâliniz itmâmında kusûr olunmadı. Siz dahi gayret-keş idüp varan âdemimiz ile mu'âvene vü müzâhere idesiz. Aslâ tehî göndermeyesiz. Beze iden sonra yüzi kara ola. Bu husûsda benim dostum tekâsül ü ihmâl eylemeyesiz. Cümle umûrımızı itmâmına ihtimâm ve gereği gibi sa'y üzere olasız. Bu tarafda vekîlden ve âdeminizden mektûblar firistâde eylemişlerdir. Vusûllerinde ma'lûm oldukda ve bizden hoşnûd oldukları mefhûm oldukda, itmâm-ı sa'yınız niyâz ve me'mûldür. Benim sadâkatlü [40a] dostum hâlâ Kudüs-i şerîfde kâdî efendimizin ve vilâyetin ahâlîsinin mahzarları ve kapucıbaşılar dahi mektûbları bizim eyliğimiz içün tahrîr olunmuşdur ve dahi vilâyet muhâfızı paşanın i'lâmı vardır. Vusûllerinde kendin bi'z-zât bu işi mukayyed idüp ve sadr-ı a'zam efendimizin yanında ahvâlimiz içün tafsîl üzere i'lâm u ifâde idesiz ve şeyhü'l-İslâm efendimizden bizim ibkâ ve mukarrer mektûbını alup âdemimiz ile gönderesiz. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* bu tarafda olan işlerinizi şimdilik ve ba'de'l-yevm kusûr olunmaz.

²⁶³ Öncesinde "itmâm" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

Françe Elçisinden Kudüs-i Şerîf Müftüsü Efendiye Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Fazîletlü efendi hazretlerinin huzûr-ı fezâ'il-mevfûr ve mahâsin-mahsûrları savbına mezîd-i i'zâz ü ikrâm ve fart-ı tevkîr ü ihtirâm birle durer-i da'vât-ı süreyyâ-nizâm ve gurer-i teslîmât-ı pervîn-intizâm siyâkında münhâ-yı muhlis-i sadâkat-isti'lâm budur ki berdâşte-i âdet-i kadîme taraf-ı muhlis-i bî-ri[y]â²⁶⁴-mücânipleri istihbâr-ı lâyhâ-ı kalb-i serîre-dânlarına olursa *li'llâhi'l-hamd* vücûd-ı bî-cûd dâ'ire-i sıhhatde mevcûd olup, mertebe-i hulûsumuz olan zikr-i cemîl ve senâ-yı cezîleleriyle mertûbü'l-lisân iken bir vakt-ı meymenetde mektûb-ı şerîf-i câlibü'l-kulûbları vürûd ve mazmûn-ı cevâhir-i münîfi karîn-i iz'ân-ı hâlisü'l-bâlleri olup, dünyâlar kadar sürûr u hubûr hâsıl olmuşdur ki kalem-i fasîhü'l-lisân vafında âciz ü hayrândır. Benim mekremetlü sultânım efendi! Kamâme husûsunda bu âna degin zuhûr iden himmet-i şerîfleri bu muhibblerinin ma'lûmı olup, ba'zı ecâniübün kelâmı istimâ' olunmaz ve [40b] kadr-i şerîfiniz ve bu bâbda bedîdâr olan dostluğun bir tarîk-ile ferâmûş olunur degildir. Bundan böyle dahi gerek husûs-ı mezkûre ve gerek râhiblerimiz vâkı' olan umûrlarında mu'âvenet-i küllî buyurılıp bu muhibbleri dahi cenâbınız hakkında elden gelen husûslara²⁶⁵ takayyüd ü sa'y-ı firâvân idüp, gerek sâhib-i devlet ve gerek şeyhü'l-İslâm efendinin meclislerinde dirîğ olunmaz. Hemân cenâb-ı devletleri dahi esâs-ı dostî-yi muhkem eyledikte her iş âsân olur. Şimdilik sipâriş buyurılan ibkâ vü mukarrer kâğıdı ahz olunup taraf-ı şerîfinize gönderildi, ma'zûr buyurıla²⁶⁶. Yine tarafımıza düşen hizmetleriniz ile teklîfe himmet buyurıla ki pezirâ-yı husûl olmasında ez-derûn-ı sa'y-ı mevfûr olunur. Bâkî hemîşe fazîlet dâ'im bâd.

Mine'l-muhibbü'l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden İskenderiyye Paşasına Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Sa'âdetlü, meveddetlü, mekremetlü paşa-yı celîlü'l-kadr hazretlerinin huzûr-ı izzet-mevfûr ve mahâsin-mahsûrları savb-ı evbine nihâyet-i ta'zîm ü tekrîmi hâvî le'âlî-i da'vât-ı cevâhir-nizâm ve mütelâlî-i teslîmât-ı zevâhir-intizâm ithâfî siyâkında

²⁶⁴ Metinde بی رجا şeklinde yazılmış.

²⁶⁵ Öncesinde "husûslarda" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁶⁶ Öncesinde "buyurıla" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

mübârek hâtır-ı âtır-ı izzet-me'âsirleri nihâyet-i ta'zîm ü ibticâl ile istiksâ kılındıktan sonra, inhâ-kerde-i muhlis-i ihlâs-pîşeleri budur ki taraf-ı bâhirü'ş-şereflerinden firistâde buyurılan mektûb-ı devlet-meşhûnları vürûd bulup derûn-ı sa'âdet-âyîninde mûnderic olan ahvâl ü âsâr bi'l-küllîye karîn-i iz'ân-ı sadâkat-kârî oldukda dahi [41a] ziyâde incizâb-ı derûnları olup izdiyâd-ı devletleri da'vâtı tekrâr²⁶⁷ ve lâzım gelen mahalde tezkîr-i cemîlelerine bâ'is olmuşdur ve husûs-ı merkûmun husûlüne takayyüd ü ihtimâm olunup, tavsiye-i sa'âdetleri ve devlet-i ebed-peyvend tarafına vâkı' olan i'lâmları üzere ve bi-eyy-i hâlin eşkıyâ-yı mezkûrenin nehb ü gâret eyledikleri nukûd ve eşyâyı bi't-temâm tahsîl ve ism ü resmleri i'lâm ve haklarında lâzım gelen cezâları tertîb olunmak üzere, mufassal u meşrûh ve mü'ekked ü müşedded tekrâr emr-i âlî ısdâr ve sâbıkâ başbâkîkuli olup hâlâ Rûmili'nde emvâl-i mîrî bakâyâsı tahsiline me'mûr olan İbrâhîm Ağa muhlisleri mübâşir ta'yîn itdirilüp savb-ı devletlerine irsâl olunmağla varak-ı mihr ü mahabbet keşîde-i silk-i sutûr ve firistâde-i izzet-mevfûrları kılındı. Vusûl-i meveddet-şümûlünde me'mûldür ki cenâb-ı devletleri dahi kemâl-i sa'y-ı firâvân buyurup²⁶⁸ vücûd-pezîr olmasında der-kâr olan takayyüd-i aliyyeleri bir gûne [ferâmûş] olunmayup bu hayr-endîşleri indinde zâyi' olunmayacağı zamîr-i hûşîd-nazîrlarına rûşendir ve bundan böyle vâkı' olan umûr u husûs ve muhlislerine müte'allık hizmetleri teklîfînde²⁶⁹ kemâl-i sıdk dikkat buyurıla ki makdûrumuz mertebesi sa'y-ı firâvân olunup teshîr-i zeyl-i himmet olunmasında²⁷⁰ iştibâh buyurulmaya. Bâkî izz ü rif'at-ı devlet ebedî bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Trablusşâm Paşasından Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

İftihâr-ı ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, mümtâz-ı küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-Îseviyye, câ'iz-i şerefü't-tavassut fi'l-hidemâtü'l-aliyye [41b] mahabbetlü, meveddetlü dostumuz elçi beg kibeline şâyeste-i temhîd binâ-i mahabbet ve bâbeste-i te'sîs-i meveddet olur, sefâ'yin-i kâlâ-yı girân²⁷¹-bahâ-yı vidâd-ı müsâlemet-encâm ve kavâfil-i muhâlesat-ı

²⁶⁷ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁶⁸ Öncesinde “buyuracak” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁶⁹ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁷⁰ Öncesinde “olunmasında” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁷¹ Öncesinde “girân” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

muhâdenet-fercâm iblâğıyla istiksâ-yı hâl ü hâtırları dest-hoş-ı mülâtafât olunduktan sonra hâlâ Trablus²⁷²şâm konsolosı mâddesi-çûn dergâh-ı selâtin-penâh cenâb-ı şerîfînden²⁷³ ta'yîn buyurılan sil[â]h-şorân-ı hassadan sil[â]h-şor izzetlü Küçük Alî Ağa vesâtatıyla ve konsolos-ı mesfûr yediyle irsâl olunan mektûb-ı mahabbet-mashûbunuz vâsıl ve nigâşte-i derûn-ı dostluk meşhûnı olan ta'bîrât-ı dil-pezîrinden hazz-ı evfer hâsıl olmuştur. Devlet-i aliyye-i cihân-dârîden şeref-yâfte-i sudûr iden fermân-ı cihân-mutâ'-i vâcibü'l-ımtisâl ve'l-ittibâ' ve mektûb-ı emr-üslûb-ı veliyyü'n-ni'am sadr-ı a'zam hazretleri mefhûm-ı münîf-i sa'adet-mersûm-ı âlî-şân mûcibince amel olunup, etemm vech ve konsolos-ı mesfûrun dil-hâhı üzere bir meblağ-ı mu'ayyen ile irzâ ve hâlâ meblağ-ı merkûm kendüye teslîm olunmak üzere karâr-dâde-i minassa-i tasmîmdir. Hâsılı ri'âyet-i hâtırınız içûn telâfi-i mâ-fât olunur ve vilâyetlü ile beynlerin musâfât ve miyânlarından şevb ü münâferet, mahabbet ü muvâfakata mübeddel olmak üzere tevfiğ virilmiştir. Ancak bu âna degin bu sûrete ifrâğ ve akçeyi mahallerinden tahsîl ve kendüye teslîm olunacaktır. Bu mâddenin henüz sûret bulan vech üzere i'lâm olunması içûn mektûb-ı vidâd-keşide-i silk-i sevâd-resânında bizim selâm ağası el-Hâc İsmâîl Ağa yediyle savb-ı mahabbet-evbine irsâl olunmuştur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ [42a]* lede'l-vusûl mezkûr İsmâîl Ağa'nın takrîrinden ve konsolos-ı mezbûrun mektûbundan tafsîlen ma'lûmunuz olur ve *inşâ'-Allahu te'âlâ* karîben izzetlü sil[â]h-şor Alî Ağa makziyyü'l-merâm ric'at ü insırâf itdikde her ahvâl dahi ma'lûmunuz olur ve bundan böyle dahi lâzıme-i şerâ'it-i dostî-yi Devlet-i aliyye üzere konsolos-ı mezbûrun ri'âyet-i hâtırı ve tüccâr-ı Françe'nin her-vechle himâyet ü sıyâneti gereği gibi cilve-ger-i sâha-i husûl olduğu haberi resîd-i sâmi'anız oldukda, fi-mâ-ba'd miyânımızda²⁷⁴ bünyân-ı sedfidü'r-rasb-ı mahabbet [ü] dostî müşeyyed olmak me'mûldür. Bâkî hulûs-ı mahabbet dâ'im bâd.

Min hâlisü'l-fu'âd

Mehmed muhâfız-ı

Trablusşâm

Hâlâ

Françe Elçisinden Kudüs-i Şerîf Kâdisine Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Faziletlü sultânım efendi-i kâm-yâb hazretlerinin meclis-i behîşt-nejâd ve

²⁷² Öncesinde "Trablus" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁷³ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁷⁴ Öncesinde "miyân" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

mahfil-i irem-nihâdları savb-ı mahâsin-evbine mîzân-ı kusûrdan efzûn dürer-i ed'iyeye-i girân-kıymet ve gurer-i esniyye-i²⁷⁵ anber-tıynet-i dâmen-i mahabbet birle îsâr ü nisârı siyâkında inhâ-kerde-i muhlis-i sadâkat-kârîdir ki ber-muktezâ-yı âdet-i kadîme bu senâ-kâr-ı müstedîmeleri istihbâr-ı lâyiha-i kalb-i serîre-dânları olursa *bi-hamdi'llâhi te'âlâ vü takaddes* vücûd-ı bî-cûd libâs-ı müste'âr-ı hayât ile mülebbes olup mâye-i hulûsumuz olan zikr-i cemîlleri evrâdıyla mertûbü'l-lisân iken savb-ı fazîlet-me'âsirlerinden firistâde buyurılan câlibü'l-kulûbları bir vakt-i²⁷⁶ ferah-fezâda vâsıl ve mine'l-mebde' ile'l-makta' feth ü kırâ'et ve derûn-ı müşğîn-nikâbı karîn-i sâmi'a-i [42b] iz'ân oldukda bir mertebede sūr-ı nâ-mahzûr hâsıl olmuştur ki güncâyış-pezîr-i havsala-i ta'bîrden bîrûndur. Hemân cenâb-ı lâ-yezâl pîrâye-bahş-ı mesned eyleye *bi-mennihi ve keremihi*. Benim sultânım ale'l-husûs²⁷⁷ me'mûr olduğunuz maslahatın netîce-pezîr olmasında bu âna dek çekilen metâ'ib-i şâkkanın ivazıyla telâfisin yine Hakk *sübhânehu ve te'âlâ* ider. Lâkin bu bâbda pezîrâ-yı husûl olan dostlukları bir tarikle ferâmûş olunur degildir ve bundan böyle ser-i mû tekâsül olunmayup kemâl-i sa'y-ı firâvân buyuracakları ma'lûmdur. Biz muhibbleri dahi vukû' iden hizmetlerin câna minnet bilüp dâmen-der-miyân ile sa'y [u] gûşîşde ihtimâm ideceğimiz bedîhîdir. Bundan evvel irsâl olunan üç kıt'a mektûblardan birisi ancak şeyhü'l-İslâm efendiye virilüp, ikisi dahi virilmek üzere iken, bu def'a vârid olan mektûblarında virilmemesi tezkîr olunduğundan, virilmeyüp savb-ı devletlerine îsâl kılınmıştır. Lâkin bu def'a şeyhü'l-İslâm hazretlerine gönderilen ubûdiyyet-nâmeniz ile sipâriş olunan beş yüz altmış zolota tercemânım yediyle îsâl-i hâk-pâyı kılındıkda kabûl buyurmayup, tehevvr buyurmuşlar. Lâkin *inşâ'-Allahu te'âlâ* sa'y-ı azîm olunup elbetde kabûl itdiririz bir dürlü. Elem keşîde olmayup hâtır-ı feyz-me'âsirlerine gubâr getirülmeye. Bundan sonra ne gûne cevâbları sudûr iderse tarafınıza tahrîri ikdâm olunur. Bâkî hemvâre fazîlet dâ'im bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

²⁷⁵ Öncesinde "esniyye" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁷⁶ Öncesinde "vakt" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁷⁷ Öncesinde "ale'l-husûs" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

Françe Elçisinden Kudüs-i Şerîf Paşasına Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

İzzetlü, sa'âdetlü, meveddetlü sultânım paşa-yı celîlü'ş-şân hazretlerinin nâdî-i ma'âlî-rehînlerine [43a] envâ'-i ta'zîm ü ikrâmı hâvî tuhaf-ı girân[ba]hâ-yı da'vât-ı muhâlesat-âyât ihdâ ve merâsim-i pürsiş-i tab'-ı kerîmâneleri takdîmi cümle-i âmâl kılındıktan sonra nümûde-i muhlis-i hâlisü'l-vâlâları oldur ki taraf-ı şerîflerinden zuhûr-ı ahbâra dîde-dûz-ı terakkub iken bir vakt-ı şeref-bahşâda mektûb-ı şeref-endûdları vâsıl ve mefhûmı bi-temâmihâ sâmi'a-zed-i muhlisî oldukda ol taraftan vâkı' husûslarımızda kemâl-mertebe sa'y ü ihtimâmları ve dostluklarını hâvî olmağla ez-dil ü cân mesrûr ve minnetdâr olmuşuzdur ve itmâmına degin dahi hüsn-i sa'y ü ihtimâmları mebzûl buyurulmak recâ olunur. Bu cânibde muhlisleri dahi vâkı' olan cemî' umûr u husûslarında bezl-i nakdine kudret ve sarf-ı sermâye-i miknet idüp ve düşdükçe meclis-i sadr-ı a'zamîde evsâf-ı cemîlleri tezkârından hâlî olunmayacağı muhtâc-ı tafsîl degildir ve mektûb-ı şerîflerinde işâret buyurdıkları tokuz kîse akçe husûsunda ol tarafta râhiblerimiz sehven beş kîse tahrîr itmeleriyle beş kîse akçe tedârük ve kapu kethudâları Mehmed Beg'e teslîm olunmuşdur. Râhiblerimiz tokuz kîse tahrîr itmiş olsalar dahi bu zuhûrâtın vukû'ı hasebiyle kesret-i masârîf muzâyakaya bâ'is olmağla, böyle hengâm-ı zarûretde bu tarafta tokuz kîse tedârük ve teslîmi adîmü'l-imbân idi. Hattâ beş kîsenin tedârükünde zahmet çekilüp bir kaç gün te'hîrine bile bâ'is oldu. Fi'l-cümle elden gelen dostluklarında bir vechle tekâsül olunmayacağı muhtâc-ı beyân degildir. Ba'd-ezîn dahi mektûb-ı şerîfleriyle tervîha-i hâtır-ı muhlis-himmatleri me'mûldür. Bâkî hemvâre izz ü sa'âdet ü ikbâl dâ'im bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[43b] Françe Elçisinden Kudüs-i Şerîf Monlasına Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Sa'âdetlü, fazîletlü, semâhatlü sultânım efendi hazretlerinin meclis-i fazâ'il-semîrlerine kemâl-i i'zâz ü ikrâm birle cevâhir-i da'vât-ı sâfiyât-ı muhâlesat-âyât ve zevâhir-i teslîmât-ı vâfiyât-ı musâdatkat-gâyât ithâfiyla mübârek hâtır-ı âtır-ı fezâ'il-perverleri alâ-vechi'l-hulûs istiksâ kılındıktan sonra nümûde-i muhlis-i hâlisü'l-bâlleri

oldur ki ahbâr-ı selâmetlerine terakkub²⁷⁸ u intizâr üzere iken bir vakt-i şeref-karînde mektûb-ı şerîfleri vâsıl ve mefhûmı bi-temâmihâ karîn-i iz'ân-ı muhlisî oldukda ol tarafda vâkî' husûslarımızda kemâl-meretebe sa'y-ı şerîfleri ve dostluklarını hâvî olmağla cihân cihân mesrûr u mahzûz olmuşuzdur. Hâlâ sıva husûsı-çûn izni müş'ir fermân-ı celîlü'ş-şân şeref-yâfte-i sudûr ve ol cânibe irsâl olunmağla *inşâ'-Allahu te'âlâ* mazmûn-ı münîfinin tenfîz ü icrâsında ve mukaddemâ ihsân buyurılan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûnunun mazmûn-ı münîfi muktezâsınca Kamâme ta'mîrinin bilâ-ziyâdetin ve lâ-noksânin itmâmına degin dahi hüsn-i²⁷⁹ sa'y-ı mebzûl buyurulmak niyâz olunur. Bu bâbda sa'âdetlü, inâyetlü şeyhü'l-İslâm *sellemehü's-selâm*²⁸⁰ efendi hazretleri taraf-ı şerîflerinden dahi cenâb-ı âlîlerine mektûb tahrîr ve hattâ bu husûsda taraf-ı şerîflerine ba'zı meretebe iğbirâr-ı hâtırları olması hiss ve mektûblarından münfehim olup, ancak bu kadar tarafımıza olan sa'y-ı ve dostlukları hasebiyle niyâzımıza binâ'en karîn-i afv-ı kerîmaneleri olup v'allâhu *azîmü'ş-şân* vücûd-ı şerîflerin hatâlardan hıfz eyleye. [44a] Sıyânet-i hâtırımız tarafında olup yanlarında recâmız kat'â redd olunmamağla *inşâ'-Allahü'r-Rahman* fi-mâ-ba'd dahi vâkî' olan hıdmetlerinde ve dostluklarında ser-i mû taksîrâtımız olmayacağı ma'lûm-ı şerîfleri olup ve ba'd-ezîn dahi mektûb-ı şerîfleriyle muhlislerin yâd ü tezkâr buyurmaları me'mûldür. Bâkî hemvâre murabba'-nişîn-i mesned-i hükûmet dâ'im bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Kudüs-i Şerîf Kâdisinden Fazîletlü Şeyhü'l-İslâm Efendiye Gelen Mektûbdur.

Merfû'-ı dâ'î-i abd-i der-medîde ve çâker-i ihsân-resîdeleri budur ki mekremetlü efendim hazretlerinin evvel makâm-ı menba'da ilâ ahirü'd-dehr cilve-ger-i sâha-i ikbâl olmaları-çûn²⁸¹ emâkin-i mübâreke mihrâb-nişîn-i savma'a-i sadâkat-me'âl iken yüz otuz bir şevvâli'l-mükerremenin gurresinden* Kudüs-i şerîf kazâsı, Şâm pâyesiyle bu dâ'î-i devletlerine tevcîh ü ihsân buyurilup emr-i şerîfin Anatoli Efendisi Ömer Efendi'nin imzâsıyla sûreti fakat bir Ecnebî yediyle efendimiz hazretlerine ubûdiyyet-

²⁷⁸ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁷⁹ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁸⁰ Öncesinde "selleme" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁸¹ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

* Takriben 17 Ağustos 1719.

nâme ile gönderilen el-Hâc Osmân didikleri vâcîbden haberdâr ve ne gerek hânemizden ve gerek ehîbbâdan ve gerek ba‘zı sipârîşlerimizden ve husûsâ sa‘âdetlü efendim hazretlerinden bu âna degin kat‘â bir kâğîd veyâhûd bir haber yokdur. Husûsâ mansıbcığımızın²⁸² ber-‘aks olup Mansûrî-zâde’ye tevcîh olunduğunun vechi nedir ve devletlü efendim hazretlerinin dâ‘î-i devletlerinden mahabbet-i derûnî²⁸³ hivel-pezîr olduğı bir cürm ü cünha²⁸⁴ sudûrundan mıdır? Ve’l-hâsıl [44b] ne kazâyâ uğradığım bilmem. Bu âteş ıztırâbıyla lisân-ı devlet bilmedigimizden nâşî mekremetlü efendim hazretlerine ve sa‘âdetlü sâhib-i devlet hazretlerine ve kethudâ beg hazretlerine ke’enne-hu bârî ba‘dehu edâü’l-hıdme bakıyye-ı müddetimi Şâm-ı şerîf kazâsıyla tekmîl eylemek üzere²⁸⁵ üç kıt‘a ubûdiyyet-nâme ile sıva husûsı-çûn bir arz ibrâm itmeleriyle icâletü’l-vakt tahrîr ve Françe elçisine ve anın yediyle ibtidâ’ en mekremetlü efendimin hâk-pâyalarına, eger münâsib görilür ise sâhib-i devlet hazretlerine ve kethudâ beg hazretlerine firistâde kılındı idi. Meger Mescid-i Aksâ ve Sahratullâh’ın keşf ü tahrîrine bu dâ‘î-i devletleri mekremetli efendimin terbiye ve tavsiyeleriyle müvellâ ta‘yîn buyurulduğına fermân-ı celîlü’l-‘unvânı iki gün sonra zâhir ve vâlî-i vilâyet İbrâhîm Paşa dîvân idüp, feth ü kırâ’et ve imtisâlen li-emri’l-âlî icâbet ve der-akab cemm-i gafîr ile keşf ü tahrîre mübâşeret olundu. Lâkin ²⁸⁶ العجلة من عمل الشيطان kable’l-ittilâ‘ zehî küstâhîye ictirâ olunub zahr-ı âhîretimiz olmağa sezâ, böyle bir hıdmet-i aliyye habersiz zuhûrundan evvel tama‘-ı hâma düşmekle bakıyye-ı müddet sevdâsıyla tasdî‘-i hâk-pâyaları kılınmış oldu. Eltâf-ı aliyyelerinden niyâz kestirmege bu dâ‘î-i bî-şu‘ûrları taht-ı livâ-yı terbiyeleriyle bu cürm dâmen-i afv ile mu‘âmele buyurılıp, sebt-i cerîde-i isyân buyurılmaya. ²⁸⁷ اللسان مركب من العصيان و النسيان. Günâhım bildim eylersem nola şefkat recâsından. Benim devletlü sultânım hatâ benden atâ sende. ²⁸⁸ لو لا الذنب لما كانت المغفرة. Arabistân bizi muhtel-i dimâğ itdüğüne iştibâh buyurulmaya. Benim efendim hazretleri ²⁸⁹ من حيث لا يشعر ne kadar bu fakîr-i derd-mend bendelerinden [45a] habt ü hatâ sudûr u

²⁸² Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

²⁸³ Öncesinde “deruniye” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁸⁴ Metinde جنبه şeklinde yazılmış.

²⁸⁵ Öncesinde “itmek” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

²⁸⁶ El-aceletü min ameli’ş-şeytân: Acele şeytanın işlerindedir.

²⁸⁷ El-lisânü mürekkebün mine’l-isyân ve’l-nisyân : Dil isyan ve unutmadan mürekkebdir.

²⁸⁸ Levlâ e’z-zenb lemâ kâneti’l-mağfire: Günah olmasaydı mağfirette olmazdı.

²⁸⁹ Metinde diğer ayet ve bazı dualar da olduğu gibi bu cümle de geçtiği her yerde kırmızı mürekkeple "من حيث لا يشعر" şeklinde yazılmıştır. Bu hâliyle ayet veya dua olmayan bu cümle “Şuurunda olmaksızın, bilmeden” mansına gelmektedir fakat cümlenin bu şekilde yazılmış olması, Kur’ân-ı Kerîm’de Nahl/26 ve 45. ayetin sonu ve Zümer/25. ayetin sonunda “من حيث لا يشعرون” şeklinde geçmiş olmasından kaynaklanıyor olabilir.

zuhûr iderse afv ile mu'âmele buyurıla. ²⁹⁰اذا وعد الضراء والسراء فالعفو مانعة ve ²⁹¹ان الله عفو ²⁹²و كفى بالله شهيدا ²⁹³عليه الله bu ma'lûm-ı zamîr-i münîr-i hurşîd-nazîrleridir. *Bi-meşîyyeti'llâhi te'âlâ* Kamâme husûsuda bir kaç yerde pehlivânlığımız vardır. *Bi-meşîyyeti'llâhi te'âlâ* mesmû'-ı devletleri olup çok ikrâma sezâ görürsüz fe'emmâ el-yevm küstâhızdır ümîddir ki muharremde temâm olur. Rûfekâmız ağalar du'âcıları rû-sûde-i hâk-pâyaları oldukda ve kezâlik Kudüs ahâlisi ile ma'lûm-ı devlet olur. Çekilen metâ'ib-i şâkkanın ivazını rabbü'l-izzet eyleye. Efendim hazretleri, Mescid-i Aksâ ile Sahratullâh iki nev' keşf ü tahrîr olunmuşdur. Dahi bir hoşça ser-neccârân ve mühre-i mi'mârân ve ehl-i vukûf beynlerinde ba'de't-tedkîk ve't-tenkîh vâkı'-ı hâl der-i devlete arz u i'lâm olunur. İmtisâlen li-emri'l-âlî hıdmet-i nezâretde kusûr olmaz. Bolayki zahr-ı âhîretimiz olup Kamâme husûsunda *من حيث لا يشعر* tahsîlimiz olan vush-ı uzmâ gasl ide idi. Benim efendim hazretleri Kamâme husûsı bir kebîre-i kenîse olup bu kadar tedkîk ü nazardan sonra yine niçe mahalleri dahi kalmışdır. Lâkin hüccetlerinden izdiyâd şey olmaz. Meger yine bir vaktde muktezî olan mahalleri tekrâr arz olunup, fermân-ı şerîf alalar yohsa kusûrı vardır. Lâkin hüccetden hâric olmaz. Bir vaktiyle ifâde olundukda mekremetlü efendim hazretlerinin hüsn-i terbiyyelerine muhtâcdırlar. Müsâ'ade-i şer'e râzıdırlar. Mekremetlü efendim, sultânım hazretlerine şâyeste bir hediyecigimiz bulunmayup, küstâhâne Françe elçisi olan De Bonnack Beg bendelerine **[45b]** mekremetlü efendim hazretleri-çûn aynî beş yüz aded zolota poliçe-nâmeyle hâk-pây-i şerîflerine irsâl olunmuşdur. *ارسل النمل من خلوص و داد لسليمان نصف رجل جراد و الهدايا على قدر* ²⁹⁴مهديتها mazmûnunca kusûrı dâmen-i afv ile mu'âmele buyurılıp, devletlü efendim hazretlerinin mahabbet-i der ü bendeleri hivel-pezîr olmayup, düşdükçe bu abd-ı küstâhînez hakkında hüsn-i terbiyyeleri der-kâr buyurulmağla taht-ı livâ-yı terbiyyelerine ilhâk buyurmuş olurlar. Otuz zolota fazîletlü Sâcidî Alî Efendi'mize ve otuz zolota Kethudâ Ahmed Efendi'mize küstâhâne hediye bedeli olmak üzeredir. Kudüs-i şerîfde bir sâbûndan gayrı ihdâya sâlih bir şey yokdur. Ümid-vârım bu cürm sebt-i cerîde-i isyân buyurulmayup, dâmen-i setr ile afv buyurıla. Kişi yakdığı çerâğ üstüne pervâne gerek. Bâkîü'l-'ubûdiyyet.

Ahmed el-kādî

²⁹⁰ İzâ veade e'd-darrâu ve's-serrâu fâ'l-afvü mâni'atün: Refahta olan vadini yerine getirir; Darlıkta olanı ise afv engeller.

²⁹¹ Hadis-i Şerif: İnnallahe afüvvün yuhıbbü'l-afve: Allah çok affedicidir. Affi sever (Müslim, Birr, 157).

²⁹² KK., Fetih/28 ve Nisa/29 ve 166'ncı ayetlerin sonu: Şahit olarak Allah yeter.

²⁹³ Metinde علم الله şeklinde yazılmış. Alîmu'llâh: En iyisini Allah bilir.

²⁹⁴ Ersele e'n-nemlü min hulûsı vidâdin li-Süleyimâne nısfê ricli cerâdin ve'l-hedâyâ alâ kaderi mühdihâ: Karınca kendisine samimi muhabbetinden dolayı Süleyman'a bir çekirge bacağı gönderdi ve hediye, hediyeyi gönderenin gücü nispetindedir.

İskenderiyye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvetü'l-ümerâ'i'l-milleti'l-İseviyye umdetü'l-küberâ'i't-tâ'ifeti'l-Mesîhiyye mahabbetlü, sadâkatlü dostum elçi beg ختمت عواقبه بالخير kıbeline selâm-ı selâmet-encâm-ı meveddet-fercâm ithâfiyla hâl ü hâtırları su'âl olunur. Hemvâre zevk ü safâda olup dostluklarından hâlî olmayasız. Fî-mâ-ba'd eger taraf-ı dostun ahvâlinden tefahhus olunur ise *bi-hamdi'llâhi te'âlâ* mektûbumuz tahrîrine degin vücûdumızı ber-sıhhat bilesiz. Siyemmâ benim mahabbetlü, sadâkatlü dostum irsâl olunan mektûb-ı mahabbetiniz gelüp vusûl bulup, mefhûmı ma'lûmumuz oldu. Ülgün eşkıyâları [46a] gasb eyledikleri Françelinin sefîne ve eşyâları husûsı-çûn sudûr bulan evâmir-i aliyye mûcibince emvâl-i mezkûr eşkıyâ-yı mezbûrûndan tahsîl olunmak murâd olundukda, eşkıyâ-yı mezbûrûndan yedi sekiz nefer eşkıyâ Âsitâne-i sa'âdete revâne olup ve sâ'irleri refiklerine; “Siz gayret idüp bir şey virmeysesüz zîrâ vardığımız gibi Bayram Paşa hakkında şikâyet idüp azl ideriz” deyü cevâb virdiler ve beride kalanlar dahi anların cevâblarına mağrûren aslâ itâ'at itmeyüp; Âsitâne-i sa'âdete revâne olan yedi sekiz neferin ızlâlleri ile bir dürlü icrâsı mümkün olmadı. Hemân derûn-ı fermânda olan Âsitâne-i sa'âdete varan zikr olunan yedi sekiz nefer eşkıyâyı gönderdiğimiz arz mûcibince takayyüd idüp, ahz itdürüp, bir yerde kal'a-bend itdirdesiz. Zîrâ önde olan eşkıyâlara bir ukûbet oldukdan sonra beride olanlar lâ-ilâc olurlar ve bi'z-zarûrî fermân-ı âlîye itâ'at iderler. Hemân husûs-ı mezbûrede kemâl-mertebe takayyüd idüp minvâl-i muharrer üzere eşkıyâ-yı mezkûrî ahz ve²⁹⁵ bir yerde kal'a-bend itdirmekte bezl-i ihtimâm eylesesiz ve benim mahabbetlü, sadâkatlü dostum taraf-ı dostun hakkında düşdükçe kelime-i tayyibelerin dirîğ eylemeyesiz. Zîrâ inşâ'-Allahu te'âlâ dostluk zâyî olur degildir. Benim mahabbetlü ve sadâkatlü dostum husûs-ı mezbûr içün mübâşir ta'yîn olunan sâbıkâ rikâb-ı hümâyûnda ser-gulâm-ı bâkî olup, hâlâ Rûmili'nde emvâl-i bakâyâ tahsîline me'mûr olan İbrâhîm Ağa hazretlerinin eseri zuhûr itmeyüp ve bir vechle nerede olduğun haberin alamadık. Fermân-ı âlî vârid olunca iki üç aydan beri aslâ haberin [46b] alamadık. Hemân husûs-ı mezbûr içün takayyüd idip, önde varan mel'ûn-ı mezkûrî ahz itdirdüp, bir yerde kal'a-bend itdirdesiz. Zîrâ minvâl-i meşrûh üzere oldukdan sonra husûs-ı mezbûrun icrâsı âsândır, ma'lûmunuz ola ve benim

²⁹⁵ Bu kelime metinde mükerrerdur.

dostum husûs-ı mezbûrun vücûd bulmasını murâd iderseniz ziyâdesiyle sa'y ü dikkat eyleyesiz ve sâhib-i devlet, kesîrû'l-mür'üvvet efendimiz hazretlerinin kethudâ-yı muhteremlerine niyâz idesiz. Zîrâ bu husûsda Devlet-i aliyye müsâ'ade itmeyince bir dürlü husûlî mümkün degildir. Hemân her-vechle dâmen-der-miyân idüp minvâl-i muharrer üzere husûs-ı mezbûrî vücûda getürmege sa'y idesiz ve İskenderiyye Sancağı'nın darb ü harbe kâdir olanları dahi ta'yîn ve fermân itdiresiz. Ziyâdesiyle takayyüd-i tâm eylemenizden memnûn oluruz ve şakî-i mezbûrûnı lutf-ı Hakk ile ahz itdirmenizde eger ol tarafda bir yerde kal'a-bend itdirmezseniz, kayd-ı bend ile tarafımıza irsâl itdirmekte sa'y eyleyesiz ve lâkin yolda ziyâdesiyle tenbîh idüp muhkem hıfz eylesünler. Zîrâ anlar[ın] ne asl mel'ûn olduklarını bilürsünüz. Yolda bir hoşça hıfz olunma[dı]kdan sonrası firâr iderler ve eger ahz ü kayd-ı bend ile tarafımıza irsâl olunmak mümkün olursa, ziyâdesiyle lutf olur. Zîrâ beride olanların yüreklerine havf ü haşyet düşer. Bir dahi gayret itmege kâdir olmazlar. Ma'lûmunuz ola benim mahabbetlü dostum, taraf-ı dostunuz hakkında her-vechle sa'y-ı cemîlinizi bî-dirîğ eyleyesiz ve İskenderiyye mansûbumuzı mukarrer itdirmek ve hem-civâr olan Ohri Sancağı'n ilhâk itdirirseniz, ziyâdesiyle asker cem' [47a] olunur ve eşkıyâ-yı mezkûrûnun âsânlık ile haklarından gelinür ve benim dostum, ol Hüdâ-yı müte'âl hazretlerine ma'lûmdur ki bizim sa'y eyledigimiz pâdişâh-ı âlem-penâhın fermânı icrâ olunsun ve siz dostumuzun ahvâlî vücûd bulsun ve ol eşkıyâların da haklarından gelinsün. Gayrı husûsdan degil. Zîrâ öyle eşkıyâlar çok yerde bulunmaz. Hemân husûs-ı mezbûrî minvâl-i meşrûh üzere dikkat-i tâmm ve bezl-i ihtimâm idüp vücûda getüresiz. Zîrâ Ohri Sancağı ilhâkına iktizâ iden kapu harcı virilür. Bâkî hemîşe sıhhat [ü] âfiyyet dâ'im bâd.

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, âlî-himmetlü sultânım hazretlerinin südde-i refî'ü's-şânlarına ma'rûz-ı dâ'î-i ihlâs-pîşeleri oldur ki katî vâfir zamândan berü hâk-pây-ı şerîfleriyle karîrû'l-ayn olamaduğımdan, iştiyâkım kemâlinde olup; taraf-ı devletlerine olan ta'alluk-ı hâtır-ı âcizâneme binâ'en bir ân du'â-yı hayrları hıdmetinde hâlî olmaduğım muhtâc-ı beyân degildir. Mahzâ kemâl-i lutf u keremlerinden Kamâme ta'mîri husûsunda sâdır olan hatt-ı hümâyûn-ı inâyet-makrûn ile mu'anven emr-i şerîfde, ba'de't-ta'mîr keşf ve hüccet olunması münderic olup ve'l-hâletü hâzihi ta'mîre

me'mûr olan mollâ Kudüs-i şerîfden azl ve Şâm kazâsına nakl olunduğı istimâ' olunup, ba'de't-ta'mîr keşf ve hüccet olunması yine mollâ-yı mûmâ²⁹⁶-ileyhe mi havâle buyurılır yohsa ahâr kimesneye mi havâle buyurılır? Ne vechle olur ise be-her-hâl tekrâr fermân-ı âliye muhtâc olmağla huzûr-ı âlilerine arz-ı hâli [47b] gönderilmiştir. Ma'lûm-ı devletleri oldukda ol bâbda dahi kerem ü ihsân devletlü, inâyetlü sultânım hazretlerininindir.

E'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Hazretlerine Arz-ı Hâl Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Devletlü, sa'âdetlü sultânım hazretlerinin huzûr-ı âlilerine arz-ı hâl oldur ki Kamâme ta'mîri husûsunda ihsân buyurılan hatt-ı hümâyûn ile mu'anven fermân-ı celîlü's-şânda ba'de't-ta'mîr keşf ve hüccet olunması münderic olup ve hâlâ ta'mîre me'mûr Kudüs-i şerîf kâdîsi efendi Şâm-ı şerîf kazâsına nakl olunmağla ta'mîr temâm oldukdan sonra, keşf ve hüccet olunması yine mevlânâ-yı mûmâ-ileyhe mi yohsa ahârına mı havâle buyurılır? Her niçe fermân-ı âlileri buyurılır ise emr ü fermân devletlü, inâyetlü sultânım hazretlerininindir.

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

İskenderiyye Sancağı Mutasarrıfı Bayram Paşa'dan Dirac*'da Françe Konsolosuna Mektûbdur.

Mahabbetlü, sadâkatlü dostum konsolos huzûrlarına selâm-ı selâmet-encâm-ı meveddet-fercâm ithâfiyla hâl ü hâtırları su'âl olunur. Hemvâre gönül hoşluklarında olup dostluklarından hâlî olmayasız. Benim mahabbetlü dostum, âdemimiz yediyle gönderilen mektûbunuz gelüp vusûl [bulup] bi'l-külliyeye mefhûmı ma'lûmumuz oldu. İş'âr eylediginiz Ülgünlülerin ahvâli-çûn aslâ ve kat'â anlar bu husûsda

²⁹⁶ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

* Dirac: İşkodra Vilayeti'ne bağılı kaza.

yaklaşdırmazlar. Zîrâ sa‘âdetlü karındaşlarımız irsâlen paşa ile Mustafâ Beg hazerâtları İskenderiyye a‘yânları kendülerine haber gönderdiler ve bir dürlü kâ‘il olmadılar. “*Biz yedi kral ile ceng ideriz ve kellâ şimdi bunlar ile ceng eylemeziz*” deyü cevâb eylediklerinden gayrı derûn-ı [48a] fermânda olanlardan yedi sekiz nefer eşkıyâ Âsitâne-i sa‘âdete revâne olduklarından anda kalanlara; “*Hemân siz gayret idüp bir şey virmeyesiz. Zîrâ vardığımız gibi Bayram Paşa’yı azl ideriz ve bu iş yanımıza kalur.*” Hemân eger kendün gelmek mümkün olursa hoş olmazsa *inşâ’-Allahu te‘âlâ* âdemlerimiz işbu pencşenbih günü Âsitâne-i sa‘âdete revâne olurlar. Hemân ne asl mektûb gönderecek isen murâdınız üzere tahrîr idüp ve tarafımıza gönderüp âdemlerimiz ile gönderelim ve elçi bege tahrîr eyleyesiz ki anda varan Ülgünli-i mezkûrı kürege vaz‘ itdirmege sa‘y eylesünler yâhûd kendüleri ahz ve tarafımıza yollasunlar. Zîrâ onların fikr-i fâsideleri bu yüzdendir ki bizi azl itdireler. Ancak *inşâ’-Allahu te‘âlâ* elçi beg sa‘y iderse onda bir ukûbet ider. Zîrâ onlara bir kerâmet gösterildikde beride olanlar dahi lâ-ilâc kalurlar ve *inşâ’-Allahu te‘âlâ* işiniz murâdınız üzere vücûd bulur ve benim dostum elçi beg bizim husûsumuz için her-vechle takayyüd olsunlar, tahrîr eyleyesiz ve iş‘âr eylediginiz yeni fermân içün; “*Eger tahrîr olunup hazır*²⁹⁷ *ise göndersünler, yâhûd yazdırup irsâl eylesünler*” deyü tahrîr eyleyesiz. Zîrâ İskenderiyye Sancağı nefer-i âmm olmak üzere olduktan sonra lutf-ı Hakk ile ol mel‘ûnların haklarından gelinür. Hemân elbette ve elbette minvâl-i muharrer üzere husûs-ı²⁹⁸ mezbûrı vücûda getüresiz. Benüm dostum üç bin altun içün göndermişsüz, ancak onlar şimdiki hâlde bin altun virmezler. Hemân onların gayrı ilâcı yokdur. Âsitâne-i sa‘âdetde varanları ya kürege vaz‘ itdürsünler, yâhûd kendülerin ahz idüp [48b] tarafımıza yollasunlar ve ta‘yîn olunan mübâşirin aslâ haberin almadık. Defa‘âtle aranmışdır. Bu vechle nerede olduğun bir haber almamışızdır. Hemân mübâşir-i mezbûra dahi; “*Bir gün evvel mahall-i mezbûreye gelsün*” deyü tenbîh olunsun, tahrîr eyleyesiz ve Âsitâne-i sa‘âdetde varan âdemler ne asl âdemlerdir? Su‘âl iderler ise tarafımızdan arz olunmuşlardır. Hemân öylece elçi bege bildiresiz ki eyledigimiz arz mûcibince sa‘y eylesünler ve benim dostum mukaddemâ cevâb yazmadığınıza “*Biraz hâtır-mânde olmuşum*” deyü tahrîr itmişsiz, lâkin Hüdâya ma‘lûmdur ki hasta olduğumuzdan mâ‘adâ havâlar şirret olup anın-içün cevâbı tahrîr olunmak mümkün olmadı, yohsa ihmâlimizden degil ve ben dostluğı ferâmûş ider olmaduğumdan me‘mûr olduğum umûrun icrâsını cân u başla sa‘y iderim ve ben öyle me‘mûl iderim ki

²⁹⁷ Metinde خطا şeklinde yazılmıştır.

²⁹⁸ Öncesinde “husûs” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

dostluğumuz bâkî olsun. Hemân her husûsda mukayyed ve minvâl-i muharrer üzere her ahvâli elçi bege ifâde eylesiz. Sahn.

Françe Elçisinden İskenderiyye Sancağı Mutasarrıfı Paşaya Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Sa'âdetlü, mekremetlü, meveddetlü paşa-yı celîlü'l-kadr hazretlerinin nâdî-i refî'ü's-şânları savb-ı mahâsin-evbine nihâyet-i ta'zîm ü tekrîmi hâvî le'âlî-i da'vât-ı girân-mâye ve min-le'âlî-i teslîmât-ı bi'n-nihâye ithâfıyla mübârek hâtır-ı âtır-ı devlet-me'âsırları mürâ'âtı hılâlinde inhâ-kerde-i muhlisleri oldur ki taraf-ı bâhirü'l-izz ve's-şereflerinden vârid olan mektûb-ı mahabbet-üslûbların gelüp ve mefhûmı bi'l-küllîye karîn-i iz'ân-ı sadâkat-kârî oldukda [49a] iktisâb eyledigim sürûr-ı nâ-mahsûr güncâyış-pezîr-i havsala-i ta'bîrden bîrûn olup, izdiyâd-ı izz ü şerefleri da'vâtı tekrâr olunmuşdur ve ale'l-husûs Ülgün husûsunda cilve-ger-i sâha-i husûl iden sa'y-ı cemîlleri bir tarikle ferâmûş olunmayup izdiyâd-ı dostîye bâ'is ü bâdî oldığı muhtâc-ı beyân degildir. Hemân cenâb-ı kudsiyyü's-sıfâtları dahi silsile-i vidâd ü hulûsdan hâlî olmayup, ahyânen nâme-i sâmi-i mahabbet-ümüzleriyle tefrîh kılup, buyurmaları der-hâstdır. Benim mahabbetlü dostum paşa hazretleri bu def'a irsâl olunan mektûb-ı meveddet ve Devlet-i aliyye tarafına vukû' bulan arzları mûcibince Ülgün eşkıyâsı Âsitâne'de oldukları, devletlü sâhib-i devlet hazretlerine arz ve geregi gibi ifâde olunup, Âsitâne'de mevcûd olanları ahz ve Boğazkesen²⁹⁹ Hisârî'na kal'a-bend itdirilüp ve bundan böyle vilâyetleri umûriyla bu tarafa gelenleri birden ve ikiden ahz u kal'a-bend olunmaları bâbında sa'y-ı belîğ olunup ve ol tarafda olanların hakkında dahi halefiniz paşa hazretlerine hitâben tekrâr mü'ekked emr-i şerîf ısdâr itdirilüp, kemâl-mertebe ihtimâm-ı tâmm olunmuşdur. Ümîddir ki iki taraftan takayyüd ile husûl-i merâm müyesser ve her-vechle eşkıyâ-yı merkûmânın haklarından geline. Bu dahi hümâ-himmet-i bî-hemtâlarının eseri olduğu zâhir ü ma'lûmdur. Her hâlde zikr-i cemîliniz üzerime mertebe-i vücûbet bilüp, devletlü sâhib-i devlet hazretlerinin meclis-i nûr-bahşları ile şerefyâb olundukda husûs-ı mezkûra olan sa'yınız tezkîrinde derûn-ı pür-enverlerine mihr ü mahabbetiniz ilkâ vü tab'-ı münîr-i hurşîd-i dırâşânların tarafınıza meyl ü incizâb [49b] itdirmekde dakîka fevt olunmayup, karîben eltâf-ı nevâziş-i âsafânelerine mazhar ve ser-firâzî buyurulmanız bî-iştibâhdır. Bâkî hemvâre izz ü rif'at kâm-rânî dâ'im bâd.

Mine'l-muhibbü'l-muhlis

²⁹⁹ Öncesinde "Boğazkesen" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Edîb Mustafâ Efendiden Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Hurmetlü, sadâkatlü, meveddetlü, ri'âyetlü elçi beg huzûrlarına dostluğa lâyük ve hulûs u meveddete muvâfık peyâm-ı müsâlemet-encâm iblâğıyla hâl ü hâtırları su'âli mürâ'ât olunmak hılâlinde nümûde-i sadâkat-kârları oldur ki firstâde olunan meveddet-nâmeleriyle sâ'ir mekâtib ve bir kaç kıt'a memhûr beyâz kâğıdlar vusûl bulup meveddet-nâmeleri mütâla'a olundukda elçilik³⁰⁰ hıdmetiyle Âsitâne-i sa'âdete vusûllerini haberini hâvî olmağla, gerçi selefleri olan sadâkatlü dostumuzun iftirâkı bizi elem-nâk idüp, lâkin cenâb-ı hakîkat-nevâzlarının mektûblarından istinbât olunduğı üzere ve gelen yassakçı İbrâhîm Beşe'nin takrîrinden her-vechle hüsn-i hulkları münfehim olduğundan, onların iftirâkına bedel ile tesliye-i hâtır olunmuşdur. Allah *azîmü's-şân* onların işlerini âsân ve cenâblarının dahi umûrını teshîl eyleye. Kâğıdlar geldiği sâ'at gerek kahve ve gerek hinta arz-ı hâlleri ve husûsâ tavsiyeniz üzere üç bin kintâr revgan-ı zeyt arz-ı hâli tahrîr ve mektûblar ile sa'âdetlü re'îsü'l-küttâb efendi dostunuza virilüp anlar dahi mektûbları mahallerine teslîm ve mu'ammer-i işlerinizde sarf-ı himmet üzeredirler. Revgan-ı zeyt arz-ı hâli bin beş yüz kintârı [50a] Midillü'den ve bin beş yüz kintârı Safâcık İskelesi'nden buyurılıp, iki kıt'a emr-i şerîfleri tahrîr ve hinta ve kahve içün rikâb-ı hümâyûna istîzâna muhtâc olmağla *inşâ'-Allahu te'âlâ* karîben varıldıkda anlara dahi sa'y ve dikkat ve husûlüne bezl-i himmet olunmak üzere cevâb ve bâ-husûs sa'âdetlü re'îsü'l-küttâb efendimiz dostunuz dahi mektûblarında keyfiyeti beyân buyurmuşlardır. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* mahallinde muhlisiniz dahi takayyüdden hâli olmazız ve Baş Tercemânınız Fornetti'nin işâreti üzere tokuz kıt'a hamr fermânları ile altı kıt'a mukaddem ve altı kıt'a bu def'a izn-i sefîne fermânları dahi tahrîr ve ma'an yassakçı-ı mezbûr yediyle irsâl olunmuşdur. Muhibbiniz işlerinizde ne mertebe sarf-ı makdûr idegeldigim selefleri ifhâm itmek gereklerdir. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* cenâbları vaktinde³⁰¹ dahi elimizden gelen dirîğ olunmaz. Selefleri olan dostumuz sadâkatlü "*Elçi beg gitmişlerdir*³⁰²" deyü başka mektûb tahrîr³⁰³ olunmadı. Eger henüz anda iseler bizden hâtırların su'âl idesiz. Size Allah emâneti ve Françe

³⁰⁰ Öncesinde "elçilik" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁰¹ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

³⁰² Metinde كتمش لر در şeklinde yazılmış.

³⁰³ Öncesinde "tahrîr" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

Terzemânlarından Belgradlı Avrâm'ın karındaşı Mosi hâk-pâyınıza yüzler sürer. Bâkî mine'l-ihlâs.

Muhlis-i kadîm

Mustafâ Edîb

Re'îsü'l-Küttâb Süleymân Efendi'den Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Hurmetlü, sadâkatlü, meveddetlü, ulu dostumuz huzûrına mu'âmele-i hulûsâne ihdâ ve hâl ü hâtırları su'âli mü'eddâ kılındıktan sonra münhâ-yı muhlisânemiz budur ki bu muhibbinize ve sa'âdetlü kethudâ-yı sadr-ı âlî hazretlerine devletlü, inâyetlü sadr-ı a'zam efendimiz hazretlerine irsâl olunan mektûblarınız gelüp, vusûl bulup cümlesi yerlerine teslîm ve kırâ'et [50b] itdirilmişdir ve hazz buyurmuşlardır. Üç kıt'a arz-ı hâl dahi vusûl bulup ve bu muhlisiniz devletlü sadr-ı a'zam efendimiz hazretlerine kırâ'et idüp, hâtırınız içün Midillü ve Safâcık tarafından üç bin kintâr revgan-ı zeyt içün müsâ'ade buyurılıp, evâmiri isdâr ve hâlâ irsâl olunmuşdur. Hınta ve kahve içün rikâb-ı hümâyûna istîzâna muhtâc olup ve *inşâ'-Allahu te'âlâ* rikâb-ı hümâyûna karîben vardıkda “*Zikr olunan husûslarına muktezâ-yı hulûs-ı sâdikâne üzere sa'y ü dikkat ve husûlüne bezl-i himmet olunur*” deyü cevâb ve şimdilik te'hîr buyurmuşlardır. Nefsi'l-emrde imkânı olsa be-her-hâl bu muhlisiniz husûle getürür idim, lâkin şimdi te'hîr iktizâ eylemişdir. Karîben rikâb-ı hümâyûna vardıkda gereği gibi sa'y ü dikkât olunur. Bâkî mine'l-ihlâs.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvetü'l-ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdetü'l-küberâ'i't-tâ'ifeti'l-İseviyye hâlâ Françe pâdişâhı tarafından Âsitâne-i sa'âdetde ikâmet üzere olan hurmetlü, sadâkatlü dostumuz Markiz de Bonnâk ختمت عواقبه بالخير kibeline kelâm-ı muhâlesat-encâm ve peyâm-ı muvâneset-irtisâm iblâğıyla dostâne inhâ olunan budur ki tarafınızdan irsâl olunan mektûb-ı musâdatkat-üslûbunuz vâsıl olup her ne tahrîr ve işâret olunmuş ise bi'l-cümle ma'lûmumuz³⁰⁴ oldu. Mektûbunuz ile ma'an gönderdiğiniz iki kıt'a arz-ı hâl dahi gelüp, ikisi dahi ordu-yı hümâyûn tarafına irsâl olunmuşdur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* karîben geldikde tarafınıza irsâl olunur ve bundan evvel gelen arz-ı

³⁰⁴ Öncesinde “ma'lûma” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

hümâyûnun³¹¹ bir ân mukaddemce uluşdırılması-çûn mesfûr Yani Papayi bu taraftan nâme-i hümâyûn ile size varup ve kral-ı müşarûn-ileyhe sizin taraftan gönderilmek mi³¹² münâsibdir yohsa bu taraftan toğrica Dırac İskelesi'ne ve andan bir münâsib seffine ile savb-ı maksûda gitmesi³¹³ mi ma'kûldür? Bu iki vechin her kağsı münâsib ü ma'kûl ise haberini mu'accelen bu tarafa i'lâm idüp ve mesfûr Yani Papayi'nin Dırac İskelesi'nden gitmesi münâsib olduğı sûretde tarafınızdan mesfûr içûn lüzûmı olanlara tahrîri iktizâ iden mektûbları yazup bile irsâl eyleyüp, siz dahi rikâb-ı hümâyûna yüz sürüp teblîğ-i risâlet eylemek üzere bir ân evvelce Edrene'ye gelmege dikkat ve müsâra'at eylesiz.

Sadr-ı A'zam Halîl Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Kâ'imedir.

Benim mahabbetlü dostum Yani Papayi kağsı yoldan gider ve Françe hudûdına vardıkda Paris Vilâyeti'ne varınca uğrayacağı yerleri ve kağsı vilâyetden geçer ve kağsı konsoloslara uğrar bir hoşça tafsîl üzere kâ'ime idüp irsâl idersiz ve yollarda meks ve nezâreteye konmamak içûn pâk yerlerden gelüp, bir dürlü elem çekilecek şey olmaduğımı cümlesi bilsün içûn, yedine sened olacak bir kâğıd virsünler ve “*Akçesiyle kaç ulak bâr-gîri ister ise her vilâyetde vireler*” deyü yaza ve uğradığı memleketlerde Fransız deyü i'timâd olunmak içûn kendüsüyle üç dört âdeme Fransız libâsı aliviresiz. [52a] Lâzım gelen bahâsı ne mikdâr olursa taraf-ı mîrîden virilmek üzere defterini³¹⁴ tercemâna gönderesiz. Mesfûr Papa Yani'nin gidüceğı mahall sizin kendü vilâyetiniz olmağla bizim tahrîr eyledigimiz şeylerden gayrı mesfûr Yani Papayi'ye lâzım olacak hâtırınıza gelür ne makûle şey var ise anları dahi kâ'ime idüp gönderesiz.

Sadr-ı A'zam Kethudâsından Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Kıdvetü'l-ümerâ'i'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdetü'l-küberâ'i't-tâ'ifeti'l-Îseviyye hâlâ Âsitâne-i sa'âdetde mukîm hurmetlü, ri'âyetlü dostumuz Françe Elçisi [...] ختمت عواقبه بالخير kibeline dostluğa lâyük hulâsa-i kelâm-ı müsâlemet-encâm ve nukâve-i peyâm-ı sadâkat-irtisâm iblâğıyla dostâne inhâ olunan oldur ki devletlü, inâyetlü, veliyyü'n-ni'am, sâhib-i devlet efendimiz hazretlerinin taraf-ı devletlerinden tahrîr

³¹¹ Öncesinde “hümâyûn” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³¹² Öncesinde “gönderilmeği” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³¹³ Öncesinde “gitmesi” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³¹⁴ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

olunan mektûb ve kâ'imeleri resânende-i mektûb Çûka-dâr Mehmed ile tarafınıza irsâl olunmağla mektûb-ı meveddet-irtisâm tahrîr ve irsâl olunmuştur. *Înşâ'-Allahu te'âlâ* ma'lûmunuz oldukda irsâl olunan âdemlerini bir sâ'at evvelce³¹⁵ avdet itdirmege takayyüdünüzden hazz olunur.

Sadr-ı A'zam Halîl Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-Îseviyye Françe pâdişâhının³¹⁶ Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan elçisi dostumuz Markiz de Bonnak ختمت عواقبه بالخير kibeline selâm-ı müsâlemet-encâm iblâğıyla inhâ olunur ki bizim Avrâm Yahûdî'nin ol tarafda vesâtatınıza mevkûf olan maslahatı içün me'zûnen ol tarafa âzim ve revâne [52b] olup ba'zı ahvâl dahi takrîrine havâle olunmağla mektûb-ı meveddet tahrîr ve irsâl olunmuştur. *Înşâ'ü'l-Mevlâ* varup ma'lûmunuz oldukda, mümkün oldukça husûl-i maslahatına mu'âvenet ve bir ân mukaddem avdetinde sa'y ü dikkat eylesiniz.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-Îseviyye hâlâ Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetde elçilik ile mukîm olan Markiz de Bonnak ختمت عواقبه بالخير kibeline selâm-ı selâmet-encâm ve peyâm-ı musâdakât-fercâm ithâfıyla dostâne inhâ olunan budur ki nâkıl-ı mektûbumuz Avrâm Yahûdî ol cânibe mesâlihi içün revâne olmağla düşen umûrunda i'ânetiniz ile itmâm-ı mesâlihiyle yine bu tarafa irsâl eylemeniz içün mektûb tahrîr olunmuştur. Vusûlünde mesfûr Yahûdî'nin tarafınızdan niyâz eylediği umûrı ve husûsı itmâmı-ile tarafımıza ric'at itdirüp ve fi-mâ-ba'd cânibimizi du'â-yı hayrdan ferâmûş eylemeyesiz.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa'dan Haleb Monlâsı Osmân-zâde Ahmed Efendi'ye Mektûb.

İzzetlü, fazîletlü efendi hazretlerinin nâdî-i fezâ'il-mevfûrları savbına sahâ'if-i da'vât-ı hâliset-i izzet-âyât ve letâ'if-i tekrîmât-ı sâfiyât-ı meveddet-gâyât ithâfıyla hâl ü hâtır-ı feyz-eserleri mürâ'ât olunduğı siyâkında inhâ-yı muhibbânemiz budur ki benim

³¹⁵ Öncesinde "evvelce" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³¹⁶ Öncesinde "padişâhının" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

fazîlet-mendim efendi hazretleri hâlâ ol cânibde olan Françe Konsolosı ve etbâ'ı ve tüccârı taraflarına rencîde olunmak memnû' iken, ba'zı kesân ta'addî üzere oldukları mesmû'muz olmağla ol [53a] misillü tecâvüzleri men' ü def' olunup, fî-mâ-ba'd³¹⁷ bir vech-ile rızâ virilmemek üzere tarafımızdan mektûb tahrîr ve firistâde-i nâdî-i fezâ'il-mevfûrları kılındı. İnşâ'-Allahu te'âlâ lede'l-vusûl husûs-ı mezbûrda dikkat ü ihtimâm olunup bundan sonra dahi tenbîhiniz³¹⁸ ile mütenebbih olmayanların haklarından gelinmesi kendilere ifhâm ile îkâz eylemeleri me'mûldür. Bâkî hemvâre seccâde-i fazîlet dâ'im bâd.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Mektûbdur.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye hâlâ Âsitâne'de mukîm Françe pâdişâhının elçisi Markiz de Bonnack ختمت عواقبه بالخير kîbeline selâm-ı selâmet-encâm ve peyâm-ı musâdakât-fercâm iblâğıyla inhâ olunur ki hâlâ Tûnus Beglerbegiligi bâ'is-i mektûbumuz Kuşçî İzzetlü Mustafâ Paşa'ya tevcih ve inâyet ü ihsân olunup, ol cânibe revâne olmak lâzım gelmekle paşa-yı mûmâ-ileyh içün bayrağımız altında bir müste'men seffinesi navlı kendi tarafından virilmek üzere tedârük itdirilüp ve tarafınızdan emniyyeti müş'ir süvâr olacağı seffine kapudanına kefâlet temessükünüz tahrîr ve yedine vaz' olunup, mutma'inü'l-hâtır savb-ı maksûdına irsâle siz³¹⁹ dahi ihtimâm eyleyesiz.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Mektûb.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye hâlâ Françe pâdişâhı tarafından elçilik ile Âsitâne-i sa'âdetde mukîm Markiz de Bonnack³²⁰ ختمت عواقبه بالخير و الرشاد kîbeline selâm-ı selâmet-encâm ve peyâm-ı musâdakât- [53b] fercâm iblâğıyla inhâ olunan oldur ki beynimizde kesb olunan sadâkat üzere dostluklarından nâşî câ-be-câ mektûblarınızın tarafımıza vürûdı me'mûl iken haylî zamândır zuhûr itmekle istifsâr-ı hâl içün bu def'a mektûb-ı meveddet tahrîr ve tarafınıza irsâl olunmuşdur. Vusûlünde fî-mâ-ba'd dahi cânibimizi du'â-yı hayrınız ile

³¹⁷ Öncesinde “ba'd” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³¹⁸ Öncesinde “tenbîhiniz” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³¹⁹ Öncesinde “dahî” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³²⁰ Hutimet avâkıbuhû bi'l-hayr ve'r-reşâde: Allah akıbetini hayr etsin ve doğru yola iletsin.

hulûsâne dostluklarından ferâmûş itmeyüp Françe câniblerinden Devlet-i aliyyeye hayırlu tevârüd itmiş cedîd havâdis ve âsâr vâkı‘ olmuş ise sizler dahi mektûb-ı meveddetleri ile tarafımıza tahrîr ve sıhhat haberinizi dahi işâret eylemeleri me’mûldür. والسلام علي من اتبع الهدى

Sadr-ı A‘zam Mehmed Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvet-i ümerâ’ü’l-milleti’l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ’ü’t-tâ’ifeti’l-İseviyye hâlâ Âsitâne-i sa‘âdetde mukîm Françe elçisi dostumuz Markiz de Bonnack عواقبه بالخير kibeline kelâm-ı meveddet-encâm ve peyâm-ı mahabbet-fercâm iblâğıyla inhâ-yı dostâne budur ki Belgrad’da³²¹ müstevlî olan düşmenimiz Nemçe tâbûrını, asker-i İslâm metrisleriyle ihâta vü muhâsara ve mâ-beynde ceng ü muhârebe ile metrisler yürüyüş mahalline varmazdan bir gün mukaddem *bi-emri’llâhi te‘âlâ* kable’s-seher hevâdan pus ve duman çöküp, birbirlerin fark mümkün olmadığı hâlde tarafeynden vâkı‘ olan cengde bir vâfir müddet muhârebeden sonra pus sebebi ile keyfiyyet ma‘lûm olmadın³²² asker-i İslâm metrisden çıkmağla muhârebe münkatı‘ ve *bi-kazâ’i’llahi te‘âlâ* pus hâleti ile hezîmet vâkı‘ olup avdet³²³ olduğu hükm ü fermân cenâb-ı Mevlâ’nındır. Ümîddir ki bundan sonra mükâfât olup inâyet-i Bârî yârî ve yine mansûr mü’eyyed olmağla ahz ü intikâm müyesser ola. Bundan akdem asker-i [54a] İslâm’ın Edrene’den hareketi esnâsında sadâkatlü, mahabbetlü Kral Rakoçi Ference’e dostumuzun der-i Devlet-i aliyyede kapu kethudâsı olan Macarlu Hırvat Ference müte‘âkıben gelen mektûblarında, Devlet-i aliyye hakkında merâsim-i dostânîyi edâ ve levâzım-ı gayret-keşîyi icrâ içün, ba‘zı mülûk-i sûtûde-sülûkün birbiriyle ittihâd ü ittifâka niyyet ve bu keyfiyyete sûret virmege kasd-i azîmetlerin tahrîr eyledüğün mûmâ-ileyh Hırvat Ference ifhâm ve takrîr itmiş-idi. Ol târîhden berü gayrı haber zuhûr itmeyüp tarafınıza yeni gelmiş bir haberleri var ise merâsim-i ta‘alluk-ı dostîye ri‘âyeten i‘lâminız içün mektûb-ı dostî tahrîr ve tafsîl-i ahvâl-i mûmâ-ileyh Hırvat Ference’nin ve sizin tercemânın kâğıdlarıyla hâmil-i varaka Tercemân İbrâhîm’in* takrîrine havâle olunup gönderildi. Haşmetlü, hurmetlü,

³²¹ Öncesinde “Belgrada” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³²² Öncesinde “olmadı” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³²³ Öncesinde “avdet” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

* Bu kişi İbrahim Müteferrika (ö. 1160/1747) olmalı. Yunanca, Latince ve Macarca’yı çok iyi derecede bilen İbrahim’in Thököly İmre’nin 1692 veya 1693’te ki ayaklanması sırasında Türklere esir düştüğü veya kendi isteği ile Türklere sığınıp İstanbul’a getirildiği yönünde görüşler mevcuttur. Osmanlı himayesine girdikten sonra devletin çeşitli kademelerinde görev yapan ve parlak zekası sayesinde kısa sürede yükselen İbrahim, 18 Nisan 1716’da dergâh-ı âlî müteferrikalığına geçirdi. Bu göreve getirildikten kısa bir süre sonra 1716 yılının sonlarına doğru Avusturya seferinde görev aldı. İbrahim Müteferrika bu dönemde Osmanlı Devleti’ne sığınan Macarlar’ın

şevketlü ulu dostumuz Françe pâdişâhı Devlet-i aliyye-i ebed-peyvendin kadîmî dostı ve muhibb-i sâdıkı olduğı ve gayret-keşlikleri mücerreb olup bir vaktde tahallüfleri müşâhede ve mahsûs olmamağla kadîmü'l-eyyâmdan berü devletler beyninde mer'î tutulan zâbıta-ı³²⁴ musâfât ve kâ'ide-i muvâlât muktezâsınca müşârün-ileyh Kral Rakoçi Ferenc'e dâ'ir tavsîl-i ahvâl ne sûrete varmış ise ma'lûmunuz olan mertebe i'lâm ve bundan böyle Devlet-i aliyyeye hayırlu ve menfa'atlı işlerde bulunmağa ihtimâm ve tahrîr ü ifhâm eylesesiz.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Mektûb.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye hâlâ Âsitâne-i sa'âdetde mukîm Françe pâdişâhı tarafından elçisi olan Markiz de Bonnak ختمت عواقبه بالخير و الرشاد kibeline selâm-ı selâmet-encâm [54b] ve kelâm-ı meserret-fercâm iblâğıyla dostluğa lâyük kelimât-ı mergûbe ile hâtırları su'âlinden sonra inhâ olunan budur ki tarafımıza olan kemâl-i hulûs ve sebât-ı dostluklarına binâ'en irsâl olunan mektûbunuz vusûl bulup; mefhûmunda selâmetle ol cânibe duhûlünüz ve vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü kâ'im-makâm paşa pederimiz hazretleriyle buluşup ve mahabbet ile görüşdiginizi ve cânibimize olan iştiyâkınızı tahrîr eylemişsiz, bi'l-cümle ma'lûmumuz oldukda memnûn olunmağla mektûb-ı vidâd tahrîr ve firistâde kılındı. Vusûlünde fi-mâ-ba'd dahi eslâflarınız ile kemâl-i dostluk ve meveddet sizinle dahi ziyâde rasînü'l-bünyâd³²⁵ olacağı ma'lûmunuz oldukda, size dahi lâzım olan tarafımızı du'â-yı hayrdan unutmayıp, iktizâ iden mesâlihinizi mektûbunuz ile tarafımıza ifâde eylesesiz. والسلام علي من اتبع الهدى.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûb.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye hâlâ Françe pâdişâhı tarafından elçilik ile Galata'da mukîm Markiz de Bonnak ختمت عواقبه الرشاد kibeline selâm-ı selâmet-encâm ve peyâm-ı musâdakât-fercâm iblâğıyla inhâ olunur ki cânibimize olan kemâl-mahabbet ve meveddetinizden nâşî tercemânınız

---

yanında ve akabinde de Rakoçi Ferenc/II. Ferenc Rákóczy'nin Fransa'dan Osmanlı topraklarına getirilmesi üzerine ona tercümanlık ve mihmandarlık yapmak üzere görevlendirildi. Bu görev Rákóczy'nin ölümüne (1735'te) kadar devam etti. Ayrıntılı bilgi için bk. Erhan Afyoncu, "İbrahim Müteferrika", *DİA*, XXI, İstanbul 2000, s. 324-327.

³²⁴ Öncesinde "zâbıta" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³²⁵ Öncesinde "bünyâd" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

vesâatıyla irsâl olunan mektûbunuz vusûl bulup mefhûmunda iltimâsınız olan evâmir-i şerîfelerden mümkinü'l-husûl olanları ısdâr itdirilüp ve sâ'ir tahrîr olunan husûslarınız dahi *inşâ'-Allahu te'âlâ* vakt ü zamânıyla husûl-pezîr olmasına sa'y olunur. Hâlâ tercemânınız itmâm-ı hizmetle ric'at itdirilmekle bu def'a dahi mektûb tahrîr olunmuşdur. Vusûlünde fi-mâ-ba'd [55a] dahi tarafımızı du'â-yı hayrdan ferâmûş itmeyüp, tarafımıza olan sadâkat ü istikâmetlerin müş'ir mektûb-ı meveddetleri irsâl ve lâzım gelen umûr u husûslarınızı işâret eylesiniz. والسلام علي من اتبع الهدى.

Sa'âdetlü Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye hâlâ Françe pâdişâhı tarafından Âsitâne-i sa'âdetde elçilik ile mukîm Markiz de Bonnack kıbeline selâm-ı selâmet-encâm ve peyâm-ı musâdakât-fercâm iblâğıyla inhâ olunur ki hâlâ İstanbul ve Galata masdariyyeleri mukâta'ası mültezimi olan Menteş Yahûdî öteden berü tarafımıza müte'allık olup, hâlâ itmâm-ı³²⁶ hıdmet-ile ol cânibe gönderilmekle size dahi mektûb-ı meveddet tahrîr ve irsâl olunmuşdur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde taraf-ı hâtırımza binâ'en siz dahi mürâca'at eylediği umûr u husûslarında i'ânet eyleyüp ve fi-mâ-ba'd cânibimizi du'â-yı hayrdan unutmuyup, mektûbunuz ile iktizâ iden ahvâllerinizi işâret ü i'lâm eylesiniz.

İzzetlü Çavuşbaşı Ağadan Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

İzzetlü, haşmetlü, hakîkatlü, sadâkatlü dostum elçi beg hazretlerinin huzûr-ı meveddet-i mahabbet bî-dârlarına derûn-ı iştiyâk ve mihr-i mahabbet ve sadâkat birle arz u hulûs olunur. Hemîşe sıhhat ü âfiyyetde olası deryâ-yı mür'üvvetleri temevvüc idüp bu hâlis muhibbleri ahvâlerinden su'âl buyurılır ise *bi-hamdi'llâhi te'âlâ* vücûdumuz ber-sıhhat ve me'mûr olduğumuz hıdemât-ı hümâyûnda sarf-ı makdûr idüp, dostânın ve ale'l-husûs cenâb-ı hamiyet-medârları du'âsında idigim kalb-i hakîkat- [55b] şi'ârlarına ke'e'n-nefs mine'n-nukûz idüğü muhibblerinin kalbimizde cây-gîrdir. Hakk *sübhânehu ve te'âlâ* cümlemizin umûr u husûsunda tevfikin refik eyleye, âmîn! Bi-Rabbü'l-âlemin. Fî-mâ-ba'd benim devletlü, sadâkatlü, haşmetlü, hakîkatlü dostum mîr-i hakîkat-şi'âr hazretleri nâkıl-ı mahabbet-nâme-i muhlis bizim Avrâm Yahûdî'nin ahvâlini sizler gibi âkıl u erşed ve kâmilü'l-vücûda ta'rîf muhtâc degil. An-aslin hüsn-i

³²⁶ Öncesinde "itmâm hizmetiyle ol câ" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

tedâbir ile tarafeyne enfa‘ olan husûslarda mahrem olanların cümlesinden ziyâde me‘âlen ve bedenen sarf-ı makdûr idüp, ahbâbınız vesâtatıyla ve kendi tecrübeniz ile mücerreb ve hareket-i pesendîde buyurulmağın, tercemânlik unvânıyla mesrûr ve sadâkatı devletlü, inâyetlü, efendilerimiz hazerâtının ma‘lûm-ı devletleri olup; hizmetinden hoşnûd ve cenâb-ı meveddet-âsârlarının dahi zîr-i himâyesinden olduğundan memnûniyyetleri hasebiyle hesâb-ı kitâbetde telattufen himâyeye buyurmak murâd buyuracağımıza binâ‘en, himâyeniz der-kâr buyurulmak, müş‘ir mekâtib-i şerîf ihsân ve irsâl buyurduklarına binâ‘en, bu hâlis muhibbinizin dahi hâtır-ı hakîkat-şi‘ârların su‘âl ve kalb-i gevherlerinden ihrâc buyurulmamak içün mektûb tahrîr ve irsâl olundu. Vusûlünde çırâğınız Avrâm Yahûdî‘ye vâkî‘ olan lutfunuz der-kâr buyurulmak husûsunda bu mihibb-i sâdıkınız dahi mahsûsan recâ iderim. Bâkî izz ü sa‘âdet-i kâmrânî müstedâm bâd.

Eğriboz Muhâfız Alî Paşa’dan Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Ri‘âyetlü, himâyetlü, sadâkatlü hâlâ Âsitâne-i devlet-âşiyân’da Françe pâdişâhı tarafından mukîm balyozı olan dostumuz balyoz ختمت عواقبه بالخير و الرشاد kîbeline dostluğa³²⁷ lâyük ve muvâfık olduğu vech üzere selâm-ı [56a] selâmet-encâm iblâğıyla hâtırları su‘âlinden sonra dostâne inhâ olunan budur ki irsâl olunan mektûbunuz vusûl bulup “Kendü ile görüşilüp hudmetinden hoşnûd olduğumdan yanımda bir kaç zamân hudmetimde kalur” deyü kemâl-mertebe mahzûz oldum. Ancak bundan akdem kapumuz halkıyla kethudâmız Vinçe seferine me‘mûren gönderilmekle hâlimize ve mansıbımız ahvâline dahi ittilâ‘ hâsıl ve vukûf-ı tahsîl idüp, kendüye olan deynimize bir dürlü medâr olacak kudretimiz olmaduğı kendünün dahi ma‘lûmı olmağla, ol tarafa âzim olmaklığa tâlib olmağın mektûb-ı mahabbet tahrîr ve irsâl kılınmışdır. İnşâ‘-Allahu te‘âlâ vusûlünde merkûm Avram³²⁸ hem sizindir hem bizindir. Me‘mûldür ki mürâca‘at eylediği husûslara mu‘âvenet eylemenizden fevka’l-gâye memnûn u mesrûru’l-hâtır olunur. Bâkî bâd.

Eğriboz Muhâfız Alî Paşa’dan Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Sadâkatlü, ri‘âyetlü, hurmetlü, dostumuz Françe Elçisi olan de Ferriol ختمت عواقبه

³²⁷ Öncesinde “dostluğa” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³²⁸ Metinde ابرام şeklinde yazılmış.

بالخير kibeline dostluğa lâıyk olduğı vech üzere selâm-ı selâmet-encâm iblâğından sonra dostâne inhâ olunan oldur ki hâlâ tercemânlıđınız³²⁹ hıdmetinde olan Avrâm'ın âdemisiyle gönderilen mektûbunuz vusûl bulup mezbûr ile bu dostunuzun hesâbı olup ve kendüsi dahi azım sermâye sâhibi olmayup ve lâkin bir hakikatlı sâdık âdem olduğundan üzerimizde mezbûrun hakkı çokdur nefsi'l-emri budur ki her hâl ile hicâbındayuz. Bize eyledüği hıdmet ve dostluğuna mukâbil olacak bir işinde bulunmadık ve her ahvâlimizi kendi de her-vechle bilür. Bu def'a beş yüz guruş tedârük olunup âdemîsine teslim olunmuşdur. [56b] Ancak Hakk *celle vü alâ* hazretleri devletlü evliyâ-yı ni'am efendilerimize ömr ihsân eylesün. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* akçesini edâ idüp hâtırın hoş iderim ve siz dostumuzdan dahi me'mûldür ki mezbûr Avrâm hem sizin ve hem bizimdir. Düşen husûslarına sa'yınızdan küllî memnûn olunur. Bâkî bâd.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Mektûb.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye hâlâ Françe pâdişâhı tarafından elçilik ile Âsitâne-i sa'âdetde mukîm Markiz de Bonnack ختمت عواقبه بالخير kibeline selâm-ı selâmet-encâm ve peyâm-ı sâdakât-fercâm iblâğıyla inhâ olunan budur ki tarafımıza olan kemâl-i sıdk u mahabbetinizden nâşî ve dostluklarında devâm u istikâmetleri müş'ir irsâl olunan mektûbunuz tercemânınız vesâtatıyla vusûl bulup, mefhûmunda Kamâme husûsuna müte'allık tahrîr olunan cevâblarınız bi'l-cümle ma'lûmumuz olup husûs-ı mezbûrı tercemânınıza tavsiye eyledigimiz vech üzere vaktiyle husûl-pezîr olmasında iştibâh olunmamak içün bu def'a dahi mektûb-ı meveddet tahrîr olunmuşdur. Vusûlünde mefhûmı ma'lûm oldukda, fi-mâ-ba'd dahi cânibimizi du'â-yı hayrdan ferâmûş itmeyüp, beynimizde cârî olan dostlukları icrâ ve mektûbunuz ile lâzım gelen umûrunızı inhâ eylemekde hâlî olamaysız.

Sadr-ı A'zam Mehmed Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan elçisi Markiz de Bonnack ختمت عواقبه بالخير kibeline dostluğa lâıyk selâm-ı selâmet-encâm iblâğıyla ve inhâ vü inbâ' olunan

³²⁹ Öncesinde iki kez "tercemânlığınız" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzerleri çizilmiştir.

[57a] oldur ki irsâl olunan mektûbunuz gelüp vusûl bulup hulâsa-i mefhûmunda bundan akdem katl olunan Eflak Voyvodası Estefan* Voyvoda'nın kapucılar kethudâsı olan Dimitriaki zimmînin ba'zı mevâdd içûn ahz ü habsi fermân olunmuş-idi. Mesfûr Dimitriaki bir seneden berü tercemânlığınız hıdmetinde olduğı i'lâm veistirhâm olunmuş, bi'l-cümle ma'lûm-ı hâlisü'l-fu'âdınız olmuşdur. Mesfûr Dimitriaki zimmî sâdır olan fermân-ı âlî-şân mucibince İstanbul Kâ'im-makâmı vezîr-i mükerrerem sa'âdetlü Mustafâ Paşa hazretleri tarafından ahz murâd olundukda, mesfûr tercemânınız olup firâr ve gaybet etmemek üzere kefil olduğunuzu ve der-i devlet-medâra ihzârı fermân buyurılır ise irsâl ideceginizi tercemânınız vesâtatıyla vezîr-i müşârün-ileyhe cevâb virdüğünizi, vezîr-i müşârün-ileyh hazretleri egerçi tarafından mektûblarıyla i'lâm eylemişlerdir. Lâkin, mesfûr Dimitriaki'nin ba'zı su'âl ve cevâb içûn der-i devlet-medâra getürdilmesi muktezî olmağla, mektûb-ı meveddet tahrîr ve [...] ile irsâl olunmuşdur. *İnşâ'ü'l-Mevlâ* vusûlünde bundan akdem tercemânınız vesâtatıyla vezîr-i müşârün-ileyh hazretlerine virilen cevâbınız ve te'ahhüdiniz üzere mesfûr Dimitriaki zimmîyi ba'zı mevâdd su'âli içûn Edrene'ye irsâl eylemeniz me'mûldür. والسلام علي من اتبع الهدى³³⁰

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan Françe pâdişâhının elçisi Markiz de Bonnak ختمت عواقبه بالخير kîbeline selâm-ı selâmet-encâm iblâğıyla dostâne inhâ olunur ki [57b] tarafımıza irsâl olunan mektûb ve kâ'imeniz vusûl bulup mefhûmı bi'l-küllîye ma'lûm-ı hâlisü'l-fu'âdınız olmuşdur. Devlet-i aliyye-i ebed-peyvend ile Nemçe beyninde musahhah olan sulh u salâhın te'yîd ü temhîdinde bulunmak haşmetlü, hurmetlü efendiniz Françe pâdişâhının dahi mergûbı olmağla şürût-ı musâlaha ne vechle idügi ma'lûmunuz olup, tarafımıza i'lâm eylemeniz içûn Edrene'ye da'vet olunmanız husûsları işâret olunmuş; şürût-ı musâlaha hemân tarafeynin râhat u refâhiyyeti ile Devlet-i aliyyeye hayırlu, iki devletin mâ-beynde zuhûr iden adâvet[in] mihr ü mahabbete mübeddel olmasıdır. Nemçelü tarafı huşûnet üzere hareket itmeyüp, şân-ı Devlet-i aliyye ve nâmûs-ı saltanat-ı seniyyeye lâyük olduğı vech üzere rağbet eyledikleri hâlde, akd-ı musâlahağa iştibâh

* Eflak Voyvodası Stefan Kantakuzenos 1716 yılında İstanbul'da öldürülmüştür. Bk. Zinkeisen, *a.g.e.*, V, s. 376.

³³⁰ Öncesinde“meni't-teba” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

olmayup, sizin dahi bu vechle me'zûn u murahhas olmanıza kuvvet-i kalbiniz var ise Françe diyârına icâleten âdem irsâl ve me'mûriyyetinizi müş'ir yedinize ruhsat-nâme alup, umûr-ı musâlahaya duhûl ve encâmında menâfî'-i kesîre tahsîline muvaffak olmuş olursuz ve geçen sene bu tarafda iken; “Devlet-i aliyyenin murâdı olur ise Venediklü ile Devlet-i aliyyeyi başka sulh eylemek mümkündür” deyü cevâb eylemiş idiniz. Ol husûsa dahi me'zûn u murahhassız. Eger Nemçelü husûsunda ve eger Venediklü'yi ayırup başka sulh eylemek husûsunda Devlet-i aliyyeye hayırlu ve nâmûs-ı saltanata münâsibi vechle hıdmet me'mûliniz ise bu tarafa gelmege hâcet yokdur. Françe pâdişâhı tarafına mahsûs kâğıdlar ile mu'temedü'n-aleyh³³¹ âdemleriniz irsâl ve bir ân evvel vakt-i sefere degin cevâbın getürmenize izn-i aliyye olduğunu müş'ir mektûb-ı sadr-ı a'zamî dahi tahrîr olunmağla mektûb-ı vidâd tastîr ve irsâl olunmuşdur. Vusûlünde [58a] tahrîr olunan cevâblar ma'lûmunuz oldukda iktizâ iden husûsları tarafımıza işâret eylemeleri me'mûldür.

Sadr-ı A'zam Mehmed Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Mektûbdur Ki Bu Minvâl Üzere.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan Françe pâdişâhının elçisi Markiz de Bonnack ختمت عواقبه kîbeline selâm-ı selâmet-encâm iblâğıyla dostâne inhâ olunur ki sa'âdetlü rikâb-ı hümâyûn kâ'imakamı hazretlerine irsâl olunan mektûb ve mektûbunuz vusûl bulup mefhûmı bi'l-küllîye ma'lûm-ı hâlisü'l-fu'âdınız olmuşdur. Devlet-i aliyye-i ebed-peyvend ile Nemçe beyninde musahhah olan sulh u salâhın te'yîd ü temhîdinde bulunmak haşmetlü, hurmetlü Françe pâdişâhının dahi merğûbı olmağla şurût-ı musâlaha ne vechle idügi ma'lûmunuz olup, müşârün-ileyh tarafımıza i'lâm eylemeniz içün Edrene'ye da'vet olunmanız husûsları işâret olunmuş. Ma'lûm oldu ki Françe pâdişâhı³³² tarafından bu husûslara me'zûn u murahhas olmayup bundan sonra istîzân itmege muhtâcsız. Ana dahi vaktin³³³ müsâ'adesi vardır ve şurût-ı musâlaha hemân tarafeynin râhat u refâhiyyeti ile dîn ü Devlet-i aliyyeye hayırlu ve iki devletin mâ-beyninde bundan akdem *bi-takdîri'llâhi te'âlâ* ser-zede-i zuhûr iden husûmet ve adâvetlerin kemâ-fî'l-evvel envâ'-i mihr ü mahabbet ve sadâkat ve musâfâta mübeddel olmasıdır. Nemçelü tarafı huşûnet ve ru'ûnet üzere hareket itmeyüp, şân-ı Devlet-i

³³¹ Öncesinde “mu'temed” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³³² Öncesinde “pâdişâhı” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³³³ Öncesinde “vakt” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

aliyye ve nâmûs-ı saltanat-ı seniyyeye lâyük olduğu vech üzere rağbet eyledikleri hâlde akd-ı musâlahaya iştibâh olmayup, sizin dahi bu vechle me'zûn ve [58b] murahhas olmanıza kuvvet-i kalbiniz var ise Françe diyârına icâleten âdem irsâl ve me'mûriyyetinizi müş'ir yedinize ruhsat-nâme alup, iki devlete nâfi' olan umûr-ı musâlahaya duhûl ve encâmında menâfi'-i kesîre tahsîline muvaffak olmuş olursuz ve bundan akdem bu tarafda iken geçen sene; “Devlet-i aliyyenin murâdı olur ise Venediklü ile Devlet-i aliyyeyi başka sulh eylemek mümkündür” deyü söylemişsiz. Ol husûsa dahi me'zûn u murahhasız. Eger Nemçelü husûsunda ve eger Venediklü'yi ayırup başka sulh eylemek husûsunda Devlet-i aliyyeye nâfi' ve ırz-ı devlet ve nâmûs-ı saltanata münâsib vechle hıdmet me'mûliniz ise kat'â bu tarafa hâcet yokdur. Hemân Françe pâdişâhı tarafına yazup bir ân evvel mübâşeret olunmak husûsunda mahsûs ve mufassal kâğıdlar tahrîr ve mu'temedü'n-aleyh³³⁴ âdemleriniz ile Françe'ye irsâl ve bir ân evvel cevâbın vakt-i sefere degin getürmenize izn-i aliyye vardır. Hemân Françe pâdişâhı tarafından Devlet-i aliyyeye hayırlu musâlahaya tavassut itmege rağbet olunur ise hıdmetiniz³³⁵ zâyi' olmayup mükâfâtını müşâhede ideceginiz melhûzunuz³³⁶ ola. والسلام علي من اتبع الهدى.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-ızzâmi'l³³⁷-İseviyye, umdet-i küberâ'ü'l-fihâmi'l-Mesîhiyye hâlâ Galata'da mukîm Françe Elçisi Markiz de Bonnack ختمت عواقبه بالخير kibeline selâm-ı selâmet-encâm iblâğıyla inhâ olunan oldur ki beynimizde cârî sadâkat-ı hulûs üzere dostluğunuzdan nâşî irsâl olunan mektûbunuz vâsıl olup; mefhûmunda tahrîr [59a] olunan husûslar bi'l-cümle ma'lûmumuz oldukda, ziyâde memnûn olunmuşdur ve iltimâsları olan husûsların husûl-pezîr olunmasına³³⁸ ihtimâm olunarak mürâ'ât-ı hâtırınıza sa'y olunacağın ifâde içün bu def'a dahi mektûb-ı vidâd tahrîr ve firistâde kılındı. İnşâ'-Allahu te'âlâ vusûlünde, fi-mâ-ba'd dahi tarafımızı du'â-yı hayırdan ferâmûş itmeyüp, tarafımıza ihbârı lâzım gelen havâdis ü âsârı i'lâmdan hâlî olmamaları me'mûldür. والسلام علي من اتبع الهدى.

³³⁴ Öncesinde “mu'temed” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³³⁵ Öncesinde “hıdmetiniz” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³³⁶ Öncesinde “melhûzunuz” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³³⁷ Öncesinde “i'l-millet” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³³⁸ Öncesinde “olmasına” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

*Sadr-ı A'zam Mehmed Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere*³³⁹.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan Françe³⁴⁰ pâdişâhının elçisi Markiz de Bonnack ختمت عواقبه بالخير kibeline selâm-ı selâmet-encâm iblâğıyla dostâne inhâ olunur ki irsâl eyledüğünüz mektûbunuz vâsıl olup mefhûmı bi'l-cümle ma'lûm oldu. Hurmetlü, haşmetlü Françe pâdişâhı tarafına âdem irsâl eylemek üzere müteheyyi ve sefîne tedârük ve lâkin ol cânibe ba'zı i'lâmî³⁴¹ muktezî keyfiyyetler olup bâ-husûs Kamâme ahvâli³⁴² tahrîr olunmağa muhtâc idügi işâret kılınmış. Kamâme ta'mîri emrine müsâ'ade olunmamak ihtimâli yoktur. Ancak, keşf ve ta'mîr husûslarında gerek ulemâ-yı izâmdan ve gerek kibâr-ı a'vâmdan birer mu'temed kimesneler me'mûr olup ve Kudüs-i şerîf sancağı, Şâm-ı şerîf eyâletinde vâkı' olmağla be-her-hâl Şâm vâlîsi dahi bu emre nezâret itmek Devlet-i aliyyenin deydin-i kadîmesinden olduğundan gayrı, mezâhib-i İslâmiyye muktezâsınca rütbe-i vücûbda idügi³⁴³ zâhir³⁴⁴ olup³⁴⁵, şevâgil-i seferiyyeyi terk ve biraz evkât dahi bî-vech buna masrûf kılınmak münâsib görülmeyüp, [59b] her ne zamân olur ise ol husûs içün Devlet-i aliyyeden Françe pâdişâhı tarafına izn ü ruhsat virilmemek mümteni³⁴⁶ olmayup ve mektûbunuzda tahrîr olduğına göre Nemçelü ol husûs içün bir dâ'iyye-i âhara düşmesi emr-i ba'id ve istid'âları olsa bile, ana müsâ'ade kılınmak vechen mine'l-vücûh mümkinâtdan olmamağın, ol mahzûrlar³⁴⁷ mülâhazasıyla tefvît-i vakt³⁴⁸ iktizâ itmeyüp, mukaddemâ mükâtebe olunduğı vech³⁴⁹ üzere Devlet-i aliyyeye hayırlı olmaklığa sa'y ü ihtimâmlarıyla Françe pâdişâhı sizi iki devlet beynine tavsît ider ise siz dahi vech-i lâyıki üzere der-kâr ve inşâ'Allahü'r-Rahman ez'âf-ı muzâ'af mükâfât ve mücâzât olunmak hafî ve setîr³⁵⁰ degildir. Umûr-ı

³³⁹ Bu mektup 6a-7a'daki mektubun kopyasıdır fakat 6a-7a'daki mektubun başlığı: “*Sadr-ı A'zam Hazretlerinden Françe Elçisine Bu Minvâl Üzere Yazılır*” şeklinde olup, buradaki mektubun başlığında olduğu gibi Sadrazam Mehmed Paşa'nın adı açık bir şekilde 6a-7a'da zikredilmemiştir. Buradaki mektupta ise mektubun nereden yazıldığı sonuna eklenmemiştir fakat mektubun Edirne'den yazıldığı 6a-7a'daki mektubun sonuna eklenen; “Be-makâm-ı Edirne el-mahrûsa” ibaresinden anlaşılmaktadır. İki mektup arasındaki farklılıklar bu mektup üzerinde dipnotlar aracılığıyla belirtilmiştir.

³⁴⁰ 6a-7a'daki mektupta; “hurmetlü Françe” şeklinde yazılmış.

³⁴¹ 6a-7a'daki mektupta bu kelime yazılmamış.

³⁴² Öncesinde “tahrîr” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁴³ 6a-7a'daki mektupta bu kelime yazılmamış.

³⁴⁴ Öncesinde “zâhir” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁴⁵ 6a-7a'daki mektupta buradan sonra; “ve el-hâletü hâzihi sefer-i hümayûna hareket vakti dahi karîb olup” yazılmıştır.

³⁴⁶ 6a-7a'daki mektupta bu kelime yazılmamış.

³⁴⁷ 6a-7a'daki mektupta “mahzûr” şeklinde yazılmış.

³⁴⁸ 6a-7a'daki mektupta “dikkat” yazılmış.

³⁴⁹ 6a-7a'daki mektupta bu kelime yazılmamış.

³⁵⁰ 6a-7a'daki mektupta bu kelime yerine “püşide” yazılmış.

külliyâtı cüz'ıyyâta mübeddel kılmak ber-vechle münâsib görülmemekle bu vechle tecdîd-i hulûsa vesîle olmuştur. Hemân Hakk *sübhânehu ve te'âlâ* tevfiik eyleye³⁵¹. Bundan sonra dahi azm ü cezminiz³⁵² ne sûret bulur ise i'lâm³⁵³ eylemeniz me'mûldür. والسلام علي من اتبع الهدى.

[Be-makâm-ı Edrene el-mahrûsa]

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

İftihârü 'l-ümerâ 'i 'l-ıẓâmi 'l-İseviyye, muhtâru 'l-küberâ 'i 'l-fihâmi 't-tâ'ifeti 'l-Mesîhiyye, hâlâ Âsîtâne-i sa'âdetde mukîm Françe Elçisi Markiz de Bonnâk ختمت عواقبه ³⁵⁴kıbeline selâm-ı selâmet-encâm iblâğıyla inhâ olunur ki irsâl olunan mektûb-ı meveddetleri vusûl bulup derûn-ı sadâkat-karîninde tahrîr olunan cevâblarınız bi'l-cümle ma'lûmumuz oldukda mahzûz olmuştuzdur. Hemvâre hayr-hâh-ı Devlet-i aliyye olmakda sâbit-kadem olasız hâlâ bu def'a dahi size olan kemâl-i mahabbetimizden nâşî mektûb tahrîr ve irsâl olunmuştur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde siz dahi tarafımızı [60a] du'â-yı hayrdan ferâmûş itmeyüp her-bâr mektûbunuz irsâlinde hâlî olmamaları me'mûldür. والسلام علي من اتبع الهدى.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Gelen Memhûr Kâ'imedir Ki Tahrîr Olundu.

Sadâkatlü dostumuz elçi beg huzûrlarına selâm-ı selâmet-encâm iblâğıyla inhâ olunur ki irsâl olunan mektûbunuz vusûl bulup kırâ'et olundukda cümle cevâblar ve iltimâsınız olan husûslarınız ma'lûmumuz olmuştur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* mümkünü'l-husûl olanlarına müsâ'ade itdirilüp, itmâmlarına ihtimâm olunur ve irsâl olunan hediyeleriniz dahi vâsıl oldukda memnûn olunmuştur. Ancak bizim ile cenâbınız beyinde bu cins teklîfe hâcet yoktur. Lâkin çûn ki irsâl eylemişsiz bizler dahi mürâ'ât-ı hâtırınıza binâ'en kabûl eyledik. Sizin ile kesb olunan hukûkumuz hulûsâne olduğını siz dahi bilürsüz ve dâ'imâ tarafınızdan kemâl-i sadâkat ü istikâmet me'mûlimiz olmağla her-bâr işgâlden sizlere tevârüd iden ahbârın Devlet-i aliyyeye hayırlu ve enfa' olanlarını i'lâm eylemeniz me'mûldür ve bizler dahi bu cânibde öteden hayırlı haberler

³⁵¹ 6a-7a'daki mektupta; "tevfik ihsân eyleye" şeklinde yazılmış.

³⁵² 6a-7a'daki mektupta; "azm-i vechiniz" şeklinde yazılmış.

³⁵³ 6a-7a'daki mektupta; "yine i'lâm" şeklinde yazılmış.

³⁵⁴ Öncesinde "bi'l-hayr" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

vürûdına müterakkıbiz³⁵⁵. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* zuhûrunda bu cânibe teşrîfinizi müş'ir kâğıdlar tahrîr olunup ifâde olunur. Hemân sizden fî-mâ-ba'd dahi me'mûlümüz budur ki Frengistân taraflarından sizlere gelen ahbârı pey-der-pey tarafımıza i'lâm u işâret eylesiniz. Hâyır-hâh-ı Devlet-i aliyye olduğunuz yakînen ma'lûmumuzdur. Dâ'imâ Devlet-i aliyyeye hayırlu ve nâfi' olan husûsları terğîb içün ifhâm eylemenizden memnûn olunup ve bundan böyle dahi tarafımızı du'â-yı hayrdan ferâmûş eylememelerinden mahzûz oluruz ve *inşâ'-Allahu te'âlâ* öteden gelecek cevâblarda da'vetinize muktezî hayırlu cevâblar gelür ise yine tarafınıza [60b] ifâde olunur.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Mektûb.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye Âsitâne-i sa'âdetde mukîm Françe pâdişâhı elçisi Markiz de Bonnack ختمت عواقبه بالخير و الرشد kibeline selâm-ı selâmet-encâm ve peyâm-ı musâdakât-fercâm ithâfiyla inhâ olunur ki bundan akdem sa'âdetlü sahib-i devlet hazretlerinin taraf-ı âlîlerinden cenâbınıza der-i Devlet-i aliyyeye gelmeniz içün mektûb-ı şerîfleri vârid olduğu esnâda ziyâde aceleye musâdefe itmekle ol vakt tarafımızdan mahabbet-nâmemiz tahrîrine vakt olmamağla te'hîr olunmuş-idi. Hâlâ tarafımıza olan hulûsane dostluklarından nâşi mefhûmundan memnûn olunmağla varaka-ı vidâd tahrîr ve firistâde kılındı. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde fî-mâ-ba'd dahi tarafımızı du'â-yı hayrdan ferâmûş itmeyüp mukaddemâ irsâl olunan mektûb-ı şerîf-i sadr-ı a'zamî ile hareket eylemelerine memnûn oluruz. والسلام علي من اتبع الهدى.

Sadr-ı A'zam Mehmed Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûb Bu Minvâl Üzere.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan elçisi Markiz de Bonnack ختمت عواقبه بالخير kibeline selâm-ı selâmet-encâm iblâğıyla dostâne inhâ olunur ki bundan akdem ba'zı umûr ve musâlahayı³⁵⁶ mutazammın mevâdd içün hâlâ rikâb-ı hümâyûn [61a] kâ'im-makâmı sa'âdetlü, mekremetlü vezîr-i celîlü's-şân karındaşımız hazretlerine mektûb tahrîr eyledüğünüzde vidâd-ı musâlahaya haşmetlü Françe pâdişâhı tarafından

³⁵⁵ Metinde مترقب ايز şeklinde yazılmış.

³⁵⁶ Öncesinde "musâlahaya" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

murahas olduğunuz hâlde tavassutunuz münâsib görölüp ve Françe diyârına tarafınızdan âdem irsâl ve hemen tavassut eylemeniz içün size mektûb tahrîr olunmuş- idi. Gönderilen âdem dahi muvâfakat-ı eyyâm ile şimdiye dek varup ve belki avdet itmişdir. Siz dahi bu esnâda İstanbul'dan hareket ve bu tarafa azîmetinizi Gelibolî cânibine ihbâr ve Françe'den gelen âdeminiz Gelibolî'ya çıkup toğrı Edrene'ye gelmek üzere tenbîh ü sipâriş eylemeniz ve siz vech-i meşrûh üzere Edrene'de bulunmanız münâsib görinür. والسلام علي من اتبع الهدى.

Sadr-ı A'zam Mehmed Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan Françe Elçisi Markiz de Bonnak ختمت عواقبه بالخير kîbeline selâm-ı selâmet-encâm iblâğıyla inhâ-i dostâne budur ki irsâl olunan mektûbunuz manzûrumuz ve mefhûmı bi'l-cümle ma'lûmumuz olmuşdur. Edrene'ye gelmeniz içün ba'zı iktizâ iden tedârükünüz görölmek üzere Âsitâne-i sa'âdet kâ'im-makâmı vezîr-i mükerrem sa'âdetlü Mustafâ Paşa hazretlerine bundan akdem mektûb yazılmış idi. Hâlâ te'kîd-i hâl içün vezîr-i müşârun-ileyh hazretlerine tekrâr tahrîr ve tavsiye olunmağla size dahi mektûb-ı meveddet tahrîr ve âdeminiz[e] i'âde olunmuşdur. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde mukaddemâ tarafınıza tahrîr olunduğı vechle³⁵⁷ bir sâ'at evvel nehzat ve bu tarafa gelmege mübâderet ü müsâra'at eylemeniz me'mûldür. والسلام علي من اتبع الهدى.

[61b] *Sadr-ı A'zam Sa'âdetlü İbrâhîm Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.*

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye hâlâ Edrene'de meks üzere olup haşmetlü Françe pâdişâhının elçisi olan Markiz de Bonnak ختمت عواقبه بالخير kîbeline selâm-ı müsâlemet-encâm iblâğıyla dostâne inhâ olunur ki gönderilen tezkireniz gelüp vâsıl, her ne ki tahrîr ü i'lâm olunmuş ise cümlesine ıttılâ' hâsıl olmuşdur. Edrene'de meksiniz veyâhûd Âsitâne-i sa'âdete gitmeniz husûsını i'lâm eylemişsiz. Fî-nefsi'l-emr Edrene'de meksinizi mûcib bir iş olmamağla Âsitâne-i sa'âdete irsâl olunmanız içün hâlâ rikâb-ı hümâyûn kâ'im-i makâmı vezîr-i mükerrem sa'âdetlü Alî Paşa hazretlerine mektûb yazılup tavsiye ve sipâriş olunmağın size dahi

³⁵⁷ Öncesinde “vechle” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

tezkire-i meveddet tahrîr ve irsâl olunmuşdur. *Înşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde vezîr-i müşârun-ileyh hazretleriyle haberleşüp Edrene'den hareket ve Âsitâne-i sa'âdete varup ikâmet ve mâ-beynde olan dostluk merâsimini icrâ ile lâzımü'l-inhâ ahvâli tarafımıza i'lâmdan hâlî olmayasız.

Kandiye Muhâfızı Sa'âdetlü Mehmed Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Ri'âyetlü, hurmetlü, meveddetlü dostumuz elçi beg kıbeline dostluğa lâyük ve mahabbete muvâfik kelâm-ı muvâlât-perver ve peyâm-ı müsâlemet-güster iblâğıyla inhâ-i dostâne ve inhâ-i muhibbâne oldur ki gönderdügünüz mektûb-ı mahabbetiniz gelüp vusûl bulup mefhûmı bi'l-cümle ma'lûmumuz olmuşdur. Kalyon kapudanının Girid hazînesi defterdârı zimmetinde olan akçesi tahsîli-çûn işâret olunmuş, mektûb-ı meveddetiniz mûcibince bu tarafa vusûl buldukları gibi bî-kusûr tahsîl ve teslîm itdirilüp, bir akçe kusûr [62a] alacağı kalmamışdır. Bu def'a dahi bu cânibde bir kıt'a Françe şeytiyesi tutulup, berî revgan-ı zeyt tahmîl ve yine bu tarafa avdet eylemek üzere kavil olunmakla, *inşâ'-Allahu te'âlâ* ol cânibe vusûlünde eglendirmeyüp bir gün evvel işin görüp yine bu tarafa avdet itdirmege sa'y ü ihtimâm eyleyesiz. Bu bâbda sudûr iden dikkatinizden hazz-ı mevfûr olunur ve bundan böyle dahi tarafımızı hâtırdan çıkarmayup mektûbınızı eksik itmemeniz me'mûldür. Benim ri'âyetlü dostum elçi beg hazretleri şeytiye-i mezbur kapudanı mîrî hıdmetde bulunmağla ve bu dostunuzun hâtırına ri'âyeten kendüye ri'âyet idesiz ve mîrî yağı vaz' olunan fuçılar kendü mâlıdır. Kavlimiz böyledir ki bu tarafa avdetde cümlesin bozup ve bir yere istîf idüp bu cânibe geldikde biz yapıdıracağız. Bu minvâl üzere üzerine olan âdemimize cefâ eylememek içün kendüsüne tenbîh eylemenizden derûnî memnûn oluruz. Bâkî sellem-i selâmet bâd.

Sadr-ı A'zam Sa'âdetlü İbrâhîm Paşa'nın İbtidâ Olan Kethudâları el-Hâc Mehmed Ağa'dan Françe Elçisine.

İftihâr-ı ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, muhtâr-ı küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye haşmetlü Françe pâdişâhının hâlâ Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan elçisi hurmetlü, ri'âyetlü, mahabbetlü dostumuz elçi beg ختمت عواقبه بالخير kıbeline dostluğa lâyük nukâve-i selâm-ı mu'alefet-nizâm ve hulâsa-i peyâm-ı musâdakât-irtisâm iblâğıyla hâl ü hâtırınız su'âl olunduktan sonra dostâne inhâ olunan oldur ki Françe cenerallerinden mektûb-ı dostâneye vaz' olunan arz-ı hâl ve hulâsada ismi mezkûr olan ceneralin oğlu

olmak üzere tahmînen on sekiz yigirmi yaşında bir uşak, bir mikdâr etbâ'ı ile bir kalyona süvâr ve babası ile Malta Cezîresi'nde olan dayısı yanına gider iken bundan akdem Mora Cezîresi'nde Moton Kal'ası'na karîb geldikde [62b] taşraya çıkup ve dîn-i İslâm'ı kabûl idüp, bir az zamân Mora'da meks idüp, bu def'a der-i devlet-medâra gelüp ve şöyle haber virüp hâline münâsib bir şey ile kayırılmak niyâzıyla devletlü, inâyetlü, sâhib-i devlet efendimiz hazretlerine arz-ı hâl virdi. Bu tarafda olan Françe tercemânından su'âl olundukda sıhhatini haber viremeyüp, tarafınıza havâle itmekle husûs-ı mezbûrı sıhhati üzere haber virmeniz içün devletlü, inâyetlü, sâhib-i devlet efendimiz hazretleri tarafınıza mektûb yazılmasın emr itmeleriyle, işbu mektûb-ı mu'alefet-üslûb tahrîr ve irsâl olunmuşdur. Virdügi arz-ı hâlinin mefhûmı ma'lûmunuz oldukda, husûs-ı mezbûrı sıhhati üzere i'lâm ve ifâde eylemeniz me'mûldür. والسلام علي من اتبع الهدى³⁵⁸.

Kırım Hanı Olan Şevketlü Sa'âdet Giray Han'dan Françe Elçisine Gelen Mektûb.

Sadâkatlü, meveddetlü dostumuz elçi başı kibeline kemâl-i meveddet birle dostluğa lâyük selâm-ı selâmet peyâm-ı meveddet-encâm iblâğ olunup hâl [ü] hâtırları su'âl olundukdan sonra muhlisâne inhâ olunur ki tarafımıza gönderdiğiniz kâğıdınız vâsıl olup mefhûmı ma'lûm olunup mahzûz olmuşuzdur. Hâlâ bizim Hekîmbaşy Yasef ba'zı hıdmet-içün ol tarafa gitmekle varaka-i vidâd tahrîr ve irsâl olundu. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde mesfûrun tarafınıza düşen husûslarına müsâ'ade idüp işlerinin bir gün evvelce olmasına ve eglendirmeyüp tarafımıza göndermege ihtimâm eyleyesiz. Zîrâ her-bâr lâzımludur ve bundan böyle dahi tarafımızdan dostluğunuzu eksik eylememenizden ziyâde mahzûz olur. والسلام علي من اتبع الهدى.

Sadr-ı A'zam Sa'âdetlü İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

[63a] *Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye* Françe pâdişâhının Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan elçisi Markiz de Bonnack kıbeline dostluğa lâyük selâm-ı müsâlemet-encâm iblâğıyla dostâne inhâ olunur ki benim meveddetlü dostum dünki gün irsâl olunan tezkire-i mergûbunuz vusûl bulup hulâsa-i mefhûmunda Kudüs-i şerîfde vâkı' Kamâme'nin ta'mîrine ruhsat

³⁵⁸ Metinde والسلام علي تابع الهدى şeklinde yazılmış.

virilmesi hurmetlü Françe pâdişâhı tarafından iltimâs olunduğı işâret olunmuş her ne ki tahrîr olunmuş ise bi'l-cümle ma'lûm-ı muhibbî olmuştur. Françe pâdişâhı Devlet-i aliyyenin kadîmî dostı ve hayr-hâhı olup hadd-i imkânda olan recâlarına müsâ'ade olunmak lâzım-ı musâfâtdan olduğı muhtâc-ı beyân olmamağla ve bâ-husûs bu emrin sûret-pezîr olması siz dostumuzun hüsn-i vesâatlarıyla murâd oluna. Be-her-hâl müsâ'ade olunmak muktezâ-yı hâlden olmağın *inşâ'-Allahu te'âlâ* işâretiniz üzere müsâ'ade olunur ve Devlet-i aliyye ile Françe pâdişâhı beyninde karâr-dâde olan dostluğun te'kîd ü teşyîdine bâdî olur. Hâletler zuhûrına zamân-ı sâ'ireden ziyâde sa'y ü dikkat olunur. Hemân siz dahi miyânede olan vedd ü ülfet muktezâsınca dostlukdan hâlî olmayasız. والسلام علي من اتبع الهدى.

Sadr-ı A'zam İbrâhîm Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye haşmetlü Françe pâdişâhının hâlâ Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan elçisi dostumuz Markiz de Bonnack ختمت عواقبه بالخير kibeline selâm-ı müsâlemet-encâm iblâğıyla dostâne inhâ olunur ki irsâl olunan tezkireniz gelüp, vusûl bulup her ne ki tahrîr olunmuş ise bi'l-cümle ma'lûm-ı muhibbî [63b] olmuştur. Kudüs-i şerîfde vâkı' Kamâme'nin ta'mîri-çûn şeref-yâfte-i sudûr olacak fermân-ı alî-şân ve hatt-ı hümayûn-ı mehâbet-nişânın sûreti irsâl olunmasını iltimâs ve bu husûsun husûlünden memnûniyyet izhâr eylemişsiz. Fî-nefsi'l-emr husûs-ı mezbûra müsâ'ade kılınmak muhâlât kabîlinden idi. Ancak Devlet-i aliyye-i ebed-peyvend ile Françe pâdişâhı beyninde olan musâfât-ı kadîmeden kat'-ı nazar siz dostumuzun recâ ve iltimâsınıza ve ri'âyet-i hâtırınıza binâ'en olduğı muhtâc-ı beyân degildir. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* bir sûret-i mergübeye ifrâğ olundukda emr-i şerîf-i âlî-şân ve hatt-ı hümayûn-ı şevket-makrûnun sûreti tarafınıza irsâl olunur. Hemân bundan böyle dahi mâ-beynde olan vedd ü ülfet muktezâsınca dostlukdan³⁵⁹ hâlî olmamanız me'mûldür. والسلام علي من اتبع الهدى.

Sayda Muhâftızı Osmân Paşa Hazretlerinden Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye hâlâ Âsitâne-i sa'âdet-âşiyânda Françe Devleti tarafından ber-vech-i müste'âret bâsıt-ı bisât-ı ikâmet olan dostumuz elçi beg ختمت عواقبه بالخير و السعادة kibeline derârî-i peyâm-ı

³⁵⁹ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

muhâlesat-encâm-ı dostâne ve le'âlî-i süreyyâ-nizâm-ı beyyinü'l-garâm-ı muhlisâne ihdâsından sonra ber-kâ'ide-i dîrine-i kadîm inhâ-kerde-i muhlis-i müstakîm ü müstedîm budur ki bir ân-ı behcet-iktirânda irsâl kılınan mektûb-ı mahabbet-nişânları vâsıl ve mezâyâ-yı latîfesine ittilâ' hâsıl olup hemîşe makâsıd u mütâlebe-i dâreynleri husûle karîn olmak da'vâtıyla mukâbele olunmuşdur ve hâlâ havza-i hükûmetimizde mukîm olan konsolos bendeleri [64a] ve sâ'ir bâzergânân kulları üzerine nazar-endâz-ı himâyet olmamız işâret olunmuş. Anların hüsn-i sülûk u âdâb ile mu'âşeretleri taraf-ı muhlisinizden mûcib-i himâyet ü sıyânet iken sizin cânibinizden dahi bu resme tavsiye ve sipâriş, anları taltîf ü nevâziş bâbında sebep-i te'kîd ve taz'îf ü efzâyiş kabîlinden olmuşdur. Me'mûldür ki fi-mâ-ba'd dahi peyâm-ı sıhhat ü âfiyyetlerin müş'ir mektûb-ı bedî'ü'l-üslûb-ı mahabbet-mashûbları irsâlından tehâşî olunmaya. Bâkî hemîşe dermesned-i kâm-rânî bâd.

Kudüs-i Şerîf Sancağı Mutasarrıfı İbrâhîm Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Tezkiredir.

Ri'âyetlü, hurmetlü, rağbetlü, hakîkatlü, ulu dostumuz elçi beg cenâblarına hulûs u sadâkat birle peyâm-ı müsâlemet-nizâm ve kelâm-ı mu'alefet-irtisâm ithâf olunup hâl ü hâtırları su'âl olundukdan sonra, münhâ-yı dostânemiz budur ki hâlâ avâtıf-ı aliyye-i evliyâ-yı ni'amdan bu muhlis-i hayr-endîşlerine Kudüs-i şerîf mansıbı tevcîh ve ihsân buyurulmağla tarafınıza müte'allık dostlukda bulunmak musahhah derûn-ı ihlâs-meşhûnumuz olup ve bu esnâda cânib-i³⁶⁰ sıdk-ihtivâları³⁶¹ dahi alâ-tarîki'l-karz bir mikdâr akçe ile dostluğumuzda bulunmaları me'mûl ve derûnî³⁶² müsted'âmımız olmağla tezkire-i muhlisî tahrîr ve firistâde-i huzûrları kılındı. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* Kudüs-i şerîfe varup dâhil olduğumuz gibi akçenizi sipâriş eylediğiniz mahalle bi't-temâm edâ vü teslim ve bu mahalde zuhûra gelen dostlukları bir vechle ferâmûş olunmayup mukâbelesinde biz dahi vüs' ü kudretimiz mertebesi, dostluğunuzda bulunmağa sarf-ı nakdine sıdk u [64b] sebât ideriz. Bu bâbda recâmızı redd ile tehî cevâb göndermemeleri iktizâ-i âmâlimiz oldığı ma'lûmları oldıkda, himmet ve mu'âdatlarından müncezib ve memnûn oluruz. Bâkî hemvâre sıhhat ü âfiyyet dâ'im bâd.

³⁶⁰ Öncesinde "cânib" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁶¹ Metinde احتوالري şeklinde yazılmış.

³⁶² Öncesinde "derûnî" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı İbrâhîm Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Mektûb.

Kıdvet-i ümerâ'ü'l-milleti'l-Mesîhiyye, umdet-i küberâ'ü't-tâ'ifeti'l-İseviyye Âsitâne-i sa'âdetde mukîm Françe Elçisi Markiz de Bonnak ختمت عواقبه بالخير kibeline selâm-ı selâmet-encâm ve peyâm-ı sâdakât-fercâm iblâğıyla inhâ olunan budur ki mukaddemâ sizler ile görüşüğümüzde Devlet-i aliyyeye olan mahabbet ve sadâkatınızden nâşî beynimizde geçen ba'zı kelimât-ı musâdakât-karînlerinize binâ'en bu def'a bir kıt'a kâ'imemiz tahrîr ve tarafınıza irsâl olunmağla mektûb-ı meveddet tastîr ve firistâde kılındı. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* kâ'imemizin mefhûmı ma'lûmunuz oldukda sizden me'mûlümüz üzere, sadâkat ü istikâmet üzere bir gün evvel icâleten yine cevâbını tahrîr ve tarafımıza irsâl eylemelerinden memnûn oluruz. والسلام علي من اتبع الهدى.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı Sa'âdetlü İbrâhîm Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Kâ'imedir.

Benim sadâkatlı dostum elçi beg siz Devlet-i aliyye-i ebed-ittisâlin kadîmî hayr-hâh-ı hâlisü'l-bâli olan Françe pâdişâhı tarafından mu'temedü'n-aleyh³⁶³ elçisi iken herbâr ordu-yı hümâyûn cânibine mektûb tahrîr ve irsâl eylemediginizin vechi bu tarafda olan [...] nâm tercemânınızdan su'âl olunmağla cevâb olmak üzere **[65a]** yazdığı kâğıddâ; "*Devlet-i aliyye tarafından Nemçe ile musâlaha murâd olunmağla, Âsitâne-i sa'âdet kâ'im-makâmı İngiltere elçisine bu râzı keşf idüp ol dahi mu'accelen bu husûsı Beç tarafına ulak irsâliyle i'lâm eylediği elçimizin mesmû'ı olduğundan mâ'ada Devlet-i aliyye tarafından İngiltere ve ba'dehu Nederlande elçileri da'vetleri vâkı' olup ve mukaddemâ elçimiz Edrene'ye gelüp ba'dehu yine Âsitâne-i sa'âdete avdet eylediğinde Kudüs-i şerîfde vâkı' Kamâme'nin iltimâs olunan büyük kubbesi ta'mîri husûsu ve dahi ba'zı ahvâlin cevâbı sudûr itmemele bu mu'âmeleden mükedderü'l-hâtır olup ordu-yı hümâyûn veyâhûd rikâb-ı müstetâb tarafından mektûb gelinceye dek sükût münâsib görülüp, lâkin mektûblar vürûd buldukda bir vechle cevâb eylediği mütesellî-i hâtır olmak gerekdir*" deyü iş'âr eylemiş bî-şekk ü bî-gümân³⁶⁴ cümle-i halk-ı âleme gün gibi zâhir ü ayândır ki bu Devlet-i aliyyenin ibtidâ-ı tulû'undan bu âna degin taht-nişîn-i saltanat olan tâcdârân-ı selâtin-i Osmâniyye pâdişâhân-ı sâlife-i Françe ile dostluk ve

³⁶³ Öncesinde "mu'temed" ve "aleyh" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzerleri çizilmiştir.

³⁶⁴ Öncesinde "gümân" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

musâfât üzere olup bir vaktde bu iki devlet beyninde bir gûne küdüret ü adâvet vâkı‘ olmamağla hâlâ şevketlü, mehâbetlü, kudretlü efendimiz halîfe-i enâm ve şehriyâr-ı vâlâ-makâm ³⁶⁵ ابد الله تعالى ملكه الي يوم القيام hazretleri dahi Françe pâdişâhını Devlet-i aliyyesinin hayr-hâhı bildigi ecilden erîke-nişîn-i saltanat-ı olalıdan berü müsâ‘adesi câ‘iz olan iltimâslarını redd itmeyüp, belki râz-ı Devlet-i aliyyesini dahi ketm itmemiştir. Kubbe-i mezkûrenin ta‘mîri husûsunun te’hîri adem-i müsâ‘adeden nâşî olmayup ulemâ ve vükelâ-yı Devlet-i aliyyenin **[65b]** ittifâk re’leriyle husûl-pezîr olacak umûr-ı azîmeden olup Devlet-i aliyyenin eşgâli vaktine müsâdif olduğundan nâşî olduğu nümâyân olmağın, *inşâ’-Allahu te‘âlâ* ol dahi karîben vücûda gelecegi musahhah u muhakkak ve dahi niçe niçe nef’ler ve dostluklar müşâhede olınacağında iştibâh olunmayup, ol husûs içün âyîne-i hâtırınıza bir dürlü keder gelmeye ve musâlaha ahvâli ise Nemçe tarafından zuhur itmiş bir ma’nâ olup egerçi bir nabz-gîrlik içün yine anlar ile muvâneset üzere olan İngiltere ve Netherlande elçileri mâ-beyne tavsît murâd olundu. Lâkin Nemçe’nin gurûr-ı hod-pesendliğine göre Devlet-i aliyyenin teklîfâtına rızâ virecegi ba‘îd görülmekle henüz Devlet-i aliyye bu gûne ba‘îdü’l-ihimâl olan husûsa firifte ü dil-beste olmadığı ma‘lûmunuz ola ve yine tercemân-ı mezbûr kâğidında; *“Françe pâdişâhı Nemçe’yi Devlet-i aliyye³⁶⁶ ile barışdırmağa imdâd ü i‘ânet eylemegi murâd ider mi? Yâhûd kuvvetleri hasebiyle rahne virüp zor ile Devlet-i aliyyeye nâfi‘ şurûtu Nemçe’ye teklîf itdirebilür mi? deyü elçimizden su’âl olunmağla elçimiz dahi cevâbında; ‘Devlet-i aliyyenin cümle hareketi sulh olmak murâdları olduğın izhâr ider. Rahnenin cevâbi sulhden ümîd bi’l-külliyeye münkatı’ ve ceng karâr-dâde oldukda olur ve lâkin vükelâ-yı Devlet-i aliyye dikkatle mülâhaza idüp işbu sene vâkı’ olan husûsda Françe’nin zamîri ne idüğün âsân vechle fehmi iderler idi.’ demiştir. İmdi sulhun itmâmına dâ’ir olan ahvâl gerek Nemçelülerin Devlet-i aliyyeye eyledikleri teklîf ve gerek Devlet-i aliyye tarafından teklîf olunan şurût alâ-vukû’ihi elçimize tebliğ **[66a]** oluna ki Devlet-i aliyyeye nâfi‘ şurûtu teklîf itdirmege³⁶⁷ efendisi Françe pâdişâhı ne mertebede olduğı ma‘lûm ola ve kezâlik Venediklüye müte‘allık olan ahvâl dahi ne gûne olmak murâd-ı hümayûn-ı şehriyârîdir? Venediklü ile mahsûs başka mı sulh murâd olunur? Yohsa Nemçe çasarının sulhuna idhâl olunup ma’an mı mükâleme iderler? Ol dahi beyân olunmak münâsibdir”* deyü hatm-i kelâm eylemiş. Benim sadâkatlü dostum Devlet-i aliyye Nemçe ile sulh murâd ider, eger ırz u nâmûs-ı saltanat-ı uzmâyaya muvâfık

³⁶⁵ Ebbeda’llâhu te‘âlâ mülkehû ilâ yevmi’l-kıyâme: Allah mülkünü kıyamete kadar daim eylesin.

³⁶⁶ Öncesinde “aliyye” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁶⁷ Öncesinde “itdirmege” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

teklîfâta rızâ virür ise. Lâkin henüz tarafeynden bir mahalle gelinüp tarafeynin teklîf ve murâdı ne olduğu lisâna gelmemiştir ve mâ-dâm ki Belgrad ve Tımışvar Devlet-i aliyye tarafına redd ve teslim olunmaya, Nemçe ile sulh müşkil olduğu âşikârdır ve eger Venediklü Nemçe'den mukaddem Devlet-i aliyye tarafına mürâca'at ve teşebbüs-i ezyâl afv ve recâya rağbet ider ise afv-ı husrevânîye mâni' yok. Ancak, henüz Venediklünün sulhu ol taraflardan lisâna gelmemiştir ve ol Nemçe'den müfârekatı balığın sudan müfârekatı misâli add eylediği zâhirdir ve bu ma'nâ dahi gün gibi rüşendir ki vücûd ihtimâl-i ba'îd olan husûsa gönül bağlayup aldanmağla niçe menâfî'in husûlüne ve niçe mazarratın def'ine sebep olan umûrun tedârükünde ihmâl ü gaflet itmek âkıllar kârı degildir ve inâyetlü, mehâbetlü, kudretlü efendimiz pâdişâh-ı gerdûn-vakâr ve şehensâh-ı İskender-iktidâr ³⁶⁸ابّد الله تعالى انصره الي يوم القرار hazretleri ve bi'l-cümle vükelâ-yı Devlet-i aliyye Françe pâdişâhının bu Devlet-i aliyyeye dostluğu ve hayr-hâhlığı ne mertebede idüğünü ve işbu sene zuhûra gelen ahvâlî bilmişler ve anlamışlardır ve Devlet-i aliyyenin dahi Françe pâdişâhına ve tarafına müte'allık olanlara her-vechle dostluğu ve ³⁶⁹ [66b] müsâ'ade ve sıyânetleri zâhir ü bâhir [ve] ketmi kâbil degildir. Fî-mâ-ba'd dahi bu Devlet-i aliyyenin düşmanı olan Nemçe ile gerek ırz u nâmûs-ı saltanat-ı kübrâya muvâfık teklîfi kabûl itdirmekde ve gerek kabûl itdirmeyüp ceng iktizâ eylediği hâlde Devlet-i aliyyenin tarafdarlığını idüp düşmana rahne virmekle kadîmî dostluğun ve musâdakatın hükmünü muktezâsını icrâ eylemeleri Devlet-i aliyye ve cümle vükelâsının me'mûl ü melhûzıdır. Bâkî sıhhatde olasız.

Rikâb-ı Hümâyûn Kâ'im-makâmı Sa'âdetlü İbrâhîm Paşa'dan Françe Elçisine Gelen Kâ'imedir.

Benim hurmetlü, mahabbetlü dostum elçi beg dostluğa lâyıık selâm-ı sâlemet-encâm iblâğıyla inhâ olunur ki Devlet-i aliyye-i ebed-peyvend ile Nemçelü beyninde olan husûmet ü adâvet kemâ-fi'l-evvel vedd ü musâfâta mübeddel kılınmak içün İngiltere ve Flemenk Elçileri krallarının iddi'âları üzere tavassut eyleyüp, Nemçelü tarafından dahi mukaddemâ Âsitâne-i sa'âdetde mukîm olan Mihail Dalaman me'mûr ve murahhas kılınup ta'yîn ve el-yevm mahal-i mükâlemeye tarafeynin murahhasları azîmet üzere olup, ancak geçen sene siz dostumuz ³⁷⁰ ile görüşüldükde her ahvâlin tafsîlen müzâkeresi esnâsında, Françe pâdişâhı bir ulu hânedân olduğundan mâ'adâ

³⁶⁸ Ebbeda'llâhu te'âlâ ensârehu ilâ yevmi'l-karâr: Allah onun zaferini kıyamete kadar daim eylesin.

³⁶⁹ Bu kelime metinde mükerrerdir.

³⁷⁰ Öncesinde "dost" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

Devlet-i aliyyenin kadîmî hayr-hâhı olup, onların dahi vesâatda bulunmaları münâsib idüğünü ve niçe menfa‘atler ibdâ‘ına bâdî olacağını ifhâm itmiş-idiniz. “*Husûsâ, yalnız Venedik ile Devlet-i aliyye sulh idelim. Zîrâ anın ile müsâfât oldukda Devlet-i aliyyenin donanma-yı hümâyûn ihrâcına sarf idecegi dört beş bin kîse akçe nef‘ hâsıl olduğundan mâ‘adâ, ol taraftan gâile ber-taraf olup Nemçe dahi yalnız [67a] kalmağla; Devlet-i aliyyeye mukâvemetde aczi nümâyân olmağın, anın ile dahi sulh âsân olur*” deyü yalnız Venediklü ile musâlaha husûsuna vesâtata kıyâm idüp, gitmiş idiniz. Ol vaktdan berü husûs-ı mezbûra müte‘allık aslâ tarafımıza bir cevâbınız zuhûr itmedi. Bu def‘a eger Nemçe ile musâlaha husûsunda vesâtata fi‘l-hakîka Françe pâdişâhı tarafından me‘zûn u murahhas olduğunuz var ise, ana göre bir hoş tefekkür idüp, ol dahi Venediklü hakkında müzâkere olunan cevâblar gibi te‘hîre kalıcı olmasun. Zîrâ sizden vücûhla Devlet-i aliyyeye hayırlu ve enfa‘ ve sadâkat ü istikâmet üzere hıdmetler zuhûra gelmesi me‘mûl olmağla; bir gün evvel ber-vech-i ta‘cîl tarafımıza işâret eyleyesiz ki biz dahi gerek şevketlü, kudretlü, kerâmetlü, veliyyü’n-ni‘am-ı âlem efendimiz hazretlerinin huzûr-ı hümâyûn-ı husrevânîlerine ve gerek devletlü, inâyetlü, sâhib-i devlet hazretlerine arz u i‘lâm ve sizin dahi da‘vetinize der-i Devlet-i aliyyeden âdem irsâl idüp, siz dahi bir hayırlu maslahatda bulunmuş olursuz. *İnşâ’-Allahu te‘âlâ vusûl[ünde] kâ’imede tahrîr olunan cevâblar ma‘lûmunuz oldukda der-akab tarafımıza vukû‘ıyla cevâbını işâret ü i‘lâm eylemeleri me‘mûldür.*

Kudüs-i Şerîf Monlasından Françe Elçisine Gelen Mektûbdur.

Ümerâ-yı Mesîhiyye’nin züdesi fahrü’l-ümerâ’i’l-kirâm izzetlü mür’üvvetlü, sadâkatlü mîr-i mükerrem elçi beg hazretlerinin revnakda hadîka-i ferah-fezâ olan nâdî-i irem-[â]sâları³⁷¹ savb-ı bülend-evbine mezîd-i i‘zâz ü ikrâm ve fart-ı tevkîr ü ihtirâm birle dürer-i ed‘iyye-i miskiyyetü’l-hıtâm ve gurer-i esniyye-i süreyyâ-nizâm ithâfi siyâkında inhâ-kerde-i sadâkat-isti‘lâmları [67b] budur ki ber-muktezâ-yı âdet-i kadîme taraf-ı muhlis-i bî-riyâ-mücânipleri pîrâmen-gerd-i hâtır-ı âtır-ı bî-mirâ mu‘attarları olur ise *bi-hamdi’llâhi’l-Melikü’l-vedûd* şimdilik vücûd-ı bî-cûd müfzû’l-hayr ve’l-cûddan müstefîz-i vücûd olup³⁷² *تعشق الاذن قبل العين* vukû‘ı bu muhlis-i hayr-endîşlerinde nümâyân olmağla hubb u vidâdımız ol tabakada degildir ki mülâ[te]fât ü musâdakâta tevakkuf ile fırsat-rübâ-yı meclis-i üns olmağa rızâ-dâde ola. Binâ’en-aleyh المراسلة نصف

³⁷¹ Öncesinde “âsâ” yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁷² Ta‘aşşukü’l-üznü kable’l-ayn: Kulakların âşik olması kalpten öncedir.

المواصله³⁷³ mısdâkı der-kâr olunur. Mahabbet-nâme ile her-bâr meclis-i pür-ünsleri tasdî‘-i i‘tibâr olunur. Hemvâre hıfz-ı Hudâ-yı zü‘l-celâl ile âsûde-hâl ve müreffehü‘l-bâl olalar. Gıbbezâ ezîn-cânib dil-i nâ-şâda geldik. Biz taraf-ı Devlet-i aliyyeden böyle bir emr-i azîme me‘mûr olmak mukadder imiş. Febihâ ve ni‘me, vâkı‘â bu tarafda me‘mûr olduğımız hıdmetin telâfisi ile mükâfât olunup, hâtır-nevâzlıkla milel-i Rûm ve Nasârâ‘yı tecâvüz ile telâfi-i mâ-fât olunmuşdur. Yine me‘mûldür ki bundan böyle kusur itmezler. Lâkin bu muhlis-i bî-riyâlarının otuz iki senede bi-hasebi‘t-tarîk netîce-i ömrimiz olup yolumuz ve tarîkimiz ile ihsân olunan Haleb mansıbımızı âhara tevcîh ve bilâ-cürm ve lâ-vecîd böyle bir kaht ü galâ olan memleketde, kırk kadar ehl ü ıyâl ve etbâ‘ u hıdmetkâr ile bâz-mânde-i vâdî-i hayret gumûm u hümûm ile evkât-güzâr itmek Devlet-i aliyyeye lâıyk u sezâ-vâr görülmez idi. Bârî tesliyet-i hâtır-ı nâ-şâdımız içün bir Edrene veyâhûd Burusa pâyesiyle Kudüs-i şerîfle i‘tibâr buyurulmuş olsam mekârim-cemîle-i celîleleriyle dâ‘î-i devletlerini minnetdâr buyurmuş olur idi. بنومیدی مدة تن کرچه [68a]³⁷⁴ در کام نهنگ mazmûnunca cenâb-ı şerîflerine iki def‘a hulûs-nâme tahrîr olunup bu muhlîslarına vürûd iden mektûb-ı dürer-i üslûblarında der-kâr olan va‘ad-i kerîmlerine binâ‘en³⁷⁵ المزموں اذآ عهد وفا mazmûnı bu muhlîs-i bî-riyâlarına nümûne-i nemâ olmağla bir Burusa pâyesi recâsına ictirâ olunmuşdur. Husûsâ veliyyü‘n-ni‘am aliyyü‘l-himem sa‘âdetlü şeyhü‘l-İslâm efendimiz hazretlerine tahrîr olunan ubûdiyyet-nâme hâmişinde küstâhâne³⁷⁶ الهدایا علی قدر مهدیها mısdâkınca beş yüz zolotacık ile tasdî‘-i hâk-pâyalarına ictirâyâ cenâb-ı şerîflerini vesîle ittihazı ile iktifâ olunmuşdur. Me‘mûldür ki vâkı‘-ı [hâ]limizden himmetleri der-kâr buyurulmağla bu muhlîslarını minnetdâr buyuralar. Eger meblağ-ı merkûme virilmedi ise yine tedârüki görülsün ve eger pâyeye ihsânları olmak olursa ana göre hareket olunsun. Sa‘âdetlü, inâyetlü, sâhib-i devlet efendimiz hazretlerinin hâk-pây-ı şerîflerine ve kezâlik kethudâ-yı âlî-kadrları hazretlerinin hâk-pâyalarına tahrîr olunan ubûdiyyet-nâmede nîk ü bed hakkımıza ne gûne mu‘âmele buyurulduğına terakkub u intizârda olduğımız hafî degildir. Bu âna degin kat‘â bir haber zuhûr itmedi. Yine bundan böyle me‘mûldür ki bu tarafda Kudüs-i şerîf kazâsıyla itmâm-ı hıdmete degin meks olunup bakiyye-i müddetimize dek ibkâ veyâhûd ba‘de itmâmü‘l-hıdme bir âhar mansıba nakl

³⁷³ El-mürâseletü nisfü‘l-müvâsala: Mektuplaşmak, yarı görüşmek gibidir.

³⁷⁴ Be-nomîdî me-deh ten gerçe der-kâm-ı neheng oftî ki dâred der-dil-i girdâb, bahr-i aşk-ı sâhilhâ: Balınanm ağzına düşsen dahi gönlüne ümitsizlik verme. Çünkü girdabın kalbinde dahi aşk deryasının sahilleri vardır. Bu misra 1601-1679 yılları arasında yaşamış olan, Azerbaycan Türk Edebiyatı’nın ünlü şairlerinden Saib-i Tebrizî’nin divanından alınmıştır. Saib-i Tebrizî hakkında bk. Ali Güzelyüz, “Saib-i Tebrizînin Hayatı ve Eserleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Mecmuası*, S. X, İstanbul 2008, s. 1-4.

³⁷⁵ El-kerîmü izâ ahide vefâ: İkrâm sahibi olan ahde vefâ gösterir.

³⁷⁶ El-hedâyâ alâ kader-i mühdîhâ: Hediye, hediyeği gönderenin gücü nispetindedir.

murâd olunur ise, bârî mazâ-mâ-mazâ Edrene³⁷⁷ pâyesi veyâhûd Burusa pâyesiyle ihyâ buyurulmak üzere gerek devletlü vezîr-i a‘zam hazretlerine ve gerek mekremetlü veliyyü’n-ni‘am şeyhü’l-İslâm efendimiz hazretleri hâk-pâyalarına hakkımızda cenâblarına münâsib olan kelime-i³⁷⁸ tayyibeleri bî-dirîğ buyurilup [68b] vücûd-pezîr olan lutfları ser-defter-i mahusûsumuz olmuş olur. Bu mukâbelede merhametlü veliyyü’n-ni‘am şeyhü’l-İslâm hazretlerine iktizâ iden ubûdiyyetde tekâsül olunmamak üzere resânende-i hulûs-nâme bizim el-Hâc Osmân dâ‘îleriyle karâr-dâdedir. Maksûd-ı bi’z-zât olup, bâ-fermân-ı âlî me’mûr olduğumuz Kamâme’nin ahvâlinden istihbâr olunur ise cemî‘-i meremmâtı ile kebîr bilazük dâ‘iren mâ-dâr müceddeden itmâm olup, üzerine ahşâbdan olan amûdları vaz‘ ve üzerine tahtası örtülüp, şimdi hâlâ kurşunu pûşide olmaktadır. Kamâme-i merkûmenin derûnunda olan iskelesi kabr-i Îsâ *aleyhi’s-selâm* i‘tikâd itdikleri mezâra bir zarar terettüb itmesün içün tedrîcle sökûlmektedir. Ve’l-hâsıl karîben bunlar temâm olup fakat Kamâme sâhasının meremmâtı kalmışdır. *“Mâh-ı saferü’l-hayrın evâsıtında yâhûd gâyet-i mâ-fi’l-bâb evâhir-i saferde bi’t-temâm min evvelihi ilâ ahirihi vücûd-pezîr olup keşf hüccetleriyle rüfekâmız mübâşir ağalar ol tarafa rû-be-râh olurlar”* deyü karâr-dâdedir. Allahu te‘âlâ tahmînimizi³⁷⁹ karîn eyleye. *Bi-mennihi ve keremihi* mükâtebe ile Devlet-i aliyyeye dahi bu siyâkda ifâde olumuşdur. Mürsil-i varaka bizim el-Hâc Osmân’dan haber-i sahîh alursuz. Münâsebetden kat‘-ı nazar imtinâ-i fehm olunmaz ise *bi-avni’llâhi te‘âlâ* bu mertebeye dek vücûd-pezîr olmasına bâ‘is bu muhlisleri olduğına misâfürûn ve ahâlî-i Kudüs-i şerîfin a‘yân ü eşrâfi ve vâlî-i vilâyeti keşf ü tahrîrde³⁸⁰ ma‘iyyet ile bulunması bâbında sâdır ve ahz olunan fermân-ı şerîf alınmamış olsa idi zâhiren hâl müşkil olur idi. Husûsâ vak‘a günü kabîl-i aşâda cümle ile İbrâhîm Paşa’nın sarâyına varup müşâvere olundukda herkes bu keşfin bir kaç gün te’hîrini murâd idip; *“Bir vakt-i âhire [69a] kalsun”* deyü ittifâk itdiklerinde, bu muhlislerine bir gayret-i Hakk zuhûr idüp; *“Cümleye muhâlefet ile olmak ne gün içündür. Elbette yarın keşf olunmak üzere vilâyetin a‘yân ü eşrâfi cem‘ olsun”* deyü sâbit-kadem olup, ale’s-seher cümle ahâlî-i vilâyetin müftî ü nakîb ve a‘yân ü eşrâf ve meşâyıhı cem‘ idüp, cümleye Françe ve Rûm ve yed-i mübâşirlerde olan fermân-ı âlî-şân feth ü kırâ’et ve der-akab keşf ü tahrîre cesâret bu fakîrden sudûr eyledüğü mahal-i şübhe degildir. Ve’l-hâsıl esnâ-yı ta‘mîrde niçe niçe müsâ‘adeler dahi

³⁷⁷ Metinde ادرنه به şeklinde yazılmış.

³⁷⁸ Öncesinde “tayyibe” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁷⁹ Metinde تخمنزي şeklinde yazılmış.

³⁸⁰ Öncesinde “tahrîr” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

olmuştur ki sâ'irin hâtırına hutûr itmez. Ma'lûm-ı tab'-ı âlîleri olsun ki³⁸¹ bâ'is nedir bilinmez. Ancak, bu Devlet-i aliyyenin gadri ne mertebedir kim Kudüs-i şerîfin mahsûli Haleb mansûbunun mahsûlüne ancak zekevât³⁸² olabilir. Lâkin, takdîrû'l-Hayy böyledir. Bu esnâda bir Edrene veyâhûd Burusa pâyesine rızâ-dâde olup merhamet iderlerse sîne-i³⁸³ mecrûhumuza rahm-ı sûzenile ilâc itmiş olurlar. Bu esnâda cenâb-ı şerîfleri dahi çâre-sâz olmakdan hâlî olmaz. Eger tab'-ı şerîfe girân gelmek lâzım gelirse sükût ile mu'âmele oluna. *قل الخير و الا فاسكت*³⁸⁴ mazmûniyla âmil olasız. Mukadderû'l-Hayy ne ise öyle olur. Deraka-ı be-deraka-yı mâl hılâl-ı uğlûta-i bî-mecâlde kemâl-i isti'câl ile pâ-der-rikâb vukû' bulmuştur. Kusûrı setr ile mu'âmele oluna. Bâkî olalar bâkî.

Françe Elçisinden Kudüs-i Şerîf Kâdisine Mektûb Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Fazîletlü, semâhatlü, mür'üvvetlü sultânım efendi hazretlerinin revnakda (?) hadîka-i fazl u kemâl-i behişt-misâllerine mezîd-i i'zâz ü ikrâm ve medîd-i ta'zîm ü ihtirâm birle dürer-i ed'îyye-i süreyyâ-nizâm ve gurer-i esniyye-i pervîn- [69b] intizâm ithâfiyla mübârek hâtır-ı âtır-ı feyz-me'âsirleri alâ-vechi't-ta'zîm istiksâ kılındıktan sonra münhâ-yı muhlis-i bî-riyâ-mücânibleri oldur ki savb-ı vâlâ-nihâdlarından firistâde olunan kitâb-ı müstetâb-³⁸⁵ nikâbları vârid ve derûn-ı şîrîn-makâli alâ-vechi'l-kemâl³⁸⁶ tezvîk-i zâ'ika-i iz'ân kılındıkda, bir zevk-i gûn-a-gûn hâsıl olunmuştur ki ta'bîri mümteni'ü'l-beyândır. Hemvâre hıfz-ı Hudâ-yı zü'l-celâlîde olup muhassilü'l-âmâl³⁸⁷ olmakdan hâlî olmayalar, âmîn! Benim fazîletlü sultânım efendi hazretleri imtinân-ı fehmi buyurmayalar ki devletlü sâhib-i devlet ve gerek şeyhü'l-İslam efendi hazretleri huzûrlarında savb-ı devlet-mevfûra derûn-ı sa'âdetleri meyl ü incizâb-ı küllî olacak ba'zı müzâkere der-meyân ve Hakk-ı sülûk-i âlî-mennâneleri irâde ve zikr-i bi'l-hayrları ifâdesinde dakîka fevt olunmayup, Şâm-ı şerîf teşrîfiyle müşerref buyurulduklarında pâye i'tibârı mülâhaza olunmuş olaydı, belki Burusa pâyesiyle Kudüs-i şerîf i'tibârı mümkün olurdu. Lâkin, el-hâletü hâzihi bir mikdâr ubûdiyyete³⁸⁸ mevkûf olup "*el-Hâc Osmân ile müzâkere oluna*" deyü işâretlerine binâ'en mezkûrdan su'âl olundukda; bu

³⁸¹ Öncesinde "olsunki" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁸² Öncesinde "zekevât" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁸³ Öncesinde "sîne" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁸⁴ Kuli'l-hayr ve illâ feskût: Ya hayır konuş ya da sus. [Hadis-i Şerif: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden, ya hayır konuşsun ya da sussun", Tirimizi, Kıyamet 51, 2502.]

³⁸⁵ Öncesinde "müstetâb" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁸⁶ Öncesinde "alâ-vechi'l-kemâl" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁸⁷ Öncesinde "muhassıl" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁸⁸ Öncesinde "ubdiyyete" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

bâbda adem-i iktidârına mukırr ve âhar mahalden peydâi dahi mümkün olmamağla tevakkuf olundu. Eger murâd-ı şerîfleri olur ise tekrâr mükâtebe buyurılıp ve lâzım gelen mikdârı, meblağı poliçe idüp bu mahalden havale olunmağa muhtâc ve bu makûle şey-i lüzûmı melzûm kabîlinden olduğı mübârek kalb-i dakîka-dânlarına hüveydâdır. Bundan sonra bu muhlisleri dahi pezîrâ-yı husûl olmasında çâre-sâzlık merâsimi icrâsıyla kemâl-i sarf-ı kudret ve bezl-i ihtimâm-ı dikkat ideceğimiz nümâyândır. Bundan böyle ne gûne karâr virilür ise bu mektûb-ı [70a] sâmi-kirâmları ile teklîfe himmet buyurıla. Bâkî der-mesned-i şerî'at dâ'im bâd.

Hâlisü'l-fu'âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Kudüs-i Şerîf Sancağı Mutasarrıfı el-Hâc İbrâhîm Paşa'dan Françe Elçisine Mektûbdur.

İzzetlü, sadâkatlü, meveddetlü dostumuz elçi beg hazretlerinin huzûr-ı müstevcibü's-sürûrlarına mezîd-i meveddet ve hulûs ile dürer-i da'vât-ı sâfiyât ve gurur-i teslîmât-ı vâfiyât ithâfiyla hâl ü hâtırları su'âl olundukdan sonra hemîşe hıfz-ı Bârî'de olasız. Benim sadâkatlü, meveddetlü dostum elçi beg hazretleri bundan akdem bu tarafda olan vekîl ve ruhbânlarınız ile te'ahhüd ve mukâvele olunup mansûbumuza Gazze ve Remle ve Nâblûs Sancakları ilhâkıyla mukarrer ve tevliyetler dahi ibkâ olunmak içün lâzım gelen câ'ize ve rikâbiyye tarafınızdan virilüp, sonra biz bu tarafda vekîl ve ruhbânlara edâ eylemek şartıyla mektûblar ve tokuz kîse poliçesi ve kâğıdlar kapu kethudâmız yediyle tarafınıza vusûl bulmak üzere sâ'î ile irsâl olunup, kapu kethudâmıza mektûb tahrîr olundu idi. Bu âna degin bir haberi zuhûr itmemekle tekrâr mektûb-ı meveddet tahrîr ve baş çûka-dârımız ile irsâl olunup yedinde olan ruhbânlarınızın dahi mektûbları ma'an gönderilmişdir. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* vusûlünde bu husûsda himmet buyurup kendiniz husûlüne sa'y idesiz. Bu dostunuz dahi bunda olan tavâ'ifiniz ve ruhbâblarınızın iktizâ iden ta'mîr ü termîm husûsunda ve sâ'ir umûrlarında kemâl-i müsâ'ade ve ihtimâm idüp elimizden geldiği mertebe dostlukda kusûr olunmamışdır. Giden mektûblardan dahi ma'lûmunuz olmak gerek. Cenâbınız da lutf idüp bizim bu husûsumuzı husûlüne kendiniz himmet ve mukayyed buyurasız ki dostluk bâkîdir [70b] zâyî' olmaz, memnûn oluruz. Bâkî hemîşe sa'âdet bâd.

Mine'l-muhibbû'l-muhlis
El-hâc İbrâhîm
Muhâfız-ı Kudüs-i şerîf
Hâlâ

Françe Elçisinden Kudüs-i Şerîf Paşası İbrâhîm Paşa'ya Mektûb.

Sa'âdetlü, mür'üvvetlü, meveddetlü sultânım [...] paşa-yı celîlü'l-kadr hazretlerinin hâşîye-i besâ'it-ikbâlleri savb-ı evbine hezâr ta'zîm ü tekrîm birle cevâhir-i da'vât-ı sâfiyât-ı muhâlesat-âyât ve zevâhir-i teslîmât-ı vâfiyât-ı musâdakât-gâyât ithâfiyla mübârek hâtır-ı âtır-ı devlet-me'âsirleri nihâyet-i ta'zîm ü ibticâl ile istiksâ³⁸⁹ kılındıktan sonra inhâ-kerde-i muhlis-i ihlâs-pîşeleri oldur ki taraf-ı bâhirü's-şereflerinden firistâde buyurılan mektûb-ı câlibü'l-kulûbları vârid ve mefhûm-ı sa'âdet-nümûnı alâ-vechi'l-kemâl karîn-i sâmi'-i iz'ân kılındıkda, tavsiye-i aliyyeleri üzere ibkâ ve mukarrer içün kapu kethudâlarına yalnız tokuz kîse guruş teslîm ve tevliyetler içün dahi üç kîse guruş teslîm olunup *bi-avnihi sübhânehu ve te'âlâ* zuhûra getirülmüşdür. Ancak kapu kethudânız vesâtatıyla ifâde olunan ilhâk husûsı içün bi'n-nefs sâhib-i devlet ve kesîrû'l-mür'üvvet hazretlerine varılup husûs-ı mezkûr iltimâs olundukda; *"Cerdeye³⁹⁰ me'mûr olagelen sancaklardan olup ve bundan akdem teveccüh itmiş bulunduk, şimdilik mümkün değildir. Ancak biz paşayı sıyânet eylediğimizden kendiyeye iki tevliyet-i azîme itirdik ki bir sancağa bedel olur. Bundan böyle dahi bir gayrı âlî şey ile kendiyi kayırma[mı]z hâtırimdadır"* deyü cevâb buyurdıklarında, muhlisleri dahi ibrâm itmeyüp, vakt-ı âhara te'hîr ile iktifâ olundu³⁹¹. *İnşâ'-Allahu te'âlâ* mahallinde dakîka fevt itmeyüp kemâl-i izhâr-ı³⁹² [71a] hulûs ideceğimiz bî-iştibâhdır. Bâkî hemvâre sa'âdet [ü] kâm-rânî bâd.

Hâlisü'l-fu'âd
Markiz de Bonnak
Elçi-i Françe
Hâlâ

³⁸⁹ Öncesinde "istiksâ" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁹⁰ Metinde چرده په şeklinde yazılmış.

³⁹¹ Öncesinde "kılındı" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁹² Öncesinde "izhâr" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

Kudüs-i Şerîf Kādîsinden Françe Elçisinin Baş Tercemânı Fornetti'ye Gelen Mektûbdur.

İzzetlü, meveddetlü, *kıdvetü'l-ümerâ'i'l-Mesîhiyye* Baş Tercemânı ختمت عواقبه Rûhum (?) Fornetti Tercemân! Ba'de't-tahiyye ve't-tekrîm hâtırları su'âl olunur. Hemvâre sıhhatde olalar. Fî-mâ-ba'd eger Kamâme ahvâli su'âl olunursa kubbesi ve sâ'ir ta'mîratı temâm olup hâlâ üzerine kubbesinin kurşunu pûşîde olunmaktadır. Ancak sâhasının meremmâtı kalmışdır. Ve'l-hâsıl saferü'l-hayrın evâsıtında gâyet-i mâ-fi'l-bâb âhirine degin bi'l-cümle ta'mîr ü termîmi tekmi'l olunup kemâ-hüve'l-evvel keşf ü tahrîr olundukdan sonra rüfekâmız ağalar keşf hüccetleriyle Âsitâne-i aliyyeye revâne olurlar, öyle ma'lûmunuz ola. Biz sizin umurunuzda bezl-i makdûr idüp, vücûd-pezîr olması bâbında cân u baş fedâ itmek üzere dâmen-der-miyân olundu. Bu esnâda bir mansıbdan olduk. Görelim mukâbelesinde sizlerden ne zuhûr ider. Eger Kudüs-i şerîf mansıbı mu'âdil add idersek, Haleb mansıbının mahsûlüne müjde olmaz. Hemân Rabbü'l-âlemîn encâmını hayr eyleye, bâkî ne diyem olmaya. Ma'lûm elçi beg acele ile pâ-der-rikâb *lâ-tâ'il tehtehü* arz-ı hulûs olunup bir Edrene pâyesi recâsına ictirâ olundu. Bâfî ona razı oldık. Bu hıdmet mukâbelesinde bizi bir mansıbdan eyledünüz. Görelim ne ile telâfî-i mâ-fât idersiz. Telâfî-i mâ-fât olunmaz ise yaramız sizdendir. İnkisârımızdan havf olunur³⁹³. Otuz senede nâ'il olduğumuz mansıbımız hevâ oldı. Bu husûs içün bir mikdâr akçe iktizâ iderse el-Hâc Osmân ile [71b] bir beyâz gönderilmişdir. Derûnına tahrîr olunup bu tarafa poliçe ile ifâde idesiz. والسلام علي من اتبع الهدى.

Françe Elçisinin Baş Tercemânı Fornetti'den Kudüs-i Şerîf Kādîsine Mektûb.

Sa'âdetlü, semâhatlü, mekremetlü sultânım efendi hazretlerinin nâdî-i fazîlet-mevfûrlarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîmi hâvî le'âlî-i da'vât-ı süreyyâ-nizâm ithâfıyla nihâyet-i arz-ı ubûdiyyet hılâlinde ma'rûz-kerde-i sadâkat-pîşeleridir ki taraf-ı bâhirü'l-izz ve's-şereflerinden firistâde buyurılan mektûb-ı şerîfleri vusûlünde vâkı' olan sürûr-ı nâ-mahsûr güncâyış-pezîr-i havsala-i ta'bîrden bîrûn olduğundan gayrı ser-i hâk-âlûdemiz berâber-i felekü'l-eflâk buyurmuşlar. Hakk *sübhânehu ve te'âlâ* vücûd-ı lâzımü'l-mevcûdların mükedderât-ı dehr[den] mahfûz ve hemîşe ömr ü devletlerin emânında masûn idüp, dâ'imâ tefrîh kılup du'a-gûyândan dûr u za'il eylemeye, *bi-mennihi*. Benim devletlü, fazîletlü efendim sultânım hazretleri bu dâ'îlerine kenâr-ı kitâb-ı devlet-meşhûnlarında tavsiye buyurılan pâyeye husûsı gerçi bu dâ'îlerinin elinden

³⁹³ Öncesinde “olunur” yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

gelür iş olmayup lâkin devletlü kesîrû'l-himem efendilerimizin hümâ-himmet-i bî-hem-tâları ile pezirâ-yı husûl olmak mümkün. Ancak, bu makûle emr-i azîme bir mikdâr ubûdiyyet takdîmine³⁹⁴ mevkûf olduğu mübârek tab'-ı dakîka-dânlarına bedîhîdir. Bu kalîlü'l-hâl bendelerinin bu vaktde hâzır akçemiz bulunmayup ve adem-i iktidârımız³⁹⁵ olmağla eger taraf-ı şerîflerinden bu tarafda almak üzere bir poliçe ile havâle buyurılır ise hıdmetlerinde cân u baş ile sa'y olunup vücûda getirülmesinde kemâl-i ihtimâm-ı tâmm olunacağı bî-iştibâh-ı [72a] derûn-ı devletleri buyurıla. Bâkî hemvâre dermesned-i izz ü ikbâl-i kâm-rânî mezîd bâd.

Françe Elçisinden İskenderiyye Paşasına Mektûb Bu Minvâl Üzere.

İzzetlü, sa'âdetlü, meveddetlü sultânım paşa-yı celîlü's-şân hazretlerinin nâdî-i ma'âlîlerine merâsim-i i'zâz ü ikrâm birle cevâhir-i da'vât-ı sâfiyât-ı muhâlesat-füzûn ve zevâhir-i teslîmât-ı vâfiyât-ı musâdakât-meşhûn ithâfiyla mübârek hâtır-ı âtır-ı sa'âdet-me'âsirleri alâ-vechi'l-hulûs istiksâ kılınmak hılâlinde inhâ-kerde-i muhlis-i sâdikâneleri oldur ki bundan akdem Ülgünlüler ahvâli-çûn müekked ü müşedded şeref-sudûr olan emr-i şerîf-i âlî-şânın tenfîz ü icrâsı husûsı Devlet-i aliyyenin murâdı olup ve henüz bir haberi vürûd itmeyüp intizârda olunmağın sa'âdetlü kethudâ-yı sadr-ı âlî hazretleri taraf-ı şerîflerinden cenâb-ı âlîlerine mahsûs te'kîd-nâme tahrîr ve irsâl buyurmalarıyla muhlis-i sâdikaları tarafından dahi mektûb tahrîrine bâ'is olmuşdur. İnşâ'-Allahu te'âlâ vusûl ve mefhûmı ma'lûm-ı şerîfleri oldukda emr-i şerîfin³⁹⁶ tenfîz ü icrâsıyla bu bâbda zuhûra gelen mesâ'î-i cemîleleri rızâ-yı evliyâyü'n-ni'amîleri tahsîline bâ'is olmağla; niçe fevâ'id ve semeresin müşâhede ideceklerinde şekk ü iştibâh olmayup ve muhlis-i sâdikaları tarafından dahi bir vechle ferâmûş olunur degildir.

Françe Elçisinden Sadr-ı A'zam Kethudâsına Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Sa'âdetlü, mür'üvvetlü sultânım ağa-yı âlî-şân hazretlerinin südde-i sidre-mümâsslarına nihâyet-i ta'zîm ü tekrîmi [72b] hâvî arz-ı ihlâs-ı³⁹⁷ niyâz-mendî hılâlinde inhâ-kerde-i dâ'î-i ihlâs-ı murâ'îleri oldur ki Ülgün ahvâli-çûn devletlü, sa'âdetlü sâhib-i devlet ve kesîrû'l-mür'üvvet hazretleri ihsânları buyurılan fermân-ı âlî ve mektûb-ı

³⁹⁴ Metinde مقديمه به şeklinde yazılmış.

³⁹⁵ Öncesinde "iktidâ" yazılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁹⁶ Öncesinde "şerîfin" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁹⁷ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri çizilmiştir.

ma‘âlîleri irsâl olalı bir niçe zamân mürûr ve henüz tenfîz ve icrâsı vukû‘ bulmayup alâ-hâlihî kalmağla Dırac tarafına gider âdemimiz olmak hasebiyle bir gün evvel husûs-ı mezbûrun temşiyyeti ve fermân-ı âlînin tenfîz ü icrâsı bâbında hâlâ İskenderiyye mutasarrıfına hitâben bir kıt‘a mektûb-ı cihân-mutâ‘ları recâ olunur.

Mine’l-muhlis

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Avlonya ve Yanya Sancakları Mutasarrıfı Vezîr Osmân Paşa’dan Françe Elçisine Gelen Mektûb.

Kıdvetü’l-ümerâ’i’l-milleti’l-Mesîhiyye, umdetü’l-küberâ’i’t-tâ’ifeti’l-İseviyye hâlâ Âsitâne-i devletde mukîm olan Françe pâdişâhı elçisi sadâkatlü, hakîkatlü, mahabbetlü dostumuz *ختمت عواقبه بالخير* kibeline dostluğa lâyük mahabbet ve hakîkate sezâ meveddet arz olunup hâtırları istifsâr ve ri‘âyet olunduktan sonra inhâ-i hulûsanemiz budur ki benim sadâkatlü, hakîkatlü, mahabbetlü, meveddetlü dostum hâlâ ol tarafda bâzergânımız ve tercemânımız olan Şid oğlu Yasef Yahûdî Mora Cezîresi’nde ser-askerligimiz vaktinde tercemânımız olmağla; ticâret ile gelüp giden Fransalıların dünyâ kadar işlerinde ve hıdmetlerinde bulunup ancak, bir kaç sene bi-hasebi’l-iktizâ hıdmetimizde bulunduğundan tarafınıza varup mülâkî olmamağla tarafınızdan kendüye sitem ve rencîde olunduğı mesmû‘muz olmağla işbu mahabbet-nâme tahrîr ve irsâl olunmuştur. *İnşâ’-Allahu te‘âlâ* vusûlünde hâtırımız içün bir dürlü rencîde ü remîde eylemeyüp himâye ve nevâziş ile beyne’l-akrân mümtâz ü mesrûr eyleyüp [73a] tarafımızı hâtırdan ihrâc ve dostlukdan ferâmûş eylemeyesiz.

Françe Elçisinden Avlonya ve Yanya Sancakları Mutasarrıfı Vezîr Osmân Paşa’ya Mektûbdur.

Devletlü, sa‘âdetlü, mür’üvvetlü sultânım paşa-yı celîlü’ş-şân hazretlerinin pîş-gâh-ı ma‘âlî-nişânlarına envâ‘-i ta‘zîm ü ikrâm ve esnâf-ı tevkîr ü ihtirâm birle cevâhir-i da‘vât-ı sâfiyât-ı muhâlesat-âyât ve zevâhir-i teslîmât-ı vâfiyât-ı musâdakat-gâyât ithâfiyla du‘â-yı ömr ü devletleri siyâkında ma‘rûz-ı senâ-kâr-ı bî-mirâları oldur ki berât-ı âlî-şân ile tercemânlığımız hıdmetinde olanlardan Şid oğlu Yasef bir müddet hıdmetimizden münfekk ve gezüp meks eyledüğü mahallerde iznimiz ile gezmeyüp ve

bir vechle tarafımıza mürâca‘at itmedüğine binâ‘en tertîb-i ukûbet ile azl ve tardı lâzım gelmiş-iken mektûb-ı şerîfleriyle tarafımıza gelüp ta‘zîm birle feth ü kırâ‘et olundukda Mora Cezîresi‘nde ser-askerlikleri vaktinde hıdmet-i şerîflerinde bulunmağla bu cihetden kendüye sitem olunmaması murâd-ı âlîleri olunduğın mutazammın olmağın mübârek hâtır-ı şerîflerini sıyâneten cürmi afv ve tercemânlıkda ibkâ ve Yenişehir‘de meks eylemek üzere iznimiz ile avdet ve ric‘at itmegin ser-i sa‘âdetleri tasdî‘ine bâ‘is olmuştur. *İnşâ‘-Allahu te‘âlâ* muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı âsafânelerine oldukda zîr-i nigîn-i hükûmetlerinde bulunan Françelülerimizin haklarında nazar-ı inâyetleri mebzûl ve bu senâ-kâr-ı hâlisü‘l-vâlâları dahi mübârek hâtır-ı âtır-ı âsafânelerinden mensî buyurulmamak recâ olunur. Bâkî hemvâre ömr ü devlet ve ikbâl [ü] kâm-rânî dâ‘im bâd.

Hâlisü‘l-fu‘âd

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[73b] Kudüs-i Şerîf Paşası Kapu Kethudâsından Françe Elçisine Gelen Tezkiredir.

Hakîkatlü, mahabbetlü, meveddetlü, kadîmî dostumuz elçi beg ختمت عواقبه بالخير inhâ olunur ki hâtırınız su‘âl olunur. Dâ‘ima âfîyyet üzere ber-karâr olasız. Benim hakîkatlü dostum! Hâlâ Kudüs-i şerîf mutasarrıfı devletlü İbrâhîm Paşa hazretlerinin kadîmî ve eski dostı Yahyâ Yahûdî bizim dahi kadîmden ve eskiden dostlarımızdan olup lâkin mezbûr Yahyâ Yahûdî‘nin Fransız tüccârlarının biri ile bir cüz‘î nizâ‘ları vâkı‘ olup bir tarîk-ile hakk üzere nizâ‘ların kat‘ itdirilmesi içün dostâne tezkire tahrîr olup irsâl olunmuştur. *İnşâ‘-Allahu te‘âlâ* vusûlünde tüccâr-ı mezbûr ile Yahyâ Yahûdî‘nin beynlerinde olan nizâ‘ların hakk üzere kat‘ eylemenizden fevka‘l-hadd memnûn oluruz ve‘s-selâm.

Françe Elçisinden Sadr-ı A‘zam Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere Yazıldı.

Devletlü, sa‘âdetlü, inâyetlü, sultânım hazretlerinin südde-i seniyye-i refi‘ü‘ş-şânlarına kemâl-i ta‘zîm ü ikrâm birle ma‘rûz-ı dâ‘î-i bî-iştibâhları oldur ki geçen günlerde mübârek hâk-pây-ı şerîfleriyle karîrü‘l-ayn olduğumuzda lutf u keremlerine

me'lûf ve mu'tâd olduğuma binâ'en Kudüs-i şerîfde³⁹⁸ Kamâme bağçesinin dîvârının bir mikdâr terfî'ine müsâ'ade-i aliyyeleri buyurılmak niyâzıyla arz-ı hâl virildikte Allah *sübhânehu ve te'âlâ* hazretleri ömr ü devletlerin mütezâyid ü efzûn eyleye, keşfi içün emr-i şerîf-i âlî-şân ihsânları olmasına va'd-i şerîfleri sünûh eylemiş-idi. Gidecek âdemlerimiz ol emr-i şerîfin intizârıyla gönderilemeyüp te'hîre kalmağın kemâl-i [74a] inâyetlerinden va'd-i şerîfleri üzere zikr olunan emr-i şerîfin ihsânıyla dâ'îleri mesrûr buyurılmak bâbında, emr ü fermân devletlü sa'âdetlü, inâyetlü sultanım hazretlerindir.

E'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

Françe Elçisinden Sahib-i Devlet Hazretlerine Tezkire Bu Minvâl Üzere.

Devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, kerîmü's-şânım, sultânım hazretlerinin mültecâ-yı hâss u âmm olan südde-i sidre-fersâlarına ma'rûz-ı dâ'î-i bî-iştibâhları oldur ki öteden berü dâ'îleri hakkında sünûh u zuhûr iden kerem ü inâyetlerinin hadd ü hasrı olmayup recâlarımâ dâ'imâ müsâ'ade ile beyne'l-akrân mümtâz idegelmeleriyle teşekkürine bir vechle kâdir degilim. Hemân Allah *azîmü's-şân* kendi fazl u kereminden dünyevî ve uhrevî dil-hâhlarını neyl ile mükâfâtlar ihsân eyleye, âmîn! El-hâletü hâzihi inâyet ü ihsânlarına me'lûf olduğuma binâ'en müsâ'ade-i kerîmânelerine muhtâc iki kıt'a arz-ı hâl merfû'-ı pîş-gâh-ı devletleri kılınmağın tasdî'-i ser-i sa'âdetlerine küstâhâne ictirâ olundu. İki mâddenin dahi kemâl-i lüzûmı olmağla; karîn-i müsâ'ade-i şerîfleri buyurılmak bâbında kerem ü inâyetleri buyurılmak niyâz olunur. Emr ü fermân devletlü, sa'âdetlü, inâyetlü, kerîmü's-şân, amîmü'l-ihsân sultânım hazretlerindir.

E'd-dâ'î

Markiz de Bonnak

Elçi-i Françe

Hâlâ

[74b-86b]³⁹⁹

³⁹⁸ Öncesinde "şerîfde" yazılmaya çalışılmış fakat daha sonra üzeri çizilmiştir.

³⁹⁹ Mecmua içerisindeki bu sayfalar ve bu sayfa aralığındaki diğer sayfalar boştur.

[87a] *Hazâ Kitâb-ı İnşâ-i Cedîd ve Elfâz-ı Fesâhat-şümûl ve Belâgat-nümûn Istilâhât ve İbârât-ı Müntahabâtdır ki Vüzerâ-yı İzâm-ı Zevî'l-İhtirâma Evsat-ı Nâsdan Arz-ı Hâl Tavrında Böyle Yazılır.*

Devletlü, inâyetlü, sa'âdetlü, mekremetlü, âtıfetlü, re'fetlü, veliyyü'n-ni'am, kesîrû'l-kerem efendim sultânım hazretlerinin türâb-ı akdâm-ı kimyâ-ihtirâmılarına sadd-hezâr ta'zîm ü tekrîm ve envâ'-i tevkîr ü ihtirâm ve medîd-i tebcîl ü tefhîm ve kemâl-i zarâ'at-ı tahakkurâne ile rû-yı ubûdiyyet-i çâkerî sûde ve cebhe-i rıkkıyet-i kem-terî fersûde kılınup hıdmet-i lâzime-i zimmet-i ahkarânım olan imtidâd-ı ömr ü devletleri ve irtifâ'-ı kadr-i rif'at-menziletleri yevmen fe-yevmen mütezâyid ü efvân olmak da'vâtı rûz u leyâl vird-i zebân-ı bendegânem oldığı arz u inhâ hılâlinde ma'rûz-ı devlet-hâh-ı bende-i bî-mirâlarıdır ki hazret-i İzid-i müte'âl *cellet azametehu* hazretleri devletlü, inâyetlü, veliyyü'n-ni'am, kesîrû'l-kerem efendimiz hazretlerinin vücûd-ı inâyet-mu'tâdların hatâsız ve ömr ü devletlerin mânend-i tûbâ pây-dâr idüp ve zıll-i zalîl-i inâyetlerin bendegân-ı sâ'ireden ve bu abd-ı memlûkleri üzerinden dûr u za'il eylemeye, âmîn! İnâyet-kârâ, mür'üvvet-perverâ, veliyyü'n-ni'am, kesîrû'l-kerem efendim sultânım hazretleri eltâf-ı kerîmâne-i hıdvânelerinden mutazarrı'dır ki bu abd-ı direm-harîdelerin ez-kadîm me'lûf olduğumuz kerem ü ihsânlarıyla behre-mend-i hisseyâb buyurılmak niyâzıyla tahrîr arz-ı hâl ile tasdî'e cesâret olundu. Hudâ-yı bî-çûn *azze şânehu* hazretleri devletlü, inâyetlü, veliyyü'n-ni'am efendimiz dâ'ire-i Devlet-i aliyyelerin dâ'im kudûrât-ı dehr-i dündan masûn u me'mûn idüp sa'âdet-i dâreyn ile mes'ûd eyleyüp ve a'dâ-yı bed-hâhların dahi dâ'imâ ser-nigûn eyleye, âmîn! Arz-ı hâl-i abd-ı memlûklarıdır ki bu kullarının aslâ bir mahallden medâr-ı ma'âş olur nesnem ve îrâd-ı mu'ayyenem [87b] olmayup kût-ı yevmiye tahsîlinde dem-beste-i hayret olup kesîrû'l-ıyâl olmağın kemâl-mertebe zarûret ü ıztırâbım olmağla merâhim-i âlem-şümûllerinden niyâz-mendim ki bu abd-ı ahkar ve bende-i kemterlerine bir münâsib mahallden medâr-ı ma'âşına kâfi bir kaç akçe vazîfe inâyet ü ihsân buyurılmak ile bu du'âcı kulların hâssaten çerâğ ve ihyâ buyurilup ile'l-âhiri'l-ömr inâyetlü efendimin devâm-ı ömr ü devletleri du'âsına müdâvîm olmağa bâ'is olmakda emr ü fermân, ihsân ü kerem devletlü, inâyetlü, sa'âdetlü, mekremetlü, âtıfetlü, re'fetlü, veliyyü'n-ni'am, kesîrû'l-kerem efendim sultânım hazretlerindedir.

Sûret-i Mektûb Ednâdan A'lâya ve Devlet-i Aliyye Ricâline Bu Minvâl Üzere Tahrîr Olunur.

Sa'âdetlü, mekremetlü, âtifetlü ve mezîd mür'üvvetlü, veliyyü'n-ni'am, efendim, sultânım ağa-yı celîlü'ş-şân hazretlerinin huzûr-ı refî'ü'ş-şân-ı sa'âdet-iştimâlleri savbına mezîd-i i'zâz ü ikrâmı hâvî cevâhir-i dürer-i da'vât-ı tâb-dâr-ı hâlisa ve zevâhir-i gurur-i teslîmât-ı âb-dârı müştemil tuhaf-ı tahiyât-ı sâdika ithâfi ve ihdâsı siyâkında pürsiş-i hâtır-ı âtır-ı safvet-mezâhirleri alâ-vechi't-tevkîr ve't-tekrîm mer'î vü mü'eddâ kılınur. Hemvâre nihâl-i zât-ı mükerrerleri şükûfe-zâr-ı âfiyyetde ber-devâm-ı ömr olup izz ü ikbâl-ı sa'âdet ile ber-karâr u ber-devâm olmaları da'vâtı rûz u leyâl vird-i zebân-ı ahkarânım olduğu huzûr-ı sa'âdet-penâhlarına arz u inhâ verâsında ol kâdiyü'l-hâcât olan Mevlâ-yı müte'âl hazretleri devletlü, sa'âdetlü, mekremetlü, âtifetlü ve mezîd-i mür'üvvetlü, veliyyü'n-ni'am efendimin vücûd-ı mes'ûd-ı inâyet-mu'tâdların mükedderât-ı kevnîyyeden emîn ü sâlim idüp bi'l-cümle murâdât [u] merâmların alâ-vefk-i dil-hâh hâsıl eyleyüp, ömr ü devletlerin yevmen fe-yevmen mütezâyid ü efzûn idüp ve irtifâ'-ı kadr-menziletlerin [88a] dahi ânen fe-ânen terakkîde eyleye, âmîn! Yâ mucîbü's-sâ'ilîn gibbezâ benim sa'âdetlü, mekremetlü, âtifetlü, re'fetlü, efendim, sultânım hazretleri bu abd-ı kadîm ve bende-i müstedîmleri öteden berü mür'üvvetlü efendimiz hazretlerinin hânedânlarının dâ'îleri ve dâ'imâ medh ü senâları ile evkât-güzâr olduğumuzdan gayrı müstağrak-ı deryâ-yı keremleri olduğumuzdan me'lûf-ı kerem ü ihsânları olmak takrîbiyle yine her-bâr kerem ü ihsânlarına müterakkıb u dîde-dûz-ı râh-ı intizâra nigerân olduğumuz ecilden lutf-ı inâyetlerinden ez-derûn-ı müsted'âdır ki bu abd-ı kadîm-i senâ-hânları hakkımızda kerem ü ihsânları bî-dirîğ ve mebzûl buyurulmak bâbında inâyet ü kerem ve emr ü fermân ve lutf u ihsân sa'âdetlü, mekremetlü ve mezîd-i re'fet, mür'üvvetlü, efendim, sultânım hazretlerinindir.

Sûret-i Mektûb Ricâl-i Küttâba Bu Minvâl ve Bu Üslûb-ı Siyâk Üzere Yazılır.

Sa'âdetlü, semâhatlü, ma'rifetlü, nezâfetlü karındaş-ı vâlâ-şânım, efendim, sultânım efendi hazretlerinin nâdî-i vefîrî'l-eyâdîleri savb-ı sa'âdet-evbine sadd-hezâr ta'zîm ü tekrîm ve envâ'-i huzû' u huşû' ve kemâl-i zarâ'at-ı tahakkurâne ile rû-yı ubûdiyyet-i çâkerî mâlîde ve cebîn-i rıkkıyet-i kem-terî sâyîde kılınup, hıdmet-i lâzîme-i zimmet-i bendegânem olan istidâmet-i ömr ü devletleri ve irtifâ'-ı kadr-i rif'at-menziletleri yevmen fe-yevmen mütezâyid ü efzûn olmak da'vâtı leyl ü nehâr ve evkât-ı

hamsede tekrâr u tezkâr kılındığı arz u inhâ hitâmında ma'rûz-ı devlet-cû-yı abd-i kadîm ve bende-i müstedîmleridir ki Hudâ-yı bî-çûn *azze şânehu* hazretleri mekremetlü, mezîd-i mür'üvvetlü sultânımın cümle-i umûr u husûsların tevfik-i aliyyesine muvaffak idüp [88b] her hâlde te'yîd-i inâyetin karîn-i hâl idüp ve dâ'imâ sıhhat ü âfiyet ve safâ-yı derûn ile güzêrân-ı eyyâm idüp mükedderât-ı dehr-i dündan masûn u mahrûs idüp ve derûn-ı lâmi'ü'n-nûrlarında müstetir ü cây-gîr olan murâdât-ı merâmıların alâ-vefk-i dil-hâh hâsıl eyleye, âmîn! *Bi-mennihi ve keremihi* benim sa'âdetlü, semâhatlü, uhuvvet me'âb-ı⁴⁰⁰ mükerremim, sultânım, efendi bu sene-i mübârekede ahvâl-i âlem çûn ki ma'lûmunuzdur, gerçe sipâriş olunan husûsâtlar merâmınız üzere rü'yet mukadder ü müyesser olmadı. Lâkin anlara bedel ve mukâbele olmak üzere cenâbınız içün bir rutûbetlü ve eyüce mukâta'a iltizâm olunup ve mâl-ı peşîni bu cânibde tarafımızdan temâmen teslîm olunup ve temessüki ahz olunmağla⁴⁰¹ *bi-mennihi te'âlâ* bu def'a mukâta'a-yı mezbûrun berât sûreti ve iltizâm temessüki bizim Çûka-dâr Kara Alî bendeleri vesâtatıyla tarafınıza irsâl olunmağla hâssaten mektûb-ı meveddet tahrîrine bâdî olmuşdur. *Bi-mennihi te'âlâ* lede's-şerefi'l-vürûd mercûdur ki mukâta'a-yı mezkûrun mâl-ı peşîni içün tarafımızdan virilen yalnız dört bin yüz elli guruş ol tarafda bir sağca mahallden poliçe idüp ve poliçe kâğıdları çûka-dâr-ı merkûm bendeleri vesâtatıyla tarafımıza irsâline mübâderet olunmakdan memnûn oluruz ve bundan böyle iktizâ iden husûsâtları peyâm-ı âfiyetinizi müş'ir mektûb-ı cânibü'l-kulûbları ile ifâde eylemenizden fevka'l-gâye memnûn u mahzûz oluruz. Bâkî hemvâre der-i eyyâm-ı sa'âdet efzûn bâd.

Sûret-i Mektûb Oğlundan Pederine Bu Minvâl ve Bu Üslûb Üzere Tahrîr Olunur.

Sa'âdetlü, mekremetlü ve mezîd-i meveddetlü peder-i âlî-kadrim, efendim, sultânım ağa-yı celîlü'l-kadrim hazretlerinin huzûr-ı [89a] ma'âlî-mevfûr-ı sa'âdet-iştimâlleri savb-ı izzet-evbine mezîd-i i'zâz ü ikrâm ve merâsim-i tevkîr ü ihtirâm birle dürer-i da'vât-ı hâlisât-ı meveddet-nümûn ve tuhaf-ı tahiyât-ı bî-şümâr-ı mahabbet-füzûn ithâf ü ihdâsı siyâkında pürsiş-i hâtır-ı sa'âdet-mezâhirleri alâ-vechi't-tevkîr ve't-tekrîm mer'î vü mü'eddâ kılınur. Hemvâre nihâl-i zât-ı mükerremleri emân-ı hazret-i Bârî'de masûn u me'mûn olup tûl-ı ömr ve izz ü ikbâl, sa'âdetle ber-karâr u ber-devâm olup müstedâm-ı ömr olmaları da'vâtı leyl ü nehâr vird-i zebân-ı evrâd-ı ezkârım ancak

⁴⁰⁰ Metinde اخواتمات şeklinde yazılmış.

⁴⁰¹ Öncesinde "olunup" yazılmış daha sonra üzeri karalanmıştır.

siz peder-i azîmimizin mülâkâtları zikri olup bir ân ve bir sâ'at zikr ü fikrimden dür olduğunuz yokdur. Hemân ol kâdiyü'l-hâcât olan Mevlâ-yı müte'âl hazretlerinden niyâzımız ve temennâmız oldur ki an-karîbi'z-zamân bu oğlunuza cenâb-ı şerîf-i peder-i azîmimizin hayırlusuyla mülâkâtların nasîb ve mukadder eyleye, âmîn! Yâ mucîbü's-sâ'ilîn. Siyemmâ benim sa'âdetlü, mekremetlü ve mezîd-i meveddetlü peder-i azîzim, sultânım hazretleri! Eger taraf-ı oğlunuzdan su'âle meyl-i mür'üvvet kılınur ise siz peder-i azîmimizin du'â-yı hayırları berekâtıyla vücûd-ı mûr-mikdârımız dâ'ire-i sıhhatde hisse-dâr olup rûz u leyâl ve evkât pür-münîrâtda siz peder-i azîmimizin ezkâr-ı cemîleleri ve du'â-yı hayırları evrâdına müdâvemet ü muvâzabet üzere olduğumuza iştibâh buyurulmaya ve dahi izzetlü birâderimiz Süleymân Ağa'ya ve Hasan Ağa'ya ferâde ve ferâde selâmlar olunup hâl-i hâtırları su'âl olunur. Hemvâre müstedâm-ı ömr olalar ve dahi konşularımızın sagîr ü kebîr cümlesine ferâde ve ferâde selâmlar olunup hâl-i hâtırları su'âl olunur teblîği mercûdur.

Sûret-i Mektûb Pederinden Oğluna Bu Minvâl ve Bu Siyâk Üzere Tahrîr Olunur.

İzzetlü, sa'âdetlü, mür'üvvetlü ve mezîd-i meveddetlü nûr-ı dîde, sürûr-ı sînem, oğlum ağa-yı muhterem hazretlerinin huzûr-ı izzet-mevfûrları savbına [89b] mezîd-i i'zâz ü ikrâm ve mezîd-i tevkîr ü ihtirâm birle dürer-i ed'iyye-i hayriyye ve gurer-i esniyye-i fâ'ika ithâf ü ihdâsı siyâkında hâl-i hâtırınız su'âl olunur. Eyüler ve hoşlar mısız? Dâ'imâ Hakk *celle vü alâ* hazretlerinin hıfz u emânında olup tûl-ı ömr ü sa'âdetle ber-karâr u ber-devâm olup müstedâm-ı izz ü ikbâl olmakdan bir ân hâlî vü berî olmayasız. Gıbbezâ benim izzetlü nûr-ı dîdem oğlum ağa-yı muhteremim hazretleri taraf-ı ahvâl-i pederîden su'âl tecvîz-kerde-i mür'üvvet kılınur ise *hamden li'llâhi te'âlâ* tahrîr-i mektûba gelince vücûdumuz sıhhatde mevcûd olup dostânın ve bâ-husûs siz oğlumuzun du'â-yı⁴⁰² hayırlarına müdâvîm ve dîdâr-ı şerîflerine müştâk-ı azîm olduğumuza iştibâh olunmaya ve dahi bu tarafda izzetlü karındaşınız Alî ve Hasan dahi sıhhat ü âfiyet üzereler olup siz oğlumuz ferâde ve ferâde selâmlar idüp; mübârek hâtır-ı şerîfinizi su'âl iderler ve dahi konşularımız bi'l-cümle ferdin ve ferdâ selâm du'âlar idüp mübârek hâtır-ı âtırınız su'âl iderler ve benim izzetlü, sa'âdetlü, nûr-ı dîdem, sürûr-ı sînem, oğlum ağa-yı muhteremim hazretleri dahi ahvâl-i sâ'iremizden su'âl olunur ise *li'llâhi'l-hamd ve'l-mennihi* bu sene-i mübârekede her ahvâlümüz

⁴⁰² Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

nizâmında olup ve mahsûlâtımız dahi sâ'ir senelere kıyâsen eyüdü. Şimdiki hâlde bir şey'e ihtiyâcımız yokdur. Hemân, ancak siz oğlumuzun mülâkâtlarından gayrı bir zikr ü fikrimiz olmadığı Hudâ-yı müte'âl hazretlerine ayândır. Mercûdur ki benim izzetlü nûr-ı dîdem oğlum hazretleri bu taraflara tahrîk-i kadem ider râhı vukû'ında peyâm-ı âfiyetinizi müş'ir mektûb-ı meveddet-mergûbları ile tarafımızı yâd ve bu pederinizi sürûrû'l-fu'âd ve dil-şâd eylemenizden memnûn u mahzûz oluruz. Hemân rabbü'l-izzet an-karîbü'l-ahd hayurlusuyla siz oğlumuzun mülâkâtların müyesser ü mukadder eyleye, âmîn! Bâkî hemvâre der-mesned-i izz-i rif'at dâ'im terakkî bâd.

[90a] Sûret-i Mektûb Karındaşdan Karındaşına ve Akrândan Akrâna Bu Minvâl Üzere Tahrîr Olunur.

Sa'âdetlü, semâhatlü, mekremetlü ve mezîd-i meveddetlü, uhuvvet-me'âb-ı mükerrerim, sultânım ağa-yı âlî-kadr⁴⁰³ hazretlerinin nâdî-i vefîrû'l-eyâdîleri savb-ı sa'âdet-evbine nümâyân bâğ-ı ihlâs ve şâd-âb-ı ihtisâs olan izhâr-ı rengâreng-i da'vât-ı hâlîsât ve zîb-i şîşe-i pîş-tahta-i kabûl kılınmak istid'â olunur. Hemvâre gül-gonçe-i mizâc-ı nâzikleri istihbâr⁴⁰⁴ olunur. Nihâl-i zât-ı mükerremleri şükûfe-zâr-ı âfiyetde mesned-nişîn-i kâşâne-i sıhhat olup, müstedâm-ı izz ü ikbâl olalar. Gîsû-yi ahvâl-i sadâkat-nişânları şânîde-i şâne-i isti'lâm buyurılır ise *el-minneti'llâhi te'âlâ* vücûd-ı mûr mikdâr ve adîmü'l-i'tibâr dâ'ire-i sıhhatde hisse-dâr olup, dostânın ve bâ-husûs cenâb-ı zîşânın hayâle sığmaz ed'iyye-i hayriyyeleri ile evkât-güzâr olduğımıza iştibâh olunmaya. Hemân ol kâdıyü'l-hâcât olan Hudâ-yı bî-çûn *azze şânehu* hazretleri du'âlarımızı dergâh-ı mu'allâsında kabûle karîn idüp, cenâb-ı şerîf karındaşımızın derûn-ı lâmi'u'n-nûrlarında müstetir ü cây-gîr olan cümle murâdât-ı merâmların alâ-vefk-i dil-hâh hâsıl eyleye, âmîn! Eser-zâ benim sa'âdetlü, semâhatlü, mekremetlü ve mezîd-i meveddetlü âhi-i e'azzim, sultânım, ağa-yı âlî-kadrim hazretleri dahi ahvâl-i sâ'iremizden su'âl olunur ise bu sene-i mübâreke her mahsûlât ziyâdesiyle olup, cümlesi kesret üzere olup, kat'â bir şeye zarûretimiz yokdur. Hemân rabbü'l-izzet cümleye sürûr u safâ ve gönül hoşlukları ihsân eyleyüp, cümle-i evkâtımızı sıhhat ü âfiyet ile güzêrân nasîb ü mukarrer eyleye, âmîn! Bâkî hemvâre der-i eyyâm-ı sa'âdet dâ'im terakkî bâd.

⁴⁰³ Öncesinde "âli-kadr" yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

⁴⁰⁴ Öncesinde "istihbâr" yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

[90b] Sûret-i Mektûb Akrândan Akrâna ve Karındaşına Bu Minvâl Üzere Tahrîr Olunur.

Sa‘âdetlü, mekremetlü, meveddetlü, karındaş-ı e‘azz ü ekremim, sultânım, ağa-yı âlî-kadr hazretlerinin nâdî-i şerîf-i izzet-medâr ve pîş-gâh-ı münîf-i sa‘âdet-karârları savbına mezîd-i ta‘zîm ü ikrâm ile dürer-i da‘vât-ı sâfiyât-ı mahabbet-ihtivâ ve gurer-i teslîmât-ı meveddet-gâyât ithâf ü ihdâ ve hâtır-ı âtırları alâ-vechi’t-tevkîr istifsâr ve istinbâ kılınur. Hemvâre şeref-bahşâ-yı mesned-i⁴⁰⁵ sa‘âdet ü ikbâl olalar. *Li’llâhi’l-hamd ve’l-mennihi* vücûdumuz mashûbü’l-âfiye olup cenâb-ı vâlâ-şânlarına olan alâka-i derûn-ı mahabbet-füzûnumuz muktezâsınca ezkâr-ı cemîleleriyle evkât-güzâr iken cenâb-ı vâlâ-şânlarının peyâm-ı âfiyetlerine nigehter-i çeşm-i intizâr iken firistâde buyurılan mektûb-ı mergûbları resîde-i dest-i muhibbleri oldukda peyâm-ı âfiyetlerine vâkîf olduğumuzda fevka’l-gâye memnûn u mahzûz olmuşuzdur ve bundan böyle bu taraflara tahrîk-i kadem ider râhı vukû‘ında ahbâr-ı sârre-i selâmetlerin müş‘ir mektûb-ı câlibü’l-kulûbları irsâliyle taraf-ı senâ-kârların yâd eylemeleri mütevakkı‘-ı hâlisânemizdir ve dahi ahvâl-i sâ‘iremizden su‘âle nîm⁴⁰⁶-nigâh-ı iltifât⁴⁰⁷ kılınur ise cümle-i umûr u husûslarımız nizâmında olup tahrîr-i mektûb-ı meveddete gelince aslâ tab‘a keder verecek bir ahvâl vukû‘ı olmayup, cümle-i ahvâllerimiz nizâm-ı hâl üzere olup, dâ‘imâ zevk ü safâ ile güzârende-i evkât üzereyüz. Bâkî e’d-dâ‘i⁴⁰⁸.

Sûret-i Mektûb Arz-ı Hâl Tavrında Vüzerâ-yı Zevî’l-İhtirâma Bu Minvâl Üzere Tahrîr Olunur.

Devletlü, inâyetlü, merhametlü sultânım hazretlerinin hıyâm-ı felek-kıyâm-ı ömr ü devletleri merbût-ı evtâd-ı [91a] devâm olsun. Cenâb-ı Rabbü’l-ibâd *cellet azametehu* hazretleri devletlü efendimin vücûd-ı inâyet-mu‘tâdların hatâsız idüp sâye vü vâyelerin müntesibîn-i bâb-ı avâtıf-nişân-ı bendegân üzerlerinde ber-devâm eyleye, âmîn! Arzâ-dâşt-ı çâker-i kemter-i kemîneleridir ki bu kulları otuz seneden mütecâvizdir ki vatanımdan dûr ve hıdemât-ı kibâr ile me’lûf olup *bi-emri’llâhi’l-azîzi’l-Allâm* medâr-ı ma‘âşına kâfi mâye iddihârına dest-res olamayup, beden-i nâ-tüvânıma dahi za‘af-ı pîrî istîlâsıyla hıdemât-ı veliyyü’n-ni‘amîde kemâ-yenbağî kıyâma adem-i iktidârım mer-tebe-i kemâlde olmağla merâhim-i âlem-şümûllerinden mutazarrı‘dır ki zuhûr iden

⁴⁰⁵ Öncesinde “mesned” yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

⁴⁰⁶ Öncesinde “ni‘am/ni‘me” yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

⁴⁰⁷ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

⁴⁰⁸ Metinde الدَّعِي şeklinde yazılmış.

cizye mâllarından taksît-i evvel cem'î içün şeref-yâfte-i sudûr olan evâmir-i âlî-şândan bir mahsûl-dâr ta'yîn ve irsâl buyurulmağla sevâb-ı ber-cezîl neyline vusûle iştibâh-ı kalb-i hakikat-dânlarına bulmaya râh bâkî emr ü fermân ve lutf u ihsân ve inâyet devletlü sultânımındır.

Sûret-i Mektûb Ricâl-i Devlet-i Aliyyeden Akrân Ağalar Birbirlerine Nevâziş-nâme Bu Minvâl Üzere Tahrîr İderler.

İzzetlü, sa'âdetlü, meveddetlü karındaşım ağa-yı mükerremim hazretlerinin nâdî-i sâmi-i letâfet-karîn savbına merâsim-i ta'zîm ü tekrîmi muhtevî mervârîd-i da'vât-ı hâlisât-ı mahabbet-nizâm ithâfiyla⁴⁰⁹ istiksâ-yı hâl-i hâtırları ilâve-i mehâm kılınmak eserinde meclis-i dil-rübûd-ı müstehâmları budur ki ahvâl-i muhlis-i pîrâm-gerd-i hâtır-ı feyz-mezâhirleri olur ise *bi-hamdi'llâhi te'âlâ* andelîb-i vücûd-ı şâh-nişîn-i gelin sıhhatte olup, şebân-rûz zikr-i bi'l-hayrları asdikâ ile nevâ-perdâz idüğü mütevârî-i perde-i hafâ degildir. Eser-zâ benim izzetlü, sa'âdetlü karındaşım, e'azzim, ağa-yı mükerremim hazretleri bundan akdem çûka-dâr bendeleri vesâtatıyla irsâl buyurulan mektûb-ı mahabbetleri vârid olup mefhûm-ı muhâlesât lüzûmı bi'l-cümle karîn-i iz'ân-ı ihlâs-kârî [91b] oldu. *Bi-mennihi te'âlâ* işâret buyurulan umûr u husûsların itmâmına bezl-i iktidâr ve çûka-dâr kulları savb-ı sa'âdetlerine i'âde vü ircâ' ve tafsîl-i ahvâl hulûs-nâmemizle taraf-ı izzetlerine tasrîh ü iş'âr olacağı ma'lûmları olup. Savb-ı muhlisî fî-mâ-ba'd dahi hâtır-ı tâb-nâklarından ihrâc ü ib'âd buyurulmayup, her gelür düşdükçe peyâm-ı sürûr-encâm-ı selâmetlerin muhtevî müşrife-i sâzeleri tehâşî buyurmamaları me'mûldür. Bâkî hemîşe sa'âdet ü ikbâl füzûn bâd.

Sûret-i Mektûb Mütesellimler Sadr-ı Âlî Kethudâsına Bu Minvâl ve Bu Siyâk Üzere Tahrîr İderler.

Sa'âdetlü, mekremetlü, meveddetlü, karındaş-ı ekremim, sultânım, ağa-yı celîlü'l-kadr hazretlerinin meşk-âver-i hulled-berîn olan nâdî-i şeref-nihâdları⁴¹⁰ savbına derûn-ı dil-i bî-gılda perveriş-yâfte-i mahabbet ihlâs olur, cevâhir-i da'vât-ı icâbet-me'âl ve zevâhir-i tahiyât-ı isâbet-iştîmâl muthaf ü mühdâ ve mekârim-pürsiş-i hâtır-ı feyz-me'âsirleri mer'î vü mü'eddâ kılınur. Hemvâre mesned-ârâ-yı izz ü ikbâl olup, husûl-i makâsîd-ı âmâlleri ile kâm-rân-ı Hudâ-yı zü'l-celâl olalar. De'b-i kerem-kârları

⁴⁰⁹ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

⁴¹⁰ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

muktezâsınca ahvâl-i ikbâl-cûyundan tefahhus-ı telattuf buyurılır ise *bi-inâyeti'llâhi'l-Melikü'l-müte'âl* vücûdumuz serrâ-yı selâmetde hoş-hâl olup, zât-ı sûtûde-sıfâtlarının ahbâr-ı âfiyetlerine dâde-dûz-ı intizâr iken bundan esbak Tâtâr Ağası Mehmed bendeleri firistâde-i latîfleri buyurılan mektûb-ı mergûbları ile hediye-i behiyyeleri vürûd ve izhâr-ı hakikat-âsâr-ı keremleri ve sadâkat-şî'ârlarından [92a] cihân cihân mesrûr u handân olmuşuzdur. Müstedâm-ı ömr ü devlet olup, bundan böyle dahi hukûk-ı uhuvvet-i kadîm iktizâsı üzere devlet-hâh-ı bî-iştibâhları hâtır-ı hûrşîd-nazîrelerinden ib'âd buyurulmayup, gelür oldukça kitâb-ı müşğîn-hıtâblarıyla yâd ü is'âd⁴¹¹ buyurulmak içün binâ'en-aleyh işbu hulûs-nâmemiz tahrîr ve irsâl-i sâha-i sa'âdet-mevfûrları kılındı. *Bi-mennihi te'âlâ* şeref-i vusûlünde minvâl-i meşrûh üzere telattuf-ı himmetleri der-kâr buyurulmak temennâ-yı tâmmımızdır. Bâkî hemîşe izz ü ikbâl bekâm bâd.

Sûret-i Mektûb Boğdan ve Eflak Voyvodalarına ve Dahi Millet-i Nasârâ'dan İrtifâ'-ı Şân Sâhibi Olup Taraf-ı Devlet-i Aliyyeden Menâsıb İle Tevkîr Olanlara Yazılır.

Hakikatlü, ri'âyetlü, sadâkatlü, mahabbetlü, menziletlü, hamiyetlü, muhibb-i sıddîkım, mîr-i zî-vakâr, celîlü'l-i'tibâr hazretlerinin meclis-i neşât-bahtlarına mezîd-i tevkîr ü tekrîm ile derûn-ı sîne de perveriş-yâfte-i sadefçe-i le'âlî-i bî-bahâ ve yevâkît-i cihân-bahâ-i kâfile-i mahabbet ile ihdâ ve merâsim-i pürsiş-i tab'-ı mîrâneleri istinbâ kılınur. Hemvâre emâret-i hazret-i şehriyârîde ber-dûş-ı hıl'at-ı fâhire olmadan hâlî olmamaları hâtır-hâh dostları oldığı tab'-ı [...] nazîrlere rûşen ü ayândır. Benim hakikatlü, ri'âyetlü, sadâkatlü, mahabbetlü, menziletlü⁴¹², hamiyetlü, muhibb-i sıddîkım, mîr-i zî-vakâr-ı celîlü'l-i'tibâr hazretleri derûn-ı muhibblerinde cây-gîr olan hubb u sadâkat muktezâsınca tab'-ı mîrânelerini istifsâra vesîle-hâh iken Hotin⁴¹³ sükkânından mûsil-i [92b] muhâlesât⁴¹⁴ filân nâm dostlarının kalem-i hükûmetlerinde filân kurrâ ahâlîleriyle hukûka müte'allık da'vâ-yı şer'îyye olup tahsîli ve eger şer'î cevâbları var ise bu dostlarına havâle buyurmanız içün cenâb-ı emâret-me'âblarına hıtâben ısdâr itdükleri evâmîr-i celîle-i müte'addide taraf-ı muhibblerine getürdüp, cenâblarıyla beynimizde sâbit ve mün'akid olan hukûk-ı sadâkatı haber aldıklarında mahabbet-nâme iltimâs itmeleriyle beynehümâda cereyân iden hubb u meveddete

⁴¹¹ Öncesinde "is'âd" yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

⁴¹² Öncesinde "menziletlü" yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

⁴¹³ Öncesinde "Hotin" yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

⁴¹⁴ Önceki sayfanın sonunda "muhâlesât" yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

mağrûren mahabbet-nâme tahrîrine bâdî olmuşdur. *Bi-mennihi te'âlâ* şeref-i vusûlünde mezbûrun mürâca'atda olduğu husûs ol tarafda bir sûret buldırılır mı? Yohsa taraf-ı muhibblerine havâle mi kılınur? Re'y-i mîrânelerine ihâle olunmuşdur. Hemîşe ber-düş-1 hıl'at-ı fâhire olmakdan hâlî olmayalar.

[93a] *Françe Sefâ'ininden Kapudan Can Cozef Kasdo Nâm Kapudanın Sefinesinin İsticâr Temessüküdür.*

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki işbu bin yüz altmış beş senesi mâh-ı saferü'l-hayrın on tokuzuncı* gününde hâlâ Hanya Limanı'nda* lenger-endâz olan Françe sefâ'ininden Kapudan Can Cozef Kasdo nâm Fransız kapudanının Pinkü* ta'bîr olunan sefinesini bir bölmeden bir bölmeye ve top anbârı ve dip anbârı ve kamarayı yük aldıkları⁴¹⁵ mikdârı kadar Hanya Limanı'ndan murâd eyledigimiz emvâl ü erzâkı ve yolçıyı Sakız'a ve İslâmbol'a götürmek için hüsn-i rızâmız⁴¹⁶ ile beş yüz guruşa isticâr idüp, kapudan-ı mesfûr ile beynimizde kavlı ü karâr olunmuşdur ki işbu târîh-i kitâbın irtesi gününden add olunmak üzere kırk gün lostriyye* (?) ki yortıları ve bâzâr günleri ma'an berâberdir ve on gün subre lostriyye ki yevmiyyesi beş guruş gün-be-gün edâ olunmak üzere tarafımıza atâ oluna ve illâ müddet-i mezbûre temâm oldukda tolu ve boş kapudan-ı mezbûr⁴¹⁷ yelken idüp, akd olunan navlun bi't-temâm virilüp, tarafımızdan ve taraf-ı âhardan bir ferd mümâna'at u muhâlefet olunmaya. Dahi santabarba* ta'bîr olunur yeri kapudan-ı mesfûrun tasarrufunda kalup konsolato ve avâriyye* ve yüzde bir simsâriyye kapudanın tarafından def' ve rızka müte'allık sâ'ir masârifin gümrük ve bid'at ve hasır akçesi ve sâ'ir buna mânende masârif ve tekâlîf ve diger yüzde bir simsâriyye resmi tarafımızdan edâ olup ve kapudan-ı mesfûra şabka

* Hicrî: 19 Safer 1165 = Miladî: 7 Ocak 1752.

* Hanya (Canea) Limanı: Girit Adası'nda bir liman.

* Pink/pinque: Kıç tarafı yuvarlak üç direkli gemi. Bk. İsmail Hami Danişmend ve diğ., *a.g.e.*, s.1052.

⁴¹⁵ Öncesinde "aldıkları" yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

⁴¹⁶ Metinde رضمامم şeklinde yazılmış.

* Lostromo: İtalyanca Nostromo'dan, tüccar vapurlarında tayfanın reisidir. Ekserisi liman şahadetnamesini haizdir. Ameliyat-ı mellahiyede muallim-i mücerrip gemicilerden intihap olunur. Bk. *Kamûs-i Bahrî (Deniz Sözlüğü)*, s. 182.

⁴¹⁷ Öncesinde "mezbûr" yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

* Santabarba: İtalyanca Santa-Barba'dan, kadim harp sefaininde kıç taraf mangasına denilir idi ki zabitanın teneffüshanesi addolunur ve burada sigara içilir idi. Asker için de baş tarafta ayrıca bir mahal santabarba tahsis olup burada sigara için müsaade olunur idi. Bk. *Kamûs-i Bahrî (Deniz Sözlüğü)*, s. 252; Santabarba: Tayfaların oturduğu yer veya cephanelik. Bk. Henry Kahane, Renée Kahane, Andreas Tietze, *a.g.e.*, s. 386.

* Avâriyye/Avarya: İtalyanca Avaria'dan, deniz üzerinde kötü kullanım veya ihmal bulunmaksızın, fırtına ve benzeri etkenler yüzünden uğranılan hasar ve ziyan ile maruz kalınan ahval dolayısıyla yapılan masrafların tamamıdır. Bk. Lütfî Gürçay, *a.g.e.*, s. 32; *Kamûs-i Bahrî (Deniz Sözlüğü)*, s. 19; Henry Kahane, Renée Kahane, Andreas Tietze, *a.g.e.*, s. 81.

akçesi olmak üzere dört zer-i mahbûb altını İslâmbol'[d]a tarafımızdan atâ oluna ve bâlâda mezkûr olan [93b] beş yüz guruş navlun akçesi yine İslâmbol'da yarı yükün ihrâcından sonra bilâ-te'hîr ve bilâ-cefâ pâk mu'âmele ki bürrân ve kesük ve deliklü altun olmamak üzere kapudan-ı mesfûrun yedine edâ vü teslîm olunmak tarafımızdan kavlı ü karâr ve ahd-ı mîsâk ve bu husûsda biri birimize mutazâminîn ve mütekâfilîn olındığımız ecilden işbu memhûr temessükümüz ketb ve kapudan-ı mesfûrun yedine i'tâ olunmuştur. Vakt-i hâcetde ihticâc idine. Tahrîren; fî 19 S., sene 1165.

Bende

Bende

İbrâhîm

Ahmed

Re'is

Emin-i Gümrük

Sâbûncı

Françe Kapudanlarından Cozef Kantoma Kapudanın Sefinesinin İsticâr Temessüküdür.

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki işbu bin yüz altmış beş senesinde, mâh-ı recebü'l-mürecebin yigirmi beşinci* gününden hâlâ Hanya Limanı'nda lenger-endâz olan Françe sefinelerinden Kapudan Cozef Kantoma nâm Fransız kapudanınının Pinkü ta'bîr olunur sefinesini bir bölmeden bir bölmeye ve top anbârı ve dip anbârı yük ve yolcu aldığı mikdârı kadar Hanya Limanı'ndan murâd eyledigimiz emvâl ü erzâkı Kıbrıs Cezîresi'ne ve andan Sâyîda veyâhûd Lâzkiye⁴¹⁸ alup, iskelelerine getürmek içün ve eger Sâyîda İskelesi'ne gider ise Lâzkiye İskelesi'ne varmamak şartıyla dört yüz elli guruş ve eger Sâyîda ve Lâzkiye İskelelerine⁴¹⁹ gider ise beş yüz guruş hüsn-i rızâmız⁴²⁰ ile isticâr idüp, kapudan-ı mesfûr ile [94a] beynimizde kavlı ü karâr olunmuştur ki işbu târîh-i kitâbın irtesi gününden add olunmak üzere otuz beş gün lostriyye ki yortı ve bâzâr günleri ma'an berâber olmak üzere ve beş gün subre lostriyye ki yevmiyyesi beş⁴²¹ guruş gün-be-gün edâ olunmak üzere tarafımıza i'tâ oluna ve illâ müddet-i mezbûre temâm oldukda tolu ve boş kapudan-ı mesfûr yelken idüp akd olunan navlun bi't-temâm virilüp, tarafımızdan ve taraf-ı âhardan bir ferd mümâna'at u muhâlefet olunmaya dahi büyük kamara ve küçük kamara ve santabarba⁴²² ta'bîr olunur yeri ve

* Hicrî: 25 Receb 1165 = Miladî: 8 Haziran 1752.

⁴¹⁸ Metinde geçtiği her yerde لادقيه şeklinde yazılmış.

⁴¹⁹ Bu kelime metinde mükerrerdır.

⁴²⁰ Metinde رضامز şeklinde yazılmış.

⁴²¹ Öncesinde "beş" yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

⁴²² Öncesinde "santa" yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

top anbârı ağzında halatları ve iki fuçı su ve şarâb vaz‘ olunacak yeri kapudanın tasarrufunda olup, konsolato ve avâriyye ve yüzde bir simsâriyye kapudanın tarafından def‘ ve rızka müte‘allık sâ‘ir masârifina gümrük ve bid‘at ve hasır akçesi gibi ve sâ‘ir buna mânende masârif ve tekâlîf ve diger yüzde bir simsâriyye resmi tarafımızdan edâ olunup ve bu tarafda kapudan-ı mesfûra navlun taht-ı hesâbından yüz guruş ber-vech-i pîşîn i‘tâ olunup sefîne-i mezkûrenin ta‘mîr ve mülâkatına iktizâ iden günler lostriyyeden add olunmayup ve kapudan-ı mesfûra şabka akçesi olmak üzere 4 zer-i mahbûb altını ba‘de’t-temâmü’s-sefer tarafımızdan i‘tâ vü edâ ve bâlâda mezkûr olan navlun akçesi seferi tekmîl olunacak⁴²³ iskelede yarım yük ihrâcından sonra bilâ-te’hîr ve bilâ-muhâlefet pâk mu‘âmele ki bürrân ve kesük ve deliklü altun olmamak⁴²⁴ üzere kapudan-ı mezbûrun yedine edâ vü teslîm olunmak tarafımızdan kavlı ü karâr [94b] ve ahd-ı mîsâk ve bu husûsda biri birimize mutazâminîn ve mütekâfilîn olduğumuz ecilden işbu memhûr temessükümüz ketb ve kapudan-ı mesfûrun yedine i‘tâ olunmuşdur ki hîn-i hâcetde ibrâz oluna. Tahrîren fî 25 Receb, sene 1165.

Ve dahi derûn-ı temessükde mezkûr olan ve tarafımızdan kapudan-ı mesfûra ber-vech-i pîşîn virilen yüz guruş temessük murâbahası⁴²⁵ alınmayup ancak bundan mâ‘adâ tokuz guruş izdiyâd virilüp, yalnız büyük kamara tasarrufumuzda olup sefîne-i mezbûrede mevcûd olan cemî‘-i halat, kürek-i cedîd ve kürek-i atîk top anbârında vaz‘ olunmağa ruhsat virildiği ecilden işbu mahalde şerh olunmuşdur. 25 Receb sene 1165.

Françe Sefâ’inden Kapudan Can Fransuva Martin Kapudanın Sefînesinin İsticâr Temessüküdür. Fî 6 Şevvâl, Sene 1165*.

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki işbu bin yüz altmış [beş] senesinde, mâh-ı şevvâlin altıncı gününden hâlâ Hanya Limanı’nda lenger-endâz olan Françe sefâ’ini kapudanlarından işbu dârende-i temessük kapudan Can Fransuva Martin nâm Fransız kapudanının Pinkü ta‘bîr olunur sefînesi top anbârı ve dip anbârı bir bölmeden bir bölmeye yük aldığı mikdârı kadar Hanya Limanı’ndan Kandiye ve Moton ve Avârin (?) ve Tûnus ki tekmîl-i sefer ola iskelelerine dilediğimiz emvâl ü erzâkı ve yolcu götürmek içün hüsn-i rızâmız⁴²⁶ ile beş yüz Roma guruşuna isticâr, ol dahi îcâr ve kabûl idüp mâ-

⁴²³ Öncesinde “olsa” ve “olanda” yazılmış fakat sonradan üzerleri çizilmiştir.

⁴²⁴ Öncesinde “olmamak” yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

⁴²⁵ Öncesinde “murâbaha” yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

* Hicrî: 6 Şevval 1165 = Miladî: 17 Ağustos 1752.

⁴²⁶ Metinde رضماممz şeklinde yazılmış.

beynimizde böyle kavlı [ü] karar olunmuştur ki [95a] iş⁴²⁷ bu târîh-i kitâbdan add olunmak üzere elli gün lostriyye ki yortuları ve bâzâr günleri ma‘an berâberdir ve on gün subre lostriyye ki yevmiyyesi altışar guruş gün-be-gün edâ olunmak üzere tarafımıza i‘tâ oluna ve illâ müddet-i mezbûre temâm oldukda tolu ve boş kapudan-ı mesfûr yelken idüp, akd olunan beş yüz guruş navlun bi‘t-temâm yedine, yolına varmağa tarafımızdan ve taraf-ı âhardan bir ferd mümâna‘at u muhâlefet olunmaya ve dahi baş altı ve kış altı ve kamara kapudanın tasarrufunda kalup, ancak kamarada bizim yerimize yatmak içün bir yer virüp, top anbârı ağzında iki halat ve iki fuçı su ve şarâb vaz‘ olunmak yeri kapudan-ı mesfûrun tasarrufunda olup, konsolato ve avâriyye ve yüzde bir simsâriyye kapudan-ı mesfûr tarafından ibkâ ve rızka müte‘allık gümrük ve bid‘at ve masdariyye ve hasır ve tahta ve sâ‘ir buna mânende masârif ve tekâlîf ve diger yüzde bir simsâriyye tarafımızdan i‘tâ olunup *inşâ’-Allahu te‘âlâ* selâmetle Tûnus İskeleyi’ne dâhil olduğumuzda yarı yükün ihrâcından sonra bâlâda mastûr olan beş yüz Roma guruş navlun pâk mu‘âmele ki fındıklı altın üçü on bir guruşa ve zer-i mahbûb dördü on bir guruşa, Venedik altını üç guruş otuz beş pâre ve Mağrib altını üç guruş on pâre ve zincirli altın on aded altundan ziyâde olmamak şartıyla iki guruş otuz pâreye olmak üzere kapudan-ı mezbûrun yedine bilâ-mu‘âraza ve bilâ-te‘hîr ve tarafımızdan edâ vü teslîm olunmak ahd ve mîsâk ve bu husûsda [95b] biri birimize mutazâminîn ve mütekâfilîn olduğumuz ecilden işbu memhûr temessükümüz ketb ve kapudan-ı mesfûrun yedine i‘tâ olunmuştur ki hîn-i hâcette ibrâz oluna. Tahrîren fî 6 Şevvâl sene 1165.

Françe Sefâ’ini Kapudanlarından Can Martin Sefînesinin İsticâr Temessüküdür. Fî 6 Şevvâl, Sene 1165.

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki işbu bin yüz altmış beş senesinde, mâh-ı şevvâlin altıncı gününden hâlâ Hanya Limanı’nda lenger-endâz olan Françe sefâ’ini kapudanlarından işbu dârende-i⁴²⁸ temessüki kapudan Can Martin nâm Fransız kapudanının Birgaşin* ta‘bîr olunur sefînesini Hanya Limanı’ndan Sakız’a ve İslâmbol’a ki orada tekâmîl-i sefer ola yalnız bin sekiz yüz kıntâr ve be-her kıntârı kırk dörder vakıyye olmak üzere diledigimiz rızkı götürmek için hüsn-i rızâmız⁴²⁹ ile altı yüz Roma guruşa isticâr, ol dahi icâr kabûl idüp mâ-beynimizde bu denlü kavlı ü karar

⁴²⁷ Öncesinde “iş” yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

⁴²⁸ Öncesinde “dârende” yazılmaya çalışılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

* Birğantin: Pruva direği kabasorta ve grandi direği sübye donanım olan brikten küçük yelken gemileridir. Bunlara Uşkuna Brik’te denir. Bk. Gürçay, *a.g.e.*, s. 72.

⁴²⁹ Metinde رضاممن şeklinde yazılmış.

olunmuştur ki işbu târîh-i kitâbdan add olunmak üzere kırk gün lostriyye ki yortuları ve bâzâr günleri ma‘an berâberdir ve on gün subre lostriyye yevmiyyesi altışar guruş gün-be-gün edâ olunmak üzere tarafımıza i‘tâ oluna ve illâ müddet-i mezbûre temâm oldukda tolu ve boş kapudan-ı mesfûr yelken idüp, akd olunan altı yüz guruş navlun bi‘t-temâm edâ olunup, yolına varmağa tarafımızdan ve taraf-ı âhardan mümâna‘at u muhâlefet olunmaya ve dahi⁴³⁰ Sakız İskelesi’nde def‘ oluna gelen demir akçesi tarafımızdan i‘tâ olunup bâlâda mezkûr olunan iskelelerde edâsı lâzım gelen [96a] konsolato ve avâriyye ve yüzde bir simsâriyye kapudan-ı mesfûr tarafından ibkâ ve rızka müte‘allık olan sâ’ir masârifina gümrük ve bid‘at ve masdariyye ve hasır ve tahta ve sâ’ir buna mânende masârif ve tekâlîf ve diger yüzde bir simsâriyye tarafımızdan i‘tâ olunup yolcu⁴³¹ yer bizim olup ve kamaranın navlunu düşer olur ise yarısı kapudanın ve nisfî bûm olup *inşâ’-Allahu te‘âlâ* selâmet birle İslâmbol’a duhûl olduğumuzda yarı yük ihrâcından sonra bâlâda mezkûr olan altı yüz Roma guruşunu navlun kapudan-ı mesfûrun yedine bilâ-mu‘âraza ve bilâ-te’hîr pâk mu‘âmele ki bürrânî ve deliklü ve kesük ve zedîne (?) altun olmamak üzere tarafımızdan edâ vü teslîm olunmak ahd-ı mîsâk ve bu husûsda biri birimize mutazâminîn ve mütekâfilîn olduğumuz ecilden işbu memhûr temessükümüz ketb ve kapudan-ı mesfûrun yedine i‘tâ olunmuştur ki hîn-i hâcetde ibrâz oluna. Fî 6 Şevvâl, sene 1165.

Garb-ı Trablus’da Mütemekkin Olan Françe Balyozu’ndan Hanya’da Mukîm Olan Françe Balyozu’na İrsâl Olunan Kâ’imenin Sûretidir Ki Zikr Olunur.

[metnin sonu]

---

⁴³⁰ Öncesinde yazılan kelimenin üzeri karalanmıştır.

⁴³¹ Öncesinde “yolu” yazılmış fakat sonradan üzeri çizilmiştir.

SONUÇ

Bir giriş eklenmek suretiyle çevirisini ve değerlendirmesini yapmış olduğumuz bu mecmua hem Fransa Elçisi Marquis de Bonnac'ın İstanbul sefaretiyle ilgili bilgileri vermesi hem elçinin Osmanlı devlet adamlarıyla olan münasebetlerini göstermesi hem de Fransa-Osmanlı arasında geçen diplomatik ilişkileri ortaya koyması açısından oldukça önemi haiz bilgiler ihtiva etmektedir.

Özellikle Kamame Kilisesi'nin tamir imtiyazını elde etmeye çalışan Fransa elçisinin sergilediği tavır ve tamir izninin alınmasından sonra bu çerçevede gelişen ilişkiler ve yazışmalar sürecin anlaşılması bakımından bize yol gösterdi. Mecmuanın çevirisi ve değerlendirmesi sırasında yaptığımız araştırmalar ve edindiğimiz bilgilerin sentezi, elçi Marquis de Bonnac'ın takip ettiği ılımlı ve uyumlu siyaset sayesinde işlerini selefleri gibi çatışmadan nasıl hallettiğini görmemize olanak verdi.

Mecmua içerisinde yer alan ve 1715-1718 Osmanlı ve Avusturya-Venedik savaşları hakkında bilgiler veren ve özellikle Avusturya'ya karşı Osmanlı ile Fransa'nın nasıl ortak hareket ettiğinin ipuçlarını gösteren yazışmalar dönemin kronikleriyle uyumlu bilgiler arz etmektedir.

Nevşehirli Damad İbrahim Paşa ile iyi ilişkiler içerisinde olduğu bilinen Marquis de Bonnac'ın bu samimiyeti daha paşanın rikab-ı hümayun kaymakamlığı sırasında edindiği, ikili arasındaki yazışmalardan anlaşılmıştır. Nitekim Kamame Kilisesi'nin tamirine verilen izinle alakalı varak 63a-63b'de bulunan ve İbrahim Paşa'nın sadareti döneminde elçiye gönderdiği mektubunda geçen şu ifadeler, elçinin hatrı sayılır bir yere sahip olduğunun anlaşılması açısından önemlidir: “... *Fî-nefsi'l-emr husûs-ı mezbûra müsâ'ade kılınmak muhâlât kabilinden idi. Ancak Devlet-i aliyye-i ebed-peyvend ile Françe pâdişâhı beyninde olan musâfât-ı kadîmeden kat'-ı nazar siz dostumuzun recâ ve iltimâsınıza ve ri'âyet-i hâtırınıza binâ'en olduğu muhtâc-ı beyân degildir...*”

Tezimize kaynak teşkil eden bu yazışmaların ve buna benzer diğer elçilik yazışmalarının devletler arası ilişkiler ve diplomasi tarihi açısından önemi hiç şüphesiz yadsınamaz. Temennimiz atide yapılacak olan çalışmalara bir nebze dahi olsa katkı sağlayabilmiş olmaktır.

KAYNAKÇA

- AFYONCU, Erhan, “İbrâhim Müteferrika”, *DİA*, XXI, İstanbul 2010, s. 324-327.
- _____, *Tanzimat Öncesi Osmanlı Tarihi Araştırma Rehberi*, İstanbul 2013.
- AKBAYAR, Nuri, *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, İstanbul 2001.
- AKTEPE, Münir, “Ahmed III”, *DİA*, II, İstanbul 1989, s. 34-38.
- _____, “Damad İbrahim Paşa, Nevşehirli”, *DİA*, VIII, İstanbul 1993, s. 441-443.
- _____, *Patrona İstanı (1730)*, İstanbul 1958.
- ALTINAY, Ahmet Refik, *Lale Devri*, İstanbul 1997.
- _____, *Zeytindağı*, İstanbul 1938.
- BACQUE-GRAMMONT, Jean-Louis, KUNERALP, Sinan, HİTZEL, Frederic, *Representants permanents de la France en Turquie (1536-1991) et de la Turquie en France (1797-1991)*, İstanbul-Paris 1991.
- _____, *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, Ankara 2010.
- BAYRAKTAR, Nail, *Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları Alfabetik Kataloğu*, İstanbul 1998.
- _____, *Bellekten*, IX/33, Ankara 1945.
- _____, *Bellekten*, XIII/49, Ankara 1949.
- BEYDİLLİ, Kemal, “Korsika ve Osmanlı Devleti”, *İlmî Araştırmalar Dergisi*, IV, İstanbul 1996, s. 17-46.
- ÇAYCIOĞLU, Serdar Oğuzhan, *Osmanlı Devleti'nin Lezgilerle İlişkileri (1700-1732)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.
- _____, *Defterdar Sarı Mehmed Paşa, Zübde-i Vekayiât*, haz., Abdülkadir Özcan, Ankara 1995.
- DEMİRKENT, Işın, “Franklar”, *DİA*, XIII, İstanbul 1996, s. 173-176.
- _____, “Haçlılar”, *DİA*, XIV, İstanbul 1996, s. 525-546.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Lügat*, Ankara 1997.
- DOĞAN, Muzaffer, “Osmanlı İmparatorluğunda Makam Vergisi: Caize”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 7, İstanbul 2002, s. 35-74.
- EL-ASELÎ, Kâmil Cemîl, “Kudüs; Osmanlı Dönemi ve Sonrası”, *DİA*, XXVI,

Ankara 2002, s. 334-338.

ELİAÇIK, Muhittin, “Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kalıplaşmış Zarf, Sıfat, Edat vd. İfadeler”, *Turkish Studies*, vol. 7/3, Ankara 2012, s. 1112-1158.

EMECEN, Feridun M., “Niğbolu Savaşı”, *DİA*, XXXIII, İstanbul 2007, s. 89-92.

_____, “Süleyman I”, *DİA*, XXXVIII, İstanbul 2010, s. 62-74.

ERCAN, Yavuz, *Toplu Eserler-II-Rumlar ve Diğer Müslüman Olmayan Topluluklar-*, Ankara 2007.

FAROQHI, Suraiya, *Yeni Bir Hükümdar Aynası - Osmanlı Padişahlarının Kamusal İmgesi ve Bu İmgenin Algılanması*, çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul 2011.

FINDIK, Tahsin, “Osmanlı Belgelerinin Tanıklığı İle XVI. Yüzyıl Osmanlı-Fransız İlişkileri”, *Türkler*, IX, Ankara 2002, s. 567-574.

FRAZEE, Charles A., *Katolikler ve Sultanlar - Kilise ve Osmanlı İmparatorluğu 1453-1923*, terc. Cemile Erdek, İstanbul 2009.

GÜRÇAY, Lütfi, *Gemici Dili*, İstanbul 1943.

GÜZELYÜZ, Ali, “Saib-i Tebrizînin Hayatı ve Eserleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Mecmuası*, S. X, İstanbul 2008, s. 1-4.

HAMMER, Baron Joseph Von, *Büyük Osmanlı Tarihi*, VII, haz. Mümin Çevik ve Erol Kılıç, İstanbul 1991.

HARMAN, Ömer Faruk, “Kudüs”, *DİA*, XXVI, Ankara 2002, s. 323-327.

İNALCIK, Halil, “Osmanlı'nın Avrupa ile Barışıklığı: Kapitülasyonlar ve Ticaret”, *Halil İnalcık Doğu Batı Makaleler I*, Ankara 2009, s. 259-290.

İPŞİRLİ, Mehmet, “Abdullah Efendi, Yenişehirli”, *DİA*, I, İstanbul 1988, s. 100-101.

JORGA, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, IV, yay. haz., Erhan Afyoncu, İstanbul 2009.

KAHANE, Henry, KAHANE, Renée, TIETZE, Andreas, *The Lingua Franca In The Levant*, Urbana 1958.

Kamûs-i Bahrî (Deniz Sözlüğü), der. Süleyman Nutkî, haz. Mustafa Pultar, İstanbul 2011.

KARAER, Nihat, “Fransa’da İlk İkamet Elçiliğinin Kurulması Çalışmaları Ve İlk İkamet Elçimiz Seyyid Ali Efendi’nin Paris Büyükelçiliği (1797-1802) Sürecinde Osmanlı- Fransız Diploması İlişkileri”, *Tarih Araştırmaları Dergisi (TAD)*, XXXI/51, Ankara, Mart 2012, s. 63-92.

_____, “Paris’te İlk İkamet Elçiliğimiz Kuruluncaya Kadar (1797) Osmanlı-Fransız Diplomasi İlişkilerinin Genel Seyri”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, S. 28 (Güz 2010), Ankara 2012.

KARAGÖZ, Mehmet, “Osmanlı Devletinde Islahat Hareketleri ve Batı Medeniyetine Giriş Gayretleri (1700-1839)”, *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)*, S. 6, Ankara 1995, s. 173-194.

KARAMAN, M. Lütfullah, “Filistin”, *DİA*, XIII, İstanbul 1996, s. 89-103.

KILIÇ, Sami, SATIŞ, İhsan, “Osmanlı Arşiv Vesikalarına Göre Hıristiyan Cemaatlerin Kamame Kilisesi ile İlgili Tartışmaları”, *History Studies*, vol. 3/3, Samsun 2011, s. 225-244.

KÜTÜKOĞLU, S. Mübahat, “Elkab”, *DİA*, XI, İstanbul 1995, s. 51-54.

_____, *Osmânî Belgelerinin Dili: Diplomatik*, İstanbul 1994.

MİKES, Kelemen, *Türkiye Mektupları*, terc. Sadrettin Karatay, Ankara 2014.

MONTAGU, Lady, *Şark Mektupları*, çev. Asude Savan, İstanbul 2009.

_____, *Teh Letters And Works Of Lady Mary Wortley Montagu*, vol. II, edited by Lord Wharnccliffe, London 1837.

MUMCU, Ahmet, *Osmanlı Devletinde Rüşvet (Özellikle Adlî Rüşvet)*, İstanbul 1985.

ÖZCAN, Abdülkadir, “Halil Paşa, Arnavut”, *DİA*, XV, İstanbul 1997, s. 323-324.

_____, “Lale Devri”, *DİA*, XXVII, Ankara 2003, s. 81-84.

_____, “Pasarofça”, *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, s. 177-181.

_____, “Süleyman II”, *DİA*, XXXVIII, İstanbul 2010, s. 75-80.

_____, “Şehid Ali Paşa”, *DİA*, XXXVIII, İstanbul 2010, s. 443-434.

PARLATIR, İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara 2006.

Raşid Mehmed Efendi ve Çelebizâde İsmail Âsım Efendi, *Târîh-i Râşid ve Zeyli*, haz. Abdülkadir Özcan ve diğ., İstanbul 2013.

_____, *Tarih-i Raşid*, (Osmanlıca), III/5-6, İstanbul 1282.

SCHEFER, Charles Henri Auguste, *Mémoire historique sur l’ambassade de France à Constantinople*, Paris 1894. (Bu eserin Türk Tarih Kurumu’ndaki henüz basılmamış olan çevirisi kullanılmıştır.)

_____, *Mémoires sur l’ambassade de France en Turquie 1525-1770*, Paris 1974.

- SERTOĞLU, Midhat, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, V, Ankara 2011.
- _____, *Osmanlı Tarih Lügâtı*, İstanbul 1986.
- SEZEN, Tahir, *Osmanlı Yer Adları: (alfabetik sırayla)*, Ankara 2006.
- SHAW, Stanford Jay, *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey*, Cambridge University Press 1976.
- SICKER, Martin, *The Islamic World In Decline: From The Treaty Of Karlowitz To The Disintegration Of The Ottoman Empire*, USA 2001.
- SOYSAL, İsmail, “Fransa Dışişleri Bakanlığı Arşivleri ve Türk-Fransız Diplomasi Münasebetlerine Ait Belgeler”, *Belleten*, XV/60, Ankara 1951, s. 709-713.
- _____, “Tarihsel Açıdan Bakıldığında Türkiye İle Fransa’nın Menfaatlerinin Birbirini Tamamlayıcı Niteliği”, *Belleten*, LIV/209, Ankara 1990, s. 463-475.
- _____, “Türk-Fransız Diplomasi Münasebetlerinin İlk Devresi”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, III/5-6, İstanbul 1953, s. 63-94.
- _____, *Fransız İhtilali ve Türk-Fransız Diplomasi Münasebetleri (1789-1802)*, Ankara 1987.
- Subhî Mehmed Efendi, *Subhî Tarihi*, haz. Mesut Aydın, İstanbul 2007.
- ŞAKİROĞLU, Mahmut H., “Tercüman (Osmanlı’larda)”, *DİA*, XL, İstanbul 2011, s. 490-492.
- Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Fransevî (Dictionnaire Français-Turc)*, İstanbul 1905.
- _____, *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul 2006.
- ŞENYURT, Oya, “Kudüs Kamame/Kıyamet Kilisesi (St. Sepulchre): Mezheplerin Biraradılığı-Mekanın Parçalanması”, *Sosyologca*, S. 3, İstanbul 2012, s. 73-86.
- ŞİŞMAN, Aysin, “1702-1708 Tarihleri Arasında Türk Fransız İlişkilerinde Konsolos Arzları ve Bunlara Ait Hükümler”, *Belleten*, LXIII/237, Ankara 1999, s. 509-557.
- _____, *1702-1708 Tarihleri Arasında Türk Fransız İlişkilerinde Konsolos Arzları ve Bunlara Ait Hükümler*, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 1995.
- TEKİNDAĞ, M. C. Şahabeddin, “Niğbolu”, *İA*, IX, İstanbul 1964, s. 248-250.
- UNAT, Faik Reşit, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri*, Tamamlayıp yayımlayan: Bekir Sıtkı Baykal, Ankara 1968.

- UZUN, Mustafa, ÖĞÜT, Selim, “Câize”, *DİA*, VII, İstanbul 1993, s. 28-30.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, IV/I, Ankara 1982.
- _____, *Osmanlı Tarihi*, IV/II, Ankara 1983.
- YILDIRIM, İbrahim, *Osmanlı Devleti'nde Elçi Kabulleri*, İstanbul 2014.
- YİĞİT, İsmail, “SCHEFER, Charles Henri Auguste”, *DİA*, XXXVI, İstanbul 2009, s. 226-227.
- YÜCEL, Yaşar, *Muhteşem Türk Kanuni İle 46 Yıl*, Ankara 2014.
- ZINKEISEN, Johann Wilhelm, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, V, çev. Nilüfer Epçeli, çev. kont. Kemal Beydilli, ed. Erhan Afyoncu, İstanbul 2011.